

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_228937

UNIVERSAL
LIBRARY

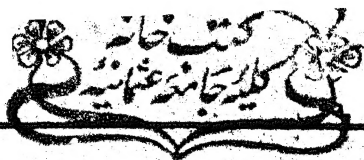

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

رنگین اشعار مجذوب ۶۱۶۵۳ ۱۰۶۲
لازوال یادگار مجذوب

الموسوم بها

دیوان میرزا محمد

مجدوب تبریزی

منقول از کتبخانه حکیم میرزا علی ضار عدو و لغانه و اطمینان کن

مطبوعه در محرابین چهل و نه سال از حیات

يَوْمَ تَخْلَعُ عَنْ أَفْئِدَتِهَا أَسْفَادًا وَتُسْأَلُنَا عَمَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ

این کلام غریب دیوان خواجه فاضل شیرازی یعنی دیوان مجذوب تبریزی الموسوم به

دیوان مخدوم

1044

رويف الف

منقول از کتبخانه حکیم میرزا علی صاحب قندجی آبادکن

عظمیٰ کی پیراں در روزِ موجی کیم

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

<p>مُقَرَّ بِالذُّنُوبِ قَدْ دَعَاكَ وَأَنْ تَطْرُدَ فَمَنْ يَرْحَمُ سِوَاكَ وَحَلَّصْنِي بِهِمْ عَمَّا سِوَاكَ رِضَاهُمْ كَانَ قِطْعًا مِنْ رِضَاكَ وَقَدْ كَانَتْ بِنَجَاتِي مِنْ دَرَاكَ وَاحْيَانِي بِرُوحٍ مِنْ هَوَاكَ وَقَدْ كَانَتْ حَيَاتِي مِنْ عَذَابِكَ</p>	<p>اَللّٰهُ عَبْدُكَ الْعَاصِي اَتَاكَ فَاِنْ تَغْفِرْ فَاَنْتَ اَهْلُ الذِّكْرِ اَللّٰهُ صَلِّ اَهْلَ الدِّكْرِ مِنِّي اَللّٰهُ اَرْضْ عَنِّي اَهْلَ بَيْتِ اَللّٰهُ كَافِنِي مِنْ كُلِّ بَابِ اَللّٰهُ لَا تَمَتِّنِي سَيِّئَةَ السَّوْءِ اَللّٰهُ اَعْطِ مَاءَ ذَا حَيَاتِ</p>
---	---

اَللّٰهُ عَبْدُكَ الْمَجْدُوب رَاجٍ
فَشَرَّفْنَا وَصَيَّرْنَا قَدْ اَكَا

<p>تو دل بردی بیخما از میان من شدم رسوا بیک پیمانے در گلشن و گلخن شدم رسوا گجے چون چشم دل در وادی امین شدم رسوا غم فریاد و مجنون تازہ شد نامن شدم رسوا چو بلبل از فغان خود دریں گلشن شدم رسوا ز رنگ آمیزی آن غمزہ پر فن شدم رسوا کہ عمرے از بے آن سر و سیمین تن شدم رسوا</p>	<p>نقدی تانقاب از رخ بیکدین شدم رسوا شدم مجنون نہادم سر سحر کو بگو شتم گجے با چشم پر خون بحر کردم بر مجنون را گذشت از بیتون و بحر عشق آواز شوم نہ بچوں گل صبا باغبان غماز ام شد گناہ نا زرد و گر یہ گلگون نے دانم بیا شمس نیاست راز من بشنونه ارو اعظ</p>
--	---

من مجذوب را بیجا مکن منع اے نصیحت گو
تو ہم دانی ازیں سودا نہ تنہا من شدم رسوا

بیخون دل نمی گذرد چون مدار ما
 رجم بکن بگلشن مانے بهار ما
 تارنج گشته روز خوش از روزگار ما
 دریا کنار کرده ز دریا کنار ما
 صد آفرین بوحصل انتظار ما
 حاجت به صبح و شام ندارد دیار ما
 افکنده گی چو بار چرخ است بار ما
 تاکه زکار ما گره افتد بکار ما
 اما نبود در کعب ما اختیار ما
 سر رشته مدار فلک با مدار ما

باز آ که بے توقطره اشک از کنار ما
 بے عارض تو غنچه دل وانے شود
 از بک دیر دیر بهار رخ نموده
 تا گشته بے تو دیده ماسوح خیز خون
 از ناز چوں تو سنگدے رگ دل تافت
 زاهد بیا که فیض خرابات دائم است
 تا سر بجاست نور بخشد چرخ دل
 چوں نے مساز برگ خود و سر کشی مجوئے
 روز ازل بما و تو دادند اختیار
 آسوده شو که خوب بهم تا بخورده است

باز آ که آب دیده مجذوب از کنار

بیخون دل نے گذرد چوں مدار ما

بخنده جمع کند خاطر پریشان را
 بفال روئے تو چوں واکند قرآن را
 خریدہ اند بجان دیده بے حیران را
 بروئے هم نفشانند آب حیوان را
 بروں خرام و به از شهر کن بیابان را
 که پرده با زین نیست از پنہاں را
 مساز دشمن خود شعلہائی سوزاں را
 بیا بمیکده و تازه ساز ایمان را
 بچشم پاک نگر این بلند ایوان را

دہز عشوہ بتاراج عقل و ایمان را
 نظر بسورہ نور است و دل بآیہ فتح
 بلاکشان غمت چوں نگاہ قربانی
 نہ محفل کہ بیا دبست ز ہوش روند
 بیا بہ شہر و دیوانہ شہر را پر کن
 ممکن ملاست دیوانگان بعبیانی
 بجست شاید وساقی مست و بادہ مکوش
 ز کج مدرسہ بگریز و کہنہ اوراقش
 بجا کبازی اخلاص روئے نہ برخاک

شگفتہ باش کہ خاصان بارگاہ قبول	کنند شاد بانگ شتری سلیمان را
کنند کار تو مجذوب ازال شہنشاہ است	کہ بستہ اند بنا مش طلسم دوران را
<p>نظر بغیر نباشد اسیر بند ترا بعم خضر و حیات مسیح رشکم نیست فغان کہ عالم بالا یا سائے جانم است ازاں اسیر تو گشتیم کہ نام آزادی کجا شدی کہ ز بسے شکار نہ شد چو شاہباز نظر و رشکار گاہ وجود مشو رستہ فتر اک خوشیت غافل گرہ جلقہ فتر اک سر سری مفکن</p>	<p>بناز کس نکشد دل نیاز مند ترا کہ ہست نشہ جال لعل نوشند ترا بقدر ہمت من قامت بلند ترا چو سر و کردہ سرفراز پلے بند ترا کہ ام سر کہ نہ پال شد سمت در ترا بہر چہ ہست رسا دیدہ ام کند ترا کہ مست کردہ ام از بوسے خون بند ترا کہ نیست تاب جدائی اسیر بند ترا</p>
یقین کہ رحم بہ مجذوب خویش خولای کرد	کہ تاب صبر و گر نیست مستمند ترا
<p>ساخت شوق تو ز قید و دجہاں فرد مرا سرکشی از قدم گبر و سلما نم نیست چہ توان کرد کہ بایں ہمہ پوشیدن راز نصم بد خوئے ز جاناں شد نم در عجب است بروئے ناصح خود ہیں خبر از درد نیست در وطن بودان و کج بازی ریا راں سہل است نزد و ہر است کہ بروش ہمہ در بافتن است ہیچو مجذوب ز آرائش رنگین جہاں</p>	<p>گر می عشق تو کرد از ہمہ دل سرد مرا کردہ شوق تو سبک روح تراز گرد مرا روشناس ہمہ کس کردہ رخ زرد مرا ہیچو خود یافتہ کم حوصلہ نامرد مرا چند دلیگیر کند دیدن بے درد مرا سخت بید و شدم سیکشند ایں درد مرا نقش مقصود بود شمشد رایں زرد مرا بس بود گر یہ گلگون و رخ زرد مرا</p>

<p>خار زار عشق را گلزار می دانیم ما مستی ما بے صلاح چشم مست یار نیست چشم او را ذوق مستان بر سر کار آورد هر چه پیش آمد درین وادی جنون از پیش برد آسمان تا آسمان گرد سپاه عشق ماست باز بان خوش زبانی خصم خود را بستیم قطره اشک ندامت را که هست از رو در برگناه خویش از روئے عجز اقرار کن</p>	<p>راحت خود را درین آزار می دانیم ما خیر خود را در صلاح یار می دانیم ما رونق هر کار از ہم کار می دانیم ما عقل را در کار او بے کار می دانیم ما خاکساری را سپه سالار می دانیم ما طرز افسون زبان ما می دانیم ما بہتر از هفتاد استغفار می دانیم ما رستگاری را درین اقرار می دانیم ما</p>
---	---

بے تکلف و بیدار ہر مجذوب را
در دو عالم دولت بیدار می دانیم ما

<p>تا چند از دست ہوس خواہی کشید آزار ما تا چند باشی در محن با آرزو ہائے کہن تا کہ یہ نیرنگ و جیل رنگین غافلے غل در راہ آں ماہ چکل در جاہ تن افتادہ ل نغم نامہ ما از ہجر او در سینہ دارم تو بتو با علم وز ہدو عادتے پختہ ہم سودا مدتے چوں صید زخمی ہر زماں بر خیز دیگر از جہاں</p>	<p>ہر کس گلے بر سر زند باشد بچشمیت خار ما آخر ترا باید شدن غمخوار این ہمبار ما خارے ترا در پائے شل بہتر ازین گلزار ما آخر کشید این مشت گل در راہ ما دیوار ما ہر آہ سر دشعائے خوش طراست زان طومار ما آخر جنوں یا وحشتے بہم زد این بازار ما تلکے زد دست این دلاں باید کشید آزار ما</p>
---	--

مجدوب سال رو پیشہ کن صبر و وفا و راستی
تا دامت لطف خدا فرمت و ہدو کار ما

<p>ساقیا تا میتوانی پُر بدہ چمانہ را را و دل را پرتو معشوق روشن میکنہ</p>	<p>تا زین دیوانہ تر سازی من دیوانہ را شمع خود شمع ہدایت میشود پروانہ را</p>
--	--

پرده بر دار از جمال و خشک تر با هم بسوز خنه زن بر گریه و اعظ که صبا و محیل و اعظ از دور و سرفراغ شدن و شواریت التفات میفروش از باده مارا خوشتر است اگر کتاف تا دگی تسخیر دل باد ورنیست پیر ما لله از دنیا و از عقبی گذشت	تا یکے بینند شمع مسجد و میخانه را چند روزی هم به صحرا هرزه پاشند را ساغر بر سر بکش کو تاه کن افسانه را نغمه چوں روی خدای نیست صبا خانه را با سلام میتوال کرد آتش نابیکانه را آخرین بر ما بنازم همت مردانه را
---	---

گنج پنهانی که پیدا شد دل دیوانه بود
جا بجای بستیم ما مجذوب این دیوانه را

پرده بر دار جلوه کن یارا عشو هم بکار ناصح کن چشم ناصح مگر نمی بیند مشیت خلک به تند باد بده کو جنون کثاده پیشانی پا بدامن کش و تصرف کن پاک چوں گشت دیده عاشق از تماشا شای صنعت فرماد بچه دیوانه زیر پائے در آرد چشم از خلق و عیب خلق بیوش	ز ملاحت خلاص کن مارا تو که دیوانه کرده مارا شوخ چشمان ماه سیما را سیر کن اعتبار دنیا را که به یکجا کنیم سودا را قاف تا قاف ملک عفت را سیر در قطره کرد دریا را میتوال یافت کار فرما را از سر کوه شهر و صحرا را در قیامت کن این تماشا را
---	---

بخدا و گذار چوں مجذوب

کار امروز و کار فردا را

گفتم اگر با تو کنم دل دو تاه	گفت بود قبله جاهل دو تاه
------------------------------	--------------------------

<p>دوش چہ خوش گفت یکے با یکے چشم ترے را کہ زدل بہرہ یافت ورہ دل خوف ورجا باہم است معرفت اندوز کہ بے معرفت نرگ نگاہ تو بہر سو کہ تاخت</p>	<p>جان توں داو بیک دل دوتا نخل یکے باشد و حاصل دوتا ناقہ یکے باشد و محمل دوتا بود یکے پیش بہ باطل دوتا کشتہ ہزار آمد تاتل دوتا</p>
<p>گر من مجذوب فدیت شوم باز توں ساختن از گل دوتا</p>	
<p>خیز صوفی بجو آن آب آتش رنگ را گر و کلفت را بر و از گوشہ میخانہ شوئے حلقہ مستان برائے وجد صوفی بہتر است واعظا چوں اختیار بہر کسے در دست آوے زاہد شب زندہ داری بر تو ہم آساں شود ہیچو من ناصح تو ہم با ناصح خود بدشوی خوب بد مستانہ می آید بہ بزم انتقام باز بر دستے کہ تنہا بر صفت دلہا زند تا توانی حرص و دنیا را مہر با خود بگور بے ادب پا بر سر اس مرد آدم خور منہ</p>	<p>پاک سازیں خرقہ را و پاک سوزاں ننگ را سنگ راہ تیشہ دلہا مکن ایں ننگ را نالہ مستانہ زود از جا در آو و سنگ را بشنوم وعظ ترا یا ساز سیر آہ ننگ را گر بدست آری شبے آں طرہ شہر ننگ را خوب اگر بینی سیر چشمان شوخ و شنگ را شیدہ زیں بہ نباشد چمنخ پر نیر ننگ را صلح بہتر باشد از آمادہ بہ دین جنگ را نشک تر بر خود مکن ایں کوچہ ہائے ننگ را شاہ من عزت نگہ دار افسر اور ننگ را</p>
<p>ہیچو مجذوب از دل جان خدمت میخان کن تا ز رشک خود و بسوزی صاحبان ننگ را</p>	
<p>ساقی بدہ آن ساغر یا قوت فشاں را زاں پیش کہ چوں بوئے گل ایام شتاباں</p>	<p>با یاد ولایت نوش کند رطل گراں را بر باد و ہدایت گاہ سخنان جہاں را</p>

مستم کن از آتش گلگون که مزاجش
 نے مست تو اند کہ در صومعہ بند
 اے مست تو ورمیکہ یا ساغرے گیر
 سرخوش بدرمیکہ محتاج نباشد
 از ناوک ولد و ز نشانت نتوان داد
 چوں مار سز زلف بگیرد و لب خویش
 تا آفت شہرت نشود و فاش نیابی
 بے مصلحت جو ہری کوئے خرابات
 ہر بار کہ ابروئے کجوت را مسہ نو دید

دل زندہ و خوشحال کن سپیر جوان را
 نے محتسب شہر در دیر معال را
 اے شیخ تو در صومعہ ماہ رمضان را
 ہشتیار زیارت نکند دیر مغال را
 نشناختہ غمزمہ الماس فشاں را
 در باب فدا ز دل جان کن دل جان را
 مینائی درویش بے نام و فشاں را
 در حق دل جان بد لعل رواں را
 از طاق بزیز آمد و ز دید کساں را

محمد زب بکن صفت شراب لب ساقی
 تا آب با آتش نہد تیغ زباں را

ساختم از لالہ دے تازہ داغ خویش را
 ماہ از خوشیدہ و خورشید از تو میگرد و فروغ
 لطف کن باز آنکہ بازایں دیدہ تو نہا زن
 میروم کن بے دماغی آہ نتوانم کشید
 تا نگیرد ننگ بیدردی در آغوشم قرار
 با دل امن آرزوئے پادشاهی چوں کنم
 شاہباز ہستم از اوج شہرت چوں کہ ہشت
 ترا ہلا از زبہ خشکت میتوان بیز ساخت

از چراغی کردہ ام روشن چراغ خویش را
 ہر کس از جہانے کند روشن چراغ خویش را
 خوش بامید چراغان کردہ باغ خویش را
 بسکہ در فکر تو میسوزم دماغ خویش را
 تنگ و برمی کشم چوں لالہ داغ خویش را
 یا بعالم چوں دہم کج فداغ خویش را
 تاز من عنقا کجا گیر و سراغ خویش را
 اگر بیک پیما نہ تر سازی دماغ خویش را

شمع دل محمد زب آفت دار و از باد ہوس
 در پناہ عشق روشن کن چہ سراغ خویش را

بسکہ آساں دادہ ام دل چشم جاوئے ترا
 بسکہ سنگ امتحان در کار دلہا کردہ
 واجب عینی است در شرح محبت بخلاف
 در محبت تا نہا شد در نماز مہیج کار
 سرکشال را جز بزور عجز نتوان رام ساخت
 چہ خورشید را بے پنجہ و راہم تا فتن
 جز بجا میم بہت تفسیر کردن مشکل است
 فارغم بکیت از لغت از غم کو نین کرد
 مگذر از حق اے نصیحت گو تو خود انصاف

کرده ام شیرک بصید شیر آہوئے ترا
 کعبہ در زیر ہر سنگ بود کوئے ترا
 سجدہ خورشید آتش والہ روئے ترا
 قبلہ خود کردہ ام پیوستہ ابروئے ترا
 خوب مہب نام علاج تنہی خوئے ترا
 از کہ محو آید بنازم دست بازوئے ترا
 کافہا یا عین صا دمصحف روئے ترا
 بادو عالم چوں توان سنجید کیموئے ترا
 روئے خوباں را بدینم خوب یا روئے ترا

نالہ مجذوب مارا پر بتناں آوردہ است
 باز در کار است ہشتاد دعا گوئے ترا

بہار آمد کہ سازد زیب گلشن بزم یاراں را
 و گر شورم ادیب صد گلستان بید مجنوں شد
 و گر افتان من قانون بزم پرستان شد
 و جوش گریخت بر زمین آسماں دارم
 دریاں وادی کہ دل صید است و چشم بیگن
 بیگن پردہ از خسار تا خورشید دم نہانند
 چو خوبان دگر از خانہ گریہوں نے آئی
 میان دیدہ و دل با خیالت گفت گو دارم

کشد چوں بوسے گل انپردہ بیرون گلزاراں را
 و گر شورم برقص و جود آوریاراں را
 و گر جوش سر شگم آبر و افزود ہاراں را
 دریں موسم کہ مستان از خدا خواہند ہاراں را
 نگہ دار خدا از چشم پدچا بک سواراں را
 کہ گردن در کندگیست این آئینہ داراں را
 قریب وعدہ تسکین دل کن بیقراراں را
 بصداقنوں تسلی سید ہم امیت داراں را

بدشناسی دل مجذوب از خوش نمون کن
 کہ نا شیرے اگر باشد دعائے ولفکاراں را

<p>با خود گم گشتگان را کے گم گم یار ما چشم ساقی فتنہ انگیز و محبت زہر نوش ہیچ میدانی چہ خونہا در دل ما مے کنی یا صمد و روزبان و دل پُر از نقشِ نغم ہر دو عالم را تو اس تسخیر کردن بجلا ما ملاست پیشگاہ بیتاب از شرمندگی آنکہ در مے و دوا را عین دریاں کردہ است</p>	<p>دلغہ ہا دار و نشان در سینہ افکار ما بویے خوں مے آید از پیمانہ سرشار ما چشم مست تا کند پیمانہ در کار ما آہ اگر سازند ما را حشر با کردار ما التفاتے کر کند کردار با گفتار ما در دل شبہا کند دیو زہ استغفار ما راحت ما را بحکمت دیدہ در آزار ما</p>
--	---

اگر دگر مستی من و مجذوب رسولے خلق
چسیت غیر از لطف کار خالق ستار ما

<p>دل پُر از افغان و از لب بگذر دینار ما شکوہ لا با کیمیائے صبر میسازم نثار دلر با اول بما دل داد و آنکہ دل بود ما بیک رنگی نمک با مے پرستان خورده ایم دوش در میخانہ چوں سبچ در کوفیاں ما حریف ترک تازیہائے ہجران سینم از تلافیہائے آن پیمانہ ہائے زہر و خون</p>	<p>عیش ہا دار و بخاطر خاطر ناز ما آفریں بر درس حکمت گفتن استاد ما تا نشد آن شوخ صید ما نشد صیاد ما عہد و پیمان لبست کے میر و از یاد ما حرف زلفت حلقہ شد و حلقہ اوراد ما میکند امید واریہائے وصل امداد ما جز لب لعلت کہ خواہد داد دیگر داد ما</p>
--	--

صبر دار و عیشہا مجذوب بیتابی مکن
صبر کن صبر از برائے خاطر ناز ما

<p>شمع رخسار شما شد باعث ایجاب ما خلعت مہر شما روزے کے سیکر و ند بخش ہر چہ آمد پیش ما مشکل کشا نام تو بود</p>	<p>شیوہ پروانہ کے خواہد شدن ادیاد ما اول از عرش آمد آواز مبارکباد ما روز اول اینچنین تسلیم کرد استاد ما</p>
---	---

خاک آدم را خدا با مهر او در هم سرشت توبه آدم با خدا و لب او شد قبول کار صیادان بود آزاد کردن صید را یا علی یا یو الحسن یا ایلیا یا بو تراب بے ترطاعت هر بنده مقبول نیست	هست میراث پدید اصل او ز زاد ما تا شود در سمّت دیم لطف او امداد ما نیست جز آزاد کردن شیوه صیاد ما این بود در راه دین هر صبح و شام مداد ما آخرین بر درس اول گفتن استاد ما
---	---

دین ما مجنوب مهرت و اولاد او مست

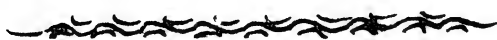
یارب این دولت بود تا حشر در اولاد ما

نگذر توبه اگر باد شود در بر ما تا پناه سر ما سایه این درگاه است دُر اخلاص شمع در صند سینه ما است تار و زورق امید سلامت بکنا اعتقاد ازلی سکه نقد دل است رقم مغلطه از دفتر ما نتوان یافت کوکب از اوج سعادت نظر بیدار است شمع درویشی ما را چه غم از باد غرور	سایه لطف خدا کم نشود از سر ما سایه بر تارک گردن فکند انسر ما کابر و یافته آن خاک درش گوهر ما شده در دامن دل پاک و فانیگر ما شده راجع به همان سکه عیار زر ما کز ازل نام تو شد سر ورق دفتر ما تاج ما با نظر سعد کند اختر ما گرز خاک حشر بشید بود ساغر ما
--	---

خوش نماید ز تو مجنوب که در کوچه عشق

خاکپای همه کس باشی و تاج سر ما

انجام رویف الف از ب تا ی آینه

رباعی محببہ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

آن شاہ قمر شگاف با آن ہمہ شال ^(۱)
از خانہ کعبہ آمدی سوئے جہاں
از وصف تو پُر بود دلش چوں قرآن
چوں نام خدا کہ از دل آید بزاں

شہ مہر علیٰ برائے دلہائے حبلی ^۲
در قبر چو از خدا پرسند ز من
در حفظ چو قرآن مجید بغلی
گویم کہ امام اوّل ہست علیؑ

آن شاہ کہ معراج سخاوت کف اوست ^۳
بخشید کفش آہنجہ بخود داشت گمان
در روز جزا صف کریاں صف اوست
در یائے نجف نمونہ از کف اوست

برتر ز خیال ماعلیٰ پایہ تست ^۴
خورشید بروز حشر از ازل پست شود
لطف ازلی تمام سرمایہ تست
تا فاش بینند کہ در سایہ تست

ہر چند علیؑ را ز نبی رنگ بروست ^۵
آں شمع کہ روشن شود از شمع دیگر
گر فرق کنی میان ایشان نہ نکوست
ہر چند از دست روشن اما چوں دست

دنيا بتو عرض ماه تا ماهی کرد (۴) پیش کرمش چه شد که کوتاهی کرد
احسان تو و بهشت را پایاں نیست بخشیدگی بکام دل خواهی کرد

۷

شلبه که خداست یار دیرینه او از نور بنی است روشن آئینه او
در سینه کعبه همچو دل کرد مقام او دل شد خانه خدا سینه او

۸

بے مهر علی زول تو ایسان مطلب از خانه کافران تو تر آن مطلب
شالا تو گدائی از گدائے او کن انگشته ملک از سلیمان مطلب

۹

ساجا به علی سپرده پیغمبر ما غالی ره دین نگشته از رهبر ما
با آنکه بنی ه سایه نمیدافت بجا کم هیچ نشد سایه او از سر ما

۱۰

دیس آر بدست از پے دینار مرو از دیدن آنچو طفل از کار مرو
بے تحفه ز پیش اہل منصب مگذر با دست تہی بر سر بیمار مرو

۱۱

تراں مے نخورد ز اہد پاکیزہ خیال کان نشہ دریں نشہ وبال است وبال
لے مایہ زرق و شید و تزویر بگو جز خون تو در جہاں چه چیز است حلال

۱۲

در گاہ تو یا علی شہان کافی است این قبلہ نماز آسمان را کافی است
از روشنی مہر ز مہر ت پرید است یک ذرہ ز مہر تو جہاں را کافی است

روزے دوسہ دست و پا کشائیں ترا
تا از بد و نیک آزمائیں ترا
گرد تو فلک حصائے ادائیں خست
تا ہر چہ کنی ہماں نمائیں ترا

۱۴

روزے کہ ز بیم جسمہ راول خون بست
گر پلے حساب در میاں مے آید
منکر بگناہ ماکہ چند و چوں است
غفار ز قہار بسے انزوال است

۱۵

از آہن و نقرہ و طلا بے کم دکاست
چوں رحمت حق از ہمہ در کار تراست
شد فہم کہ در کار ترش عمل بہاست
از زلال تر از یقین نباشد پیداست

۱۶

گاہ از نفس سینہ سوزاں پیداست
با آنکہ نہفتن رخ بصر پرودہ راز
گاہے ز نگاہے گرم خواباں پیداست
در زورہ چو آفتاب تاباں پیداست

۱۷

مجنوب قناعتی کہ نزداں بتو داد
تا جاں داری ز غیر مطلب مطلب
ہاں سلطنت ملک سلیمان بتو داد
زاں کس بطلب کہ مطلب جاں بتو داد

۱۸

از مرتبہ نبی شرف دار و حسن
یکرا ز نہاں دریں دو دل جلوہ گراست
از رنگ رخ علی شغف دار و حسن
یعنی کہ دو آئینہ یکف دار و حسن

باقی رباعیات آئینہ

ناظرین دیوان مجذوب قلمی مورخہ ۱۳۶۷ھ لے میرے کتب خانہ میں موجود
ہے۔ کلام مثل دیوان حضرت حافظ شیرازی ہے۔ چنانچہ خود مجذوب
کا دعویٰ ہے۔ اور فی الحقیقت یہ دعویٰ زیبا ہے۔

نسبت شعر من و حافظ بگویم با تو چیست
ہست انگشتی کہ کار سجدہ صد دانہ کرد

ایضاً

بشعر دلکش مجذوب تاکہ گوش کند
دراں مقام کہ حافظ بر آورد آواز

بالفعل مجموعہ غزلیات ردیف الف مکمل حاضر خدمت ہے اگر اس کی
قدردانی ہوئی تو انشاء اللہ مکمل دیوان طبع ہو جائے گا۔ مجذوب صاحب
کا نام اور استاد کا نام معلوم نہیں۔ غزلیات کے سوا قصائد بھی قابل دید
ہیں۔ اگر یہ دیوان آج تک ایران وغیرہ میں طبع ہوا ہے تو ناظرین براہ کرم
مجھ کو مطلع فرمائیں۔ تاکہ مکر طبع کی ضرورت نہو ورنہ میں حتی الامکان فکر کوشش
کروں گا کہ یہ دیوان مکمل طبع ہو جائے۔ بشرطیکہ مقبول خاص و عام ہو۔
بالفعل ہم کے ٹکٹ ارسال فرما کر غزلیات ردیف الف طلب فرمائیے
وَالسَّلَامُ

راحم حکیم میرزا در علی رعد و افغانہ چیتا پور کن میر کاظم علی محکمہ قطبی گورہ
حیدر آباد و کن بمکان حکیم میرزا در علی اس پتہ سے بھی یہ کتاب بقیمت ہم
مل سکتی ہے۔ غزلیات نادر حصہ اول ہم حصہ دوم اور ترجمہ قصص العلماء
حصہ عصر مع محصل

گر شمار خاکساران تو داند آفتاب
 وز پروردن شود معلوم شاہان کہ عظمت
 و قیامت ترسم آن نگش نماند گردے
 بر ملک شان تو ظاہر چون نماز انبیا
 یک نفس دریائے جودت گر نباشد موج زن
 عاصبت قرآن و شکست آبیہ ماے رحمت است
 ابرویت ہر گناہے را کہ باشد ضامن است
 شد زبور آن پیغمبر کتابت را لقب
 غنیمت را دست از حصار این دعا پاکوتہ است
 آبروئے باغ جنت تشنہ اشک تو بود
 مارا افتادہ بر جان حجیم از دشمنیت

در شمار ذرہ باشد کہ ناید آفتاب
 گر خاک آستان رخ نساید آفتاب
 در پناہ سایہ و لطف نباشد آفتاب
 بر فلک حکم تو چارمی چو عالم مستجاب
 آسمان از بینوائی آب گرد و چون حباب
 خاطر ت کرد آبیہ رحمت ز قرآن انتخاب
 بہر ہر بیماری زان زود و باشد کلاب
 تا سر آمد ہیچو بسم اللہ شد بر بہر کتاب
 پیشتر از آسمان بود این دعا مستجاب
 تا نگرید کے سنجند چمن ہا را سحاب
 ہیچو مارا از پوست پیرون کردہ خدمت غلام

خوش بعزت این غزل مجذوبے جادادہ است
 در نظر ہا ہیچو خاک آستان پوزراب

شد دیوان ہدایت چاروہ بیت انتخاب
 بود حسن مطلع آنکہ از نور حجاب
 ہست آن بران قاطع شہوار کائنات
 آفتاب عارضت از رخ چو بردار و نقاب
 پڑ شود از نقش پیشانی زمیں چو آسمان
 در رکابت پادشاہان نمود ذرہ نیست
 می شتابد آسمان نے روز میگید نہ شب
 را نیت ہمراہ نصرت قدم سازد ز جا

مطلعش پیغمبر آمد حسن مطلع پوزراب
 آبروئے ہر دو عالم بود چو ام الکتاب
 مطلع این چاروہ بیت بلند انتخاب
 سرزند از مشرق ہر ذرہ چند بر آفتاب
 تا نہدیائے سعادت چو توشا بہر درکاب
 کے کوکب را وجوئے ہست پیش آفتاب
 تا بسر پوید بکام دل ہم در رکاب
 چو علئے کز تہ دل برب آید مستجاب

باقی
 ہینہ

بسم الله الرحمن الرحيم

نسخه خوب کلام غروب نظیر دیوان خوابه ها فضا شیرازی یعنی دیوان مجذوب تبریزی

الموسوم به

دیوان مجذوب

1-44

از رویفب تاخ مع متفرقات

منقول از کتابخانه علمیه میرزا علی صاحب عمده آباد در کتب خانۀ یونانی

چلتا پور

جلتیا پور

بسم الله الرحمن الرحيم

خوش آنکه از می گلگون شویم مست خراب
 نه شر و عقل بود غصه خوردن از هرباب
 همان است که مستان شویم از مژگاناب
 چنان کرده به همت جنون خانه خراب
 شعور آدم خاکی و سیف عالم آب
 بهر عمارت دل کن درین جهان خراب
 چنانکه همه مردم از آفتاب عالم تاب
 کس با لطف جفا که ترا نکرده حساب
 نگاه خضر نیفتد بدام منج سراب
 بچشم عاشق بیدل اگر نیاید خواب

سمند عمر چو صخره گسست و برق و شتاب
 ازین سلامی دور و چوین ضرورت است حیل
 ز بیم خواب عدم چوین نمی توان آسود
 نه فکر خانه دنیا نه آخرت دارد
 بیا بملقه میخانه تابانی عیاست
 بیا برغم اسیران آب و گل ساقی
 دل ز مهر جمالت بنویش همه باله
 بنیمن که بطرزه تو آشنای شده ام
 ز کامیاب لبست دل که میتواند برد
 جمال و صفت ترا جز بخواب نتوان دید

بنوش باده و آسوده باش چوین مجذوب
 ز قید سحر و وسوس و زهد فکر کتاب

گفت دل خوش دارم گفتم یا نصیب
 گفت شاکر باش بایا و احیب
 گفت آسان است و در دست طبیب
 گفت نزدیک است اما با شکیب
 گفت ترک غمزه کرد آنها کدیب
 گفت از شاهاں نباشد پر غریب
 گفت و سلم رو نماید عنقریب

گفتش تا که ده لعلت فریب
 گفتش در مان در دهر چسبیت
 گفتش در بیدانی مشغول است
 گفتش چوین میتوان وصل تو یافت
 گفتش عقل و دل و زین با ختم
 گفتش یا دو غیب با خوش ناست
 گفتش آینه شد دل از گذار

گفتش مجذوب می ناله مدام
گفت می باید بناله عنذلیب

<p>ماه را خوش بهین بروی شراب در میخانه را بروی شراب دارد البسته آرزوی شراب میتوان یافت از سبوی شراب تند و تلخ است بسکه خوی شراب هست امیدم آرزوی شراب یاره هم بحسبت وجود شراب یاک کن دل به شست و شو شراب</p>	<p>شب عید است و ماهی و هو شراب با کلید هلال باز کشای محتسب را اگر شعوی هست آنچه از خم نیافت افلاطون عقل را عرفه در میدان هست بسکه از زهد خشک منفعلم روزگارم همه بهستی رفت چند آلوده ریا باشی</p>
---	--

از تو مجذوب تازگی دارو
مجلس درس گفتگو شراب

<p>خوگر فایده دشت زتابم چه تعجب گرداده بکف و زخوشا بزم چه تعجب گر راست برو بر سر آیم چه تعجب گر گم شده خویش بیابم چه تعجب گر خشم کند از منزه خوابم چه تعجب گر راه نیندازد بسرایم چه تعجب از لب و دواز قند و گلابم چه تعجب گر دل بر دواز دست شرابم چه تعجب گر نیست تعلیق بکتابم چه تعجب</p>	<p>لعلت کند از دست خرابم چه تعجب بحر که لبالب بود از گوهر مقصود چون خضر محبت همه جا راستیم دید عمر بیت که بیت الحزن چشم برآیم وصل تو بجز خواب کسی راند بدست خضر چه تو توکل شده در عشق دوچارم آتشوخ که بیمار غمش مرگ ندارد در میکه ام زهر و ریافت بتاراج گردیده سطرلاب درم چه جهان من</p>
--	--

مجدوب کس را که دل از کف نبرد و ند
گر منع کند از من نام چه تعجب

صفا گر چهره پرداز نکو نیست	حیا ایستند دارو سرخ رو نیست
حیا چوں نور حیا در چشم دارد	حیا چشم و چراغ خوب رو نیست
بخوش رنگی حیا غلغله اراں	گل سرخ گلستان نکو نیست
گل سرخ از حیا صد برگ باشد	گل رعنا تک برگ از دور نیست
چوبه با کال مخدای گل که پنهان	سخن چین صبا در عیب جو نیست
نگو بلبل چرا پُر میزند حرف	خوشا را را هنر بهر ده گو نیست
بگو بر خویش ناز و غیرت عشق	که خوش خلقی ز خواں تنز خو نیست
ازاں با ذوق مستی آشنایم	که محرابیک هنر هم راست گو نیست
سیان خلق چشم از خلق در پوش	که در غلوت چشم من عیب جو نیست

نگویم حرف یاراں را چو مجدوب
که دایم صرفه ام در صرفه گو نیست

افتادگی تو سرفراز نیست	ایں سجده اگر کنی نماز نیست
اصل همه طاعت نماز است	باقی همه قید احترام نیست
عمری که گل از نماز شب چید	چوں روز بهار در دراز نیست
از ماهمه عجز و احتیاج است	از من همه کبر و نیاز نیست
از خورد و بزرگ بے رضایش	هر کار که می کنند باز نیست
یارب گفتی شکسته دل باش	در یاب که وقت دل نواز نیست
عزم سفر حجاز دارم	موقوف بلطف کار ساز نیست
توفیق طواف کعبه دادن	کے کار عراقی و حجاز نیست

مجدوب شکستہ باش و شاکر

چوں شیوہ دوست و دنوازیست

<p>سقا و شجاعت کد امش بد است چہ نقص ار بگوئی تمامش بد است کدامش حلال و کدامش بد است کہ در مذہب ماحرامش بد است کہ بت کردن و احترامش بد است زرا ز بخل زردار نامش بد است کہ پند ترا خاص و عامش بد است ولے بانگویاں دواشش بد است</p>	<p>شراب ارچہ لے شیخ نامش بد است ہنر لے مے چوں شمارم مدام ز ہر چیز دنیا چو فرمودہ اند بکیبارگی ترک دنیا ممکن ہنر لے زر بین و زر خرچ کن بزر میتواں بارغ جنت خرید چہ لاف ز ہنگامہ خاص و عام ز مروتی بود نشہ خشم و کین</p>
--	--

پناہ مجذوب شاہنشہ نیست
کہ کین با غلام غلامش بد است

<p>رحم در سر کار این ترکانش نیست دائے بر جان کسی کہ عشق مادی نیست من کہ میدانم در فیض تو پیر گز نیست</p>	<p>نیست یکدل گز خدنگ چشم مستش نیست از بہشت وصال با این مادی میکند از در دیگر حیرا باشد مرا چشم کشاد</p>
--	---

مور نشانی کردہ مجذوب اما پیش من
بمحو مطلع پہنچ بیت این غزل حبیبہ نیست

<p>داریم بہاری کہ خزانہش نتوان یافت باع بدہ جوئے کہ زبانہش نتوان یافت پندہست کہ پیدا و نہانش نتوان یافت پنداشت کہ در بچہ دہانش نتوان یافت</p>	<p>با آن گل خوردہ کہ عیانہش نتوان یافت فریاد کہ افست اوہ سرو کار و دم را آن گنج کہ پیدا و نہاں در طلب اوست نخضر از رہ دوری طلب چشمہ جان کرد</p>
---	---

تا نام و نشان از نشناسیم که مجذوب
بدنام کسے شد که نشانش نتوان یافت

شکر خدا که باز دم خوش درآمد است	یارم ز در در آمد وین لطف سرمد است
سر کرده آمدی بسرم با هزار ناز	نازت همیشه باد که لطف سر آمد است
اگر گویمت که لطف نمودی خوش آمدی	ترسم پنهان سازی و گوئی خوش آمد است
لطف تو لطف تست نگویم چرا کم است	چو تو جو رست ندانم چرا بد است
لب تشنه مفرج یا قوت لعل تست	ایں حقہ تہی کہ سراپا ز بر جد است
لے گل بیا که با خرد غاشاک این چمن	چون عنایب شیفته کارم خوشامد است
زاهد غار و روزه بسیار ظاهر است	پاکیزہ صحتہ است و لے کم درآمد است

در کار خود اگر چه جنون است و فونون
مجدوب ماست آنکہ درین فن سر آمد است

بہستی از آن گریہ ام عادت است	کہ باران بجای چوں بود رحمت است
نغم اشک عاشق با امید وصل	نشان نمایاں این دولت است
بہ لے کن علاج غم روزگار	کہ این خصم بسیار کم فرصت است
زمر دانہ گیہا حبس رخ روست	ز رنگش توان یافت بے علت است
ایں دور مقصود خورشید و ماه	ہماں آفتاب قمر طلعت است

چہ خوش گفت پیرے بہ مجذوب ما
کہ از ہر دو جانب اوب عورت است

صد آن دیوان کجا باشد کہ گردن بست است	میران مجلس کہ باشد کاسمان بدست است
چرخ اگر دریا شد و اختر چو ماہی صد ہزار	چیت آن دریا کہ این چرخ مشک شمت است
دوش درینخانہ حرف از اختیار و جبر شد	پیر ما گفت اختیار ہر کس در دست است

<p>ہست اور الطف عالم را نظر بہت اوست آنکہ در باغ وفا سر و ہی پایست اوست ہر کجا باشد کلبہ عیش ما در دست اوست ہر کہ در باغ محبت روز و شب پایست اوست این قیامت ہا ہمہ تعلیم ہمست اوست</p>	<p>نہست اور اجور و ملا ہم غم از نہست نہست گردن قمری بگویم در کند طوق کبیت نشہ ساقی نہ بخشد گر شراب کوثر نہست سر بازادی بر آرد و دو عالم ہمچو سرود نفتہ بالا بلند ان تا قیامت قائم نہست</p>
<p>ور نیار و گرز جا مجذوب را شعر بلند عقلش تمکین ہے انصاف طبع پست اوست</p>	
<p>بخدا غیر خدا در دل نہست گر نہ مرد است چرا قابل نہست جز خودی پیش خودت عامل نہست آنکہ در مدرسہ ما حاصل نہست ہر کہ دیوانہ نشد عاقل نہست ز ہر در کاسہ ما قاتل نہست پیش ما گفت بیا مشکل نہست گر عبادت بر ما باطل نہست تخفہ بہ ز کف سائل نہست</p>	<p>بیدے را کہ ز دل غافل نہست دل نا پاک بحقیقت عشق زنگ آئینہ ز خود میگیرد حاصل سیکہ ما گفتی نیست یک قلم نیست بدیوانہ تسلیم شہد اُمید بود تلخی صبر یافت تا مشکل ما بادہ فروش سعی زاید نشود بے حاصل بدعا گوش کہ در پیش کریم</p>
<p>گرز میخانہ نہ جبہ مجذوب ماچہ گویم با و جاہل نیست</p>	
<p>مہ سکنہ را بفکر راحت تا آئینہ نہست کے تو ان میں ہر تابان نہاں سینہ نہست کار ہا ربط قدیم و خدمت دیرینہ نہست</p>	<p>سینہ ام را دیدن سے تو پال آئینہ ساخت چون شاہد نور بہت از جبین آفتاب یار آمد تازہ شد عہد و غم دیرینہ رفت</p>

<p>تا دلم درس خیالت رواں در سینه خست تا جنون آمد سر سرفشته را آینه خست آبروئی خویش را هم برود و دل گمینه خست همچو به بارنگ زرد و خرقة پیشینه ساخت ورگنه مارا دلیران توبه پیشینه ساخت بیزبانی را امانت را این گنجینه خست</p>	<p>ریخته اوراق را چوں برگ بر آب روان چوں فلک پیچیده بوم با حساب سال و ماه حرص و نیاز در پاک نشنگانش چوں سحاب قوت دل و امان از آن کس کن که در باغ وفا لطف موقوف استغفار آدم کرده اند آنکه دل را منحرفان گنجینه اسرار کرد</p>
---	---

قدرت آئینه پرواز و دل مجذوب ما
میتواند هر نفس بشوید نزار آئینه خست

<p>سحر به میکده کاشن میں چه در کار است اگر به میکده دانش دهنده بسیار است شدم رفیق که گفتند چارنا چار است که ملک فیض شب از ویدها بیدار است گواه خاطر بیمار رنگ بیمار است رواج کار فروشنده با خریدار است خیال خام تہی دست و سیر بازار است چو کار با کرم افتد بہانہ بسیار است</p>	<p>مرو بہ مہومہ کا نجی شگفتگی عار است کیسکہ گفت دریں روزگار عیش کم است از آن بشاہد ساقی و بادہ و مطرب والا سہ است ہمیں دانشت ز علم نجوم ز رنگ رفتہ نشان دل شکستہ میگیر فریب طاعت بسیار ز اہدان نخورید اسید بے عملان در ہولے باغ بہشت مگو ترا بکہا میں عمل دہندہ نجات</p>
--	--

ز در گہمت بجفا سر نہی کشد مجذوب
بجاک پلے تو اقرار بندہ اقرار است

<p>شکر خدا کہ لطف تو ہم بے نہایت است جامہ کہ نیم شکر بہ از صد شکایت است ہشیار دست و چو نظر عنایت است</p>	<p>مارا چہ غم کہ ناز تو بجد و غایت است باید شکایت از دل ناساز خویش کرد عاقبت بجائے غصہ ہماں بہ کہ مے خورند</p>
--	--

منفی گفت آنچه نگفتند از حدیث
حیرت کن زواعظ و تبعیت عوام
دلواغان میان حلقه هستان او سپهر
پیوسته راه سبزه امن است آشکار
با کم ز جنگ محتسب شیخ و هر نیست
آن بدیه که تو لطف خدا میکن قبول

قربان میشوند که صبیح الروایت است
این زنده خشک من چه صبح الوایت است
پیرسیت زنده دل که مدارش حکایت است
در با نشاده اند سخن در هدایت است
نازم به عروزش که کارش حمایت است
آن محفه محبت شاه ولایت است

مجنوب اگر شدم ز تو هم پیر گناه تره
شکر خدا که لطف خدا بی نهایت است

هول میگردم باز در سرفتا و است
بکنج صومعه خود را چرا کنم محبوس
ز بوسه چو نکنم در که ترا بسریز
بتاج شاه بگویم صبا به سرگوشی
بدستم این قبح سبزه را حقیر مبین
چهار رنگ شهاب رخ نمود آئینه را
بلخ لاله سیاهی اگر زند هنر است
بصحن میگردم که قاف تا قاف است
ز حرص سوز چه غم سفره سلیمان را
نظر به عیب نداریم و بد نمی بینیم

هزار شکر که کارم باین در افتاد است
مرا که گوشه میخانه خوشتر افتاد است
در آستان تو ام کار بر سر افتاد است
که گوهر از نظر ما مکر افتاد است
ز مردیست که از تاج سحر افتاد است
از آن زمان که ز دست سکن افتاد است
بدست غنچه چه شد پاره افتاد است
بیا که سفره احسان سر سر افتاد است
تو عمر خواه که روزی متد افتاد است
نگاه ما به تماشای دیگر افتاد است

ز آستانه میخانه سرکش مجنوب
شگفته باش که کارت باین در افتاد است

هر که اتش و فاذ لیست
لب ملت کلام ناطق باست

همچو مجنوب از سگان علیست
مهر روی تو مصحف بغلیست

<p>همه جانور آفتاب چلیست دست در دانش بزن کرلیست وائے بر آنکه علم او علیست زاهد آنجا که در فن و غلیست حرف در نقطه ریزی از ملیست</p>	<p>دل یک وزه نیست بیهرت هرگز بازبان کیست و لش بے فروغ است علم بے عملاں ترک دنیا برائے دنیا کرد قلم خست یار مابا ماست</p>
<p>وصف مجذوب پیش ماچه کنی میشناسیم از سگان علیست</p>	
<p>از تو بدنی آید هر چه میکنی خوب است ماه چاره چوں گل تا دو هفته مطلوب است دولتی که بخشد کام در کنار محبوب است یا بوس نکر و رام لب که محبوب است این نشیوه عاشق این کار مکتوب است طرفه گر شمع چشم در کین آشوب است بجساب مشتے خاک از کجا محسوس است</p>	<p>ناز از تو خوش باشد لطف از تو مطلوب است آفتاب تابان را با تو هیچ نسبت نیست با و شاه بی عشق در میان ندارد هیچ وصل فیض شب خواهی ترک خواب تا کن عرض حل مشتاقان ناله میتواند کرد هوشمند این مجلس از قیامت المین نیست در حساب چوں از م لطف بے نهایت است</p>
<p>کوئی واقفارش بازبان که بکیت باشد بے ریا اگر خواهی آن دعا می مجذوب است</p>	
<p>یا به لعل یا بلدی آفتاب افتاده است یا ز عکس عارضت آتش حد آب افتاده است یا بچو گان بلند آفتاب افتاده است تا بیک جانب ز رخسارت نقاب افتاده است از کجا آتش بجان شیخ و شاب افتاده است</p>	<p>پر تو رخسارتی بر شرب افتاده است ساقیا این باد و حر است یا لعل خراب عارضت را طره شبرنگ دارد در میان زلف شب را کرده دور از جمال آفتاب باد و نوشی گر ندارد و مشک با زاهد بگو</p>

<p>بر طاف از دفتر دانش که در میخانه کا تا به صحیفه قیامت در بیابان اهل عالمستان درین به کمز استغفار نیست چون نسازم قبله گاه خود در میخانه را</p>	<p>بارها این صرف بمعنی در آب افتاده است بر سر هم نشسته چو موج سرب افتاده است گر چه هم پیش و علی مستجاب افتاده است بارها کارم باین عالمجناب افتاده است</p>
<p>جبه مجذوب نورانی تراست انداخته است تا در هوش بر آستان بو تراب افتاده است</p>	
<p>خداوند از غم زخم دل که دل پر غم دوست آنچه حسن است که دل میبرد از شاه و گدا لطیف عاشق به کس را به همه درود و دوست رو به درگاه کسے آرد که رود او ترا در سر پای خودت بین و خدا را بشناس کدام کن که همه کار از او گرد و راست تش عشق مرا کرده به از آب حیات آیند با غم عشقت دل بازی خویش دیو مکار به تلبیس سلیمان نه شود قطر تنگ گذار از خبر از جام نیست</p>	<p>دوستم با همه عالم که همه عالم از دست آنکه آنرا نتوان داد نشان آن هم از دست ای هم زخم پیر دل که رسد هم از دست پیش آنکس بکشالب که لبست و دم از دست که بسے تعبیه در خاک نبی آدم از دست دل با و ده که سز زلف بتال پر خیم از دست آنکه چون شمع دلم گرچه کنان خود از دست شده خورسند تو گوئی که مگر عالم از دست ملک از لال است که از روز از لافتم از دست سلطنت بنده خاهیت که جام جم از دست</p>
<p>پیش مجذوب تو ویرانه و آباد میسیت هر که دست از همه عالم بکشد عالم از دست</p>	
<p>و هم هزار مرده خوب از زبان دوست روزی شنیده ام که مراد زده است نام حیگفت دوستی که دینی کفر دوستی است</p>	<p>خیر است کارم از لب شکر نشان دوست شادم که نیست هیچ غلط در زبان دوست شکر خدا کیست دلم باز زبان دوست</p>

از دوست مطلبم بخدا غیر دوست نیست
 بے ناله راه نیست کسے را بدر گمش
 لطفش بپر که هر چه دهد بے بهادر
 افتاده رو بنجا که هر ذره ز خاک
 هم صحبتی که در نقشش بود دوست نیست
 ناگفته فرق دوستی و دشمنی زهم
 گفتی چه کردی که از او خورم است
 از تحفه گدا به گدا رحم می کنند

این با جرمیان منست و میان دوست
 نیست در میان مستان نشان دوست
 عالم تمام مفت خورند از دوکان دوست
 عمر بخت بر سر آمده در آستان دوست
 اگر جان بود که دوست ندادم بجان دوست
 کفر است شکوه از دل نامهربان دوست
 کار بخت راست آمده در بوستان دوست
 این نیم جان حیرانه کنم جانفشان دوست

آب حیات از لب مجذوب می چکد
 بر خورده تالش لب آستان دوست

گر بیا ام شفیق عشق من حسن تو ساخت
 اگر بعلیست که از شرم عقیقت شد آب
 عشق در لوح دلم باز به یک مد قلم
 خورم آندل که بر فلان همه جا جائز شود
 عالم از رشک می سوخت که با داغ تو سوخت
 دست بر زلف بلندت لم آسان نکشید
 آن زمان کا ز فیاض قضا آمد راست
 بهیچو خورشید به صحرائی قیامت بزم
 عشق تا دید که بادل نظر می هست ترا
 مرغی را سر فرماں بری عشق بنود
 شمع دل تان شود شعله ادراک جنون

چون عقیقه که سهیلش زد و بر قش پرداخت
 یا نه ای ز رخسار جنت که یاقوت گذاشت
 نقش دیر و حرم طبع خرابات انداخت
 روشن آن چشم که ماییده تر افروشناخت
 بهیچو من کار کسے ساخت که با درد تو ساخت
 دستها در دل شب بر کمر عرش انداخت
 که سہی سر و بلندت علم بسز انداخت
 بهیچاں سایه که سرو تو بایں خاک پرداخت
 غیر قش آتش سوزاں شد و بهیچاں ساخت
 عذر بدتر ز گناهش ز نظر انداخت
 از گل تیره چه دانند قلم صنع چه ساخت

جز خجالت ز غلط بازی خود هیچ نبرد
آنکه با یعرف خود را بتو دانسته شناخت

بهمچو مجذوب کسے رادل آگاہ دهند
که جنبش بجز این در در دیگر شناخت

عشق را رسم ادب بر سینه دست از دور بست افتیاط آن رخسار با سنگ کوه طوب بست افترای بر خیال غامخ و منصوب بست خرف کم و سحت چه طرف از یاده انگور بست که تواند پیر دهای چشم ره بر نور بست تا نگویندش طلسم کوه کن باز و بست و اعطای ما هم دل خود را زلف خور بست حرص چاک بست که هر را بدوش مور بست دید اش را همچو چشم گور خاک گور بست پیر ما دلم با این تش تب بخور بست	ما حجاب نور برقع بر جمال از نور بست از تجلی چشم گستاخ هوس بے بهر بود عشق بازی کار بهر با فنده و علاج نیست چشم ظاهر بن ز سر جام جم آگاہ نیست آسمان روشنند لا ز مانع معراج نیست عشق کوه بیستوں را نرم تر از موم بست پیر کرا از زلف محبوب پریشان خاطر است تا نباشد بار منت تنگ چشمان گراں ناوک بهرم تا مشرکان چشم کور و دست با شرب ناب کن بیماری دل را علاج
--	---

گر چه شد مجذوب یار از ما بماند و یک تر
باید از روی ادب بر سینه دست از دور بست

ماه نخست بک فرغ ماه گردون باز نیست سم اگر گرد آسمان رفته است چون اعجاز نیست آن را بماند هم بجز سر خدا هم از نیست آنکه چون عنقای عشقت لا مکان از نیست بهیچ یک چون آفتاب غمت ممتاز نیست این همه تانده کو کب کواکب از نیست	باتو یوسف طلعت از اشیه اعجاز نیست ماه گردون باز هم پیش تو ماه نخست است آب حیوان لبست خورشید لطف خداست از بهای اوج خشت چون هدیه ایشان آسمان پیش از کواکب ماه طلعت دیده است نخل نشان خسار تش رنگت مان حیات
--	---

معجزه او در این قدرت آواز نیست
 به نصیب آندل که این دما بر پیش باز نیست
 هر نگاه هر محرم این پرده های راز نیست
 بشکن آن آینه که مهرت نظر پرواز نیست
 هر که از جان به دل خصمت ندید که باز نیست
 دل بصید پیشه بستن شیوه شهباز نیست
 چشم باز عاشقان کمتر چشم باز نیست

دل بهر عالم که شد آوازه حسن تو بود
 شوق رخسار تو در بار رخ جنت کشود
 سینه صاف را به از افلاک داری در نظر
 رو کن آندل که غم عشقت نباشد سکه طلا
 چون کمان خمیازه پی در پیش بیاید کشید
 در نیار و تاج نمود اهل همت راز حبا
 باز را بیداری شب میکند کامل شکا

چند از حال گنه گاری که چون مجذوب ما
 نابلد از التفات معصیت پرواز نیست

آبر و جز خاکساران درین دربار نیست
 آرزو را خود میسر این چنین بازار نیست
 حجت روشن تر از توفیق استغفار نیست
 در میان مادیان مائل جزین پرواز نیست
 چو هر سو چشم باب رنگ این گلزار نیست
 زان گریزی دارد دنیا را ز دنیا نیست
 این همه فکر تلاش خود کشی در کار نیست
 در کین عاقلان دیوانه هم بیکار نیست
 هیچکس را چشم بر نقش و نگار نیست
 آه از آن روز زنده گوهر پاک در بازار نیست

بر درش از سجده ریزی هیچکس را عار نیست
 گوئی دستان بازی هم به قیمت میخزند
 با گنه گاران کرم را التفات دیگر است
 عالم جان سیر باد و اگر از تن بگذری
 از گله شاید که بوی آشنائی بشنوم
 زشت رو با گور بهتر سازگار می کند
 بهر مردار که زو البته خواهی دور شد
 هر کسی را در جهان مشغول کاری کرده اند
 طبیعت بد خلق را رنگینی ظاهر شود
 گریه نادر و نباشد که زور آید بدست

مطلب از شاه خراسان کن طلب مجذوبان
 پادشاهان را درین دراز گدائی عار نیست

فیض در مسکن درویشان است	عیش در ماسن درویشان است
شاه کو عرض تجمل نه کند	بادشاهی فن درویشان است
خاتم دست سلیمان چون مور	چشم بر خرمن درویشان است
فتح شاهان جهان در عالم	از دعا کردن درویشان است
قصه فردوس که غم نیست درو	بے سخن مسکن درویشان است
نمکین زمزمه ذکر خفی	بلبل گلشن درویشان است
آنچه شاهان بدعای طلبند	در دل روشن درویشان است
آنچه ممتاز کند مر از زن	کهنه دل حق تر درویشان است
آنچه بر قامت مردان زیباست	شاه بن ورتن درویشان است
هیچکس خصم نه گردد با هیچ	همه جامن درویشان است
عنقریب است که ز راه جهان	همه در دامن درویشان است
شاه من گوشه بے توشه فقر	واوی المین درویشان است
خاک شود تا که بر افلاک شوی	سکشی رهبرین درویشان است
گذر از کوچه و دنا که بنیل	همچو سگ دشمن درویشان است

فیض آگاه هی مجذوب دلم
از دل روشن درویشان است

هر سرے را به تنائی تو سودائی هست	از تو در دیده هر ذره تماشائی هست
بوقائے تو که در خاطر بے تشویشم	کافر عشقم اگر چه تو تماشائی هست
متمن شد که دل از غیر تو برداخته ام	گر قدم رنجه کنی گوشه تنهائی هست
دژ نیست که غور شیر در و پیدانیت	چشم و اکن اگر ت دیده بینائی هست
طی این مرطوبه لب سیر ممکن نیست	قطره ابرند است که دریائی هست

<p>بحر را هم ز گهر آبله پائی هست شهر اگر تنگ شود دامن صحرائی هست خوشتر از سبکه بیدرد و گرجائی هست نقده فرست درد از دست که فردائی هست چشم بینائی ترا اگر خبر از جانی هست بهتر از گریه مگر توشه فردائی هست</p>	<p>نه همی قطره براه تو بود قطره ز نازان ترک دیوانگی از طعنت مردم نه گنم منشین بے مے و معشوق بامید بهشت غم نا آمده امروز چرا باید خورد عجب پوشی کن و جادو همه دلهامی کن آبروی طلبی گریه کن و دل خوش دار</p>
<p>چشم بد دور آسمان خوب نبهاں کرده است در روی از توبه صد کس انبشیاں کرده است عالم را با جنون نیست و گریباں کرده است سناخ گل در آستین صد غنچه نبهاں کرده است میفروش امروز می ساخت از خاک ده است خاکها در کاسه سرافراوان کرده است کے و نایاب بیوفا با عهد نبهاں کرده است آنچه با خضر و لم این آب حیوان کرده است عشق هم زیر آرزو صد خانه ویران کرده است آنکه در و عشق خود را عین درماں کرده است</p>	<p>باز آبر نو بهاری یا وستان کرده است باد نوروزی چو افسوس میدید یارب که باز خوش تماشا نیست در عالم که شور نو بهار تا شود هر روز داغ غنچه لیلیاں تازه تر چشم ساقی هر نگاہی را نگاہی میکند باد و گلگون بساغر یز کس چرخ کبود بر عروس دهر بے بنیاد هرگز دل مسند محبوبت آور که نتوان باز باں تقریر کرد در دل ایران و هند آن گنج نبهاں انشال راحت مار و حکمت دیده در آزار ما</p>

باتو گویم دل کد امین دلبر از مجذوب برد
آنکه نبهاں با دلم لطف نمایاں کرده است

<p>گلے ز عمر نه چیدیم و نو بهار گزشت شبے بروز نکردیم و نو بهار گزشت بیا که عمر نگاهم در انتظار گزشت</p>	<p>نفاں که رفت جوانی و وقت کار گزشت نشد که صبح و صلا بے بروی ما خند بیا که بے تو میدیست خواب آرامم</p>
---	--

بیا که فصل تماشا شائ لاله زار گذشت
 همیشه فصل خزانم به از بهار گذشت
 خوش آنکه وز و شبلشن بام و نگار گذشت
 مرد که تادیه برهم زد می شکار گذشت
 پیاده شو که توانی به از سوار گذشت
 که چو من از سر این دلق مستقا گذشت
 مدار هر که در اندیشه مدار گذشت

بیا که گشت تهری به تو چشم از خوناب
 خلخته ام چو گل از رنگ زعفرانی خوش
 بمشتر چو من همه را چشم بر عنایت اوست
 مرد خواب که آهوی فیض پر جشی است
 کروی های ره عشق پر خطر ناک است
 قبا می فتح بقا بر تنفش مبارک باد
 بکیش اهل تو کل یقین مسلمان نیست

بروزگار کس خنده زد که چون مجذوب
 گرفت دامن صحر او از کنار گذشت

میسر دل را باینکه که از جان خوشتر است
 گردت را سیر دریا با چراغان خوشتر است
 بسته زلف پریشان بهم پریشان خوشتر است
 از آن گنج نهان چون گنج نهان خوشتر است
 داغ دل را هم اگر سازی مکدن خوشتر است
 اینقدر دامن که طایحی پرستان خوشتر است
 با گر بیان دست با دست و گریبان خوشتر است

خنده دار لبش که آب حیوان خوشتر است
 شرف حسن پر کن چشم گریان مرا
 از پریشانی نیم آرد و خاطر جمع دار
 محرم جز دل مدان ز نهار سر عشق را
 خون دل نعمت اوان شماره و شمار کن
 نیست معلوم که از خلق جهان خوشحال نیست
 عشق باری بالباس عایت عا است عا

خاطر مجذوب از ان شاد است با بخت را
 که به شتم رومنه شاه خراسان خوشتر است

عشق آمد و از هر مژه ام صد مهر آویخت
 عشق است که منشو مرا و بر آویخت
 که دیده کس شعله که با نیشگر آویخته

یکچند هوس باز و لعل و گهر آویخت
 در دیر و درم نام من امروز بلند است
 در کام تو شیرین بود از عشق مرز لاف

هر حاله راهوس دیدن دل شد
افروخته با آتش پروانه رخ شمع
خوش وقت اسیر که بامید فهادت
هر سبزه که در باغ جهان نشو نمایافت
بگریز ز مردم اگر ت میل قریب است

گر دید جهان را باطل نظر او بخت
آن شعله دل بود که با بال و پر او بخت
باد امن عیا و بعد دست در او بخت
خار بست که باد امن در دیش و او بخت
کن هر چه رمیدیم بما بیشتر او بخت

دانی چه بود بخت خدا داد تو مخدوب
عشقه که بدامان دلت پیخه او بخت

بیشینه اگر گشت برنگ آشنا شکست
گفتی دلت کجاست چه دانه که شیشه
زلفت شکن بر دشمن گرنی فمت و
این بحر بیکراں چه بلا شد که زو رقم
رنگ شکسته زیب پریشانی دلت
هو ششم مبته ربود که طس زنگاو
زاهد سرت ز باد و نایب گشته گرم
دشمن شکستن دل نای گرفته سهل
قانع نه و اگر نه بیک صبر میتوان

غیر از دم که تازد رت شد جدا شکست
افتاد در کجا بزین و کجا شکست
کمی قناده این همه در کجا شکست
هر سو که رفت رنگ رخ نا خدا شکست
پیوسته خوشنماست زلف و دوتا شکست
بایک کرشمه توبه صد پارسا شکست
کس میتوان لبی علم ریاضت شکست
غافل از آن که فتح شود بهر ما شکست
صفر لے صد هزار هزار شتبا شکست

مخدوب فتح ما همه جادو شکست است
منه خور که شیشه دل ما هم بجا شکست

من آتش عاشقی آتش تماشا آتش است
از جال آتش بر دے که آتش می چکد
چون کنم چون روز عید است و صفا داد او

انا تو معشوقی مدر چشم دلی آتش است
چشم پوشیدن بلا ذوق تماشا آتش است
صبر زهر قاتل و عرض تماشا آتش است

گر بعد بتیابی پروانه باشم دور نیست حسن و عشقم هر دو مشغول تماشا کرده اند روقی ویرمغان و دومی المین کیست رحم بر پروانه کردن در حقیقت دشمنی است گوهر تاج تنها را مایه حسرت مکن	جامه گلگون که من دایم سراپا آتش است دید با طرح چراغان است و این آتش است آنچه اینجا باد و ناب است آنجا آتش است استفاش با سمنه طینستان با آتش است گرچه آتش می چکد امر در فردا آتش است
--	---

اشک مجذوب مرا هر خس چیدمیداند که حدیث
در نظر هر چند خون ناب است اما آتش است

کامل از فیض جستن در دل شهاب خوش است چون صراحی سید آتش بجان افتاده هر طرف سر و بصد تمکین خرامان کرده اند تا نظر را کنی تسخیر چون آب زلال از بزرگان شیوه کو چاک دلی پر خوشنماست صحبت نیکان کند بر از بدنامی خلاص سبل دنیا مدنی از اهل بنیاد بدنام است غصه دنیا بقدر مال دنیا میسید همد ماه و خورشید و زمین و آسمان از بهر ماست	سیر بدین لیر محبوب تنها خوش است سینه بفتش دل بر آتش دید خون بالا خوش است سرکشی یعنی همین از عالم بالا خوش است ظاهر و باطن ترا با نیک بد پیدا خوش است خوبش را نادان بشود سخت از دانا خوش است لا از تنها کفر شد پیوسته بالا خوش است عاشق این زشت بد رخسار با دنیا خوش است تا نگوئی حال دنیا دار در دنیا خوش است قصر خور و حبت فردوس هم با ما خوش است
--	--

قطره های خون بد در دیده مجذوب ما
در نظر ما چون چراغان لب دریا خوش است

هر چه خواهد ملت نخواه از دوست از کس لاف دوستی شنوند لاف را امتیاز کن از عشق	همه در قبضه انصراف است که نخواهد زد دوست غیر از دوست که دلیری نه قوت بازو دوست
---	--

<p>گل آن باغ لاله خوشبوست سفر بالا بخواستن در پوست آن بدست بتان سلسله موت تا اگر عشق دوست دارد دوست آب شیرین بحر از لب جوست</p>	<p>لاله داغ عشق کم یاب است عشق در پرو و پرورش یابد دل معشوق بستنت هوس است عشق بازی باختیار تو نیست عیش شالان ز کبیره فقر است</p>
---	--

یک زبان و دو دل مشو مجذوب
تا بداند دشنی یا دوست

<p>دیدم افسوس کنان پیچیده باده پرست گفت افسوس از آن تو بکه خواهی شکست گفت پیش آنی که هشیار غلط کرده مست من نباشتم تو بگو چون نشوم باده پرست باد افهمی او چون ندانم دل از دست چلنم بود همین قسمت از روز الست این بهانه است که ساغر زدنار که نسبت دل اگر نیست بغیر از تو در خانه که هست از ازل رفته چنین داد چنین صود بخت خوم آن دل که در نقش غمت خورشید که به یک قدر سایه هم را بر هم بست</p>	<p>میگند شتم زور میکند به سجده بدست گفتم ای کافر شوخ اینهمه افسوس تو حدیث گفتم غلظت غلطی من بے کاسه و گرم من نباشم تو بگو چون نکنم ترک صلاح به شکر پاشی او چون نکنم کعبه نثار دل ز کف دادم و ساغر زدم دست شدم این فسانه است محو میکند و پیچیده است دل اگر هست بغیر از تو کس در دل نیست صوت پرده دل جز رخ زیبای تو نیست دل نشین نیست فتنه شاه غمت را بمثل آخرین بر قلم قدرت استاد ازل</p>
--	--

رد برو با تو نشیند همه با چوں مجذوب
هر که با خاطر جمع از همه جاد دل متوبست

<p>بیان بکش چه جائے بیم است</p>	<p>اندیشه مکن خدا کریم است</p>
---------------------------------	--------------------------------

این باغ همیشه خوش نسیم است
یکراه طریق مستقیم است
چاه نیست که آن سرش حجم است
بفروش برنج که پر نسیم است
شد غرق عدم خدا حکیم است
از شاهد آن دلش دو نیم است
اندازه پاسه گلیم است

پیمان پُر از اسید و اریست
صوفی بخدا که تادرد و درست
بیراه مرو که راه بے راه
آن که نه کتاب که میار
با فلسفیان تمام یونان
هشدار که منکر قیامت
از راه بروں مرو که رفتی

مجدوب مکن کنساره از من
اندیشه مکن خدا کریم است

حلقه کباب شفاعت بدست والی ماست
که تحفه کرم دوست دست خالی ماست
حکایت ملک و صوت مثالی ماست
بخواند این دو سه مصرع که منقش خالی ماست
هنر اسجد و میخانه در حوالی ماست
که چشم قطره فشان مخزن لالی ماست
بخود کمال سپردن بے کمالی ماست

گناه و غفلت مستی اگر چه خالی ماست
چرا پیاله نگیرد کسے بخاطر حبس
پیاله گیر و کیم کن که یک فشان کرم
کجاست مطرب خوش لهجه تا برغم فلاں
با اختیار تو گردن زد و رندی را
ازان بیسلطنت فقر خویش می نازم
کمال عقل شتر اعتراف نادانی است

زهر کمال ترا این کمال پس مجدوب
که گفته دوست فلاں زند لا ابالی ماست

زر خوش سکه داغ درویش است
روز و شب در سرخ درویش است
دل روشن چراغ درویش است

کنج گنج فراغ درویش است
کرم پا و شاه شاه و گدا
نکست دیم چاه در ره عشق

<p>دل که روشن کند غماز شبش آن فراغت که شاه می طلبد خواجہ گو پُر باغ خویش مناز مگذر از کوچه خسان که خسیس ذکر نیهای شراب صاف دل است</p>	<p>گوهر شب چراغ درویش است وقت کنج فراغ درویش است آسمان صحن باغ درویش است همچو سگ بیدار درویش است فکر بر اصل باغ درویش است</p>
<p>دل دیوانه در جهان مجذوب کنج کنج فراغ درویش است</p>	
<p>پادشاه کیم راقی الاجوردی بر فراشت تاف تا قاف جهان گسترده شد خوان کرم عیب شش با لطفش میکن هر روز عزل آفرین بر کمال آن نقاش نقاش آفرین این تماشاخانه را در باب شکر چشم کن سزل عقبی است آن تا بهر تنه با خود چه بزد رند از کار آگهی نداد داشت خورد و شکر کرد عاقبت آن عاقبت اندیش را باشد بخیر</p>	<p>زین تماشا از نظر لطف خود در جرم تو داشت باجا آماده شد شاه و گداز شام و چاشت آن دو ناظر را که شب گاهیش را برگماشت کای همه تصویر به مانند هم در پرده داشت تا ببینی قدرتش آنجا چه صوت بازگاشت مزع و دنیا است این تا هر کسی اینجا چه کاشت سخت جانی سالها جان کند تا مرد و گداشت کز جهان رفت و به نیکی در جهان نامرگداشت</p>
<p>ساعت توفیق ما مجذوب هرگز بدنبود کوکب اقبال ما هم طالع تیمور داشت</p>	
<p>چون توفی فریاد رس استغاث مانده ام در لنج غم نالان و نیست مطلبه دارم بفریاد رس انما سم را قبولت آرزوست</p>	<p>سو ختم فریاد رس استغاث جز تو ام فریاد رس استغاث مطلبم نیست و بس استغاث هست اینهم تمس استغاث</p>

بدعلینا یا غیاث المستغیث
 بے نیازم کن ز عشق دیگر اں
 پاؤ گلشن مجو گشت از خاطر م
 ہر کسے امیدوار است از کسے
 وقت رفتن آنقدر ہوشم بدہ
 تاب آتش نیست مشت خاک را

ہب لموسا نا القبر یا مستغاث
 فارغم کن از ہوس یا مستغاث
 بسکہ ماندن در نفس یا مستغاث
 نیست مارا جز تو کس یا مستغاث
 تا باگویم آن نفس یا مستغاث
 رحم کن بر خار و خس یا مستغاث

رحم کن بزنا مجذوب ما
 چوں توئی فسہ یادر یا مستغاث

یوستہ گرد عارضت آن زلف پر شکنج
 آنکس کہ نقل لذت درد تو می کند
 خوش آنکہ انتخاب کند ہمدی چو مے
 تسخیر دل چہ انکمنہ بازبان خویش
 کس شیشہ را بشیشہ دیگر چہ از ندہ
 خوبان شہر مین کہ ہم میرند دل
 این نور ہا ز پرودہ یک نور شد عیاں

پیچید چوں خیال پریشان بفکر گنج
 گوئی بعر خود نشیند است نام رنج
 خوش صحبت ساد خوش آواز نکتہ اسنج
 چون سن کہ بردہ راہ بگنج و کلید گنج
 بجا دے ز خویش مرخاں و خود مرخ
 ہر یک چو ماہ چارہ با صد ہزار غنج
 چون از یکے دو تاوستہ تا تا چہار و پنج

مجدوب ما مگو کہ پریشان فتادہ است
 زلف تو ہم فتاد شکسن بر سر شکنج

ساقی بیا کہ مست شوم از شراب صبح
 آغوش کے ز خواب گراں میکنہ تہی
 ہرگز بخاطرش نہ رسد آرزوئے خواب
 بیدار بیچ کس نانہ بخت خفتہ را

دانستہ کہ دشمن بخت است خواب صبح
 بختے کہ رخ نہ بختست مگر بآب صبح
 بختے کہ شستہ چہرہ خود با گلاب صبح
 بے مانے غے گریہ و با آب و تاب صبح

<p>آنگو جهان بگیره از آفتاب صبح باد رو دهن دل مکنی انتخاب صبح کز روی آفتاب کشاید نقاب صبح غافل مشو ز جلو ختام و شتاب صبح کز خواب شب و چارگشتی خواب صبح اقبال من نمود جمال از نقاب صبح</p>	<p>خندان لب شگفته رخ و سینه صاف باش خواهی که مدعا بدعا آوری بدست از فیض صبح گاو بهین نکته ات بس است ساقی شتاب کن که جهان ز اثبات نیست در گردش آرجام و صبوحی و شکر کن از فیض ناله و سحر و گریه های شب</p>
<p>مجدوب خواب صبح بدشمن حواله کن هرگز کسی مراد نیا بدز خواب صبح</p>	
<p>آنچه داری نهال بیار صریح یا دیگر از من این حدیث صریح کل شیء من الملیح صریح کل فصل من القبیح صریح جزا عمر خضر و روح صبیح گریه و ناله گفت اند عریح من بیدل چرا کنم تصریح روی خندان آن صلیح صبیح اکان شکار است و معدن شبیح</p>	<p>ساقیا خنده زد و صباح صبیح مے بسا غریز و خبیل مکن همه چیز تو خوب و بانگ است همه کار رقیب نازیباست بسته ام دل بلبل جان بخت چکنم با تو در دل انهار همه دانند دل ز من که ربود صبح و صلت کجاست تا بنیم من و میخانه که چون دل صاف</p>
<p>پایزیر مناس مکش مجذوب قسمت میدهم بروح صبیح</p>	
<p>کشم آن طره دو تا گستاخ سرگزارم ترا به پاکستاخ</p>	<p>طالع کو که چو صبا گستاخ بخت آن کو که چو سحر لغت</p>

کرده لطفت چنین مرا گستاخ	نیت گستاخیم ز بے ادبی
تنگ در بر کشم ترا گستاخ	خلعت وصل کو که همچو قبا
نشود پیش بادشا گستاخ	تا گدا التفات و انکش
کرده زلف تو شانه را گستاخ	التفات تو داده ره به نسیم
بے ادب را مکن به ما گستاخ	پد بردے رقیب خند مکن
باشد البته آشنا گستاخ	بدلم غم خوانده می آید
رو نیاید به هیچ جا گستاخ	در مقامی که آبر و ادب است
هیچ کس نیست جز دعا گستاخ	بدعا کوشش کا ندرین درگاه

بے ادب گفتگو مکن محذوب
نه برد بهر از حیا گستاخ

از و تمانی باقی آئنده

باعملیات مجذوب

گذشته سے پیوستہ

۱۹
آہم کہ نہفتہ با دہوئے دارم
با پائے شکستہ جُستِ جوی دارم
مجنونم و با ساگ تو در گشت و شنید
با خولش ہمیشہ گشت گوئے دارم

(۳۰)

خسار تو کرده کفر و دین را ہم فرق
چون مہر کہ غربا جدا کرده از شرق
از تیغ تو دین عیان شد از ظلمت کفر
چون راہ کہ در شب نہاید از برق

مجدوب دگر مجوش از راغ محیط ^{۲۱} خاموش که قطره نیست مسامحیت
لے چرخ تو ہم ز کبریا بے خبری در گوش صدف گنج آواز محیط

دست تو چپا که باد خیس بر کرد ^{۲۲} بازویی تو دست چرخ را بقوت بر کرد
انگشت تو شد کلید در بامی بهشت غیر از تو که کرد آغچه پیغمبر کرد

بغاک نظر کرد که زرمی سازم ^{۲۳} بر آب گره زد که گهر می سازم
چوں دید که در جهاں نمی گنجد حسن دل برد که عالم دگر می سازم

تا وایمه را ز دل نکر دیم بدر ^{۲۴} این راه خطر ناک ز فتنیم بسر
تا ویدہ پد آب بشد چون گرداب در بحر وجود خود نہ کر دیم بسر

ز بہار کہ رخ ستابی از دور و نشان ^{۲۵} تا وور نہاشی از دلعے ایشان
رہ نیست خط دانہ گندم یعنی نصف از تست نصف از دور و نشان

تو غافل ازانی کہ ترا آنی هست ^{۲۶} بشناس نشان خود ترا شافی هست
بر گرد تو چرخ حلقہ زوہار صفت پیدا است کہ با تو گنج نہانی هست

تا ویدہ ام از غم تو گریان نشود ^{۲۷} دریا بر خم ز فیض خندان نشود
غم نیست کہ شد و کم پریشان ز غمت باید کہ غمت ز دل پریشان نشود

مجدوب ز فکر بیش و کم سوخته ایم   از دست هوس با بستم سوخته ایم
امروز اگر ترک غرضها نه کنیم   فرداست که در آتش هم سوخته ایم

آن گل مگر از پرده بروں می آید   کز رنگ پیار بهی خون می آید
آوردن او بهر تماست بسرم   کار بست که از دست جنون می آید

مجدوب بعشق خویش ناز و مجنون   مستان ز قبح شاد و من از کاسه خون
از قسمت خویش گشته هر کس ممنون   کل حُرْبِ بِمَالَدَ لَهِیْمُ فَرَحُونَ

دنیا که ترا بکمر بے تاب نمود   رنگه بتو هر زمان چو سرخاب نمود
گاه از شفق و گاه از شب که از روز   گلگونه سرمه و سفید آب نمود

خواهی که همیشه باشدت نعمت و ناز   باورد قناعت کن و با سوز بساز
گر نسبت ننگ و شیشه را یافتی   خواهی ز کزانه بدر آئی بگداز

روزی که رسی به پُرسش این دل ریش   جانے که تو داده کنم تخفۀ خویش
شاہے که بکلبۀ گدائے گذرو   از مال خودش با حشر آرند به پیش

دنیا گر باغ و گر قفس بود گذشت   گر خواب خیال و گر هوس بود گذشت
بے توبه فرو بران نفس زنده کشی   کز جرم تو دوست با نفس بود گذشت

دنیا که ترا دور و روزه دارد دل خوش
یکسر طلاقتش بدد ای صاحب بهش
فلاک و عناصر بعد و سیر دهند
یعنی شوم است عقاین شوهر کنش

۳۶

روزی که زد هر بر غرامت برویم
آلوده بصد رنگ نداشت برویم
بر یاد تو از لحد رقص کسان
بر خیزم و راست تا قیامت برویم

۳۷

دنیا مطلب که عور می باید رفت
نزدیک مشو که دور می باید رفت
حالی اسباب جهان هیزه مکن
گر کوچه تنگ گور می باید رفت

۳۸

مجدوب تنک مزلیج می باید بود
بریکانه اختلاط می باید بود
پلهای شکسته در رهت بسته قضا
یعنی که باحتیاط می باید بود

۳۹

گل شیفته زناکت رخسارت
نرگس بیار نرگس بیارت
بلبل چو گل آشفته رو گلگون
پروانه نثار شمع مهر انوارت

تمام شد باقی رباعیات کرم خوده رباعیات

قصاید مجذوب

همچو لطف قهر و جاده بین و علم هست
صدق و علم و رحم و جود و فضل شانت انتخاب
همچو جان نهانی و پیداست فیضت در جهان
روز از خورشید باشد گر چه باشد در نقاب
استانت را و هد عیسی شرف بر آسمان
تا تو باشی شمع بالینش نه ماه و آفتاب

دوستان را نباشد پاک از هر طریقی	هر خوس کے چون خرد جان باشد در حساب
قلب لشکر تا ز خصم دیو سیرت گشته پُر	برق تیغیت میزند بر قلب چون نیز شهاب
چون گلستان پُر شود از خنده دست انتقام	لطف عامت چون بر آرد دوستان را از حجاب
دشمنت را موج تیغیت میکند از پنج و بن	اگر چه پُر باشد سرش از باد و نخوت چون جباب
دشنت آندم عروس سخت گیر و در کنار	کز دم تیغیت کف خالی نباشد بے خضاب

شد لقب مجذوب را دریا دل و والا گهر
بسکه بر فرق جیای پاشیده شد در خوش آب

از جمالت نور قرآن را در خشان دیده اند	در جبینت فر شاهای لایمیان دیده اند
قایم آل محمد شمع ایوان تو شد	اہل دین این شمع را دائم فروزان دیده اند
ہر و ماہ و بر و بحر از مشرقی ایوان تو	آفتاب دین و دولت را در خشان دیده اند
سر و بہستان ترا درو شد لان چون آفتاب	تا قیامت خورم و شاد و خرامان دیده اند
خواہد از شاہان جریم در گہت بفریز شد	دولتی در طالع خود خاکساران دیده اند
روز و شب در دلائلک شد دلعے دولتت	این رعایا را رعایت ما ز سلطان دیده اند
انبیاء کر عالم بالا نشان ما داده اند	آسمان را در رہمت با خاکساران دیده اند
سر مہ کز گرد او گرد سیلماں را بس است	خاکسارانت بیابان در بیابان دیده اند
آب حیوان را کہ پندارند جان آدم است	ہیچو شرط بر خاک در گاہ تو غلطان دیده اند
جمع کیجا دشمنانت ما کرد و زخ می کنند	بسکه این دل مردگان خواب پریشان دیده اند
دوستان در خود نمی گنجد از شادی چو مہر	عکس خسار تو در آئینہ جان دیده اند
در کد این سینہ گنجد شوکت و صف شما	اینچنین اعجاز ما مردم ز قرآن دیده اند

جرات مجذوب و رماح شما ہم از شماست
لطف ہا بسیار در ویشان ز شاہان دیده اند

<p>لے جمالت زیب عرش زینت قلم برین تاخت برج و هم را از امامت داده زیب حاکم در جائے پیغمبر چو شاه اولیاء بروز از تخت شاهان چون امین جاشوی همچو قرآن کر فتلع نور ادل روشن است سالمها دریای رحمت را صدف شد آسمان سینه را لبریز کرد از نور مهر آفتاب دست قدرت بر در دولت سرایت کرد نقش آسمان با آنکه بے طوف دلت هرگز نبود خواست عالم شاهد مهر تو باشد تا بکشر ظاہر از فضل شما شد بر جهان فضل شما دیدن روشن مبارک بر جہان باشد چو صبح صد جهان دل شاد و خورم خاک را هست گشته اند باز ازین تیغ دوسر خواهد بر زن شد از غلاف</p>	<p>نوبهار عالم دل رونق گلزار دین نه ظلمت بسته آئین زینت عرش برین صلح بے در هر ولایت چو امیر المؤمنین بود چتر بادشاہی شہر پر روح الامین آفتاب عارضت تابندہ بر عرش برین تا شود تلخ امامت را دلت در نشین تا سلیمان دار عالم باشدش زیر نگین هَذِهِ جَنَّتْ عَذْنٌ فَاَدْخُلُوا هَا خَلْدُیْنَ باز دار در شکرافتا و گہائے زمین صبح چون موسیٰ یارب فیما نمود از آستین صاحب قرآن از ان رونو اند قرآن را بسین نور مهرت هر کرا باشد نمایان از جبین چون نیار خورمی این سرزمین و نشین تا بارفتہ خصم جاہت یکسر از بے زمین</p>
--	---

بسکه از روح شما مجذوب شد صاحب سخن
هر که بشنید این غزل گفت از ارشاد آفرین

<p>لے جمالت آفتاب لطف ماہ التفات روشنائی در سخاوت چو امیر المؤمنین روز و شب در کار باشد آفتاب ہمیت بر که یکجا کرده طوفت با امام خمستین کعبه گر شد قبله بے زمین از ہر جہت</p>	<p>شمع ایوان رضا چشم چراغ کائنات باہری چوں حد خود در باب حل مشکلات باز بردست جواد گشت چشم کائنات ہر دو منزل را یکے کردہ است در راہ نجات قبلا دلہاست در گاہ شاہم از جہات</p>
--	---

خاک پایت تاج عورت بر سر شاهان نهند
 میکنند گریه ز کوبیت عالم را و سفید
 آفتاب از فیض درگاه نوشد صاحب کم
 مهر با مهر تو باج از مشرق و مغرب گرفت
 گنج علمت تا بد لها قسمت روزی نمود
 آنکه مهرت را نداند بهتر از هر طاعتی
 در چنهم می گزید مرگ هم از دشمنست
 روز باز ارقیاست از تهی دستی چه پاک

کے گذار و خاکساران را از چشم التفات
 قطره از آب حنوت بجز را سازد فرات
 صبح زین در میکشاید در بروئے کائنات
 در جهان مشهور تر از آفتاب ست این برات
 کم نشد هرگز غذائے روح از آب حیات
 گویشود ست از نماز و روزه و حج و زکات
 دیگر آنجا کے بجائے میرسد فکر نبات
 با تهی و ستان چو احسان تو دار و التفات

بسکه از مع شما مجذوب شد شیرین سخن
 در دهن با از خجالت آب میگردد نبات

آفتاب عارضت آئینه نور خداست
 در دل پاک نبی جاداشتی این روشنست
 بسکه حسانت مراد منعم و در دیش داد
 بارگاه تست شاه داده بار خاص و عام
 آسمان را صبح و شام روضهات دارد بیاد
 زانک روست آفتاب از گنبد زمین تست
 از فضل عرش زمینت یانت از قندیل عرش
 دست قدرت بر عمارت های جنت کرده نقش
 همچو مهر امید واران دل به مهر بسته اند
 ما سیرا شدی ضامن خدا هم شایه است
 دشمنست بیچ چنهم را نداند اعتقاد

مسند جاه و عدالت صدایوان ضاست
 تا خداوند دل پاک نبی را جا کجاست
 چون عا نام خوشنت ورد شهمنشاه و گداست
 یا سپهر دیگر از جوش ملائک پر صد است
 از زمین تا آسمان این روضه لبر زده است
 آسمان را نور چشم قوت دل این ملا است
 و میان روضهات قندیل قدرت خوشاماست
 کین بنابر دولت سلطان علی موسی رضا است
 چون نجات هر کس وابسته بر لطف شماس است
 ضامن بیچاره چندین شدن محض ضاست
 خواهدش معلوم شد بیخ چنهم تا کجاست

چشم دادن دیگر روشن نمودن و دیگر است
 کور هم داند که فلک خاک پایت توانست
 جز خدا از عهده و صفت که نمی آید بین
 که قرآن است و انشا آن خداست

بسکه از دج شما مجذوب عالی جاه شد
 در فلک چو آن فتایش چشم بر لطف است

باقی قصاید آئینده

منقرقات

همین برت بعالم نشان هستی دوست که هر چه هست بعالم دلیل هستی است
 بسکه شد از آرزو هر عقده حاصل شد رفته طول امل تلقین شد و دل مرا
 چه سود ای شیخ ازین دکان رگین عمل گرفتیت تو بر خیز و بر حسین
 بر خوان جمیع نیست بجز چند کاسه خون اینهم غنیمت است ازین کاسه سرگون
 تا سلامت روشوی سے راهرو آیت الکرسی بخوان در راه رو

مجدوب و الدم چو طواف مدینه کرد محرم به حج شدیم و مناسک تمام شد
 بار دیگر چو بهره ز طوف سول یافت جانرا خدا نمود و بار السلام شد
 تاریخ جسمت از خرد فیض بخش گفت آسوده در بقیع چو عالی مقام شد
 ۱۰۶۶ هـ

پدر را پس از فوت دیدم بخواب که میگفت با من بهشتی شدم
 شمرم میں از خواب تاریخ بود همان لحظه من بهم بهشتی شوم
 چونکه در سال هزار و شصت کرد از سعادت و رنج بختم نزول
 سر برون کردید از یک پیه من چون دو تن نوروز و مولود رسول
 از پے تاریخ تاریخم به فکر با تفت گفتاء زیارت شد قبول
 ۱۰۶۶ هـ

سید فضیله کا تب و مور کویچ و دولان انصاری شاعر عالم و طراز

بِخَاتَمِ خَلِیْقِ عِلْمِ الْغُیُوبِ سَيِّدِ الْعَوَالِمِ

این کلام غریب دیوان خواجه حافظ شیرازی یعنی دیوان مجذوب تبریزی الموصوم به

دیوان مجذوب

س ۱۰۶۶ هـ

رویف وال

منقول از کتبخانه حکیم میرزاور علی صاحب قهجد رآبادوکن

مطبوعه جلدی پریس اندرون موجیب الهم
قیمت ۱۸

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دگر زلفت به تارے اسیر تازہ دارد
تغافل تا بیکے لطفے نگاہے گوشه چشمی
چه حسن است این بنام ایتر که وراثت دلهما
نپاشد تا قیامت دفتر جمیع بخش از هم
اگر سودائے لیلی بر سر است افتاده مجنون شو
مشو در بند شهرت در شوی هم گوشه گیری کن
تعجب نیست گر عاقل فوگ خوشی آید

مبارک باشد اما دلیری اندازه دارد
بفادے ستم حدے وجور اندازه دارد
خیالت ه نفس در جلوه روئے تازہ دارد
دے کرتار زلفت رونق شیرازہ دارد
که ہر شہرے بصحرائے جزوں دروازه دارد
کہ عنقائے قناعت ہم بلند آوازہ دارد
خمار زندگانی یک نفس خمیازہ دارد

دل مجذوب خود را با تغافل پیش ازین مشکن

کہ در قانون خوابا امتحان اندازه دارد

شے دیدار ماہم در نظر بود
بروئے ماہ با چشم گریبار
طییدن هائے دل دیدم ز حدت
صدائے در شد و تا جسم از جا
بش پرخندہ و خود بود سرخوش
نگاہ خیرہ عقلم تیرہ تر شد
دعا کردم نمی دانم چه گفتم
در این صورت پناں از بوش رفتم
نظر مست و تماشا مست بمن است

ز گاہم گوش بر آواز در بود
ز دم فائے و آخر در گذر بود
کہ دل ہارا ز یکد گیر خبر بود
جمال یار در بد نظر بود
نگاہش مست و دشتش دگر بود
کہ در شب آفتابے جلوه گر بود
ماہم این قدر از خود خبر بود
کہ چون آئینہ کارم یک نظر بود
فلک آتش گر جائے دگر بود

<p>در آن بزم بهشت آئین پر نور بگو شمع با تفسی از گوشه گفت که جوش فیض از دیوار و در بود که این هنگامه از فیض سحر بود</p>	
<p>نشستی رو برو بایار مجذوب مرا هم این تماشا در نظر بود</p>	
<p>از فیض صبح کم نیست بیدار تا که باشد از بهر راحت خلق شب چون بوسه آرند هم گنج از دست هم نینج هم در دانه دست هم دل هر یک از این کم و بیش با صدمه زار تشویش دل داد و از گفت خویش دلدار تا که باشد تا غل که چینه ز گل با خار تا که باشد بازر یسه هنر ماست ز در دار تا که باشد</p>	<p>میخانه نیست بے همشیا تا که باشد هر کس خردی کجی بایار تا که باشد هم خود کند عیادت بیمار تا که باشد دل داد و از گفت خویش دلدار تا که باشد تا غل که چینه ز گل با خار تا که باشد بازر یسه هنر ماست ز در دار تا که باشد</p>
<p>مجدوب چون شود شب از بهر خواب راحت بیدار تا که خواهد بایار تا که باشد</p>	
<p>مرا از آن باد بهدوش آفریدند مرا با غم هم آغوشش آفریدند چرا سرد قبا پوشش آفریدند قه و رفتار و آغوشش آفریدند مرح و زلف و بنا گوش آفریدند که ما را هم باین هوش آفریدند شعور سے را که بیوش آفریدند زبانے را که خاموشش آفریدند زوارغ دل زده پریش آفریدند</p>	<p>لبت را چشمه نوش آفریدند ترا با سر کشی هر دو شش کردند قیامت را چومی کردند پنهان شو و خمیازه کش تا حیرت زدودند بقصد عبود هوش و عقل و ایمان مکن و اعظم ملامت میکشان را جنون خواهند ما و وثنون است بیانش را کس جز دل نه فهمد چه پاک از طعنه دشمن که ما را</p>

جنونِ کاملِ مجذوب مارا
ازاں سرخوش سرخوش آفریدند

غمره اش مستان رقم پر غارت مامی کند زردی ز صابا از راز دل پوشیدن است غافل از تنها نشین بزم تنهائش بمباش بے نشانے را کہ نتوان داد از جانش نشانی جز لب جام حے در نفس و در آفاق نیست قفل و سواس خرد را با جنون باید شکست چرخ مینازنگ از اسباب آفتما پر است	خنده اش خون در دل خف و سیج می کند جبد را اظہار و مارا صبر رسوا می کند عیش عالم را بکام خویش تنہا می کند ہر کہ در خود گم کند البتہ پیدا سے کند دیدہ ہم از دولت دل این تماشا می کنند کے کلید این قفل در ہم رفته را و امی کند خوش دل آن زندے کہ حرف جام و مینا می کنند
--	---

بادہ بردیوانہ در ہر مذہبے باشد حلال
واعظا ما غیبست مجذوب بیجای می کند

خوش آن کہ صبح نظر بد رخ تو باز کند حضور قلب کسے را بود کہ در قدمت رخ نیاز کسے دارد آبروے قبول کہ روئے عجز بایں در نہاد کز شادی چنان نشد کہ شے را بقوت ز روز روز شود نصیب بآں کس کہ بادل آزاد ترا پرستد و کس آبروئے خود نخواہد زہر چہ جز غم یار است ہر کہ دل پرواخت	حضور قلب بدست آرد و نماز کند رخ نیاز بدر گاہ بے نیاز کند کہ روئے عجز بدر گاہ کار ساز کند چنان نشد کہ بخورشید و ماہ باز کند شود نصیب کہ خود را ز اہل راز کند ترا پرستد و از غیر احترام از کند خوش آن کہ روئے بجاک آرد و نماز کند بساکہ بر رخ دولت شگفتہ نماز کند
---	--

خوش آنکہ در طلب وصل یار چوں مجذوب
زہر چہ جز غم یار است احترام از کند

مرا ہر دم بکویت شوقِ دلِ ناچار می آرد
چہ شد سودائے عشقت بر دافِ صبرِ شوم
کہ ایں سرگزشت خویش را در نامہ طے سلیم
شبِ بچاں گو آخوند و صبر پیش آورد
بنازم آنجن پیرائے چابک دست یکتا را
کسے جاں می بر خا خرد دست ننگِ دانائی
دہ ز نہار بر بادِ کبر خرمین دل را

نمیدانم کہ بیتابی علامتِ باری آرد
دل آتش نہادہ دیدہ خوبا ر می آرد
جدائی بر سر عاشق بلا بسیمار می آرد
کہ آخر صبح وصلش مشرود ویدار می آرد
کہ ہر دم تو گلے دیگر یابیں بازار می آرد
کہ اول بر کمال نقص خود اقرار می آرد
کہ ایں سیلاب آتش بار آتش باری آرد

دل مجذوب را خوش حال تا دیدم یقین شد
کہ عشق آخر طیبے بر سر بچار سے آرد

خاطرات بے جاز رسوا گشتم و لگیر بود
آندی شاد و غم دیرینہ رفت از خاطر
گہ پایا بوسم مشرف گشتم از تدبیر نیست
عاشقان را جز توکل نیست تدبیر دیگر
در جہاں باہر کہ بنشستم بدل بودست قید
امتحان بسیار کردم خشم بے انصاف را
یک مرید و اعظم مارم ز سالوسہ نہ کرد
روز بازار قیامت را شبے دیدم خواب

حسنِ عالم گیر کے بے عشق عالم گیر بود
لطف بے اندازہ ات را چوں بگویم دیر بود
در سرم ایں دولت از روز ازل تقدیر بود
عقل ازیں در سالما آوارہ تدبیر بود
حلقہ زنجیر ہم در حلقہ زنجیر بود
بردش تیر تغافل بدتر از شمشیر بود
بسکہ آں گفتار بے کردار بے تاثیر بود
ہر چہ ہر دم پیش غیر از عاشقی تزویر بود

باز بان خوش بیان مجذوب عالم را گرفت
تیغ جوہر دار ہر جا بود عالم گیر بود

تا جہاں باشد جہانانی ترا زمیندہ باد
تا گدائی میکند ماہ از جبین آفتاب

چتر اقبال بلند دولتست پایتدہ باد
از حسینت آفتات سلطنت تابندہ باد

دریا بانے کہ ہفتاد و دو ملت حاضر اند خاکسارے کز تہ دل شد گدائے درگمت دیدہ شب زندہ داری کز جالت روشن است نا بود صبر و وفا شکل کشائے عاشقان طوطیاں را تا بود و ذکر مسلسل یا کریم	نیک خواہت شادمان و شمنت شمرند باد چتر شاہنشا ہمیش بر آسمان ساینده باد تاقیامت آفتاب طوطا لعش تا بندہ باد ہمچو من جو یاس صلت ہر کہ شد پایندہ باد طوطی نظم باد و صاف لبست گویندہ باد
--	--

در پناہ درگمت مجذوب را چوں آفتاب
خاطرش جمع و دلش شاد و روانش زندہ باد

دل از دستم رشت و دین ہم می شود ایں دل بے رحم تو اے سنگدل کجج دلاں را بہرہ زان نشہ نیست گردش از راز من آگاہ شد گوشہ گیراں را ز گمنامی چہ پاک طاعتے چوں گریہ مستانہ نیست نیستی قانع و گریہ نفس شوم ایں قدر بنشین کہ گردی مست خواب بے علاج مرگ آسائش جوئے دل بدینا دادہ را با دین چہ کار	صبر اگر اینست ایں ہم می شود رفتہ رفتہ آہنیں ہم می شود زادہ مسکین ازیں ہم می شود آگہ از حسن آفریں ہم می شود باو شاہی بے نیگیں ہم می شود مے دوائے درد دین ہم می شود کور با قرص جوین ہم می شود فرش اگر نبود زین ہم می شود آں اگر خواہد شد ایں ہم می شود ہر کجا دل رفت دین ہم می شود
--	---

ہجرا مجذوب وصلے در پے است
آں چنان شد ایں چنیں ہم می شود

باشوق تو اندیشہ ہستی نتوان کرد دل نخوں شد لعل بخت و غم جلیست	باہمت سودائے تہستی نتوان کرد بانگ خودی بادہ پرستی نتوان کرد
---	--

<p>بے بادہ دریں میکده مستی نتوان کرد در دار فنائے کہ بہ ہستی نتوان کرد باد شمن خود این ہمہ پستی نتوان کرد اسے بے بھراں خاک پستی نتوان کرد</p>	<p>بے عشق زول مالہ مستانہ نہ خیزد تاکے فگنی عشرت امروز بہ فردا یکبار جواب ہوس نفس نداوی از خاک سیاہیت کہ رنگیں شدہ از مدہ</p>
<p>تا لعل دل افروز تو دیوانہ نواز است مجنوب ترا منع زمستی نتوان کرد</p>	
<p>بجز خیال تو با بے کساں کہ پروازد بہ سرو یا سمن وار غوان کہ پروازد با قتاب و مہ و آسمان کہ پروازد باین شکستہ دل بے زباں کہ پروازد بہ محفلے کہ بود این باں کہ پروازد دگر یہ ہم سفر کارواں کہ پروازد چو در میاں نبود دل بجاں کہ پروازد بنام و تنگ دگرزاں میاں کہ پروازد</p>	<p>بجز غم تو بما در جہاں کہ پروازد در اں چین کہ تو چوں گل شگفتہ سخرامی در اں زمیں کہ تو با این جمال جلوہ کنی بہ محفلے مکر حریفان سخن یہ یاد کنند قدح بجلوہ درآمد کتاب را بردار جنون رفیق شد و جذبہ خضر شوق دلیل گو کہ عاشق بے دل ز مرگ بترسید شراب و عشق بیجا چو دست بکشایند</p>
<p>ز فکر اندک و بسیار غم مجنوب جنوں کہ ہست بہ سو و زباں کہ پروازد</p>	
<p>طاق ابرو سے و گردل از کفم روانہ برد گردش چشمے دگر مستم سوئے بیخانہ برد خوش بہ تمکین آمد اما سخت بے تابانہ برد دل ز من طاقت نہیں صبر از پروانہ برد آتشاروئے کہ دل از محرم و بیگانہ برد</p>	<p>چشم مستے باز ہوشم را بیک پیمانہ برد باز ابروئے فگند از طاق دل محراب را قانتش در جلوہ آمد تا دلم را در بود آنکہ ناش گاہ عارض گاہ گل کہ شمع بود با وفا کیشاں نمیدانم چرا دیار آشناست</p>

<p>قدیم خود کرده ام خاک در میخانه را بسته زلف تو کار سجه و زنا ساخت چوں بگرد حلقه مستان نگر و من که دوش نقش می باید کشد کار با تدبیر نیست نے غم دنیا سے دوس دارد نہ بیم آخرت</p>	<p>طاق ابرو کے کھرم برد میخانه برد مخویدار توفیق از کعبه و بت خانه برد عد جہاں رنگ از دلم یک نالہ مستانہ برد اے بسا جاہل کہ نزد عاقل و فرزاد برد راحت کو نین رامفت از میان دیوانہ برد</p>
<p>عمد و پیاں ہر کہ چوں مجذوب با پیمانہ بست ہمتش از پیش کار خویش را مردانہ برد</p>	
<p>مجموعہ بیداد تو چوں نادک دلدوز آزردہ از انم کہ دل آزدن اغیار یک سجدہ مقبول نجات دو جہاں است اندازہ ہرزہ چنانست کہ بایست از خویش بنالید ز خورشید جہاں تاب</p>	<p>یک مصرع و کچھ غرینہ ندارد و ابستہ بلطفیست کہ پائیدہ ندارد آن کیست کز وجہ شرمندہ ندارد آن کیست کز خلعت زمیندہ ندارد خفاش کہ تاب رخ تائیدہ ندارد</p>
<p>مجزوب کہ طول امش کردہ ہوس ناک گویا خبر از گنبد گردندہ ندارد</p>	
<p>دیدہ پر خوں شد بدل دیگر نمیاںم چه شد گردش چشمے بیک پیمانہ ہوشم برد و رفت گفتش تا دیدمت عقل و دل دین با ختم در محبت محضر عاشق دل پر دلغ اوست اضطراب روز محشر را شبے دیدم خواب تیغ اسکندر سر سر ملک دنیا را گرفت نیمہ درویش را در سایہ طوبی از دند</p>	<p>آب این سر چشمہ احمر نمی دانم چه شد تا بد و راقداں ساغر نمی دانم چه شد گفت دیگر گفتش دیگر نمیدانم چه شد من از ان داغم کہ آن محضر نمیدانم چه شد چوں بیاد آمد غمت محشر نمیدانم چه شد ملک آن ملک است اسکنند نمیدانم چه شد چتر شاہنشاهی سنجہ نمی دانم چه شد</p>

پیش ازین مجذوب آہستہ داشت تا شیر و گری
تیغ آن تیغ است و آن جوہر نمیدانم چه شود

بے شوق تو کے واقعہ اسرار توکل بود مشغول تو در کعبہ و تہ خانہ تو ان گشت باد و تو از منت کوفین تو ان ست از لذت دیدار تو گریہ تو ان شد وانستہ بدم تو فتادیم کہ چون دام در راہ تو چون کار بافتادگی افتد رنجور تو حال دل رنجور تو دارند باشوق دل افروز تو مجد و تو ان گشت	بے لطف تو کے از تو خبر دار تو ان بود در ذکر تو با سحر و زنا ر تو ان بود با کوہ گران تو بسکسار تو ان بود در حلقہ مستان تو ہشیار تو ان بود پیش تو بصد چشم گرفتار تو ان بود پیش ہمہ کس در ہمہ جا خوار تو ان بود با درو تو از درو خبر دار تو ان بود با نور رخت قاسم انوار تو ان بود
---	--

مجذوب بہ یارے کلد و عمر تو خوشنود
از عمر چرا این ہمہ بزار تو ان بود

عاشقی را بنایا کرد بدعائے تو گرفتار غمت تست شکر شکر را نہ کردہ نمار آنکہ پابر سر طبع زوہ است آزمایش نکردہ مردم را یا کردہ ہے کہ آشنا گیرند نیک را نیک دان و بد را بد بانکو کار دم نباید زد یک زبان و دو دل نباید بود	یا خدا از بلا بناید کرد از دعائے وفا بناید کرد خون دل نداشتا بناید کرد سرز پایش جدا بناید کرد آشنائی بناید کرد خویش را آشنا بناید کرد تا بگویم چہا بناید کرد شرم از بے حیا بناید کرد شکوہ از دعا بناید کرد
--	--

<p>آہ دل خستگان بلائے خواست ویدن روئے خوب عیش دل است</p>	<p>این بلا راز جا بناید کرد عیش خود را قضا بناید کرد</p>
	<p>شکوه از ماتوئے کئی مجذوب سیر این حرف و ا بناید کرد</p>
<p>ما ہے کہ لب نوشش خاصیت جان دارد گر خلد بریں خواہی پیدا است بر کوشش یا رب بہ چہ زیبائی از خانہ شود طالع در یاب زیارت کن دلہای پریشان را گر ماہ بہ زیبائی منظور جہانے شد ہرگز نہ بود از جا آسایش سلطانہ آں گنج کہنہاں است از قایمہ پیدائی آں درد کہ در مانش درواست ہماں دست آں را کہ زبان و دل بابیک جہتاں کج بخت</p>	<p>بے یاد لبش بودن البتہ زبیاں دارد و آب بقا جوئی در کج و مان دارد آں فکر کہ دیدارش مہ را نگراں دارد انیست نشان پیدل گردوست نشاں دارد منظور دل متاں باہیت کہ آں دارد آں را کہ غم عشقت دارائے جہاں دارد بیروں زمکاں در دل پیوستہ مکمل دارد و پر وہ ہر جورے صد لطف نہاں دارد او داند و شاہے کو تیغ و دوزبان دارد</p>
	<p>این نشو نما مجذوب بے شوق بکار نیست عشق است کہ آدم را پیوستہ زبیاں دارد</p>
<p>ہر چند تماشا ز غرورش نتوان کرد پیدا اگر از غایت قریش نتوان دید سودائے تو در دیست کہ دریاں نہ پذیرد غم نیست از ان غم کہ علایش نتوان یافت چشمے کہ نشد عاشق و بیتاب نہ گروید آں را کہ خواہم تو ز رفتار بر آورد</p>	<p>شاویم کہ دوری ز حضورش نتوان کرد گم نیز ز بسیاری نورش نتوان کرد درد تو با ما نیست کہ دورش نتوان کرد فریاد از ان دل کہ صبورش نتوان کرد بید البعد نفخہء صورش نتوان کرد از جا دگر از جلوہء حدش نتوان کرد</p>

بے ربط نہ فہمی سخن اہل جنوں را	دریست کہ حالی بہ شعورش نتوان کرد
--------------------------------	----------------------------------

بے درد چہ پرسی سبب گریہ مجذوب برخیز کہ از کار ضرورش نتوان کرد	
--	--

درومنداں تو از درد و دایافتہ اند عاشقان چشم نیاز از ہمہ جاوختہ اند مگذر از آب دھولے در میخانہ عشق سالہا گشتہ مقابل مہ و خورشید ہم طاق آبدے تو بہ اہل نظر حق دارد دل درویش بدست آرد نشان گریو وقت مرغان گلستان قناعت خوشبو تا پریشان نہ شوی خاطر جمعیت نہ بند بابتان مطلب دل را بزبان عرض مکن منکر گوشہ نشینان خرابات مباحش	زہر نشان تو از زہر شفا یافتہ اند تا کہ گم کردہ خود را ہمہ جا یافتہ اند خرم آنان کہ درو نشونما یافتہ اند تا دوا آئینہ زیک نور صفا یافتہ اند قبلہ راست ازیں قبلہ نمایافتہ اند خرم آن قوم کہ راہے بخدا یافتہ اند کہ زہرینگی خود برگ و نوا یافتہ اند بیدلاں این نظر از زلف دوتا یافتہ اند تا گذشت است بخاطرہ ادا یافتہ اند توجہ دانی کہ دریں گوشہ چہ یافتہ اند
---	---

خاکسار در میخانہ مول شو مجذوب درومنداں ہمہ زیں خاک شفا یافتہ اند	
---	--

مژدہ ایدل پیک جانان میرسد پیش مورے ہا نوازش نامہ ما باز برویش از درویش دوست راہرو را تا بناشد ہمتے بر خفاے عشق اگر صحبت و ہند تا بہ بے برگے نسازی با خزاں	چیک جانان است و خندل میرسد ہد ہد ملک سلیمان میرسد خلعت آن شاہ شامان میرسد راہ دودش کے بہ پایاں میرسد درو بے دریاں بدماں میرسد کے سرو برگت بساماں میرسد
--	---

<p>آہ دل خستگان بلائے خواست ویدن دوسے خوب عیش دل است</p>	<p>ایں بلا را زجا بناید کرد عیش خود را قضا بناید کرد</p>
	<p>شکوہ از ما توئے کنی مجزوب میر این حرف را بناید کرد</p>
<p>ما ہے کہ لب نوشتن خاصیت جان دارد گر خلد بریں خواہی پیدا است بر کوش یارب بہ چہ زیبائی از خانہ شود طالع در یاب زیارت کن ولہامی پریشان را گر باہ بہ زیبائی منظور جملہ شد ہرگز نہ بود از جا آسایش سلطان آں گنج کہ پنهان است از قاینہ پیدائی آں درد کہ در دانش درواست ہماں دوست آں را کہ زبان و دل بایک جہتاں کج بخت</p>	<p>بے یاد لبش بودن البتہ زبان دارد در آب بقا جوئی در کج و ماں دارد آں مہر کہ دیدارش مہ را نگراں دارد انیست نشان پیل گردوست نشان دارد منظور دل مستان باہیت کہ آں دارد آں را کہ غم عشقت از آئے جہاں دارد بیرون ز مہکاں در دل پیوستہ مکمل دارد دیرودہ ہر جورے صد لطف نہاں دارد او داند و شاہے کوتیخ دو زبان دارد</p>
	<p>ایں نشو نما مجزوب بے شوق بکار نیست عشق است کہ آدم را پیوستہ زیاں دارد</p>
<p>ہر چند تماشا ز غرورش نتوان کرد پیدا اگر از غایت قریش نتوان دید سودا ستودہ و دیست کہ دریاں نہ پذیرد غم نیست از ان غم کہ علائش نتوان یافت چشمے کہ نشد عاشق و بیتاب نہ گردید آں را کہ خام تو ز رفتار بر آورد</p>	<p>شاویم کہ دوری ز حضورش نتوان کرد غم نیز ز بسیاری نورش نتوان کرد درد تو باہیست کہ دورش نتوان کرد فریاد از ان دل کہ صبورش نتوان کرد بیدار بعد نفقہ صورش نتوان کرد از جا دگر از جلوہ عہدش نتوان کرد</p>

بے ربط نہ فہمی سخن اہل جنوں را   در یست کہ حالی بہ شعورش نتوان کرد

بے درد چہ پرسی سبب گریہ مجذوب
بر خیز کہ از کار ضرورش نتوان کرد

<p>درد منداں تو از درد و او ایافتہ اند عاشقان چشم نیاز از ہمہ جلو ختہ اند گذر از آب دہولے در میخانہ عشق سالم گشتہ مقابل مہ و خورشید ہم طاق آب وے تو بجاہل نظر حق دارد دل دردیش بدست آرد نشان گریہ وقت مرغای گلستان قناعت خوشبند تا پریشان نہ شوی خاطر جمعت نہ بند بابتان مطلب دل را بزبان عرض کن منکر گوشہ نشینان خرابات مباحش</p>	<p>زہر نشان تو از زہر شفا یافتہ اند تا کہ گم کردہ خود را ہمہ جایافتہ اند خورم آنان کہ درد نشونمایافتہ اند تا دو آئینہ زیبک نور صفا یافتہ اند قبلہ راست ازیں قبلہ نمایافتہ اند حرم آن قوم کہ راہے بخدا یافتہ اند کہ زہر بگی خود برگ و نوایافتہ اند بیدلاں ہاں نظر از زلف و توایافتہ اند تا گذشت است بخاطرہ اوایافتہ اند توجہ دانی کہ دیدیں گوشہ چہ یافتہ اند</p>
--	---

خاکسار در میخانہ مول شو مجذوب
درد منداں ہمہ زیں خاک شفا یافتہ اند

<p>مژدہ ایدل پیک جانان میرسد پیش مورے ہا نوازش نامہ ما باز برویش از درویش دوست راہرو را تا بنا شد ہمتے بر خجائے عشق اگر صبروت و ہند تا بہ بے برگے نسازی با خزاں</p>	<p>پیک جانان است و خندل میرسد ہد ہد ملک سلیمان میرسد خلعت آن شاہ شامان میرسد راہ دودش کے بہ پایاں میرسد درد بے دریاں بیدلاں میرسد کے سر و برگت بسا ماں میرسد</p>
---	--

<p>حبر اگر باشد بداد عند لیب چشم من آخر بفریاد لب حرص بر کار مشکل کرده است تا جہاں باقیست از خوان کرم</p>	<p>کل گلستان در گلستان میرسد گردے از درگاه سلطان میرسد درند ذوق ہر کس آسان میرسد قسمت بگرد مسلمان میرسد</p>
<p>ہر کہ از سر بگردد و مجذوب وار بر سرش البتہ جانان میرسد</p>	
<p>روزے کہ فلک در خم چوکان تو گردد خورشید جہانگیر شود نقش ملکیت بیدار شود فتنہ غوغائے قیامت خورشید قیامت کہ زوایش نتوان یافت در بند گیت ہر کہ قدیم است ہاں است از راز دل خصم کہ چوں آتش خوار است عیشے کہ شمر و است غنیمت حل نمود خضر از طلب چشمہ حیوان بکند دست ناچار فلک و امن گسترده بچیند</p>	<p>باید دو جہاں عرصہ میدان تو گردد چوں دوش ملک تخت سلیمان تو گردد باید ہمہ جا از پے جولان تو گردد آرام گمش مشرق ایوان تو گردد ہر رخ ہماں بندہ فرمان تو گردد آگاہ بگرد کہ پیکان تو گردد میخواست کہ تا حشر شناخوان تو گردد تا باز جوان از لب خندان تو گردد روزے کہ پراز نعمت احسان تو گردد</p>
<p>مجدوب تو نور و شب عید نداند آنروز کند عید کہ قربان تو گردد</p>	
<p>بشود ایدل کہ یارے آید دیدہ بکش کہ گرد موکب شاہ مسند دل ز غیر خالی کن صبح دولت کہ کردہ راہ دولت</p>	<p>غم مخور غمگسارے آید خوشتراز نو بہارے آید کاں بشہ کامگارے آید آں ہم از یک کنارے آید</p>

<p>گریه گفتم یکن که عقدہ کشاست هر که اگر یه رود دہد بے شک جان من بر جفائے خار بساز چشم من خویش را معاف مدار روز گارت اگر بنا لگداشت جان خود را فدائے جانان کن</p>	<p>نالہ گفتم بکار می آید نخل عمرش بہ بار می آید کہ گلست بر کنار می آید گریہ کن کنز تو کار می آید غم محوز روزگار می آید دیگر از جان چه کار می آید</p>
<p>می کنندش قبول چوں مجذوب هر که امیدوار می آید</p>	
<p>شب در نظرم بود کہ آن ماہ بر آمد از شب نفسم بود کہ آن خم فرخوابان خندان و بر افراختہ دست و خرابان ہم رنگ زمر و قدحے داد بدستم گفتا کن از طالع درویش تعجب با خار جفا برد بسر بلبل بیدل آہے بمراد دل پرورد کشیدم چشم از ہمہ پوشیدم و نو میدنگشتم از نیت خیر نمہ کس فال گرفتم دیدار دل گم شدہ ام گشت میسر افتادگی و مسند دلست بدست بر لوح دو عالم رقم وصل کشیدند</p>	<p>خورشید مرادم بہ سحر گاہ بر آمد چوں ماہ بر افراختہ ناگاہ بر آمد آراستہ تر از علم شاہ بر آمد کنز دیدن آہن دیدہ بدخواہ بر آمد خیرست کہ از دست شہنشاہ بر آمد تا وصل گلشن خرم و دلخواہ بر آمد کام دو جہانم بہ ہماں آہ بر آمد ایں کار نہ باہمت کوتاہ بر آمد تا کام من از ہمت افواہ بر آمد آں یوسف گم گشتہ ام از چاہ بر آمد عشقست کہ بر سنداں راہ بر آمد تا قرصہ بنام دل آگاہ بر آمد</p>
<p>مجدوب نجات دو جہان نیست حرامت</p>	

اینست که از عهده بدخواه برآید	
<p>ز قید دل خلاصم کرد جان درد اگر پیدانمی شد در جهان درد چون خضر از چشم مردم شدنمان درد چون مغرم کرده جادو استخوان درد نه بیند دست بازو بستان درد چگونه تا ز آید از اں درد اگر با کس نمی گویی از اں درد</p>	<p>نه تنها فارغم کرد از جهان درد کسے باد و بید و ی چه میگرد علاج مرگ تا هر کس نداند بغیر از دردی هیچ در میان نیست بدست آرند صد دل را به یک تیر قوبه دردی و از دردت خبر نیست نگویم درد عاشق را و دانیت</p>
	<p>علاج ناله می کردیم مجذوب اگر میداد یک ساعت اماں و درد</p>
<p>چون تنی ستاں مرا فکر محال اندیش برد هر که از بسیاری آزار لذت بیش برد در طلب خواهی خواهی کار خود را پیش برد اینقدر دانم که همت هر چه کرد از پیش برد میتوان عمر بسر در خانه درویش برد هر کجا باشد تخته چوب آبرو بخت پیش برد از همان آتش که شعل دارینا پیش برد</p>	<p>هر کجا صبر از دم طرد زلف کافر کیش برد راه بے پایاں این غم را پایاں برد و رفت هر که چون من خواست همت از وفادارستی عقل و همت را نمیدانم کد این بهتر است گر نباشد این تکلفاے رسمی و میاں با گد اتندی نباید کرد کز بے چارگی پیش دانا سر نوشت اهل منصب و شایست</p>
	<p>شیوه افتادگی مجذوب را خوشتر فتاد راحت کوفتن را مفت از میان درویش برد</p>
<p>گرد و عالم بدهندش که کفایت نکند ذره را که پناه تو حمایت نکند</p>	<p>هر که از روزی لطف تو رعایت نکند بچه دل دم ز هوا داری نه شید زند</p>

<p>تا به مهر چشمه خورشید هدا بیت نکند رنگ بزم پاید این شیشه سلاست نکند میتوان گفت بشر طبعه روایت نکند مرد آنست که از در شکایت نکند که گدائی در شاه ولایت نکند کز مے وساقی و میخانه حکایت نکند</p>	<p>خضر با ذره چه سازد اگرش جذبه نور خون دل ریختن از دیده نشان من است سخن عشق نکوئی یکسے نتوان گفت عشق را کار نه با فتنه و باد سار است خاک بهتر بود از تاج شهنشاهے را چکنم گفته آن هززه و آواغظ را</p>
--	--

واعظ از گفته مجذوب دل آلوده بمثل

که خرومند دیوانه شکایت نکند

<p>سراپائے چمن باز و در شکفتن گیرد دگر روئے زین لاله خونین کهن گیرد چو آن مستی که بارانش بنزد یک چمن گیرد بپاے آن هرند از مکه لطفش دست من گیرد که خوش حالی غمش را در وصال دوست من گیرد هنوزم از شرار سینه آتش در کهن گیرد که کام از شمع خود پروانه در انجمن گیرد سفر مشک بود آنرا که الفت با وطن گیرد</p>	<p>بهار آمد که گلشن بوئے آن گل پرین گیرد دگر خاک شهبان غمش خونما جوش ارد بکوش میوم با دیده گریان و خوش عالم بود در عشق بازی شیوه پروانه استام جدائی آنزماں در آتش ناکا میم سوزد دل زارم شرابے کسب و خاکستر نشین هم شد در آن محفل کند امید وارم شوق بے پروا بدینا دل بنید بست اگر از مرگ میترسی</p>
--	---

حریف مستی مجذوب ماویگر که خواهد شد

اگر چایه از دست آن بچاں شکن گیرد

<p>روز عید آن شوخ اگر جولاں کند علی شاد اند و اما امید وار عشق هم میگرد از و بنال دل</p>	<p>شده و صحرارابر از قربان کند الفاش تا کراقریان کند تا فداے غمزه خوابان کند</p>
--	--

<p>نہیں غفلت لاف انسانی مزن تا ولت آتش نگیرد و سچو شمع عجز کن تا التفات بعل یار صبر باید عاشق بے چارہ را کو جنون و شست پیماتا کسے محبت راستیوں آگاہ ساخت بیم اگر داری ز قاضی مے نوش کار بر بیچارہ مشکل مساز ماگنہ کاریم و او صاحب کرم</p>	<p>درو باید تا ترا انسانا کند کے بہت را اگر یہ خنداں کند آتش را چشمہ حیواں کند تا دو اسے درو پے درماں کند چارہ ایں راہ بے پایاں کند گوش را بر نالہ مستان کند تا شربت رستم دوران کند تا خدا کار ترا آساں کند حاکمست او ہر چہ خواہاں کند</p>
---	--

از وفا مجذوب صاحب دیدہ باش
تا جہا از دولت قرآن کند

<p>یک رنگ ترا کجیل و ابلق نتوان کرو توفیق بدل جذبہ دہد و نہ دے را تا حمل دل کعبہ رواں را نکند گرم سر مشق با نکتہ نہ بند از خط تسلیم تا دل نکنی صاف را سباب کدورت چشم طمع از خواب فراغت نتوان داشت انگشت نبی باید و نایب خدائی واعظ بدہ انصاف کہ بے ربط کسے را</p>	<p>حق را بہ فتواں باطل احمق نتوان کرو باجیدہ مقید بتو مطلق نتوان کرو خود را بہ صف قافلہ ملحق نتوان کرو رازے کہ نہل است محقق نتوان کرو آہنگ مے و جام مروق نتوان کرو زم از تہ ایں طاق سعلق نتوان کرو دیباچے قمر را بفسوں شق نتوان کرو سر کردہ یک انجمن احمق نتوان کرو</p>
---	---

مجزوب ترا دوسرہ مغلوب نسازد
حق را بفسوں باطل و ناحق نتوان کرو

<p> بالم توں بسر و بسیار اگر نباشد در گلخن توں بود گلزار اگر نباشد خاکے بسر توں کرد دستار اگر نباشد باند کے توں ساخت بسیار اگر نباشد کے جلوہ میدہندش در کار اگر نباشد راحت چه قدر دوار اگر نباشد ز نهار کم مکن شکر بسیار اگر نباشد گفتار راجہ تاثیر کردار اگر نباشد ممتاز کے توں بود گفتار اگر نباشد کے کار میتوئن کرد ہم کار اگر نباشد باید طبیب بیکار بیمار اگر نباشد </p>	<p> بازندہ توں ساخت نارتار اگر نباشد بایاد دوست بودن گلگشت عشقان است در کیش عشق بازاں رسم حلاقہ کفر است و نیائے دواں ندارد جز این ہنر کہ در وک در کارخانہ صنع ہر چیز ہر کار است عزالت چه فیض بخشد بے اختلاط مردم نعمت ز شکر بسیار و انعم زیاد و گردو و اعظاہ ہرزہ خود چندیں مکن بفریاد نیکو بود خموشی اما نہ ہمو حیوان بازم فغان ببل آورد بر سر کار باید ہمیشہ دل را در جستجوئے ل بود </p>
--	--

گرد و ہمہ ہنرہ مجنوب در جہاں عیب

لطف خدا بہ عیبت ستار اگر نباشد

<p> ازیں چه پاک کہ دستم با بچمن نہ رسد کہ دست باد صبا ہم با بچمن نہ رسد اگر نعیمی از ان زلف پر شکن نہ رسد بیا کہ ملک سلیمان بہ اہرمن نہ رسد مرا کہ دست بہ یاران انجمن نہ رسد یکے اقامت آن سرو سقین نہ رسد </p>	<p> مرا کہ بالب او نوبت سخن نہ رسد اسیر زلف ترا در فضا بدل چمن است بہ خوشی ہم شب ہجو مارے پیچم تر دوری تو ہوس است در کمین و دم بغیر لالہ اگر ہمزبان خود سازم بجائے ہنرہ اگر سرو قامت افرازد </p>
<p> خونتانہ لالہ لالہ ز داغ جگر چکد پروانہ وار شدہ ام از بال و پر چکد </p>	<p> تا چند آب حشر تم از چشم تر چکد بنابر رخ چو شمع کہ با صد ہزار شوق </p>

تا غزوة تو در تب و تا بم فلبندہ است
در جانم آتش که پیکان غمزہ ات
گفتم بلفظ گریہ خبردار خود شوم
یک شہ را بہ تہمت خون کردہ بتلا
گلزار عیش را بوطن آب میدہد
گرد و دعائے صبح تو البتہ مستجاب

از یکرم بجائے مرق بیشتر چکد
تا در دلم نشسته بروے جگر چکد
غافل کہ اشک تنگ دلاں بغیر چکد
اشکم ز بسکہ در طلبت در بدر چکد
خونابہ کز آبلہ ما در سفر چکد
گر نیم خطہ اشک تو وقت سحر چکد

مجدوب راز عشرت گلزار خوشتر است
آنجا کہ خون دیدہ ما بیشتر چکد

بیام روے تو ام سال ماہ می گذرد
فروغ حسن ترا صبح و شام کیانست
بگوش دار کہ چشم از برائے دیدار است
چراغ دیدہ دل را سحر کن خاموش
زردے آئینہ روشن تراست بر عالم
شگفتہ باش کہ دشوار و سهل این منزل

بیا کہ فرصت عمر نگاہ مے گذرد
ہمیشہ ناز تو بر ہر ماہ مے گذرد
بہوش باش کہ عمر نگاہ مے گذرد
کہ وقت گریہ و ہنگام آہ مے گذرد
کہ حکم آہ تو بر صبح گاہ مے گذرد
اگر گداست و گر پادشاہ مے گذرد

ہم شد گناہ تو مجدوب از شمار گذشت
یقین کہ لطف خدا از گناہ مے گذرد

تا بحالت شمع این کاشانہ شد
تا صلوات چشم مست بر صلاح
حسن و در ہر جا کہ شمع بر فروخت
دل بگو عشق مجازی بخت باخت
منعستان زاہدان بجا کنند

آفتاب از جانم دل پروانہ شد
صحن مسجد صفوء میخانہ شد
عشق ہم چرخے زو پروانہ شد
روزگارے کعبہ ہم تہخانہ شد
قسمت از روز ازل پمانہ شد

<p>عبده تافاش گویم یا حکیم دردش اندیشه بر بچاره بود خانه دل شد غمت را هم نشین شعله آندل شود شمع مراد سرگزشت دهر یا شدین و حرف</p>	<p>هر که عاشق شد چار دیوانه شد عشق ناچار از خرد بیگانه شد ماند چندانے که صاحب خانه شد کز هواے سوختن پروانه شد و روز شب گریه و شب آهانه شد</p>
	<p>گر بهار از عارضت گلخانه چید باز مجذوب از چهر و دیوانه شد</p>
<p>خوبان لگن حسن و صحبت فرشته اند مستان که میکشد بسکه کاسه سخن در آستان میکده افتاده آسمان آورده اند گر همه سر رشته بایدست فرمان بطل گوشه ابر و شمع کماں خوش حال گریه کن که دیں کشته زار آنانکه مرده را به سخن زنده می کنند در کار خلق پرده دری کفر شرع ماست داریم صاحبی که سگان جناب او</p>	<p>ما را هم از وفاد محبت سرشته اند دل را چو داغ لاله بر آتش پرشته اند چون شیشه تنی که به یک گوشه پرشته اند مستان بخت جوئے سر اصل رشته اند نام و نشان خویش بیگانه پرشته اند تخمی که کشته اند با مید کشته اند نام ترا در اول دفتر نوشته اند هشتیم تا که سبز شود آنچه کشته اند در صورت آدمی و به سیرت پرشته اند</p>
	<p>دور از در توجبه مجذوب کے شود تو اس ستر و آنچه ز اول نوشته اند</p>
<p>هر که آید بدر میکده دیوانه کنند آشنایان همه گردن جانتد چپاک میکشان را سطراحت تو پندار که نیست</p>	<p>آشنا هر که شود از همه بیگانه کنند آن مبادا که دے راز تو بیگانه کنند نیست کاری که از گریه مستانه کنند</p>

<p>گریه کز سر اخلاص بود عقد کشته است مایه عیش دل خوش شده چشم تراست خاقان که به بجزش نکند وصل وفا پرنگواز پری انجمنی اے واعظ شهر در مقامی که به معشوق رسد شعله عشق از سر کون و مکان بهت هواں بر خفا</p>	<p>قطره چمن پاک فتنه گوهر یکدانه کنند این حدیث است که نقل از لب پیامد کنند مرفوعه توقف در آنست که میخانه کنند بیشتر بخر و آن گوش با فسانه کنند دوستی نیست اگر رحم به پروانه کنند تا چاشنیوه آن بهت مروانه کنند</p>
<p>رفت چون کار تو مجذوب بختی از پیش همسایران هوس شیوه مستانه کنند</p>	
<p>فروغ همت خم رانه ساغر نرسد و دارد بیاد در گوشه میخانه ما عشق همت کن ز دستت تا بر آید شاد کن از خوش و لهارا نداری گزینان بلای زبانی عرض مطلب کن ز هر دل شاه رسیده تا و یار دوست می نیم بگو چند آنکه خود آید بدست آن گوهر نایاب سر اسرگشته ام بازار پرانه هیچ دنیا را بدشمن تا نماید جوهرت از تیغ عریان شو</p>	<p>درین میخانه هر کس جا بقدر آبرو دارد شراب است آنکه و اتم آدمی با سر و دارد خدا خیرش بد این شیوه را ساقی نکو دارد خموشی هم مدین درگاه راه گفتگو دارد دلی عاشق به بسیار نزدیک با و دارد بجستن گر چه نتوان یافت اما جستجو دارد هوس دکان زنجینی ز خون آند و دارد که جوهر تیغ را در هر تعلقه سر و دارد</p>
<p>اثر مجذوب مال گریه وقت سحر باشد که گوهر در جہاں قیمت بقدر آبرو دارد</p>	
<p>آزماں کیس فتنه در عالم ارواح بود پیش از آن که فقر و بیا خاکی آید دست آن زایل خواص دل بودم که با صدا تاب</p>	<p>در دبستان جنوں رسم هو القبح بود عشق هم دیار و هم طوفان هم طالع بود گوهر یکدانه ام در قلزم ارواح بود</p>

<p>بزم و حجم انخیال محل جان راح بود سالمادرد و زبانهم ذکر یافت ح بود ورد و حجم سالمایا خالق الاصلح بود سالماسر مشق عشق نقش این الحاح بود این کتاب پر غلطی قابل اصلاح بود باب آن باز و بکر زاری و الحاح بود</p>	<p>پیش از آن که آب حیوان خضر یابد کام دل تا کشاید عشق بر رویم در میخانه ما صبح و صلم تا کند چاک گریبان آشکار آگهی از راز افلاکم جنون آسان نداد گر جنون اغماض کرد از عقل حاجی شکوه نیست روزگار نروده لم سود اگر باز از عشق</p>
<p>و رازل هم با همیں تیغ زبان مجذوب ما دشمنرا آفت دل دوست را مدارح بود</p>	
<p>جمالش درخشان و تابنده شد مگر از جمال تو شرمنده شد از آن دولت عشق پانیده شد شبیه بود بر قی درخشنده شد چرا چشم شوخت فریبده شد که بانو گل خود سمراینده شد همان زلف ز خسارتابنده شد شتاب که عمرت شتابنده شد که کار تو موقوف آئینده شد</p>	<p>جمال ترا ماه تابنده شد نهفته است خسار خود را بهشت جمال تو اقبال جاوید داشت مگر زلف و در خسار ما را که دید بعاشق اگر نیست التفات خوشافهم آن مرغ شب زنده دار بلای دل و آفت خرمم اگر دوستی نگذراز کار و سبت از آن فرصت کارت از دست رفت</p>
<p>دل و خون با میداں خنده شد غم شادی و گریه ام خنده شد که چون شمع پیشت سرفکنده شد</p>	<p>بیک خنده ام کردی امیدوار بجد آمد از بین صبر و وفا درین بزم روشن دل آنکس نشست</p>
<p>به سحر آفرینی هزار آفرین</p>	

کہ مجذوبش از جان و دل بنده شد

دولت دیدار یارم حلقہ بردارند
ہر از خط شعاعی روز را مسطرزند
ہمچو موسی آفتاب از آستینم سرزند
خندہ مایہ اضطراب مہم مضطرزند
آتش اندھنہ مائے عقل جادوگرزند
باز را بر باد دہ جائے کہ عتقا پرزند
آرزوئے ہر دو عالم را بیک دیگرزند
بادشاہ حسن باشد کہ بر زرزند

وقت آن شد کہ ز دم صبح سعادت نرند
مرگدشت فیض شب تا نوید باطلا
گر بدست آرم شبے آن طرہ شیرنگ را
صبر کن تا فوگے ہر دم ز باغ اعتقاد
میتواند یک شر راہ از سر اخلاص دہد
لا مکان عشق باز اس صید گاہ عقل نیست
ہمت مہمتاں تو اند چون و بینائے تہی
نقد دل را با گداز عشق کن صاحب عیار

در تلافی ہالہ لعل تو با مجذوب ما
چوں تغافل مائے پے در پے مگر ساغرزند

باشد از غیب برے تو در ی بکشایند
باشد این در بہ کلید اثری بکشایند
وقت آن شد کہ باہ سحر ی بکشایند
میشود جانب ما ہم نظری بکشایند
دل قوی دار کہ وقت سحر ی بکشایند
در فضاے چمن ت بال و پری بکشایند
در فضاے چمن عشق سہری بکشایند
ہر زباں بر ولت از غیب دہی بکشایند
جہد کن تا نفسے ہم کمر ی بکشایند
میتواند کہ با مشت زری بکشایند

عاشقان در دل شب چشم تری بکشایند
صبح خیزاں بدعایت ہمہ شب مشغول اند
آن در بستہ کہ یک عمر خندید لبش
میفروشاں کہ دے را بدو عالم نہ ہند
تا امید از گرہ کار فرو بستہ مہاش
وقت آن شد کہ اسیران غمت فارغ بال
خرم آن قوم کہ بان شہ سہر شاہوں
خاک آن سر و قدان شو کہ بہر گاہ سیل
مہوشاں را بفسوں چوں نفسے رام کنی
متحان قفل دے را کہ دعای عاجز دوست

خون دل ناخوری غنچه صفت بادل تنگ	گره از کار تو کے در سحری بکشانید
باش مجنوب صفت بر در میخانه مقیم باشد از غیب بروے تو دوری بکشانید	
<p>عند یسے در گلستان ناله مستانه کرد در جوابش ناله قمری ز شاخ سر و گفت خود بخود پروانه هم در جواب هر دو گفت شمع گل رخسار من هم گر اجازت می نمود حارض شمع و جمال گل مرا شیدانه کرد نرگس رخ غافل به دل و دستم بزود وقت و معلوم منشست اوقتا از سر جان برخاست معبداً تش پستیاں را ز عاشقی بگو دین دل رفت از کفم زاهد گو تدبیر چیست بے ستون هم سنگ راه همت فرومانست نسبت شعر من و حافظ بگویم تا جو چیست</p>	<p>عشق گل یعنی بس با را چه خوش دیوانه کرد طاف سرے هم اور عاشقی دیوانه کرد شب شود گویم کد ایس آتشم پروانه کرد افاش میگفتم کد ایس مهوشم دیوانه کند واله و شوریده ام ساقی بیک چانه کرد با دل من هر چه کن از زکس مستانه کرد آشنا چندان تشد تا از خوم بیگانه کرد شعله شوقم دلم را باز آتشخانه کرد عشق زود آرد و باز این کعبه را بتخانه کرد عشق بر کارے که گفتندش بکن مروانه کرد هست آنکشته که کار سنجه صد وانه کرد</p>
در سراغ جام بهم آخه بجائے میرسد هر که چوں مجنوب از جان خدمت میخانه کرد	
<p>غزوات ناوک فشا فی میکند قامت را یکنفس هر کس که دید ساقیا بر خیز و در ساغر بریز حیرت دارم که بے لعل لبست تا نباشد انقعات سرمدی</p>	<p>با دلم خوش مهربانی میکند تا قیامت کامرانی میکند آنچه لب را از خوانی میکند خضر هم چوں زندگانی میکند جز تو باقی را که فانی میکند</p>

<p>راہ کبر و عداست دین میں ناقص پیر یا میگفت در میدان عشق بے سرو پا شو کہ آخر در ربت</p>	<p>بار عیال ہم گرانہ می کند ہر کہ سرخشد جوانی می کند پائے سستی سر گرانہ می کند</p>
<p>ہر کہ چوں مجذوب لب بند در جنت عیب خود را پاس بانی مے کند</p>	
<p>آن ماں بہرہ ز نقل مے و جامت باشد خواستنی عاقبت کار تو محمود شود چوں دہی دل زلف آہو روشی سپید لکن در دہمت مسجد و میخانہ بسے ساختہ اند رہ بہ میخانہ پا کلاں چو بر چشم و لبست یا ادب گر سر میخانہ و مسجد گزری کے تو اتند کہ انگشت بھون تو نند ایک اقبال ترا بدوہ شد نیت خیر</p>	<p>کہ لب ساتی خوش لہجہ بکامت باشد کہ گریزان ز برت گرد و رامت باشد فکر معشوق بکن گر چہ غلامت باشد تا ازیں ہر دو سر میل کد امت باشد گر بہ پاکی نہ حوزی بادہ حرامت باشد چشم من حاصل کونین بکامت باشد گر کمال تو مطابق بہ کلامت باشد تا ابد سکے توفیق نہ امت باشد</p>
<p>خاک صحرائے بھن باش تو چوں مجذوب تا ہماں سجدہ مقبول تمامت باشد</p>	
<p>مرزہ ایدل کہ بہار آمد گل پیدا شد مے بدست آری گل گشت جن مست خفا و اعطافسانہ بخوان مے بہار است شراب قامت سر صبح ماہ بردار را ہم تا زاکیر قناعت نظر مے یافت جلا در صفایان گرہ از کار دلم عشق کشود</p>	<p>بر جنوں زن کہ دگر منزل با صحرانہ شد ہر کہ در فصل خنیں مست نشد رسوا شد خبرت نیست مگر کز سرا سرا شد آفت ہوش من آن سر و قمر سیما شد گر یہ ام عقد گہ گشت و دلم دیما شد پیش دروازہ دولت بر خم و روا شد</p>

<p>مصدر صورت چیں نقش پر غنقا شد عقل بچید وین مسئلہ وغوغا شد نگذر از سر انصاف گناہ از باشد آں بدست آرکز و کار جنوں بالا شد</p>	<p>عشق باید کہ سخن دلکش مشہور شود اختیار طرف جبر جنوں کرو دگداشت گر تنک حوصلہ سیر ترا فاش نمود چہ بگویم تو مجذوب بہار است بہار</p>
<p>تہی دستے بیاور گنج درویرانہ میگردود بگرد آتش این ہندو چہ بتے تابا میگردود کہ ہر کس بو کند این غنچہ را دیوانہ میگردود کزین ساغر سرخ زخمش بیک پمانہ میگردود کہ اشک رہ نور وں گوہر کیلانہ میگردود ریا مسجد اگر عیاز دہماں تنخانہ میگردود ز حرف بے تامل آشنا بیگانہ میگردود</p>	<p>غم زلفت پریشان فعل دیوانہ میگردود نظر بر خط سبزت ہر کرا افتاد میگوید نوشتہ خط سبزت ساتی با بر لب ساغر ہولے ساغر زین بگوش ذرہ می گوید شتاب ابر صحر اگر در ایدیم یقینم شد ہر وے کشتہ خود می نشیند ہر کسے آخر سخن سنجیدہ گو تا دوست را دشمن نگردانی</p>
<p>مجلو مجذوب برگروے و مینخانہ میگردود مجلو پروانہ در بنم ولستانہ مے گردود</p>	
<p>اصلاً خورش از غم ایام نہا شد بذنام ہماں است کہ بدنام نہا شد آنست گرفتار کہ درد و ام نہا شد معشوق ہماں بہ کہ دلش رام نہا شد میگویم اگر ز اہد ما خام نہا شد آنست بلا کس دو بلا عام نہا شد آزور شود شاد کہ ایام نہا شد</p>	<p>خوش آنکہ لبش جز بہ لب جام نہا شد مے نوش کہ در مجمع ناخوس خرابات تو باں چو ہم سلسلہ زلفت نمایند ریشک است کہ عاشق ز بلائیں بر و جا گفتی بچہ آتش تو اں سوخت زباں را صد شکر کہ چوں من ہمہ ستند و گرفتار آندل کہ ز ہم فرق کند شادی و غم را</p>
<p>گفتم تو مجذوب علاج غم ایام</p>	

جزوے خوش و بادۂ گلغام نباشد

تا بہ یک جزوہ دولت را ز غم آزاد کنند
وقت آن شد کہ بہ یک ساغر آب او کنند
میتواند کہ بازت بہماں شاد کنند
کے دولت را برابر بایند چو بیدار کنند
زاں نمودند ترا صید کہ صیاد کنند
عند لیباں ہمہ خواست کہ فریاد کنند
تو جو سر و از غم بے بر گیت آزاد کنند
چوں جباب از سر خود را ہمہ بر باد کنند
خرم آنان کہ ز جان خدمت استاد کنند

وقت آنست کہ در بزم جہت یاد کنند
میفروشاں کہ بیک جزوہ خرابت کموند
شوخ چشماں کہ دولت را بہ نگاہے بردند
ناز خواہاں ہمہ لطف است کن جو رش نام
کہ دریں سلسلہ دل باخت کہ دلما نہ رلود
چوں گل از نالہ دل سوختگان خوش قرارو
راستی پیشہ کن و شیوہ ثابت قدمی
عشق میاست خساں را بہ نظر کے آرد
تا بروے کہ کشاید در فیروزی

اگرچہ مجذوب دولت را بہ نگاہے بردند
دل قوی دار کہ بازت بہماں شاد کنند

جزوے تو در نظر نہ باشد
اینجا کہ منم اثر نباشد
در راہ تو خشک و تر نباشد
چشمے کہ ز گریہ تر نباشد
گر رشک تو در نظر نباشد
تا رنگ تو ہمو زو نباشد
تا آہ تو بے اثر نباشد
جز آہ دم سحر نباشد
شاید نفس و گریہ نباشد

گر تیرہ گی بھر نہ باشد
آہنجا کہ توئی تمام ہستی ست
مجدوب تو بھر و بردا نہ
بے فیض بچوے خشک ماند
ہر گز بہ نظر ترا نیارند
در دہر عزیز کے کنندت
آئینہ برت نہند ہر صبح
مفتاح کشائش سعادت
در پایب شمارہ نفس را

تا در سرفت خطر نباشد	با نیست خیر کن تو کل
	مجدوب زبان و دل یکے کن تا حرف تو بے اثر نباشد
سیم و زر هر جا که باشد در نظر دارد نمود این گره در زلف خوبال خوبتر دارد نمود منکه دانه شمع و شیب بیشتر دارد نمود گوهر غلطان شبنم در سحر دارد نمود ناله سروده به مطلب تا اثر دارد نمود چهره خورشید دانه در نظر دارد نمود چشم من و ریزم مستان چشم تر دارد نمود نقش پیلو، مچوتر گش در نظر دارد نمود نام اگر داری دین میداں هنر دارد نمود پیر طائوس از نمودن بال و پر دارد نمود	اشک عاشق بر رخس چو سیم فند دارد نمود بے گرفتاری دلت را از کشایش بفرست چو دل روشن زلف دل ستانے نسیم گریه وقت سحر را از تو در دم میخزید مینماید از جبین صبح سیمای اثر تا تو افی از سفر تحصیل رفته تازه کن ویدہ پر خوں کن چو ساغر تابو سی لعل یار غنچه حب کج غم را در جہاد آرزو ہر طرف گونے سعادت دیباں آگندہ اند تیرہ دل را شہرت از اسباب نگین است لب
	خون دل مجذوب در نرگان مستان خشنماست نخل باغ عاشقان ہم با اثر دارد نمود
بے تب نیست پیچ و تاب سپند وارسند از دل کتاب سپند نیستم عاجز از جواب سپند داد و فریاد بے حساب سپند چوں نہ خند و شرر بہ تاب سپند کہ نیاید و لہم بخواب سپند	آتش دارد اضطراب سپند چہ شود منکر این آتش عشق نفس گرم آتشینم هست بکجا میرسد درین آتش تاب آتش نہ کار بہر حال است یک نفس در لہار شعلہ نطفست

<p>ہست این نکتہ در کتاب سپند چشم بد دور ز انتخاب سپند</p>	<p>آتش دل یقین کہ عقدہ کشاست نقطہ انتخاب آتش باست</p>
<p>چشم بد دور از دل مجذوب کیست گوید اگر جواب سپند</p>	
<p>عاشق تاب جفا ندارد کارے بجز از دعا ندارد رامش نشوی وفا ندارد وابوس کہ بوسہ جاندارو گویا خبر از صبا ندارد سروسے دارم کہ تا ندارد جز روسے تو دعا ندارد جوشوق تو رہنما ندارد بے صحن چمن صفا ندارد</p>	<p>معشوق مگو وفا ندارد عاشق کہ مراد او غرض نیست آہو چشمے کہ زود رشدا م معشوق کہ شد بوسہ راضی خوش دارد گل بکام ببلبل در مد نظر چشم بد دور خورشید کہ چشم شد سراپا عمر نیست کہ خضر ہم دریں راہ بے بادہ مکن ہوا کے گلشن</p>
<p>غافل مشو از بہار مجذوب پیمانہ کشتی قضا ندارد</p>	
<p>این نالہ و فریاد و فغاں تاکے و تاچند از دور بحیرت نگراں تاکے و تاچند تشنہ خن سو و دزیاں تاکے و تاچند بودن نخل از پیرو جواں تاکے و تاچند مروں ز سر اسے دگر اس تاکے و تاچند اس حسرت بیدار نہاں تاکے و تاچند</p>	<p>ایدل ہوس وصل تباں تاکے و تاچند بے زور و زرت کے مے و معشوق ہدست از ہم نہ کنی فرق چرا عشق و ہوس را کہ جاہل مستی و گئے عاقل و بیکار رفتن پے فرزند کساں تاکے و تاچند باویدہ نظر باز و بدل گشتہ ہوس ناں کہ</p>

<p>فریاد ز چاہِ ذوق و طرہ پر خم در نقش رخ سادہ چو خورشید پرستان</p>	<p>ایں چاہ و کمند و گراں تا کے و تا چند ایں محوشدن از دل جان تا کے و تا چند</p>
<p>مجدوب دویدن ز پے ماہ جبینیاں اے شیفتہ بازی گماں تن کے و تا چند</p>	
<p>مستان کہ دل بجز غم و ساغر نہ بستہ اند دلکش تر است سایہ طوبی و دائم است ہر شب ستارگان بوجہ چشمک ہی زند مستان کہ دیدہ اند و قانیست بادورو شیر افکنان خشم سوار پیادہ رو رمز آگماں حکایت دل سر نہ کردہ اند آں شب کہ میدان دولت را دو چشم باز غافل مرد بدست دعا حلقہ بزن طرفی نہ بستہ اند ز عمر دراز خویش ملک بقا ز ملک فروشان این دہ است بازی کن کہ از پے باز بچہ فریب افتادہ شو کہ اصل طلسمات عالمی</p>	<p>امید جز بہ ساقی کوثر نہ بستہ اند ز اندل بہ چتر شاہی سحر نہ بستہ اند یعنے بآبروے کسے ورنہ بستہ اند چل سکے دل بدوستی زر نہ بستہ اند دل بچو زیں بہ پشت نگا ورنہ بستہ اند ناقصہ تمام سمندنہ بستہ اند مردانہ شو کہ باز ترا پر نہ بستہ اند رسم ادب کوست بگو ورنہ بستہ اند آناں کہ دل بزل ف مغبنہ بستہ اند تمت بنام حضور سکنہ رنہ بستہ اند ایں طاق ہفت قبہ شمشیدہ بستہ اند نور اشکن کہ از تو عجب تر نہ بستہ اند</p>
<p>مجدوب بادہ نوش کہ مستان ہوشمند امید جز بساقی کوثر نہ بستہ اند</p>	
<p>بحال یاد کہ تاب نگاہ خود دارد چرا بدست نیارد دے چو آئینہ را بیتے کہ تاب رخے ہمچو ماہ خود دارد بیتے کہ چشم نیاز از نگاہ خود دارد</p>	<p>دے چو آئینہ را در پناہ خود دارد بیتے کہ تاب رخے ہمچو ماہ خود دارد بیتے کہ چشم نیاز از نگاہ خود دارد</p>

<p>چه اعتماد بزلف کجست اسیران را چه ابدست نیار و دل پریشان را شدیم خاک و همنوز آن سوار شاه شکار به همت سز زلفت با و رج ماه گذشت که چشم معذرت از بگیناه خود دارد تبی که دست بزلف سیاه خود دارد غبار خاطر از گره راه خود دارد سرم که رخصت پابوس شاه خود دارد</p>	
<p>سزد که بر دل مجذوب خود بخشائی که اعتراف بجز و گناه خود دارد</p>	
<p>یارب دلم از درد تو بیکار نه گردد چوں دام بصدید حسرت جمد از خاک بے پرو تو خورشید نشد زره نمایان تا زندگدایان تو بر سلطنت خویش آن منکر بے دین که دلش منکر عشق است گر سنگ شود منکره غوغای قیامت آنرا که نظر بر نظر لطفت خدا نیست آتش به حجاب بدن خاکی خود زن پیروانه ثابت قدمی باش که چو شمع بیمار غم عشق تو بیمار نه گردد صبی که بدام تو گرفتار نه گردد خورشید چرا گرد تو بیمار نه گردد مسکین تو نمکین نشود خوار نه گردد یارب دلش از درد خبردار نه گردد آنروز محال است که بیدار نه گردد از منت این خلق سبیکار نه گردد تا خاک تو در راه تو دیوانه نه گردد گر سر و دوش از سر اقرار نه گردد</p>	<p>یارب دلم از درد تو بیکار نه گردد چوں دام بصدید حسرت جمد از خاک بے پرو تو خورشید نشد زره نمایان تا زندگدایان تو بر سلطنت خویش آن منکر بے دین که دلش منکر عشق است گر سنگ شود منکره غوغای قیامت آنرا که نظر بر نظر لطفت خدا نیست آتش به حجاب بدن خاکی خود زن پیروانه ثابت قدمی باش که چو شمع</p>
<p>مجدوب سر رشته اخلاص نگذار تا رشته بستیج تو ز نار نه گردد</p>	
<p>دیده حیران من بزم وصال تو باد سوره فتح بسین آیه فال تو باد حائل و دیوانه را رشک محلل تو باد چشمه حیوان با علل زلال تو باد</p>	<p>کلبه احزان من بزم وصال تو باد نور کلام مجید تا بجهان روشن است شاهی کوین را با تو بود اتحاد عمر سیح و خضر باد بکام لبست</p>

<p>دور شود و جور تو از دل و جان رقیب کنج غمت را نشان در دل ویران دهند شاهجهان کو بشو و الی هندوستان طرز خیال تو کرد عیش بخوبان حرام چون شرف آفتاب حلفت نوروزی است دور فلک تا بود گردش سال تو باد</p>	<p>لطف تو باین کمال نقص کمال تو باد این دل معمور من وقف خیال تو باد مردمک چشم من وانه خال تو باد آفت جاد ووشان سحر حلال تو باد دور فلک تا بود گردش سال تو باد</p>
<p>گردل مجذوب من وقف خیال تو شد جان و دل و دین من مال تو مال تو باد</p>	
<p>ساقیارو سے بہار تو مبارک باشد لب پیانہ بلب گیر و صراحی بہ کنار چشم میخانہ نشینان بہرخت روشن باد سر و جان و دل دین انچہ مرا مقدور است در دولت ہست کہ یکدل نہ کند نہ جہد گر کنی لطف کہ در میکہہ سخیل کنم دید و ادید امیران دولت کردہ خطور نیت خیر و دل صاف بدست آرجو صبح</p>	<p>بادہ پیش آر کہ کار تو مبارک باشد تا بجا بوس و کنار تو مبارک باشد روز نوروز دیار تو مبارک باشد جان من بہرنتار تو مبارک باشد شاہ من عزم شکار تو مبارک باشد ہمہ ایام دیار تو مبارک باشد لطف بیہوشکار تو مبارک باشد تا بہ عالم ہمہ کار تو مبارک باشد</p>
<p>باتو مجذوب جنون ووش بدوش ازانی شاہ من فصل بہار تو مبارک باشد</p>	
<p>امشب کہ بے تو جلوه مے جلوه ساز بود در اشتیاق بزم وصال بنام نیک تا گاہ صبح گشت و تو مستان چو آفتاب من ہیچو آفتاب پرستان ز دیدنت</p>	<p>بے نور تر ز جبہ کابل نماز بود چشم پروے ساقی و گوشتم بہ ساز بود از درو برآمدی و در فیض باز بود مشغول سجدہ گشتم و وقت نماز بود</p>

گفتی بنوش جام صبوحی و شکر کن آدب بزم و نورفتاں شد چو آفتاب شکر خدا که این دل شکر بیقرار روشن دل از پر تو ما ہے کہ سالما	کز طاعت من و تو خدا بے نیاز بود رخسارہ کہ پرده نشین چچو راز بود شد صاف و دیدہ کز چہ سبب گداز بود لطف خدا حصار و مقامش حجاز بود
--	---

اقبال یار و طالع مجذوب کرد کار
پہوں نیتش بخیر و خدا کار ساز بود

بیم نشسته بود مدارش نیاز بود نزدیک و دور و لبروشن گداز شوخ ساقی بیا کہ دولت محمود غزنوی چشم بروے ساقی و دستم زلف یار رفتم بہ سیر صومعه و از ہجوم عام مگشتم رواں بکوے خرابات یافتم	نا بود کار بندہ او ہم نیاز بود وحشی و رام و شکن دل نواز بود شیرازہ داشت تا سز زلف ایاز بود گو شمع بقول مطرب و دہوشم بساز بود دیدم کہ جانماز بجائے نماز بود آبے کہ آتش طمع و حرص و آزار بود
--	---

حیرت کن کہ طالع من از چہ کار کرد
مجدوب بے نوا و خدا کار ساز بود

کام دل غیر از کجا بد بد یکسے عجز کن کہ قدرت او دل خود را بدست آنکس ده حرز خود کن دغاے شاہی را ہمت مے فروش را نازم زاہدے کو کہ یک پیالہ شراب	مطلب بندہ را خدا بد بد مطلبیت را بد عابد بد کہ تواند بدل صفا بد بد کہ نجات ز ہر بلا بد بد کہ کفش کام ہر کرا بد بد از سرور غبت و رضا بد بد
--	--

<p>بخت توفیق تا کرا بد بد کہ مرا توبہ بے ریا بد بد مشرکہ عیب دی با بد بد</p>	<p>در میخانہ روز و شب باز است میکم توبہ گر کسے باشد رو و بد عیش اگر لب ساقی</p>
<p>بمحو مجذوب ہرچہ خواست دلت از علی خواہ تا خدا بد بد</p>	
<p>دیدہ بختم رفیے صبح دولت و اشود باز یکجا بر رخم دوا سے رحمت و اشود من ہر پا چشم و یار از گردہ پیدا شود بالب علت تلا فیما اگر یک جا شود بار اول این گرہ از کار مردم و اشود مے بہ تاحشر من با ساغر و مینا شود کام عشرت خواجہ را تلخ است اگر یا شود ہز نگارے کے حرف عشوہ زیا شود تا ز ہر بیتش غم دل کوہ کوہ از جا شود</p>	<p>لے خوش آن ساعت کہ یارم از سفر جدا شود صبح دولت روز عشرت چشم بدش بے یار گنج باد آورد آن باشد کہ سازم خوش را از برائے فال می بوسم لب پیمانہ را در غم افلاک از ان شادم کہ در دور حساب ساقیا چوں حشر کہ بن رقیق و یار دوست خصم و نیا بقدر مال دنیا مے دہند تا نباشد بہمت عالمے و استغنائے او کو خوش آوازیکہ خواند این غزل را در عراق</p>
<p>میتواند چشم از غیب نباش از بخت بست ہر کہ چوں مجذوب با رغیب خود بینا شود</p>	
<p>کے ذوق شادی از دل ناشاد میرود کے آب رنگ حسن خدا داد میرود اینجا شکار از پیٹے صیاد میرود عمر عزیز تست کہ برباد میرود درویش بے علاقہ یقین شاد میرود</p>	<p>کے وعدہ مائے وصل تو از یار میرود حسن تو از خط تویکے در ہزار شد سودائے عشق دوست کسو است از زیلا سر رشته شمار نفس را نگاہ دار ناچار میرودند اگر شاہ دگر گداست</p>

<p>بیدار شو کہ فرصت فریاد میرود حرفے ز نقطہ ریزی استاد میرود صد و جلد نعل ز دیدہ فرما د میرود دور شگفتی ہمہ از یادے رود</p>	<p>اندیشہ نیست نالہ شب راز راہ دور ہر چند در گفت قلم اختیار ہست یکجوس شیر تبار شیریں کند رفاست صد سال اگر جفا دشقت کشیدہ</p>
<p>مجذوب خود سراز پئے حافظ نمی رود این راہ از کرامت استاد میرود</p>	
<p>ماے ماے گر مرا مہم این خفتہ را بیدار کرد دیدہ شب زندہ دارم رو برے بار کرد خستہ ام را چوں علاج آن زنگن ببار کرد آب رنگ عارضت نعل مدول گلزار کرد چوں تواند صاف دل مہ ترانکار کرد حسن چوں نمودا بزنگے ہر زطل لطمہ کرد بادل مہن ہر چہ کرد این دیدہ خونبار کرد در کشاد کار ما بیکاری ما کار کرد موج دیبا را بسوئں کے توان ہمار کرد دشمنی بلوئی مدحتی ما بسیار کرد</p>	<p>نالہ مستانہ ام بخت مرا ہشیار کرد کو کب بختم مقابل شد سحر با آفتاب خاطرم از جانب تلف پریشاں جمع بود تکنت زلفت ببارا کو کجا آشفته ساخت آسمان کے میتواند شد نقاب آفتاب عشق ہم شد دو ماہ و اشک سرخ فدا کرد دل ز یک نظارہ کردن سالما و نشت ہر چہ پیش آمد دین وادی جنوں از پیش برد شورش دیوانہ را از طعنہ عمر دم چپاک ماز عید یگراں بر عیب خود بنیاشدیم</p>
<p>بر رخ مجذوب در نما از نظر بازی کشود دیدہ مہن ہر چہ کروا ز دولت دیدار کرد</p>	
<p>ماند در خاک شکا سکے بہ سہل نرسید تا بسیلاب ندانیم بحاصل نرسید تا بگرداب نیفتاد بساحل نرسید</p>	<p>خون افسردہ شد اندل کہ بہ قاتل نرسید کشت مارا کہ در برق کند کار سہیل کشتی اہل جنوں تختہ تعلیم فداست</p>

بسکه در باب جنس محو تماشا شده اند محل چو نقش قدم تیره افتاد افتاد طی این مرحله در گرو بیداری است تا دولت نخل نشود گریه اثر نماند	خبر از عشرت دیوانه بغافل نرسید کس بسر منزل و عدت به دلائل نرسید کس ویرین بادیه در خواب بمنزل نرسید فیض کمتر و دہاں میوه که کامل نرسید
---	--

جرم مجذوب صائے زپے بجز تو نیست
زانکه آفت بتواز زهر طایل نرسید

حرفی بچمن از غم آں نوش لب افتاد با آنکه مرا پائے تو خوں کرده دلم را در پرده گذشتی بسرا پرده دل را جز لطف خدا در نظر ما سبب نیست مجنون تو چو گرد علائق ز خود افشاند گفتی که دنیاے دنی کیست دنی تر جاد و همه دل کرد کس کو لب آموخت در باب که عمر تو بغیر از نفس نیست حیرت مکن از صاعقه باد و تیکر روزی که در قسمت اسباب کشوند	از آتش دل غنچه بگرداب تب افتاد فریاد ز خلعی که باں کنج لب افتاد هر کس بخیلے ز رحمت در عجب افتاد اینست که بر با نظر شے بسبب افتاد اول قدمش اصل و نسب از حسب افتاد آندل که بدام هوس این طلب افتاد از طاق دل افتاد اگر بے او ب افتاد صد سال اگر کار تو هر روز و شب افتاد گر خرمن آتش بدل بولب افتاد عیش و طرب و فیض و فراغت به شب افتاد
--	---

مجدوب تو مردانہ گذشت از سر و خواست
آن روز که مستانه براه طلب افتاد

شے در انتظار صبح بودم ماه پیداشد نستابان از پیله مشتری ہم نقد جل برکف زمانه هر هم بازی مکن دست عدالت	بل گفتم خوشا حالت که پیشه پیداشد چنان آمد که گوئی یوسف از چاه پیداشد بچشم خوشنا از مشتری دماہ پیداشد
--	--

هنوز از مشتری و نهرو و ما هم نظر بر بود
همان ساعت باب یدیه تجدید و وضو کردم
از قد قامت بنیت بسته دل افراختم قیامت
از الحمد و کعبه و سجده شد کام و لم حاصل
و عات صبح ناشد مستجاب از سجده شکم
بکام دل اولی سجده شکر خدا کردم
شب بچراغ شد و نور و صلح رخ نمود آخر
ز شب ثانی در از غم نشد دل تنگ ایام
تعجب نیست از لطف شهبان و مهت پلکان
سر افرازی و بریده ربه افتادگی یابد

که صبح خنده روئی و تو هم ناگاه پیدا شد
که دایم از وضو فیض دل ناگاه پیدا شد
که دیدم دایم از اسد البر و له پیدا شد
بسیلیم شهادت چهل سلام الله پیدا شد
بحال آن فایم از اقی ناگاه پیدا شد
بجدا صد غم دل کم شد و دلخواه پیدا شد
بهار عالم آرا نیس و س ماه پیدا شد
گو کام دلت با هست کوتاه پیدا شد
اگر در خانه درویش شاهنشاه پیدا شد
بدینال دل درویش رفتم شاه پیدا شد

نجل بود از فیهان بهت مجذوب مدتها
بجدا صد که مقصود دل ناگاه پیدا شد

دل گواهی میداد البته یارم میرسد
عمر بجز آخر شد و صبح و صلح رخ نمود
باغ فیض از شش جهت یکشاید رخ
شکر غم از نزل و در میان افتاده است
تو شد لم ادا دل نخل گشته لعل میشود
چون فراموشم گردد شکوه ملایم حساب
ماه را مضرب بیم خوش بعثت می شافت
دولت دیدار او حاصل بسعی گریه شد
تا گدای دگمت گریه ام از هر کنار

اضطرارم پیش شد بیشک نگارم میرسد
دیگر از غم غم ندارم غمگسارم میرسد
بیل شوریده ام فصل بهارم میرسد
دیدم ام که گزیده چابک سوارم میرسد
تا دل بکارم دل امیدوارم میرسد
کال دو کدو بی حد و شمارم میرسد
تا شدم بیدار دیدم پیکارم میرسد
حاصل این حاصل کچشم اشکبارم میرسد
مژده شاهی بگوش از هر کنارم میرسد

<p>منکہ از غیب این شرابے خادم میرسد زودول بزنا لہ شبہائے تارم میرسد باجونم مست شرطے وقت کام میرسد گر بگویم حاکم دریا کنارم میرسد</p>	<p>آندوئے بزم نشا و نشانیان چوں کنم بے نوایم کہ ساز از غنون و تار چنگ بر سر کارم بخار و طعنہ بے کاریم آب چشم گنج گوهر باشد و دریا کنار</p>
<p>صبر کروی سالما مجذوب بتیابی کن دل گواہی میدہد البتہ یارم میرسد</p>	
<p>گوش کن من ہم بگویم آنچه ایشان گفته اند بیش از انت دوست میدارم ایان گفته اند تا چہ از ذرہ باخو رشید تا باں گفته اند خاطرم جمع است میدانم پریشان گفته اند از لببت دیگر چہ پرسم چہ عنوان گفته اند اشتیاق بیدے پیش جانان گفته اند از زبان مود حرفے با سلیمان گفته اند از وفائے خاکساری پیش سلطان گفته اند</p>	<p>ظاهر از بندہ حرفے بات پنهان گفته اند گفته می باشد و پیشیت فلانی عاشق است والہ و شوریدہ و میباید مست و عاشقم آنچه از زلف در انت گفته اند از حال من کہ ہی گفتند مستی مدارش حرف تست گوهر سگز سفته اند از گریہم و پیش دوست بیدے گفتند لاف جانفشانی مینند گفته اند از آستانست سرخی ساز و جدا</p>
<p>دوست با اہل غرض مجذوب صاحب لطف نیت محف خیر با ست حاصل آنچه یاران گفته اند</p>	
<p>گذرم باز باں فخرن اسرار افتاد نگم باز باں گلشن بے خار افتاد نذر دیوانگیم باز بہ ہر کار افتاد آب آتش شد و بر جان خریدار افتاد خنگ آں آب گوارا کہ بہ بیمار افتاد</p>	<p>باز را ہم بدر خانہ خمار افتاد جام مے در نظرم چوں گل شاو آب نمود نسر صد نکر کہ در حلقہ مستان جنوں کز مٹے بقیچہ نازم کہ با فسوں لبش روشن آں آتش گلگون کہ غم دل اسوخت</p>

<p>بلوہ نشان خرابات گو کم کار اند چوں تو اسے شیخ بے منکرے را دیدم بہ نکیر مگذار از در میخانہ عشق ہمہ را در دہش افتادگی مدکار است برہمن را اگر از زلف بتان نیست خبر</p>	<p>فرصت عیش بدست ہمہ بسیار افتاد سجو بگست و داگم شد و ستار افتاد کہ بایں درہمہ را در ہمہ جا کار افتاد ہر کہ ہوار نیفتاد بازار افتاد کہ بکارش گرہ از حلقہ زنا افتاد</p>
<p>از در میکدہ مجذوب بجائے نزدی بارہا بر در میخانہ مزار کار افتاد</p>	
<p>مژدہ ایدل کہ فلانی ز سفر می آید محفل دیدہ بیار اسے کہ آن باہ جبیں دیدہ بکشائے کہ رخسار غبار آلودش خرم آندل کہ خلیاں برا و دلدارش گر شبے از تہ دل نالہ کنی تا بہ سحر نالہ کن نالہ کہ از نالہ اثر تا دیدم بے نیم اشک چہ حال گلستان امید بے جہا گو ہر مقصود مرا دت نہ دہند بہ ہمیں یک نظر لطف کہ اول دیدم بہر بازار قیامت ز نقد بکف آرد</p>	<p>رفت اگر عمر گراں مایہ و گرمی آید از مہ چاروہ آراستہ تر می آید آفتاب است کہ از ابر بدر می آید روشن آن چشم کہ یارش ز سفر می آید غم ایام تو البتہ بسر می آید گریہ کن گریہ کہ مطلب بہ اثر می آید این گلستان بہ ہمیں آب بہ بر می آید گریہ آنست کہ باخون جگر می آید کافرم گرد و جہانم بہ نظر می آید ورنہ در خواب بدست ہمہ زرمی آید</p>
<p>ہمو مجذوب گرت صبر و تحمل باشد غم دل میرود و یار بہ بر می آید</p>	
<p>آنان کہ بہ فکر اعتبارند در بحر فجاب چندے</p>	<p>در دیدہ اعتبار خارند در بند لباس مستقارند</p>

<p>چوں سکه قلب بدعیارند افتاده بدام درشکارند مستند و همیشه درخمارند از مردن خود خبر ندارند خواهی دیدن که در چه کارند طوبی اگر دو اگر بکارند هر لحظه دے بدست آرند</p>	<p>بد باطن و خوش برون و بے خیر این طرفه که این گروه جرار شادانند همیشه در صدانند شادانند ز مردن خلایق چوں پرده ز روئے کار افتد وامست اگر چه دانه زر خرم دل آنکساں که با هیچ</p>
<p>مجزوب چه لازم است گفتن رسواست که خلق در چه کارند</p>	
<p>پاک بنیای زنگاهت نظری یافته اند نکته سنجای ز کلامت گری یافته اند اهل چین اندوز سیمرخ پری یافته اند هر دم از پر تو حسنت نظری یافته اند تا گذشت است بدای اثری یافته اند چه توان کرد ز لطف خیری یافته اند اینقدر هست که راه سفری یافته اند هرفس از طلبی بال و پری یافته اند درو نشان بدعائے سحری یافته اند نیم نانے که گدایان زوری یافته اند</p>	<p>سینه صافان ز غمت چشمت تری یافته اند طوطیای از لب علت شکری یافته اند نکته سنجای که ز حرفت شده استاد همه هوشمندان که در آئینه دل حیرانند آنچه نام طرب افزاست چوں نام خدا که نیست مستان ترا و اجمه از روز جزا هیچکس در ده وصف تو بیابان نرسید خرم آنانکه ملایک صفت از مرده طوف آنچه در خواب بینند شمای یک نظرش داده صدایه اجابت بدعا دست بست</p>
<p>نظر عاقل و مجذوب بنحاک در تست خرم آنان که ازیں در نظری یافته اند</p>	

ساقی بیا که غنچه دل پا تو وا شود بیگانگی مکن که نظر بر سلوک ما رو از نگاه آئینه رو منحرف مصار آهین ربا بنگ دلانست حرف خیر گفتی ز خطا جام چه تحقیق کرده هر روز آسماں پئے تمهید دیگر است آب بقا محبت شاه ولایت است امید گاه مادر دولت سرائے اوست	یارب وجود فیض رساں بے بلا شود بیگانه آشناست اگر آشنا شود آئینه رو برو چو شود خوشنا شود این دانه گریسنگ بکاری دعا شود اول ہمیں کہ مست یقین بے بلا شود تمهید روز حشر اگر تا چھا شود این اعتقاد ہر کہ ندارد فنا شود فیروز طالعے کہ بریں در گدا شود
---	--

مجذوب وارا ز تہ دل یا علیؑ بگو
تا مطلبت حوالہ بطلف خدا شود

مژدہ ایدل کہ صفا شکر غم بر ہم خورد بر جبین علم طالع ما نام کہ بود این نسیم چین لطف سلیمان حشمے است از غم عشق تو این تجربه ام شد حاصل این نسیم از بخت اشرف آں شاہ ہد است نشیش غافل آسودہ ز بدستی چرخ پور و ستاں بدر خمیہ ہمیں حرف نوشت	خبر فتح بکوش ہمہ عالم خورد کہ نسیم لطفش آمد و بر پرچم خورد کز درش راتہ جن ملک آدم خورد کہ دریں عرصہ غم ہر دو جہاں ہم خورد کہ بہ نسیم مدتش پشت فلک این خم خورد کہ بیک عہدہ اش مجلس جم بر ہم خورد رستم زال جہاں خورد جہاں رستم خورد
---	---

من **مجذوب** و غم عشق تو د خاطر جمع
شکر صد شکر کہ غمہائے گر بر ہم خورد

سائبان فتح و نصرت بال اقبال تو باد چوں سپہ سالار قبالت زندا سے طفر	قاف تا قاف جہاں رسائی بال تو باد سورہ انا فتحنا آ یہ فال تو باد
---	--

<p>از دعائے خیر لشکر باز و بنال تو باد دور گردوں بر مراد گردش سال تو باد صنعه اوج سعادت تخت اجلال تو باد قصه آب بقا مستقبل حال تو باد فلک فتح و نون نصرت فن خوشحال تو باد حکمت فتح لازم دولت حل اشکال تو باد</p>	<p>همت شامانه بر تخیر و لما بسته تا نشنید شاد و خوش نوبه سلطانی تخت شمسه ایوان عزت تلج اقبال تو باد سرگزشت طوبی و بدی سرگزشت تخت عین و غین و لام ذلت غل بدخواه تو شد سین سهم و وال دشت بند راه چشم</p>
<p>همت و اخلاص با مجذوب بال شوق تست نشئه توفیق دائم قوت بال تو باد</p>	
<p>به یقین شاد شود هر که دله شاد کند نیم ساعت که شهنشاه در و داد کند قصه فرما و همان تیشه فرما د کند به حیا را همز است که فریاد کند به گرم بنده خود سازد و آزاد کند صید او شو که دلت بخشد و صیاد کند که دعائے پدرو مادر و استاد کند که بیک مژده رحمت همه را شاد کند</p>	<p>بشنو از من سخنی که عزت آزاد کند بهتر از طاعت صدائے درویش است ذوق سر بازی شیرین چون شیر عشق که شود صوفی جاہل نخل از دج و حمار عرض دوست ہیں است که آخر همه را دل با و ده که ترا جا بد و در همه دل از دعائے همه آن طفل شود بر خردار یا علی گویم و امین شوم از قهر عدد</p>
<p>بخت بیدار تو مجذوب همان بخت تست تا چها بخت این بخت خدا داد کند</p>	
<p>چون جنوں از خود بتنگ آید پیا بان ساختند گرد از دریا بر آوردند و طوفان ساختند هر کجا طاق و رواق و کلخ و ایوان ساختند</p>	<p>عقل چون مشغول شد خود شهر زندان ساختند تا خدا تا شد از ان غافل که کارش با خداست آسمان بچید بر خویش و اجل پر خنده زد</p>

کرد آتش بر کشتی شیطان آتش شد پدید تا دین و نگاه بی دریا نباشد هیچ درو کیمیا را کسب از ایشان کن که در گنج مراد هر کجا کردند دل را مخزن اسرار عشق	خاک چهل افتاده شد از خاک انسان ساختند درد عاشق را بحکمت عین دل ساختند خون دل را با قناعت آب حیوان ساختند بیده بیدار عاشق را انگبان ساختند
--	--

در روان راه دل مجذوب پیش امتحان
با توکل هر چه مشکل بود آسان ساختند

هیچ دل معشوق با آرام نتوانست کرد سر و لایق دلبری برداشت اما در چنین در جهان فرما و نام بی هنر بسیار هست عشق را داد و خدائی دان که فکر هر گدا آسمان هم حلقه تنگی بود از دام عشق حیرت دیدانه فکر نشین و آفرین نیست جام جمجمه نور دولت داشت هم تدبیر غفل	هیچ جا آن طفل شوخ آرام نتوانست کرد همسری با هم و من یک گام نتوانست کرد کار شیرین را کس با نام نتوانست کرد پادشاهی با خیال خام نتوانست کرد هیچ دانا سر بر دل زمین نام نتوانست کرد از تماشا قسمت ایام نتوانست کرد وقت رفیق چاره جمجمه نتوانست کرد
---	---

ساق لشکر از ری مجذوب آسان نیست
این هنر خیزند و در آشام نتوانست کرد

از تماشای جمالت باغ رضوان ساختند پیش ابرو کج کردند طرح قبله راست گرو را بست شد فلک کردند قدش را بلند یار گاه عزت را آسمان شد آستان تا نباشد فکر روز قیامت هوشش با از بر جان بی سبب بر خاستن آسان نبود	این خبر شد پهن در عالم گلستان ساختند نسخه از روح و خشت بردند و قرآن ساختند خاک پایت شد زمین بر بند و انسان ساختند آستان پاسبان میخواست کیوان ساختند سر قدرت را بصد گین خرامان ساختند حل خندان تر شیرین تر از جان ساختند
--	--

تا شود در دشمن بجا لم حجت اقبال ما تا عیال گردد که انگشتر سلیمان از که یافت پرتو افکن شمع رخسار تو شد بر خجل طور سجده ما کردیم بار و زیاده در سر کلر دوست	ذره مهر ترانور شید تابان ساختند به سلیمان تراخت سلیمان ساختند تا چراغ بخت موسی را تو را ساختند خلعت مهر شمارا نور ایمان ساختند
--	---

و عده شد هر بیت را محذوب و بیست از بهشت
در بهمان مجلس که هفتاد را شنا خواص ساختند

لب لعل تو کار با ده کند نیک خواهرت سوار دولت باد سرفرازی هجاں بود که کس سیر حکمت از آن زبان بشنو کرده ایم استفاده از لب جام ساده تو چیست مے که صحت هر که در سینه کین نگه دارو فیض صحرای دل شکار کیست حج اکبر زیارت بخت است	نعمت را خدا زیاده کند و شمنت را خدا پیاده کند خویش را در ریت فتاده کند کز لب جام استفاده کند که تواند با فتاده کند سینه ما از نفاق ساده کند مرضش را خدا زیاده کند که سگ نفس را قلماده کند نیک بختی که این اراده کند
--	---

به بخت باز میروی مجذوب

دولت را خدا زیاده کند

اتمام ردیف دال باقی نای زیر طبع
گفت شخصی بشاه اسماعیل
کے فلک تخت و قریب
بود او نیز از سگان نجف
شاه گفتا که با بهار شرف
هر کانشه وفار از لیست
همچو مجذوب از سگان علیت

متفرقات قصاید و ثنوی

اقبال چون بلند ہدایت رفیق بود
تاریخ جستم از خرد آسمان نورو
تاریخ سال پیش زیارت قبول شد

کردیم باز درخت و کر بلا نزول
گفت اے بقل و تجربہ سرکہ عقل
اسال ہم بگو کہ زیارت شد قبول
۱۰۶۱ھ

مشورت با عقل کردم از یے تاریخ گفت
دل سخت را قبلہ کرو و جان بکعبہ سخت

حج بیت اللہ چون کردی بیاب اللہ رو
در تمامی اشتیاق و جاں سراپا در گرد
۱۰۶۱ھ

آسمان را سجدہ خاک دلت مدہوش کرد
گر بود و در حشر گریے برجیں از در گمت
آبرویت کرد آتش را گلستاں بزمیل
تا خدا برو ستانت کرد کوثر را سیل
منت خاک دلت تنہا نہ برہ ویدہ است
آنکہ چون نہ نبوت جاتا بر دوش داد
بسکہ پیغمبر بخود بالید بر معراج رفت
پاک گوہر نیست ہر کس لعن اعلیت نکرد

روز و شب را طوف این در کر بلا بے پوش کرد
ہفت دوزخ را تو ان با آب و خاموش کرد
خضر ہم روزے پیادت جام آبی نوش کرد
آب حیوان از خجالت شمع خود خاموش کرد
دیدہ با این سرمد دل را صاف صاحب ہوش کرد
شاہیت را در خور عزت سر پر زوش کرد
چون تو سرے تربیت در گلشن آغوش کرد
این نصیحت را صدف در بحر در گوش کرد

عزتش را دید و اجب، بچو خاک کر بلا

این غزل را از لب مجذوب ہر کس گوشت

<p> شمع دین محفل دلفروز اس از تو شد صبح صادق روشناس عالم از نور تو گشت باغ قرآن را زبان خوش بابت بشکاید تاقیامت از حدیث میتوان گنجی بگشت نور علم دین بر ایوان فلک تابندہ است کردہ از نور خود روشن چراغ علم را چون جمال صبح کز خورشید بایدر روشنی بہر ایجاد تو الفت شد میلان روح و تن آفتاب از دولت مہر تو عالم را گرفت ہفت دوزخ دیکس می آروشن آخر بدست ہر چراغ کز نور روشن شد بر عالم روشن است </p>	<p> راہ گنج علم پیغمبر نمایاں از تو شد آفتاب شرع پر ہر ذرہ تاباں از تو شد روح ایمان تازہ چوں گلہائے قرآن از تو شد ہمجور و سہ دوستاں عالم گلستاں از تو شد در زمیں نامحفل دلفراغان از تو شد خضر ہم دل زندہ ایں آب حیواں از تو شد بر حنین دل ہویدا نور ایماں از تو شد آشنا موج نفس با چشمہ جاں از تو شد شد جہاں ملک سلیمان چوں سلیمان از تو شد ہمجو شیطاناں کے تواند خصم نہاں از تو شد مہر خشاں روشناس مہر تاباں از تو شد </p>
---	---

شہرت مجذوب از مدح تو عالم را گرفت پرتعجب نیست گر مورے سلیمان از تو شد

<p> لے درخشاں آفتاب لطفت از سیمائے تو یز فلک شد جعفر طیار از ہم نامیت در امامت چوں میان روز بودی دمیماں عرش مدایوان عزت بر تراز کرسی نشست تا بفرمان خدا محکوم حکمت گشتہ است چوں تو قد سازی علم محشر صف کرائی کند تا نفس را موجب دریائے رحمت کردہ </p>	<p> شاہراہ شرع روشن از فروغ رائے تو صبح صادق ہم بخود می بالوا ز بالائے تو آفتاب شرع روشن تر شد از سیمائے تو تا کہ باشد چوں دل پاک پیسبر حبائے تو آسمان نشینند از پاتاچہ باشد برائے تو این سرفرازی قیامت را پس از مالائے تو پرز عینر شد جہاں از مژدہ فرمائے تو </p>
---	--

<p>تائینا بد روشنی از آفتاب رائے تو تا جہنم گرد و دھم غمیں سیجائے تو</p>	<p>کے دہد صبح سعادت مشرق دل را فروغ کے تواند شد بروں از کوچہ دشنام لعن</p>
<p>کر وہ مدت نور چشم اہل دل مجذوب را ورنظر ما کر وہ جا پیوستہ خاک پائے تو</p>	
<p>ہمچو قرآن سرسبز صفت تو از بر کردہ اند ہر دو از یک نور عالم را منور کردہ اند تا تا از بر سندانگیں مصدر کردہ اند ہر طوافت را بچندیں حج برابر کردہ اند تا تا از بندہ جائے سپیمہ کردہ اند دفتر فضل ترا از بر سر اسر کردہ اند از نشانی قدرت پر در گوہر کردہ اند خاکساراں ہم پر گویا ازیں در کردہ اند امتحان ایں سر سر را گوران بکر کردہ اند از برائے دشمنت تمہید دیگر کردہ اند</p>	<p>تا ملائیک از رخت و لہا منور کردہ اند صبح صادق را پئے نور شید با شد جوہر آفریں بر قدرت خود میکند عرش آفریں ساکنانِ قدس پیش از کعبہ در عرش مجید عرش را نور سپیمہ زریں دیگر دادہ است علم و دانش چوں نباشد معجز پیغمبراں تا شدی بر تخت عزت و امن افلاک را اگر بر فے پاوشاں از دوت در ہما کشود سجود خاک درت بر دشمنان ہم روشن است کے کند کار جہنم لعن اگر آتش شود</p>
<p>ہمچو زر مجذوب عزت یافت از مدح شما خاک را بسیار از مدح شما ز کردہ اند</p>	
<p>بقیہ اشعار قصاید کرم خوردہ ہیں۔ غزلیات وثنوی وغیرہ مکمل</p>	
<p>نیست چیزے جز گرہ در دام او تا نہ بینی بدنگو بنگو بنگو ایں ہمہ فکر و تلاش و جستجو</p>	<p>اے شدہ مجوس دام آرزو ایں ہمہ موج سراپا است آفت ہیچ باشد از برائے ہیچ ہیچ</p>

اگر جہاں چاہا شد از آب حیات
 کے دہر آبت چوتنگ حقہ باز
 آنچہ ہستی آسچناں بنما کہ ہست
 ظاہر و باطن خبر مے دہد
 ایک ہمت بستہ در راہ دل
 دل بدست آور نہ دلہا را بدر
 سیر دل کن نے ہوائے کشت و باغ
 رنگ و بوے گل و دروزے بیش نیست
 کار با یک رنگی و بوے وفاست
 گوش بفریاد آں واعظ مکن
 حرف آں واعظ اثر دارد کہ ہست
 روشنی دل بدل بخش نہ وعظ
 عیش خواہی عشقبازی پیشہ کن
 عاشقان را عیشہا رومے دہد
 سرگذشت دہر را از بیش و کم
 بیش یا کم ہر چہ باشد بگذر
 نفس را بند از گلو کن بیش از آن
 خشم و شہوت را گلو ساز و قومی
 مرد خشم و مرد شہوت مرو نیست
 وقت خشم و وقت شہوت مرد کو
 بیت مولانا شنیدی اے عزیز

ہر نفس دست از حیات او بشو
 سرنگوں ہر چند باشد این سبو
 خصم مکر و بہتر از یار و درو
 بے خبر دل باخت انگہ رنگ و بو
 تا توانی ہمت از دل ساجو
 تا دغا خیزد بجائے آہ ازو
 رنگ و بوے غنچہ را از دل ساجو
 دل بدست آؤر پچیں گھما ازو
 مرد را رنگین کن دایں رنگ و بو
 کز مریداں دانہ ساز و دام او
 بادش تاثیر بیش از گفتگو
 رنگ را صیقل بر دے شست و شو
 تا دہد عیش تو بے تمہید رو
 بے ندیم و مطرب ہنگامہ جو
 بشنو از دیوانہ مائے راست گو
 بیش از بے ہم خوبی از دنیا جو
 کز نفس خالی شود نامے گلو
 این دو ظالم را گلو ساز و عدو
 بشنو این بیت نکو ہم را نکو
 طالب مرد چہ نیم کو بگو
 بیشک بشنو ز من ہم اے عمو

تخم و شہوت ہر کجا کردند و رو
 گرد غفلت کنند شد خاکت بسر
 ناله کن این زنگ را از دل بہر
 ناله ساز و سینہ را از کینہ پاک
 گرد و عاگاہی نگر و دستجاب
 کار و دائم بمطلب خوب نیست
 آن کہ بے جا خبث مردم میکند
 آنکہ کارش رو برو غم است و ہمز
 گر نیاید گریہ ات ہم گریہ کن
 تا چون آید ہمہ کار تو راست
 گوش کن بنایمت را ہ نجات
 گوش اگر داری بہن دہ گوش ہوش
 بشنو این مطلع کہ جاں بخشید دل
 تاشوی در ہر دو عالم سرخ رو
 فکر خود کن فکر خود کن فکر خود
 تنگ باشد زندگی بے ذکر و دست
 جز خدایش ہر چہ میخوانی بخوان
 ہر جہت در چشم دارند از ہمہ
 گرد را ہش و ان زین راتہ بتہ
 اوست مقصود و جود از کائنات
 خضر را ہم اشتیاق کوثرش

تخم ایمان برو و شہوت آبرو
 زنگ ظلمت رو نہا و از دل برو
 گریہ کن این زنگ را از رخ بشو
 گریہ بخشد زنگ و رو را آبرو
 مصلحت را او نکو داند نکو
 بد بود باد مراد از چارہ سو
 خبث او کن خبث او کن خبث او
 گردنش باید زدن انہ پیش رو
 باشد آب رفتہ باز آید بچو
 راست باش و راست بین راست گو
 بشنو از من ہم طریق جست و جو
 گوش اگر داری نکو بشنو نکو
 بشنو این مطلع کہ زنگ آرد برو
 یا علی ابن ابی طالب بگو
 ذکر او کن ذکر او کن ذکر او
 کفر باشد بندگی بے یاد او
 جز خدایش ہر چہ میگوئی بگو
 آبرو خواهند از ما آبرو
 بلکہ این نہ حقہ را ہم تو بتو
 اوست و ہر ذرہ ہزار آیتہ رو
 تا قیامت کردہ گرم جستجو

<p> حل ہر مشکل ازو آید از و اونکوئی را نکو وار و نکو یک نسیم مژدہ لا تقنطوا خوش دل صاحب گشت فخر و کین نگہدار خویش و تند خو کے برو افتادہ باشد آبرو ہر کہ می افتد برو لعنت برو با ہزاراں ذوق و شوق و مے ہو عرش و فرش و در و بحر و شہر و کو از دل و جاں بروں و بر جان کو مست باطل چون نمازیے وضو آنکہ ماند ہر چہ کردی مو مو و دوائے حیدر و اولاد او شیت مارا ہم ہیں سر گینگو </p>	<p> درو و عالم ہست او مشکل کش بادی را گر چہ از حد بردہ ایم دادہ خاک یاس عالم را بیاد این نشان باشد غلامش را کہ ہست از غلامان علی البتہ نیست جملہ خصمانش برو افتادہ اند بہر ناحق پیش بروں چوں فلاں بر فلاں پیوستہ لعنت می کند دم بدم ساعت بساعت روز و شب لعن کن تا میتوانی لعن کن بے تبرا فکر پیے اصل نجات یکسر مو از تو رضی محبت نیست یکسر مو شبہ گر باشد ترا در پیش پودانہ سر ما دادہ اند </p>
--	--

دوستان را لطف او باشد پناہ

دشمنان را قہر او باشد عدو

<p> وقت آں شد کہ نظر بر رخ شاہ اندازند ہر کہ جنبید بتہ گرد سپاہ اندازند گوشہ گیران تو بر گردن ماہ اندازند حاسدانش دہشتہ روزے کہ بچاہ اندازند کار خود را ہمہ بر لطف الہ اندازند بیک آہے کہ سحر گاہ براہ اندازند </p>	<p> تا بکے منتظران چشم براہ اندازند وقت آنست کہ ستارے با جوش و خروش اے خوش آدم کہ دلیرانہ کنند تسخیر سلطنت ترک پرستاری یوسف نکنند خرم آل قوم کہ در حلقہ میخانہ مدام رفتن سوا آمدش ہر دو مہلک باشد </p>
--	---

<p>چون گره بسته که دانسته براه اندازند صید را عشوه فروشان بمگاه اندازند که کشی آه اگر نادک آه اندازند اگر از دوش تو این بار گناه اندازند</p>	<p>خوری بازی دنیا که پیران سپیج بود چون کند رو بتو دنیا بی غره مشو دل درویش میازاردی کویچه تنگ میتوانی بفراغت نفس زد و محذوب</p>
<p>هر سر موئی تو آلوده بصد رنگ گناه آه اگر کار به تصدیق گواه اندازند</p>	
<p>غنچه بامید تو خندیده است سر و باقبال تو بالیده است چشم من از چشم تو ترسیده است</p>	<p>لاله رخسار تو گل چیده است گل به هوای تو بغل کرده باز بسکه نگاهت به ستم کرده خو</p>
<p>چیت عزت همیشه بودن خوار عشق بازاں و یکزماں غم یار لیس فی الداد غیو کا دیار دل غفلت گرفته بے غم یار بشکن آن سرکه نیست بر در یار بشکن نر زق و شیر را بازار ناله کن که باشد استغفار گریه مست و توبه همش یار که تو البست است دیدن بیمار که حرام است در نماز ادبار چند در بند هفت و پنج و چهار</p>	<p>چیت عزت زمین از اغیار بادشاهاں و صد جهاں شادی نیست جز یار و دل عاشق چون چراغ نیست مرده بیروغن بشکن آن پاک نیست در دست بشکن سحر و کتاب از دست گریه کن که کار تو به کند بے ندامت گنه کن که یکیست غافل از دل مباش و طاعت کن روگردان ز قبله دل خویش چند در ششدر جهان و ورو</p>

اجتنب اجتنب گریز گریز
 در غربی مباحش سست نهاد
 جهد کن جهد تا نگر برسی
 آشنا کم گزین که بسیار اند
 تانه میری نثرند و بے ایمان
 چه کشاید و گریز بیداری
 چند مانی بخاک مرده صفت
 خنده زن بر جہاں چو کبک دری
 دار دنیا برائے آن خوب است
 کے نی پايروں نہ صفحہ دہر
 راستی در طریق دیں آنست
 شناسی تو عزت از غواری
 گر چه امروز بخت آگیز است
 آید آن روز ما کہ دست قضا
 چند باشی نہ حرص افزونی
 عمر با حرص بر نخے آید
 از دور و نی نتیجہ طمع است
 طمع از ناکسان تر و امن
 چشم سیری کہ با تو می بینم
 در چنین موج غمیر آشوب
 نا خدا کیست که خدا کے کجاست

الخدر الخدر فرار فرار
 تا توانی نهاد رو بدیار
 زین تبه خاکدان بصفہ یار
 خر طبیعت سگان مردم خوار
 منشیں زیر این خمیدہ حصار
 آب از سرگذشتہ کار از کار
 چند باشی گراں چو سنگ مزار
 غم بے جا محور چو بوتیمار
 کہ نشیند برگ دینا دار
 کجروی پیشہ کردہ چوں پرکار
 کہ بانکار خود کنی اقرار
 نمکنی فرق افسر از افسار
 زرنخوش سکے تمام عیار
 پیش چشم تو سازش بیمار
 روز و شب در تردد آزار
 این بغایت کم است آن بسیار
 طمع از ناکسان مدار مدار
 یرقانت و سیروریا بار
 باز آن کرگان چہ شکار
 روئے خواہش بہ نا خدا کند
 با خدا باش تا رسی بہ کنار

با امید بناں ممکن کارے
 آہ از جور غمزه خون ریزہ
 دل سپردن بزلت پر خم و پیچ
 چشم ظاہر چراغ شیطان است
 صرفہ نیست در نظر بازی
 ہوس دل بہ از دل است کسے
 صورتے را کہ نقش دیوار است
 قصے میکشی ملاحظہ کن
 عمر چوں رفتہ رفتہ خواہد رفت
 یاد آں دم بکن کہ تا دم صور
 رنگ بر خیزد از سیاہ و سفید
 شمع خورشید و مہ شود خاموش
 آسماں کا زہم فرو ریزند
 مزرع روزگار خشک شود
 بے جہاں با جہانیاں گوید
 چوں سرانجام کار دانستی
 نیست شو نیست تا کہ ہست نشو
 آنچنان زی کہ وقت ہیچا ہیچ
 در شمار آں بود بروز حساب
 بے بہا در گفت بہانہ نمند
 جہل کے عذر پیشور کہ بسے

کہ نشوی ہمچو من پشیمان کار
 داد از دست چشم جاوہ کار
 شب تار است و راہ ناہوار
 راہ دزد است و رخنہ دیوار
 باتک ملایکاں چہ سود قمار
 پیش این گلرخاں لالہ عذار
 بہتر از آئینہ بود ز نگار
 دوسہ روزے کہ ہستی آئینہ وار
 رفتی میشوی تو ہم ناچار
 چرخ ساکن شود زمین سیار
 بکسلد تار و پود لیل و نہار
 گرد و این کمنہ دیر تیرہ و تار
 خاک بر خیزد از میاں چو غبار
 آسیائے جہاں فتد از کار
 لَمَنِ الْمُلْكُ وَاحِد الْقَهَّار
 کہ ترا با خدا بود سرو کار
 جز خدا ہر چہ ہست نیست شمار
 نشوی دل شکستہ چوں طوبار
 کہ حسابے برو بروز شمار
 تو بجائے بہا بہانہ میار
 رہنمائے پیشگان محکم کار

کردہ اندا گت ز خضر و ز غول
 این جہاں شاہدست در ظاہر
 اسم اعظم بخوان و در ہم سوز
 فاش گویم کہ اسم اعظم چیست
 اسم اعظم بغیر آں بنود
 علی آں آفتاب عرش سیر
 علی آں پردہ دار خلوت دوست
 علی آں بلجا قلیل و کثیر
 جز علی کیست مجمع البحرین
 معنی ناطق کلام آمد
 گاہ در طور ترجمان شد و گفت
 گاہ شد شیر خوار از درکش
 گاہ چون روز روشن آں شبقدر
 در شکستن کفش چہا کہ نکرد
 کعبہ با آں شرف بخاک و دیش
 روضہ اش بر زمانہ سایہ فلک
 اے خوش آں شرم دآں تہیستی
 رو باں روضہ بہشت آئیں

گفتہ اند این ز مرو است آں ہار
 دینماں پیر زال جادو کار
 این ہمہ بیدار نگ و نقش و نگار
 با تو ظاہر کنم حقیقت کار
 کہ ببری نام حیدر کرار
 علی آں آفتاب ماہ سوار
 علی آں راز و ان مخفی یار
 علی آں مرجع صفار و کبار
 جز علی کیست منبع الآثار
 سورہ فتح احمد مختار
 سن توانی بہ طالب دیدار
 گاہ شد شیر خورے خصم شکار
 کرد یک شب بچند جا افطار
 باد و خیر و دل کفار
 خاکساری کند ز گوشہ کنار
 لامکان در مکان گرفتہ قرار
 کہ نیم باد و چشم گوہر بار
 سر باں آستان فیض آشمار

نہ تنہا پیش طاق این عمارت در جہاں طاق است
 بنائیں چوں بنائے کعبہ دل عوش را ساقست

رواقش تکیه چوں بر آسمان زد حزم و انستم
 که محکم کاری این نیم طاق از بهر الطاف است
 چو طفلان پیش طاقش آسمان را در بخل دارد
 وریں درگاه چرخش را نظر بر لطف و الطافت
 به محتش جوش خدام است بار و مائے نورانی
 که هم شمع اند و هم پروانه یاد لہائے عشاقست
 مکن کوتاہ دست ناله را از دامن صبحش
 که فیض او به عالم روشن و مشهور آفاقست
 بزرگ سرمه شامش چوں ساز و چشم را روشن
 که شام او لباس کعبه جان مائے مشتاقست
 نموده نه رواق آسمان در جنب طاق او
 بود چوں کنه اورا تے که در یک گوشه طاقت
 بهشته را که نامش روضه شاه بخن باشد
 چه تعریفش کند مجذوب مطلب زیار و اقصت

حسن را آئینه در کار بود   جو هر دل قابل دیدار بود
 روبرو گر اندک اندک تار بود   اندک این جا در نظر بسیار بود
 عشق را صیقل گری آموختند

آتش تابنده شد و ز است   حکم شد بر امتثال هر که هست
 هر که زد بر آتش از اندوه رست   آن که سستی کرد در آتش نشست
 یار از باگشت و یار از سوختند

آن یکے شد خلق از روی بهشت   و آن دگر از طنیت اعمال نشت

شد بسوے کعبہ زندے از کشت زاهدے پا از حرم درد ہر شبت
 در خور ہر کس قبائے دوختند
 سر ہوائے سجدہ آن شاہ داشت آشنائی ہا در اں در گاہ داشت
 ہر طرف میگشت و عزم راہ داشت راہ نامہوار و بود و چاہ داشت
 شمع دل را در جہاں افر وختند
 موشاں چین و پا چین و فرنگ سر و قد و لالہ رنگ شوخ و تنگ
 قصد دل کردند بودایں را تنگ بے بصر را پائے دل آمد بہ سنگ
 پاک بنیاں از ہوس واسوختند
 روز و شب از سیراہ و آفتاب عمر را کردند سر گرم شتاب
 بے غماں دادند تن بر خورد و خواب عشق بازاں از غم یوم الحساب
 از نماز شب چراغ افر وختند
 پنج روز ایں حیات مستعار در حقیقت بود پر بے اعتبار
 آخر اندیشان استغنا شعار گنج را بر رنج کردند اختیار
 دین بدنیائے دنی نفروختند
 تا سرم پا از عدم بیرون نہاد فرہ امہ بال ہوا داری کشاد
 دل بکدر ننگ عریانی قتاد از وفا و صبر و نور اعتقاد
 جامہ بر قامت دل دوختند
 آسمان تا گوہرم را شد صدق تاج شاہی خواستم آرام بکف
 یک طواف روضہ شاہ بخت بر رخم در ہا کشود از ہر طرف
 درازل ایں سجدہ ام آموختند
 اے شوق تو رہنمائے دلہا و دعوت ہمہ جا دوائے دلہا

بزیاد رخت نسوخت شمع
 باقد تو سرو جاندار و
 عشقت شد آتش نیتان
 هرگز به ستم دے میلازار
 در پیروی رضائے محمود
 داری هوس جہاں کشائی
 از بہر دعائے خیر گشتند
 از دولت التفاوت دردت
 بیدر و فراق جاں گدازت

در مجمع با صفائے دلہا
 در گلشن دل کشائے دلہا
 فکرے بکن از برائے دلہا
 اندیشہ کن از خدائے دلہا
 غافل مشو از رضائے دلہا
 ہمت طلب از دعائے دلہا
 شامان ہنگی گدائے دلہا
 من ہم شدم آشنائے دلہا
 تا چند کند جفائے دلہا

تا کے باشم بغم گرفتار
 یاز آ باز آ کر فتم از کار

از ہجر تو زار چند گریم
 از حسرت بزم دل نشینت
 ہر شب تنہا نشسته بر خاک
 در وارہ غمت چو دولاب
 بایا درخت چو در چمن ما
 باداغ تو رونہادہ بر کوہ
 از حسرت غنچہ دہانت
 در عشق تو چوں کباب نارس
 در غرت ہجر آستانت
 در گوشہ عجز نا توانی

بے تو شب تار چند گریم
 در گوشہ کنار چند گریم
 چوں شمع مزار چند گریم
 یا نالہ زار چند گریم
 چوں ابر بہار چند گریم
 لہ لالہ غدار چند گریم
 با صوت ہزار چند گریم
 با جاں فگار چند گریم
 بے یار و دیار چند گریم
 دل خستہ و زار چند گریم

تا کے باشم بغم گرفتار
باز آ باز آ کہ رفتم از کار

بے بہرہ بود خواب تا کے
چوں ذرہ آفتاب تا کے
یکسو نشو و نقاب تا کے
غمگیں کندم شراب تا کے
در راہ تو چوں سرب تا کے
بانالہ مستجاب تا کے
بے روئے تو آب دلتا کے
چوں عمر کنی شتاب تا کے
آہستہ دہی جواب تا کے
چشم نرود بخواب تا کے

چشم باشد پر آب تا کے
باشیم من و تو دور از ہم
بے روئے تو از جمال بختم
از حسرت لعل دل فریت
لب تشنگی ام زد دل زند موج
روشن نکند دلم چراغی
باشند خجل ز دیدہ و دل
از ہر ملاک مشیت خاکی
از دور کنم سلام تو چند
چوں چشم ستارہ در فواقت

تا کے باشم بغم گرفتار
باز آ باز آ کہ رفتم از کار

بر من دل آتش و ہوا سوخت
بیچارہ دل مراد و سوخت
چنداں کہ دلم بہد عا سوخت
آندل کہ با آتش جفا سوخت
پروانہ با آتش شما سوخت
آتشکدہ کہ سالما سوخت
چوں شمع دلم بیک ہوا سوخت

تا آتشیں ہیں ہوا مر سوخت
صبر است دوائے درد عاشق
بستی در مدعا و بیم
باشد نمک و فاخلاتش
از حسن شماست تابش شمع
دل گرم با آتش دل ماست
ہرگز ہو س ندادہ ام دل

آں دل کہ بیاوشتا سوخت
ہر دل بہ بہانہ جدا سوخت
چوں من غم عشق تاکو سوخت

تا کے باشم بغم گرفتار

باز آ باز آ کہ رفتم از کار

دل با تو دمن صبور باشم
افروختہ چوں تنور باشم
باشد روزے ضرور باشم
نظارہ فریب طور باشم
در بزم تو محض نور باشم
در عشق تو بے قصور باشم
در عشرت و در سرور باشم
ہر چند کہ بے شعور باشم
از بزم حضور دور باشم
گنجیدہ بچشم مور باشم

تا کے باشم بغم گرفتار

باز آ باز آ کہ رفتم از کار

جز روئے تو درمیاں نباشد
رعنا تر ازین جواں نباشد
آں روز کہ آسماں نباشد
درد تو بجائے جاں نباشد

بیگانہ بخاطرش نماند
در آتش عشق یک جا جوے
از درد کراکنم خبردار

تا کے زور تو دور باشم
تا چند در آتش جدائی
گردم بہ شکار گاہت
با ہر رخ تو مے توانم
آنست صفا کہ بادل جمع
آں روز کہ جاں کنم فدایت
کو جنت عارضت کہ دائم
دائم کہ بہ از توئی نباشد
اے کاش عیاں شدی کہ تلکے
تا کے بجاں ز تنگی دل

تا کے باشم بغم گرفتار

باز آ باز آ کہ رفتم از کار

گر جسم نقاب جاں نباشد
گویند بلند تا قیامت
بر گرد تو بے رقیب گروم
افسروہ دے کہ بعد مرگش

در حسرت این و آن نباشد
بالالہ دار غواں نباشد
در دایرہ جہاں نباشد
این آب اگر رواں نباشد
وقت است کہ دریاں نباشد

چشمے کہ شناخت آن حسنت
این رنگ شگفتہ چشم بد دور
یک نقطہ چو خال عنبر نیت
از گریہ دلم کجا شود پاک
از یمن وفا حجاب دوری

تا کے باشم بغم گرفتار
باز آ باز آ کہ رفتم از کار

شغلے بجز از دعا ندارم
غیر از کرم خدا ندارم
دارم خبر از کجا ندارم
دیگر غم ردنا ندارم
دارم سرو جہاں خبر ندارم
در عالم خویش تا ندارم
در دل ز تو من چہا ندارم
سراز قدمت جدا ندارم

کارے بجز از وفا ندارم
صد شکر کہ در نعمت امید
مشتوقی و عاشقہ دل صاف
آئینہ دل بیا کہ صاف است
از بہر نثار خاک پائیت
اقرار بہ نقص اگر کمال است
در دھم و سوز و نالہ و آہ
کے روئے دہد کہ ہمچو زلفت

تا کے باشم بغم گرفتار
باز آ باز آ کہ رفتم از کار

اے گلبن گلشن جوانی
اے ماہ سپر کامرانی
درد تو بہشت جادو دانی
ہجر تو بلائے آسمانی

اے سرو بہشت زندگانی
اے خسرو دلبران خود رائے
سودائے تو سود بے نہایت
وصل تو دوائے درد دوری

بیوش قناده همچو صورت
و صفت چه کنم که در ثنایت
اے صاحب خط و حال هندو
از نام شکسته چه پرسی
عمریت که در غم تو مجذب
وقت است که با کمال عزت

از حیرت سیرت تو مانی
خاموشی ماست در فشان
اے مالک نعل ارغوانی
خاک تو سگ تو هر چه دانی
افتاده بکنج نا توانی
از خواری مختم رمانی

تا که باشم بغم گرفتار
باز آ باز آ که رفتم از کار

وقت است که رخ بانمائی
آئی ز حرم بجانب دیر
وقت است که بالب شکریز
برقع ز جمال خود کنی دور
در پرده چاندیدم از تو
دیگر نه کند سعی دلها
عمریت که از تو دورم
وقت است که راه رستگاری

بر عهد ازل وفا نمائی
بر خلق ره خدا نمائی
درو همه را دوا نمائی
با هر نظر آشنایم نمائی
تا فاش با چاه نمائی
در مرده دل سفا نمائی
وقت است که لطف مانمائی
از معجز ره نمائیم نمائی

تا که باشم بغم گرفتار
باز آ باز آ که رفتم از کار

خاطرش از بسک کلر دناز متغزل کرد
خاکساری کن کبر خود راه را پرود کرد
در حرم اطفال و میخانه همت می خرد

گر علم را چوب هم میکنی آهسته نیست
آینه در راه طلب افتاد و آهسته نیست
پیش و لبر هر چه غیازه ای شامته نیست

چہ پیچی دریں عالم پنج گنج
گرہ بستہ داشت طفلہ بدست
رواں طفل دیگر بودش زجا
گرہ بستہ دنیا و طفل آن نیست
بہ تعلیم یک گردش چشم یار
ہمانست این گنبد کج نہاد
ہماں منزل است این بیابان تنگ
فلک را ہماست آنست زور
ہماں بہ دریں فتنہ خیز فنا
کند قارغ از غصہ زادت
مدہ ساتی آن کیملے وجود
نہ ہست ہمیں سیم وز رواں است
مگر گردش ہے بوقت نکار
طلب کرو آہے ازاں بے وجود
رواں از پے آب آں باد دست
لب جام شہ را چو بر لب رسید
شہش خواست بر سر نہ تاج بخش
ہماں مرد در فقر ثابت قدم
ز منت چو مرنے گل گل شکفت
تو باید کہ بر خود ترجم کنی
ہماں کساں جو کہ دن خطاست

کہ خالیت از راحت و پر زرخ
نگن از کف و در کینش نشست
چو بکشد در روی نہ بد خبر ہوا
بگویش کہ چیزے دل لیت نیست
چہا تا کند گردش روزگار
کز رفت تخت سلیمان یار
کہ رو بستہ بر کیتباد و ہشنگ
کہ برد افسر از ایرج و سلم و طور
کہ با چشم ساتی شوی آشنا
مے و مطرب و ساتی و شادیت
کہ ظاہر کنم تا کداست جود
کہ ہمت براہ تو سر دادن است
بسر منزل ژند پوشے گزار
کہ چوں شعلہ نم در وجودش نبود
سبک روح چوں شعلہ از بجائے جست
تو گفتی سکندر بہ مطلب رسید
رساند تھے را بہ معراج خویش
چو در ویش از تاج شہ کردم
بے نیازانہ خندید و گفت
کہ ایں جود بر مال مردم کنی
ازیں مال اگر گزری آن سخاست

من از سرگذشتم تو از تاج زر
 بدہ ساقی آن آب آتش مزاج
 خیریت از دل دل افسردہ را
 جہاں را کہ بر آب و گل بستہ اند
 نوشتند بر جوہر دل نہ جسم
 بدہ ساقی آن آب گلزار رنگ
 صلاح خرد گر چہ در صلح ماست
 دین عرصہ در جنگ باشد کشاد
 کسے را کہ ابلیس غل مے کند
 دے را کہ دین غیرت آموز نیست
 نباید ولیرا نہ ملحد شدن
 بدہ ساقی آن آب بیگانہ دوست
 دل حسد را چارہ از غیریت
 کسے را بمر شود حال نیک
 رفیق نکو مشرب سادہ دوست
 شے چشم عبرت بہ پیرے کشود
 بہ تشنیع گفتش کہ اے پراں
 چنین گفت آن پیر نیکو خصال
 ز پیشینیاں بہرہ خور و دیم ما
 نمود آن سخن شاہ را چوں گر
 و گر گفت آن پیر نیکو بیاں

بہ از تاج بخشی بود ترک سر
 کہ افسردگی را ہماں شد علاج
 کجا نشہ جاں بود مردہ را
 طلسم است بر نام دل بستہ اند
 کہ این لوح باشد کلید طلسم
 کہ مشتاق صلح است و بیتاب جنگ
 جنوں را دے با خرد جنگ ماست
 کہ دید است فتح و ظفرے جہاد
 بہ بے غیتی صلح کل می کند
 ز جنگش ترسی کہ فیروز نیست
 نہ از ترس تشنیع زاہد شدن
 کہ فیروزی ملت خیرا دست
 دعائے بہ از نیت خیر نیست
 کہ دائم زند بہر خود فال نیک
 ہماں نیت خیر دائم نکوست
 کہ خراشے تربیت می نمود
 بے سال حاصل کنی در غل
 کہ با وایکام دولت ماہ و سال
 ز ماہم برند آنچہ بردیم ما
 گفتش کہ بخشد یک بدرہ زر
 کہ دائم یو و نخل عمرت ہواں

چرا گشت کاری کند کاظم
خوش افتاد شه را دگر آن سخن
دگر گفت آن پیر فرخنده فال
بیالائے آن نخل چون نگریم
خوش افتاد شه را دگر ماجرا
ز احسان شه پیر گل گل شگفت
که حاصل درین گنبد لاجورد
دگر بار فرمود آن شهریار
بدنه ساقی آن آتش دل فروز
دے کز ریایافت سوء المزاج
علاج ریا کن اگر عارفی
بدنه ساقی آن آتش لعل قام
پئے رستگاری ازین دام گاه
دل کج دلاں باب محراب نیست
دل کج دلاں را نباشد نجات
اگر شاه شامان بود یا گدا
بدنه ساقی آن آب آتش نهاد
دے گلبن بهمت گل کند
دے را درین ره شود بخت یار
چه شد راه دوست و تو کاہلی
بیاساقی آن آب آئینه قام

که ز رسال اول دهد حاصل
دگر بدره یافت پیر کمن
که سر سبز باشد قدت ماه و سال
که در سال اول دو حال برم
بگفتا کنندش مکر و عطا
دگر بار چون غنچه خندید و گفت
چنین نیست جز یادگارے که کرد
که هر سال ز رما کنندش نثار
که باشد ریادشمن وز هد سوز
بجز آتش مے ندارد علاج
که کفر عظیم است و شرک خفی
که در راست گوئی مثل شد دام
بجز راستی نیست مارا پناه
که محراب کج قبله را باب نیست
موجب قبله راست از سومات
نجاتش بود راستی از بلا
کز و شد توکل قوی اعتقاد
که عزم درست توکل کند
که گرد و جگر توکل دو چار
توکل گرت نیست در سترنی
کز و یافتی دولت جم نظام

بمن ده کزواذن حاصل کنم
 رخ دولت دل رمل کس است
 رخسار که برقع بجز نورانیست
 حجابش بجز جان افسر نیست
 بده ساقی آن کیمیاے وفا
 چه شد راه عشقش که پر پیچ بود
 دے را که سرکش بود و موشش
 شنیدم که مردے به گیلان میں
 سراے زنے داشت کز هر پیچ
 نمی شد از آن خانه بیرون چو دود
 بدل گر مئی دعدہ وصل یار
 قضا را در آن پیشه امتحان
 چو آن باد آتش فشان بر فروخت
 عیاں دید آن در بلا استوار
 نتر سید از آن آتش امتحان
 دلش آن چنان باد غایار شد
 چنان حکم شد بر سحاب قدر
 هنوز ابر بود از گرم قطره بار
 بده ساقی آن آتش لعل و نام
 به یونگی فوق همه باخوش است
 شراب و جفن چو کشند دست

نظر بر رخ دولت دل کنم
 که در باد شامان گدایش ہے است
 ز چشم و دل صاف مستور نیست
 دل صاف اگر هست در پر نیست
 که بازوئے مراست و پایے وفا
 که در پیش راه وفا، هیچ بود
 وفای زنده آب بر آتشش
 ز عشق بتے سوختن عقل و دین
 بگنجید دروے بجز ناله، هیچ
 که وصلے در آن خانه روداده بود
 در آن خانه عمرے گرفته قرار
 نسیم قدر گشت آتش فشان
 بسے خانه از نئے در آن بشی سوخت
 که آن خانه را گشت آتش حصار
 که بو و آتش سینه اش بیش از آن
 که ابر کرم آفرین بار شد
 که گرداب لذت قطره باید شرر
 که زد آب بر آتشش وصل یار
 کز دکار دیوانگی شد تمام
 که جو جفن هم دو بالا خوش است
 کنتا سماں را با قتل پست

بمعون انوار و مطلق و منافع و محبوب

این نسخه خوب کلام مرغوب نظیر دیوانچه حافظ شیرازی

الموسوم به

دیوان مجذوب

مورخه ۱۰۶۶ هـ

از رویف ذی تا آخر میسم

منقول از کتبخانه حکیم میرزا و علیصبا زاهد دواخانه و ارمی خنکشن

حیدرآباد (وکن)

مستحق حیدری پیر کلاه و اندرون حی و سوانه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

عشق را ہم بود وفا تعویذ هر دو را باید از حیا تعویذ زلفت آویخت بر صبا تعویذ داده عشقت بیاد ما تعویذ مکن از جابے خود جد تعویذ ایں بود این زهر بلا تعویذ که مرا گشت این دعا تعویذ تا شود چهره با قضا تعویذ ایں بود در ره خدا تعویذ ہمہ دارند از بلا تعویذ	حسن تا دارد از حیا تعویذ آفت حسن و عشق چوں ہوس است وہم عیے با نمود بگرہ است خاکسار گمانہ باشد است بہر دل بہ ز داغ حزنے فیت خیر خواہی فسوں مایہ بلا است تا توانی دعاے یاراں کن با دعا یار کن تصدق را بہتر از راستی پناہے نیست من و میخانہ کہ متاناش
---	---

ہمہ جالازم است چوں مجذوب

از حیا حسد و از وفا تعویذ

شکر خدا کہ بر سرم آفرید یار در ہا کشودہ بہر تو با این کلید یار ایں نکتہ را بگوش دو عالم کشید یار در ہر دوشہ ساخت مرا و نسفید یار مارا برائے الفت خود تا خردید یار ایں جامہ را بقامت مستان برید یار	عمرے اگرچہ ازین بیدل رمید یار انگشت ننگ تو ز انگشت طفل ماہ کفر است نا امید شدن از عطائے ہوت نومید چوں شوم کہ تو اند بہ نیم لطف دانستہ شد کہ مطلبش آزاد کردن است درخواست از برائے گنہ کار می شود
---	--

شادی نگر کہ تاہمہ راشا و ماں بساخت ملک زبانه کش شد و ضواں شکفته رُو دست دہندہ را بہ جہنم نئے برند اندیشہ نیست یکسر سوزن ز تیر خصم خیر است عاقبت شب معراج شہد است چوں مضطرب از بہم رفت آریسید یار تا گشت بہنامے شعی و سعید یار ساقی بیا کہ داو مرا این نوید یار آں سینہ را کہ گشت کلام مجید یار با گوش خود ز دوست چہا تا شنید یار

ایدل شگفتہ باش کہ کام بکام تست
مجنوب شرودہ باد کہ اینک رسید یار

ساقیا آں آبِ گلناری بیار آں بلائے ننگ و نام و زہد را گر یہ را سے بر سر کار آورد تا بکہ دل از ریا باشد کثیف جان من ہر چیزے خواب آورد بادہ ہر چیز آفت ہوش است و عقل غم ز خاطر با منے لعلے بہر آہو خواہی طمع را سر بہر از طبیب عشق چوں پرسی نشان	غم مخور بر خیز تا داری بیار از برائے زہد بازاری بیار سو ختم از ننگ بیکاری بیار یکسوزاں آتش جاری بیار کہ دم امم پر مشق بیداری بیار مانی خواہیم ہوشیاری بیار با خبر زین سقف نگاری بیار ورنہ تاب خفت خواری بیار ہست و در کارست بیاری بیار
---	--

تا توانی بر در شش مجنوب وار
اشک و آہ و نالہ و زاری بیار

در پیش اختیار تو مارا چہ اختیار جاے کہ گشت والہ و سر گشتہ آفتاب تدبیر دست و پا زدن عقل مضطرب است در ملک پاوشاہ گد اراچہ اختیار ایں ذرہ لمائے بے سرو پا راچہ اختیار در بحر بے کرانہ ستار راچہ اختیار
--

با هر ماه حوصله آں جمال نیست
چون دوست دوست داشت پریشان خشن را
چهل ترک غمزه دست بیخما بر آورد
خواهی بلطف باش با خواه ناز کن
بیار عشق عیب میجا چر اکند

با نذر آفتاب سها را چه اختیار
در تیج و تاب لطف و تارا چه اختیار
جلای و نگاه بلا را چه اختیار
مارا در اختیار تو یا را چه اختیار
چون درو بے دواست دوا را چه اختیار

جانے کہ بادشاہ گدائے شہنا بود!
محبوب بے نوائے شہنا را چه اختیار

عشق در بیست من چوں موج درو میقرار
من نمی گویم که داود اختیار گل ترا
اختیار جزوی داری که گویی هست نیست
از ره انصاف آں صوفی بصباع گفت
عقل خود را از گداز عشق جو هر دار کن
عقل پر تدبیر را هر چند اسباب است جمع
تند با عشق پیش از شعله اوراق عقل
چون گذشت بر لب دریافتد از راه دل
گرچه از طرز غزل گفتن بدو افتاده ام
سایه دارم پیش تو لای آفتاب سایه دار
ماه را هرگز ندیدم سر و قد و لاله رنگ
هر کجا هستم خیالت سیر کلز از من است
گرچه ام را در صورت آب رنگ دیگر است

موج را در بقدری مانبا شد اختیار
یا نه پذیری که هستی محمودست عتبه دار
همچو آں ماهی که آید خود بروں از آبشاد
اختیار است اختیار است اختیار اختیار
کائنات از آهمن تواند ساخت تیغ آبدار
عشق سماں سوز را هر چند مکار است کار
میتواند عالمی را ساختن با یک شرار
با توکل دل بریا کرده خاطر جمع دار
میتوانم باز آمد چونکه دارم اختیار
تا تو بالا میکشی چوں من نگاهم سایه دار
یا که خورشید بگیرد بر سر سرے قواد
زلف سفیل حشم ز گس چهره گل عارض بهار
با گل خورشید رنگین ترنماید لاله زار

از کفِ مجذوب مادل سادہ رویاں مے بند
از کفِ من خطِ عنبر فام و حسن سکھ دار

<p>بردی دل من تبا نگہ دار دل داوی و دل ربودی از من کاکے بجز از وفا نذاریم در خامہ قدرت خطا نیست خوش گفت بہ خستہ طیبہ تا بہرہ خیزی ز آشنائی افتادہ بسر ہوئے وصلت بلبل مشو از بہار نو مید تا شاہنشین کنی دلت را اے باد بگو بکبک خرم</p>	<p>حقت بود از بلا نگہ دار در خاطر ت ایں ادا نگہ دار دست تو ہم از بلا نگہ دار یارب و لم از خطا نگہ دار خود را بود از وفا نگہ دار حق نمک و وفا نگہ دار در دامن صبر یا نگہ دار این ست رسید جا نگہ دار پاکیزہ و با صفا نگہ دار شہباز رسید جا نگہ دار</p>
---	--

مجدوب از اں خزینہ لعل
بخشے ز برائے مانگہ دار

<p>اہوئے فیض را بکنند بواہوس شکار غیر از نگار تا کہ ز خواباں ربودہ دل جز دل کہ یافت معرفت از آشیان دل روشن بود بوقت مناجات شمع دل کوشش بقدر خود کن و امیدوار باش و اعطا کہ مے نذرہ مردم بگفتگو دستار و ریش اگر نہ فریید مرید را</p>	<p>کے شوق خلوت کند جز گس شکار خوشید و ماہ را نکند بچکس شکار عقائد دیدہ ام کہ کند با قفس شکار در کوہ طور نیست بغیر از قفس شکار بے جستجوئے چارہ نگرود بکس شکار ایں اژدہا مگر کہ کند با قفس شکار آگہ شود ز دام نہ خار و نہ حس شکار</p>
---	---

شیطان گو مقید آن طوق لعنت است | کمال پیرنگ همیشه کند و درش شکار

مجنوب دل مرده به تنه که بهیمکس

آهویٰ فیض را نکند با هوس شکار

کمند زلف بخت کرده ماه و راسخیم
ز دایم زلف بلندت که میتواند بخت
نہر حلقه و ہر حلقہ اش ہزار اسیر
تو خواہ در قسم دار و خواہ در شکن
غمت کہ از غم دنیا و آخرت طاقت
چہ مایفی است لباس ہمہ چہ کہنہ و نو
بہم رقتہ تا سلف چہ سودے بخشد
پہ دل نہیم بایں کہنہ و یر تنگ و خراب
دلے کہ دادہ جہانش باب رنگ و زیب
بکار ہم ہمہ اجزائے دہر در کار اند
بہشت را بہ تصور نے توان سنجید
بہشت را بہ تنائے و مہد بکس
زر از انجسم و افلاک آنکس آگاہ است

نگاہ صف شکنت آب کردہ زہر شیر
کہے کند وریں حلقہ ماہ و رز بنجیر
فدائے سر شکنت ہیچو من ہزار اسیر
کہ من بدایم تو افتادہ ام بہ نیم صغیر
خلاص کردہ مرا از غم فلیس و کثیر
چو رفتن است حیات ہمہ چہ ز نو چہ دیہ
بروں چو رفت دگر باز پس نیاید تیر
کہ غم قریب کندش ز خشت مالتیر
شفتگی شناسد چو غنچہ تصویر
بیکد گر ہمہ راستہ اند چون زنجیر
ضمیر مضاف دلازا مگر کنم تصویر
مگر بہ بند و خوش افتاد پاک ضمیر
کہ بستہ ایں ہمہ و پانہ را بیک زنجیر

بہر چہ خیر تو باشد شباب کن مجذوب

کہ گفتہ اند بے آفت است و ر تاخیر

و سرم غیت بجز سر تو سودائے دگر
بولائے تو کہ سرمایہ ہر معرفت است
جز وصال تو کہ نہ یافتش کفر و دل است
در دلم نیست بغیر از تو دل آولے دگر
جز تو لائے تو ام غیت تو لائے دگر
کا زرم حد دل ما کہ بہت تنائے دگر

<p>برز بلبل با بغتہ قصہ رومے دگر بردہ سودائے توہر خطہ بھرے دگر ہر زماں مٹو کنندش بہ تماشائے دگر ہر زماں از پیش افتد بوجائے دگر تاجہ پیش آوردتیں دوسفرائے دگر راست بر منزل مفسود نہی پائے دگر ہر دم تہرہ فحے رسد از جائے دگر</p>	<p>نہست روزے کہ درین یکیدہ از بادہ عشق خرم آں باد یہ ہمایا کہ دل تنگش را روشن آں چشم کہ در میکدہ صفا دلاں خوشدل آں بیدل شوریدہ کہ طفلان یار کار امروز تو ہر روز بفر و افتاد گر توانی بسر خواہش خود پائے نہاد روگدائے در دل شو کہ باقبال بلند</p>
---	--

گرچہ بیفائدہ باشد غم دنیا مجذوب
 ایں غم بیخ تو ہم بر سر غمہائے دگر

<p>دل از کف دادہ و یار اندکے تہر بان بہتر شبے کز غیر بشناسد گرفتار بلاکش را ز دل تا میتوانی در دل شب آہ را سوردہ سخاوت شاہ منت اقامت و ہمت را نہ متماں را ملامت کن نہاد دل آناری مکن منع از در میخانہ ام بانگ نادانی</p>	<p>تبسم مت و بیان تغافل سرگراں بہتر گماں از رش بجائے سنگ تر امتاں بہتر کہ حکم افراز گز نزدیک باشد بر نشاں بہتر کرم اعلا مت امانت استفا ازاں بہتر نباشد گز دولت اندیشہ ناک ایں آں بہتر کہ سر بر آستانے سودہ امرا ز آماں بہتر</p>
---	--

اگر مجذوب چوں خورشید عالم گیر شہرت مشر
 مراد رنج غزت عالے باشد ازاں بہتر

<p>دشنام دوست خوشتر از حرف خوشتر غیر از فقر و فاقہ مردن بہتر کہ منت خلق ورفاقہ توکل چل سال عیش کریم با صد ہزار منت ہر چند صبر کردیم</p>	<p>زہرے کہ آید از دعت خوشتر ز شکر غیر در زیر خاک بودن بہتر کہ بدر غیر دیگر مراد جتن کفر است از دور غیر با انشد موافق طبع شکر دوست</p>
--	--

<p>کز حرف آشتائی بودی بد فتر غیر دیگر چه خیر بیند بیچاره از اندر غیر</p>	<p>هرگز ولم نے شد دشمن به هیچ دشمن میراث خوار منعم چون مرگ و کیس است</p>
<p>شعر بلند مجذوب از هر دے برد زنگ هر چند بخت باشد طبع کدّر غیر</p>	
<p>عشق لیلی را بود هر فزده مجنون دگر میرود با حسرت لیلی به هوسون دگر در دلم هر دم به تقریب کند خون دگر میکند از نو گرفتارم با فسون دگر غیر ازین در بزم مستان قانون دگر مے رود هر روزش از دنبال قارون دگر</p>	<p>رفت اگر مجنون ازین صحرا به هوسون دگر هر نفس مجنون دیگر از بیابان جزون تا یافتد غمزه شوقش ز مشق التفات از تنگی دام تا فکر بائی من کسب دل پراز امید و خاطر جمع با هم سینه صف حیرت از گم گشتن قارون و گنج او کس</p>
<p>نئے بکش مجذوب فرصت داس که در هر بچون رور کار دیگر است و دور مجنون دگر</p>	
<p>بغمزه هوش فریب بعشوه مهر طراز بهانه جوئے و جگر خون کن و سراپا ناز ولیر و دلبر و دلدار و دلکش و طناز مرفه آنکه خیال تو باشدش و مساز که میکشد دل محمود را بزلزل ایاز که این گمزه بیک قبله میکند نماز بیک طریق کند سیر در نشیب و فراز چو طائرے که بیک بال مے کند پرواز دلت چو تاب گرنی نیامرد بگداز</p>	<p>ز به بجن و ملاحظت زد دیگران ممتاز کرشمه ناز و تنافریب و وعده خلاف نگاه زرد خفا پیشه و وفا دشمن مسلم آں که هوئے تو باشدش و در سر اگر نه خواہش معشوق دلربا باشد بیا بکوئے خرابات جسد زریا کے کہ خضر توکل نایبش و رواست بیامچ جائز سد جتے کہ کوتاہ است اگر نسبت خارا و شیشه آگاہی</p>

بکار سازی دنیا و آخرت مجذوب
بسوز عشق قناعت کن و بسوز باز

کند بر مرغ و لها در عنایت باز
زند بر صنف کار آگہاں صلای ناز
شود مفید و سیاحش ز یکہ گر ممتاز
نواے مرغ بر پرواز دل کند پرواز
کہ میبچ جان کند کشت تا بہ مغل راز
بہون بر حمت کار ساز بندہ نواز
رقیب رفتہ تو من مست دوستان دساز
ہمیشہ کار من این دوشیوہ یافتہ ساز
کجاست مطرب خوش لہو بلند آواز
ہوئے جنت تہریر و گلشن شیراز
دراں ہوا کہ بغافلے رسد پرواز

سحر گہاں کہ موزن بر آورد آواز
کشند نالہ مناجاتیاں بجا لم قدس
کشند موعظے کو اکب زمانہ پر دور
کتاب صبح کند شست و شوئے سحر خواب
دراں ظلم ز دل ناتواں کشم آہستہ
بکام دل بہ ہماں نالہ کار با سازم
ہزار شکر کہ کارم بکام احباب است
جوی خدیوہ کس از فال نیک نیست خبر
ز خواب بخت بلندم تبگ آمدہ است
بیار بادہ کہ از یک بہشت می خیزد
منزوکہ باز نباشد بزور خود مغرور

بشعر و گلش مجذوب تاکہ گوش کند
دراں مقام کہ حافظ بر آورد آواز

کہ وار و فیض دیگر آب تبریز
تے ناب و شب قنات تبریز
نسیم صوگاہ و خواب تبریز
کہ گشتم در بخت قنات تبریز
کہ نتوانم در وطن باب تبریز
بہال نواز من متلاوب تبریز

یہ ساقی شراب ناب تبریز
تشانہاے و ہندت از شب قدر
زمین صغناخم میدہ یاد
تہ روز میبدی حب وطن جو
گو با لہجہ بے دین نامرد
اللہ پیرو بر خود وار گمرو

زبے برگی شو مجذوب و لگیر

کہ خوابے دیدہ ام در باب تیرین

نیش بر دل سے زند اندوہ ہجرانم ہنوز
میکند خون دردلم خورشید تابانم ہنوز
بر غدار و سوز دل وست از گریبانم ہنوز
چوں فلک در ابتدائے ہیں بیابانم ہنوز
سخت مشکل سے نماید کار اسانم ہنوز
منعم بے درو پندار و پریشانم ہنوز
زادہ بے دیں نے داند مسلمانم ہنوز
پردہ می پوشد جنوں بردارینہانم ہنوز
کامرانی ہائے دیگرست در شانم ہنوز
گرد و عالم را بمن خشنود خوانم ہنوز
لاف و انش میزنم البتہ نادانم ہنوز

شردہ و صلم صبا آورد و گریبانم ہنوز
صبح و صلم رخ نمود و نور عالم را گرفت
پائے تا سر پیکیم چوں شمع در آتش گداخت
سالاہ صحرائے دل را با جنوں پیمودہ ام
بارہ از خضم بے تمکین تحسّل کردہ ام
چوں غمت گنجے دریں ویرانہ پیدا کردہ ام
بے ریا یک عمر در میخانہ خدمت کردہ ام
ہمچو شمع آتش دل بر زبان افتادہ است
بزم و لہار اپرداز گھما سائے نگین کردہ ام
آنچہ من از التفاتِ ایں کریاں دیدہ ام
علم اگر گویم بچہل خویش پیدا کردہ ام

آیتہ الکرسی زبانم را کلید فتح است

نیست مجذوب اگر از توفیق ہزدانم ہنوز

شد درے بر روئے مار غیب باز
باحضور قلب بگذارم نماز
از تماشا ئے پہر شیشہ باز
بے صفا باشد چو روئے بے نماز
تا و نہنت باز و باشی سرفراز
کار بسازی بلطف کار ساز

صبح شد ساقی بدہ جامے کہ باز
پر بدہ جام صبحی تا برت
شیشہ را پرے کن و عبرت بگیر
پیشِ مستانِ شیشہ خالی ز نے
چوں صراحی آنچہ داری صرف کن
گر بازی با قناعت ہمو من

	<p>ولق و تسبیح و ردا و جانماز در کین صید باشد چشم باز شیخ کے برخویش بالہ بیکداز تاشوی امین ز سنگ حرم آرز</p>	<p>رہ بنادہ بستہ انداز چار سو فیض خواہی رنج بیداری کش کے شود بے کام ہر تن دل قوی شیشہ دل را بدست عشق وہ</p>	
	<p>۲ خاکساری پیش کن مجذوب وار تاشوی پیش جواناں سرفراز</p>		
<p>حافظ - دل میں در ہوسے روئے ناز + بود آفتہ بچوں کو سوز</p>	<p>رو ہوا دم بخاک کوئے نیاز ہمہ دارند گفت و گوئے نیاز گفتگوئے کمز روئے نیاز نیت مشتاق گفتگوئے نیاز تند و تلخت بسکہ خوئے نیاز دارم اندیشہ از عموئے نیاز نخنم رو مگر بسوئے نیاز بے نیازم یا بروئے نیاز</p>	<p>بازور اشتیاق روئے نیاز خوش نگاہان شہر ما باہم در خیال نیاز نامہ و مہر کیست امروز از تباں کہ دلش نشود با نیاز من ہمہ رام راز دل با نیاز مے گفتم شہر اگر پر شود ز مہر ویاں ایں نیاز تباں ہر جانی</p>	
	<p>مہر را نیت میں صنیا ہرگز غنچہ را نیت میں حیا ہرگز نشود عشق بے وفا ہرگز نشود از غمت جدا ہرگز نہ بروپے بدعا ہرگز کہ نہ پرہیزد از ہلا ہرگز</p>	<p>مہ ندیدم بایں صفا ہرگز گل چنین کسرخ رونے باشد حسن را با حیا نگہب است یارب میں خاطر شگفتہ من مطلب از عشق ہر کہرا ہوس است سفر عشق کار شیر دلیت</p>	

<p>آبرو پیش پا دشا ہے بر از جفا شکوہ پیش یکس کن تا نہ نوشی شراب و سوسہ سوز بے ریا گردے توانی گشت تا زبان دولت یکے نہ شود</p>	<p>کہ نگر دیدہ مبتلا ہرگز کہ نگر دیدہ بے نوا ہرگز نہ شوی فارغ از ریا ہرگز نشوی غافل از خدا ہرگز نہ بری بہرہ از دعا ہرگز</p>
<p>کار ساخت با دعا محبوب بد نہ مند کس از دعا ہرگز</p>	
<p>مستانہ شو بخانہ زیں آشیانہ ساز از پیکرم ہنوز کفے استخوان بجاست باقا صدم عتاب و گر لطف میکنی بارے بر غم غیر کہ ہمدوش میرود طول اہل موافق طبع زمانہ نیست قانع نشیں و گوشہ غم را بیاوردست خواہی کہ بر رخت در میخانہ واکند ہم ترا فنا و عدم در میاں گرفت منعم گو کہ تو شہر فردا بزر خرید</p>	<p>روئے زیں ز خلقت تہی خانہ خانہ ساز خواہی در آتش افکن و خواہی نشانہ ساز تا میرسد بزودی زودش روانہ ساز دستہ بدوش من نہ دستی بہ سانہ ساز گر ساز عیش مے طلبی بازمانہ ساز رشتک ہزار انجمن خسروانہ ساز روشن چراغ دیدہ ازیں آشیانہ ساز یعنی تو کار ہر دو جہاں و میانہ ساز سوئے ز رشتک نیست تو لشکر روانہ ساز</p>
<p>محبوب ترک صومعہ و دام و دانہ کن ہر جا کہ خاطر بکشد آشیانہ ساز</p>	
<p>صیقل مرآت دل صہبای کفام است لبس گفتہ یایم و از بوسہ کامت میدہم آنچہ عمر بے بدل را مے شود نعم لبدل</p>	<p>کیمیائے خوشدلی در حقہ جام است لبس خوشدم با آنکہ دامن فیض پیغام است لبس باوہ گلگون و عشق گل ادا م است لبس</p>

نئے بدست آمد کہ اینک وز کار از دست رفت نیرت آساں از یاد خود را سبتر ساختن خط از نوی بدست در گرفتاری دهند حرص و نیاز از آسایش نباشد بہرہ پر نزد مرغ نگاہت و دقتاً کوہ قاف	عین فاش پیش مستان عین ایام است دہس ایں ہمہ مخصوص زند و روا شام است دہس وانہ آسودگی در حلقہ دام است دہس نشر کردار ایں نے تلخی کلام است دہس خود نظر تنگی مگو غنما ہیں نام است دہس
--	---

نیست مجذوب ترا از غیر چشم التفات
نہ پرستان را نظر بر حجت عام است دہس

اے پسر اہل فکار اشناس نظر بہ الہوساں ناپاک است نظر پاک و بدرنگ بہ حسن بے عرض خاک رو عشق تو ایم با تو کل نظر از خلق پیوشش خاک راہ نجف اشرف کرد بعقب تافت کفش پنچہ مہر جہلیت کہ شاگرد علیست تا بہ محشر نہ شوی سرگرداں ہمت از شاہ خراساں بطلب سیر تبریز بکن بے نے ناب	آشنائی کن و مارا بشناس چشم من خصم حیار اشناس اے سہیل این ہمہ کارا بشناس قدر بے قیمت مارا بشناس خالق ارض و سما را بشناس پیوسن راہ خدا را بشناس قدرت شیر خدا را بشناس شان پیغمبر مارا بشناس صاحب حمد و لوا را بشناس راہ تسلیم در خدا را بشناس قدر ایں آب و ہوا را بشناس
--	---

حیرت از جرات مجذوب کن
نظر لطف خدا را بشناس

از غم زلف کند اکن مترس
از فریب غم زور پر فن مترس

عشق درد ز بیم از قاضی ممکن مے غلام کرد از دوسو اس عقل عشق را از تیغ دشمن پاک نیست با توکل از دمار ارام ساز میکشد از ظلمات چرخ انتقام راست گوی راست باش راست دو صاف دل را از تلک اندیشه نیست بر صف دلها به تنهایی مناز	مے کش و از مفتی کوین مترس میتوانی شد تو هم چو من مترس آتش آه است از آهین مترس از عصا و ردا و بی المین مترس از دها تا هست از بهین مترس از دو عالم یکسر سوزن مترس دوست با ما باش از دشمن مترس برق سوزاں باش از خون مترس
--	--

بہجو مجذوب اسم اعظم یاد گیر
یا علی گئے وز اہرین مترس

ز عیش آنچه بخاطر سد خیالت بس ز ملک ہندو تمام خیال حالت بس ہمیں کہ دادہ ہمن وعدہ وصال بس دریں معاملہ توفیق لایزال بس ہاں تامل احوال پار سالت بس ہمیں نصیحت شیریں ہزار سالت بس در کشادہ دانائے کل حالت بس پناہ امن خداوند ذوالجلالت بس کہ در میان جو انان ہیں کمالت بس ہمیں قدر طبع از صاحبان الت بس تو محو طاعت خویشی ہیں و بالت بس	ز ہر چہ در نظر آید مرا جالت بس ز گنج خانہ چینم شکنج زلفت بہ مرا ز لعل لببت آرزوئے دیگر نیست بیا ز دل ز کف و مشورت بہ عقل ممکن اگرچہ مجلس وعظت مراد آگاہی است شراب تلخ ہوا دار عمر بے بدل است دلا بخلقہ ہر ور کف نیاز مزین گو تمام جہاں دشمن اندو من تنہا بجز کمال ادب دم مزین ز بیچ کمال اگر ہند سلامت بگویر قانع شو امید بادہ پرستان ہیں بلطف خداست
--	--

تمام عمر اگر کردہ گنہ مجذوب
تنگفتہ باش که مهر علی مالت بس

<p>بفکر ز گشت افتاده ز گس ز فکر چشم خواب آلود مست خار و خواب بیداری که دید است بهر خود قدح نهاده از کف ز بیم فوت فرصت نهی ساز دست بر غم دهر بے بنیاد فانی اگر از فیض ساغر نیست آگاه</p>	<p>بجوایب ناز و سخت داده ز گس مژده بر یکدگر نهاده ز گس که پیاید بستان باده ز گس بفکر عسر تا نهاده ز گس قدح را در سر سجاده ز گس قدح بر کف ز ماور زاده ز گس بفرش از چه روی داده ز گس</p>
---	--

بدور ز گس مست چه مجذوب
بیک ساغر دل از کف داده ز گس

<p>بیار ساقی ازاں آفت خار و جوس چو دید ساقی ما از بط شراب که باز بکام دل گویم از عمر خویش تا گیری بنام نیک چو زاهد زباده تنگ مکن حساب سال جهان ما بفرز طفلان پرس مشو زینقت ای سروش شوهر کش نثار فرصت لعل روز کار فرمایست ازاں بفکر فروختن خواجہ تا داند بلند مرتبه هرگز کس به مکر نشد دلے بجوئے کہ چس نے تمام ناله بود</p>	<p>که ناید از دل ما همچو شمع از فانوس رقم بخن کبوتر کشید چشم خردس ز دست ساده رتخه ساغی بگیر و بوس بیا بجوئے خرابات و سیر کن ناموس چه شد بچشم تو آراست خویش با چو عروس که کام از دونه همتی گرفت و نه کاوس که نیست کار تو فرج عاجز آه با فوس چه شد خرنیہ قارون و گنج دیاوس با سمان نتوانست رفت کی کاوس نه آنکه رفت بر آمازه و تپی چل کوکس</p>
--	---

رسید وقت کہ مجذوب باز بادلِ شاد
نخنہ نیاز بساید بنحاک خطہ طوس

دلربائے کہ بجز لطف نباشد کارش
روشن آن چشم کہ یارش نگذارد از چشم
آن مفرج کہ ہلاک طلبش حضر بود
یار ما عاشق آئینہ معشوق نامست
کے ز رخسار بیکسو فلکند برق ناز
صاف دل ناشدہ بیجانہ شوی منکر عشق
باز اشک از سفرِ مملکتے مے آید
آنچہ بندد دینِ خصم زبانِ خوش تہست
خاکاری نہ حصاریت کہ آید بہ نظر
تو ہمیں مجھ و دستار زہم فرق ممکن
صبر کن صبر کہ لطف است یقین آراش
ختم آن دل کہ ہوا طار بود دلدارش
چلن میا شود اندول جاں بیارش
دلِ صافی اگر تہست مکن دور کارش
تا مقابل نہ شود چشمِ دولِ بیارش
کیما گرچہ نہ ہرزہ مکن انکارش
کہ تہی دست غنی تر شود از وہارش
ہر کہ افوں بودش حفظ چہ بیم از مارش
سایہ بر تارکب گدوں فلکند دیوارش
مرد آفت کہ مروانہ بود اقرارش

از مجذوب بردیت درد دل ناکشود
کارے آید از وہاں نکنی بیر کارش

لطف ہا میلند بجائے خوش
شاید آید برم - ہپائے خوش
جز خوش نیت رونائے خوش
ما شوم روز و شب گدائے خوش
پادشاہت و سرسائے خوش
ہرزہ گفتہ از برائے خوش
ما سپردیم با خداائے خوش

ما دلم رائد سرائے خوش
ساہا دست و پا ز دم تا دوست
جاں بیائش فلکند دم و خلم
ساخت بیکانہ ام جنوں از خویش
ہر کہ تانخ شود بخاطر جمع
غم زو شتلم غائبانہ مخور
ہر کہ و قنند ما سپردن بخود

<p>بہشت بند بگم جائے خودش میکند چاہ از بڑے خودش آنکہ کج باخت با خدائے خودش</p>	<p>گر دانیست تاب پہلے باد میل پاکوہ چوں در آویزد راست کے میشود باتش ہم</p>
<p>شوق مجذوب باد و تبریز کے شود غافل از ہوائے خودش</p>	
<p>بہ جام جهان دول آگاہ دہندش اول خبر از ملک سحر گاہ دہندش کے ہر درخشندہ ترازو ماہ دہندش کز مژدہ تشریف شہنشاہ دہندش آں را کہ نجات از ہوس جاہ دہندش ایں رتبہ نہ باہمت کوتاہ دہندش اکسیر مراد از نظر شاہ دہندش تا مطلب کوین بیک آہ دہندش</p>	<p>آں را کہ بہ میخانہ دل راہ دہندش آں را کہ برویش در توفیق کشاید تا قطع تعلق نکند ہمت بیستے چوں دلق مرقع نشود خاطر دریش دور فلکش دائرہ جاہ شاید افتادگی اول تدش بر سر چاہ است تا کجھتی نقش جبین است نگیں را تا چند کشی آہ دل صاف بدست آر</p>
<p>مجنوب صفت ہر کہ باطلوں رود راہ توفیق و سلامت روی راہ دہندش</p>	
<p>خواستی و حشیم دشمن خاک پاشی خاک باش کو دل دشمن ز حضرت ٹائے نگیں خاک باش گر پناہ امن میجوی ز پا کاں پاک باش ہر کہ خوش حالت کہ در خدمت چلاک باش کو بی مساک دشمن دشمن مساک باش با خوار و سرکش کو برتر از اذلاک باش</p>	<p>گویت پندے ہم گوش و تمام اوراق باش خون دل را نعمت الوان شمار و شکر کن دامن بیستے در آغوش ملائکہ جا گرفت من گویم خدمت ز اہد گنیں یا میفروش کشتی خصمانہ را بست و کشا و دیگر است کلہو تا یک حد و میاں پر از این آدیں</p>

<p>تا شوی مقبول بزم عاشقان چون جام می همچو زام از عبادت مگر بهشت آرزوست</p>	<p>بادل بر آتش د با دیدن لعلک باش بار داد بجه و سجد و سجد محاک باش</p>
<p>مگر بهشت وصل یخوای برو محضوب دار عاشق صاحب مذاق و عکس و بے باک باش</p>	
<p>خوشا تبریز و فیض صبح و شامش بکماله بکام دوستانست انداز تبریز خفایت شد باقران مقام صاحب مهر است تبریز فغان از ناز مشوقان این شهر و لم شوریده وحشی غزایست بت شکر لب من نه خویست جہاں دامت و غم صیاد و ماصید بسکش جام دل و دوراں بکن یاد ندارم برجهاں بر خسر می و شک بد تو فیتق یا رب شاه مرداں</p>	<p>المی تا ابد باشد نظامش بصبح و شام فیض خاص و عامش که اسم با سنی گشت نامش از آن خواند جنان قائم مقامش که خونها خنده ام از هر کد امش که نتوان با محبت کرد رامش که نتوان زیر لب کردن سلامش بکش می تا زنی آتش بدامش که زوئے جم اماں یابد نه عامش مگر شکر بے باشد بکاش که تا باشد جہاں باشد بکاش</p>
<p>دعای خواست محضوب تو از ما بود لعل لب یا رب بکامش</p>	
<p>همیشه طالب عیشی همیشه عاشق باش علم به چرخ مقوس بر استی بغراز هر چه خیر تو باشد صلاح خود آن کن ز کار دست کشیدن کمالی بیدری است</p>	<p>نجات بیرون جهانست جو است صانع باش خدنگ خار نه شگاف دل منافق باش اگر صلاح تو در نفس است فاسق باش علاقه را ده از دست حبه طایق باش</p>

<p>در آن جناب که قائلان ز عجز ناچار اند خضای گلشن دل چای نامناسب نیست و در آن مقام که بزم نفاق آرایند صند قلب و دل صاف و بختا و درست</p>	<p>تمام عجز شود بر تمام خلیق باش دولت کجمله عذرا کشید و حق باش اگر نه اگر نهد رو تو هم موافق باش بقبله عرض کن و قسده خلاص باش</p>
---	--

بر غم من که ز سب تو بکرده ام مجذوب
 تو شوخ درند و نظر باز و مست و عاشق باش

<p>بایضا اگر داند کسی کار خویش بندگی کن تا و بپندست زندگی یار نیکیا شو که در بازار عدل بے یار خلق نتوان ساختن دانه شکک بپشتل پر ز می میشود معلوم در پای حساب جان من ترک نماز شب مکن یاد رفتن و راسته حرص هارت</p>	<p>بدنه بینی هرگز از کار خویش کار لو کن تا کند او کار خویش حشر هر کس میشود با یار خویش خار زار خشم را بگلزار خویش تا کند باران رحمت کاغذ خویش تا چه دارد و هر که در بار خویش یا مرن بر دولت بیدار خویش این دوا جو از دل یار خویش</p>
--	---

توبه چون مجذوب از مستی مکن
 توبه کن از ترک استغفار خویش

<p>داده ام دل به نگار که نشان از منش تا ابد لب لب ساغر مقصود دهند نیست بے وجه که افتاده پریشان شب زند بر رخ عاشق بے دل که کشاید و دل باید ساختند این کوچه با نادر قیاب</p>	<p>توان یافت اگر در یفشاند سخنش نشکند گردل مارالب شکر شکنس سنبل زلف که پهلوزده بر یا سمنش دست نکشاید اگر غزه ناکد نگمش چکنم چهل گل بے خار نداده چمنش</p>
--	--

<p>مے شود بستر آس لیتم از خا رہتی بے عبا چون گدوی شاد بگلزار قیب کیست بر عرصه که بر حرف تو انگشت بند خوشدل آن زند سیمت که چو شیشه</p>	<p>گر شبے بوی گللابے کشم از پیریش خاک بوی و دماغے بر مساتی و خشن هر که شکست نشود مشت و خفت و دمنش خنده با بر غم دنیا زند و مکرو فشن</p>
<p>اے خوش آنروز که مجذوب و ب توفیق خدا بادل شاد شود جرعه کشش انجمنش</p>	
<p>بیلے میگفت و گل میکرد گوش گر چه گل شد سرخ اما خوب گفت ای سچ جا بے صرفه هرگز دم زن ناما مطلب داری از راه راست بر بهان و سرخ و زردش دل مبد همچو خورشید از سراسر این کهنه دلق شاد و باش از غم که تا دنیا بجات عشوه و نیایے دوس خوی خرید مے دست آور که در اقلیم عشق چشم گرم عشق را از غیر نیست</p>	<p>فصل گل دائم نباشد مے نوش بے نال و دم حزن یا شو خوش چشم من دیوار و در دارد گوش راست باش مراست گوئی سر پوش هفته باشد و کان گل فروش بگداز از سوز دل ز لعلت پوش هست با غم شادی و بانیش نوش گر نباشی آشنا بایه فروش فقر تو شای و دیهوشی است هوش زاتش خود با ده مے آید خوش</p>
<p>جرم بے اندازه مجذوب ما سهل باشد با کرم عیب پوش</p>	
<p>بسته ام دل بلبل خندان خوش در آورده ام را بکنند زده پهلویا سخن شب و روز</p>	<p>برده ام بے باب حیوانش زلف پر چین عنبر افشانش نکبت سنبل پریشانش</p>

<p>نگوشت سنبل پریشانش میوان یافت از بیابانش بایدش داد جان بتوانش هست ظاهر ز عهد و پیمان مزن انگشت بر نمکدانش بهر از خاتم سلیمان آسل شد چهار ایوانش</p>	<p>ختم آن گلشن همیشه بهار کعبه طرح از مقام دل برداشت در مکافات خانه دل شکن باطن هر که هست از بد و نیک آنکه عهدش درست پیا نیست طلعه چشم سیر چشم بود خانه بر خاک گشت چون عین</p>
<p>دل مجذوب چون نباشد شاد کندوه امید دارد قرآنش</p>	
<p>از هر بلا شدیم بطف خدا خلاص یارب و لم مباد ز دایم بلا خلاص در حیرتم که چو شده باد صبا خلاص اما چه خوب میکنندت از بریا خلاص شاید از این مرض کنت این دعا خلاص تا گشتم از که درست دل چو طلا خلاص که میشوی زنگ خوی بادعا خلاص ساز و قناعت و غمسم کیمیا خلاص متصور از این گشت ز دار فنا خلاص زین ورغنی شود ز گدائی گدا خلاص</p>	<p>آمد رسول و باز شدیم از بلا خلاص وایم بلا اگر خیم آن زلف نکشاست ماه از کند زلف تو بیرون نمی رود و خط گرفتم آنکه می هست و هنر عجیب آتش نبوش و سوسه عقل را بسوز عشقم گداخت با نظر کیمیا اثر چون شمع تا دولت نشود باز باں یک با خون دل بساز که با صد گفتگی منور خود پرست یقین شکار نیست درگاه غیر حاجب رزق مقرر است</p>
<p>از هر بلا شدیم بطن خدا خلاص</p>	<p>شکر خدا که هست و مجذوب و عقل من از هر بلا شدیم بطن خدا خلاص</p>

<p>ساقی بیا کہ چشم ز قند لاله از فیض رخ بفرز آید سے و آہنگ بیاغ کن آن ماکہ دل ز حسرت لعل تہ دل نشد مجموع خاطر سے کہ پریشان زلف تست چہ صبح خندہ دوسے کہ مت گداز باش در مجرم کہ قیمت از ذاق سے کنند چوں من بشوق گریہ مستان سے بخش چوں سے نفاق سوز مصفا ضمیر باش فکری زمانہ ایہ توشیش خاطر است</p>	<p>بے نشتر شمشاد سے بخشد بہار فیض تا از بہار فیض برہ لاله دایہ فیض چوں جام کے بر دوزے خوشگوار فیض خرم و لے کہ بے زشب اک تار فیض تا جوش از جبین تو بے اختیار فیض خوابیدہ را بیاہ طند رشتہ فیض تا از گنا و خویش بری صد ہر فیض تا رہند بہ بزم تو از ہر کنار فیض ہرگز نہ برہ کس ز غم نہ کار فیض</p>
---	---

محبوب گریہ با گرم او بہانہ الیست
 لذت بہانہ آید و از کردگار فیض

<p>چوں شود مجرم ہوا فیاض کیست گویہ بجز یا قلع کیست یعنی بجز خدا رازق کیف بے سوال فیض مباح تا نیند بہت دل ہارا سبقت زلف اگر نبود عشق تا صاف دے غشت کند تا ہم از کیمیائے صاف دلی تا بود نام فیض و عسلیم تخی نیست چوں و ما محبت بکہ خوش طہر از دہا فیاض</p>	<p>بدو عالم کنند انیاض کیست گویہ بصدق یا فیاض کیست یعنی بجز خدا فیاض جرم خوش و از گنا فیاض نشود طرہ و دو تانیاض بچہ سالن شد صبا فیاض نشود ہچو کیمیا فیاض در کشاید ہوسے یا فیاض اہاشت شاہ اولیا فیاض</p>
---	---

<p>برگردد لاله زار خجالت و میدد خط کوسنره به پشت که بنامیش زوور اسباب دل تمام بتدراج زلف رفت جلاز میان قطلول زلف کشیده دست و گلشن جلال تو بایک بنفشه زار این شکر چون کنم که گوش تو سنگدل</p>	<p>از زلف بر دل زوور</p>	<p>خودشید را بملقه سودا کشیده خط کند بارغ عافیت بچه سالان میدد خط اکنون رقم بخون اسیران کشیده خط خوشو و دلتار رخت آر میدد خط چون منهای چه این همه فریش جیوه خط دیدم که حلقه های نایاں کشیده خط</p>
<p>مجدوب هم بدولت عن شد و خرم است از زلف انتقام را تا کشیده خط</p>		
<p>برگ بنفشه بر ورق لاله چیده خط پیوسته با زال بست سبز خرم است زلف زگر و غالیه بر گل نهاده خال خوابه نوشت گلشن راز به خط نوشت خط را احصا حسن کند از نگاه غیر عاشق دعای خط تو البته می کند تماشای تدبیر نوید برات فیض باشد دوستان تو چهل گل شکفته نو</p>	<p>از زلف بر دل زوور</p>	<p>با عافیت بخون شقایق کشیده خط چهل خضر تا به چشمه جهاں رسیده خط حسنت بگرد ماه ز غنبر کشیده خط بر صفحه جلال تو میطر کشیده خط هند بگرد آتش اناں کشیده خط را و نگاه با الوسل را بریده خط بر صفو سپر کشد تا سفید خط خصم تو چهل شفق کشد از خون دیده خط</p>
<p>مجدوب مد ازل خط آناویت نوشت آنکو بدست قدرت خود آفریده خط</p>		
<p>خوابی شکفته نوش کنی جام اختلاط ز غل غل نمایدش به نظر گلشن فراخ باید تو مصاحب بد سام می کند</p>		<p>خوش خلق باش در نه میز نام اختلاط مرعی که گشته دانه خرد نام اختلاط دیگر اناں نه تو زد ست نام اختلاط</p>

<p>خیزد از اختلاط پریشان هنر عیب تا اختلاط ساخته را گرم کرده اند گویم علاج خبت و نفاق و مدغمیت مشکل کشا اگر نبود هست جنون من خود از اختلاط پریشان نیافتم</p>	<p>دنیای این جهت شده بدنام اختلاط از گل فشرده تر شده انجام اختلاط دیوانه باش تا نه شوی را م اختلاط عقلت خلاص کے شود از دام اختلاط سودے بجز تأسف ایام اختلاط</p>
<p>یکم در نصیحت از سو ختم و ماغ مجنوب مایه نوز بود خام اختلاط</p>	
<p>کارے بجز گناه نداریم یا حفیظ هر چند رؤسیا و گنه کار و مجرم بالطف رحمت که سپهر شفاعت است چون بازگشت بر لب دریا رحمت است غیر از در تو قبله دیگر چه دیگران شوق تو آتش است چه باک از هجوم خصم بے باک زنده دست و خراباتی تو ایم درفتنه خیز عرصه دنیا و آخرت</p>	<p>عذرے بغیر آه نداریم یا حفیظ جز رحمت پناه نداریم یا حفیظ اندیشه از گناه نداریم یا حفیظ یک نام سبیا نداریم یا حفیظ در دیر و خانقاه نداریم یا حفیظ اندیشه از گناه نداریم یا حفیظ اندیشه از شاه نداریم یا حفیظ جز در گهت پناه نداریم یا حفیظ</p>
<p>مجنوب از لطف تو امید بسته ایم غیر از تو هم گواه نداریم یا حفیظ</p>	
<p>ما حشمت و سپاه نداریم یا حفیظ توفیق در رو تو رفیق است و پاساں شوق تو داده شمع هدایت پرست ما چون شمع مد و فادل ما باز با یکمیت</p>	<p>جز در گهت پناه نداریم یا حفیظ با کے زود و راه نداریم یا حفیظ باک از زمین چاه نداریم یا حفیظ غیر از وفا گواه نداریم یا حفیظ</p>

<p>بار و سفیدی غم عشق تو، هیچ غم تنہا چو اعتماد و بلطف تو کرده ایم</p>	<p>از خشم رو سیاہ نداریم یا حفیظ اندیشہ از سپاہ نداریم یا حفیظ</p>
<p>ہر چند کردہ حفظ تو مجذوب را دلیر جز در گہت پناہ نداریم یا حفیظ</p>	
<p>تا شد مبر آتش عشقت گدازاں ہجو شمع تا بکے بایا د زلف و عارضت از سوز دل تا سراسر مشہد پروانہ گردد و رو بخاک کوہ را برق تجلی نرم سازد ہجو موم بر نحو ہم داشت دست از دامنش تا زندہ ہم خدمت شب زندہ داران خراباتی گزین دیدہ و بیدار دل را گریہ روشن مے کند تا سحر کا ابد با سوز دل مے کرد عشق پروہ پوشی را حصار دل مکن فانوس وار سعی کن تا مے کشاں در زم فضا جہنم یکم زبان و یکدل و روشن ضمیر صفا باش آنکہ انوار ہدایت تا بد از بیشائش</p>	<p>از جبین نور مہر گشت تاباں ہجو شمع شعلہ آتش کشم در شیشہ جان ہجو شمع دور گرداں برقع از خضار تاباں ہجو شمع چوں نباشد عاشق بیدل گدازاں ہجو شمع بتہ اسم با آتش دل عہد بیاں ہجو شمع تا و راں محفل ولت گردد و فرو دل ہجو شمع عاشقان از گریہ میگردند خندان ہجو شمع دیدہ پروانہ گرمی بود گریاں ہجو شمع تا شود از یاد تشنیت نگہباں ہجو شمع با دل پر آتش و خضار خنداں ہجو شمع تا توانی شد دلیل راہ جو یاں ہجو شمع کے رسا نہ نقص نہ میناس ہجو شمع</p>
<p>ہجو من مجذوب اگر قانع شوی با سوز دل آتش را عشق سازد آب حیاں ہجو شمع</p>	
<p>عارضت را آفتاب گشتہ شعاع پر تو عارضت فتادہ بہ مے تا جہالت فگندہ عکس بجام</p>	<p>برقع آفتاب گشتہ شعاع یا ز عکس تو آب گشتہ شعاع کیمیائے شراب گشتہ شعاع</p>

ہر کہ در نرم ہجو راں نہاں و دل کیست - از جنبش نور دل تا بد نمایاں ہجو شمع

<p>سیر توں ترا تماشاً کردو عشق و در دل نہ گنج از شادی عاصفت را نقابِ طہبت نیست کردہ تا نقاب از رخِ دور در جبین ز فیض و رگاہت</p>	<p>مانع آفتاب گشتہ شعاع تا صبا را حجاب گشتہ شعاع زانکہ نائبِ مناب گشتہ شعاع زینتِ آفتاب گشتہ شعاع پنجہ آفتاب کردہ شعاع</p>
<p>روشن است از جبین با مجذوب کز کجا آفتاب گشتہ شعاع</p>	
<p>صبح گاہیں شمعِ خاویں کند شبِ اوداع حکم و در بادہ را طغر اکش ز ریںِ قلم در خراباتِ مغان از دور جامِ نہ نگار شب کند پہلو ہتی از مہر چوں دیوارِ شہاب صبح دم گوید مبارکباد بار نہ مطیع چوں نخواہد عقل کل دنیا پرستل را کلاب رخت قاروں ہم چاہِ ویل از دنبال گنج اہل منصب را سلیم الطبع بودن آفت</p>	<p>چرخ گرد و ہچو قندیل ز جاجی پر شعاع بر بیاضِ صبح ساز و نقش با خط شعاع ناش گرد و بانگِ نوشتاوش و اینک سماع روز گرد و چوں جبینِ شاہ لبریز شعاع شوق گرد و سجدہ ریزہ میفر و شانِ سماع روز و شب با یکدگر محسوس و دائم در نزع ہر کہ خوش دارد بگوئیں بہائیں متاع وہ نظر دارند ہم را ہچو گرگانِ سباع</p>
<p>ناش میگویم تو مجذوب از در گاہِ کیت شیرین دامنِ شہنشاہ شجاع</p>	
<p>غزلے سر کنم برائے چراغ کو صبا تا ز محکشن تبریز پیش پائے چراغ چوں حافظ صبح شد ساقیا ہماں بہتر</p>	<p>نبولیم بہ خاک پائے چراغ بر ساند دعا پائے چراغ خاکپایم بخاکپائے چراغ کہ صراحی بود بجائے چراغ</p>

<p>دل پروانہ خوں شود عمر سے شوق پروانہ رسد بہ مراد عشق پروانہ بچنگ آرد گر پروانہ بگرود عشق جرات عندلیب را نکند کار پروانہ رود از پیش بزم درویش بے تعلق را</p>	<p>تا یافتہ شبے بیائے چراغ کہ وہ حال برومائے چراغ گر بسوزد بہد عائے چراغ کنز دل و جان شود فدائے چراغ عاشق روئے دلکشائے چراغ کہ بنا بدرخ از بخائے چراغ دل روشن بود بجائے چراغ</p>
<p>عیش در شب کند دل مجذوب شب فزوں تر شود صفائے چراغ</p>	
<p>ساقیا فصل بہار است مہوئے کشت بلوغ ہر چہ داری صرف مے کن تا دہیں دیرانہ خیزد در ساغر بریز آں آب آتش رنگ مے بدہ ساتی باں نیت کہ باشی سالہا گنج آں باشد کہ با معشوق سہیں غبنے تا توانی مے بدست آور کہ و صحن چمن بو الہوس را بہرہ از احتشام عشق نیست عزت داغ دل پر خوں شناس و شکر کن</p>	<p>بوئے گل کے میکند بے بادہ تہلیب دماغ ورنہ تا مردن کند سودا گنجت بے دماغ کنز لطافت در شب تا ریک زد چوں چراغ شاہد بزم و نذر و گشتن آہوئے باغ دگشی مستان و خاطر جمع و رگنج فراغ لالہ را عمر کم و آں جام خالی کردہ داغ فراق بال ہما کے سایہ اندازد بزاغ تا بسان لالہ دائم مشک نیزندت بداغ</p>
<p>گویت مجذوب تدبیر غم ایام چیت روز و شب بے نوشت تا ہرگز نہ باشی بے دماغ</p>	
<p>صبحم چوں خسرو خاد کند تیغ از غلاف از دعا کے صبح خیز آں چوں جمال آفتاب</p>	<p>زیر خاک آرد سپاہ ہند را اگر و صاف رو نماید فتح و آئینہ دلہائے صاف</p>

<p>عطر تین برتر یا سچ از بازار حسن باد و گلگون بود رونق فرسے بزمِ جم عشق با زل را در پی وادی وفادل میدید روستے میکو ز چشم پاک اگر بینی چه پاک آنکه ز غم دل کشاید بر رخ دریائے فق ساقیا گر زندگانی میدی ساغر بده</p>	<p>در خطا آهو گذارد و بر زمیں پیوش ناف خیزد از آئینه دلها غبار اختلاف در نه تاب صبر عاشق را ندارد و کوه قاف واجب عینی است در شرح محبت بخلاف چشم چوں بردار دوازشرکان شوخ و دلگلاف نوبت دوران مآدم کن خود را معاف</p>
--	--

گوش کن مجذوب تا بنالیت راه نجات
 تا توانی برگناه و عجز خود کن اعتراف

<p>سرنه پیچیم دامنش هر چند ویر آید کلف مے بده ساقی که آمد یار و شوق از کار رفت گفتمش فحش دے گفتا تو اضع بر کنار گفتمش راه وفا و راست گفتا لا تنم تانند ابر کرم چوں جسم عاشق قطره بار سر به محراب تو هم این عقل دور اندیش را خود پندار را بآدم هیچ نسبت نیست رو گدائے پاوشا ہے شو که با صد تنم</p>	<p>بوده ام بر آستانش سر مرا بس این شرف چوں دل خول گشته ام در خویش گنجد از شغف گفتمش جان میکش گفتا تکلف بر طرف گفتمش خوابان جفا کارند گفتا لا تحف گوهر غلطاں نشد در تیش در صدف تا جنوں در با کشاید بر خست از هر طرف با پد هم سر کشند این جا بلان با خلف روز حشرت با کرمیاں جادید و پیش صف</p>
--	---

اگر یہ تحسینے دل مجذوب را آری بدست
 مطلبت از آدم پا کان دہد شاو نجف

<p>سر مر دیدہ شد از آمدنت گرد طریق از ازل تا بے ابد قافله پیوستہ بہم آنچنان رو کہ دعائے ہم کس با تو بود</p>	<p>سیروی باز خدا ہمرو و توفیق رفیق تا کہ فکر و خیال تو بود یار و رفیق دور رفتن از رفیقاں نہ بود بشرط طریق</p>
---	---

<p>تا بزل لب نرزد محو ز نخلان تو دوست چوں کمر لبکه بفکر کمرت پیچدم حکم بر مرد و قبول همه کس کار تو نیست عقل مضطر شود از معجزه سحر گداز تمنّو خوار نشیند همه جا بر سر خار</p>	<p>نیست ممکن که بر دل آید ازاں چاه عمیق کرده دیوانه و شوریده ام آن فکر دقیق بیگماں خرم مکن آنچسہ ندانی تحقیق از دلایل همه جا بس بودت این تصدیق تو که عزت طلبی با همه کس باش خلیق</p>
<p>خاطرت را همه جا شاد کن از نیت خیر تا به هر کار تو مجذوب و دہنت تو نیت</p>	
<p>از باغ کفر و اسلام یک میوہ چید عاشق در وادی محبت چوں مرغ نیم بسل شکر خدا کہ دلم در گاہ دوست باز است از کاسہ ہائے پر خوں بر چین نکرده ابرو انجام دل طمیین آسایش وصال است در باب صبح دولت مفتاح دلکشایت دیدم کہ در گلستان بلب لبّوش گل گفت پر وانه لبش دوش باشم خوش میگفت مجنوں بیاد لیلی خود را کند فراموش اخوان کوہن را جستم ز بیتل گفت</p>	<p>یعنی ازیں دو مذہب حق راگزیدہ عاشق تا چشم میکند کار در غل طمیدہ عاشق روئے کہ میتوان دید روز تو دیدہ عاشق خوش بادہ ہائے گلگون بر سر کشیدہ عاشق بے مضطرب ایدل کے آرمیدہ عاشق آہے کہ شام ہجران از دل کشیدہ عاشق خوبان وفا ندارند حرفے شنیدہ عاشق تا جان فنا نہ کردہ کے آرمیدہ عاشق خود با خیال خوبان از خود بریدہ عاشق مانند صید زخمی از خود رمیدہ عاشق</p>
<p>مجدوب صبح وصلے باشد کند تلافی در روزگار ہجران روزے ندیدہ عاشق</p>	
<p>مے نبوش از عقدہ ہائے عقل جیل پاک سینہ صافان را ز فکر کج و لا اندیش نیست</p>	<p>چوں ترا شکل کشا یا راست از شکل چپاک لطف حق چوں را حق است از باطل پاک</p>

<p>سینه دیوار را از طعنہ بمعقل چه پاک شیر را از حیلہ ہائے روبہ کج دلچ پاک دل بدریا داده را از دوری سالچ پاک ہمت مرغانہ را از دوری منزل چہ پاک</p>	<p>یونے آتش ہموگل خنداں شود از پیش خار عشق را اندیشہ از اندیشہ کس عقل نیست با توکل عشق را از راہ دور اندیشہ نیست مشرق و مغرب ہموغور شید را یکروزہ راہ</p>
---	---

چون فلک مجذوب گو دنیا سر اسر عقدہ باش
چون ترا شکل کشا یار است از شکل چہ پاک

<p>تا نہم پائے بر سر افلاک خاکم و از فلک ندارم پاک با سلیمانم وز دیو چہ پاک صبح گاہم بدولت دل پاک مرحبا من اتی و صاف ذالک مستم نرذو عاشق و بے پاک مست و ہشیار را رسد چون خاک مرغے نیت بدتر از امساک بہرہ ہرگز نہ برد از املاک خجلت از ہر دو میکشد شکاک</p>	<p>باہم شد بر آستان تو خاک شکر تہ در آستان دوست در پناہ تو ام ز غیر چہ بیم آفتابم ز فیض کیدنگی حبذا امن دینی و عاد الیک پادشاہی لگد چہ مے باشد خرم آن دل کہ فیض احسانش ہنسے نیست بہتر از احسان آنکہ نشاخت مے فروشن را حق و باطل چو روبرو کردند</p>
--	--

ہمو مجذوب تا شوی خوشنود
بگذر از آب و باد و آتش و خاک

<p>کہ از حصار دعا کوتہ است دست غفل کہ وعدہ را بد و انداخت اضطراب اہل کہ مشتری تو نزدیک تر بود ز تجل</p>	<p>صحیفہ ایست بانثائے کاتبان ازل ز اتہاس قبول تصدق است و دعا ز سعد و نحس چہ پرسی تو فال نیک بزن</p>
---	---

عطا کو لو التاجر سل من الفياض فضائے مشرق و مغرب بذرع پیودن برو بدرسه دیا دیگر صلح و صلاح کشا و دل طلبی صاف پاک باید بخت چنانکہ قوت پرواز از دو بال دہند غلط زت نہ از دیگرے غلط کنی ہمیں بود ہمہ را سر نوشت پیشانی	فان تھا قطرۃ من السحاب نزل ہماں دو دیدو عمر است و راہ طول اہل بیا بہ میکدہ و دور سوز جنگ و جدل خدا بکوری شیطان نمی دہد بہ دخل ہمیشہ فائدہ با ہم و ہند علم و عمل کہ قبلہ با ہمہ عالم نشست مستقبل کہ سچکس نہ برو جاں زبردست بڑا ہل
---	--

چنانکہ فن رباعی مسلم است بہ من
خیال تازہ مجذوب ماست فن غزل

ساقی بیار جامے زان کیمیائے اقبال بازم بیکد و ساغر آزاد کن زہر قید گر آن کنی کہ دلہا گردند از تو خوشنود بخشم نشان گنجت میخانہ را نشان کن کارے بکن کہ عمرت از خود خجل نہ باشد احوال عمر ضائع بیجا لگو بوا عطا حکے مکن کہ چوں مہر رویت سیاہ گردد امید رستگاری از علم بے عمل نیست داری ہوائے دولت پیدا باش تا صبح	یارب ہمیشہ باشی مسکین نواز خوش حال تا دور رہت فشانم جان و دل و سر و مال باشد دعائے خیرت ہر جا روی زدنبال تا سازوت تو نگہ آن کیمیائے سیال روزے کہ گرد آخر روز و شب نہ و مال از دند آنچه ماند آخر دمہ بہ رمال روزے کہ قہر خیزد از نامہ ہائے اعمال پرداز کے قتل کرد زیں دانکہ بیک بال خوشید را زیں در باشد ہمیشہ اقبال
---	---

از دولت تو مجذوب گردیدہ ام بحر خیر
یارب ہمیشہ باشی بید از سخت و خوش حال

لطف اعلت کردہ بر جان بسبیل
کوثر و تنیم را چوں بسبیل

<p> نماز علت یافت تعلیم سخن یاد گلزار بهشت عارضت شوق خط سبز و یا قوت لبست وز دهرت به از هر طاعت است گردید و سر بخاک مقدمت چون طبیب علت دلها توئی مدعی سودے ندارد از امید قدرت عشق و فسون مدعی و شمنت یارب شود امروز هم ظل اقبال بفرق دوستان </p>	<p> کائنات قرآن شد زبان جبریل کرد آتش را گلستان بر خلیل خضر را بر آب حیوان شد دلیل بیشتر از هر کثیر است این قلیل سنگ بارو بر سر اصحاب فیل جلد را باید شدن از جان علیل میرود از خاطرش ذکر جمیل پنجم شیر است و دو باه مجیل روسیاه و عاجز و خوار و ذلیل با و در دنیا و عقبی مستطیل </p>
<p> بنوش با دهر عشرت بدولت و اقبال بیار باد و کدایم غم به خیر گذشت بیا که رفت قرار از دلم ز بسکه طمید چنانکه چشم من اند دیدن تو روشن شد بگوش تو گل خود بلبل چه خوش میگفت همیشه دیده مجنون باه سے نگر و سرت ز عشق چه خواهی با وج ما رسید کمن علامت ما صبح از گرفتاری بزور حیل و دستاں و فاز دهر مجھے </p>	<p> جلن و دل مجزوب مہر حیدر است مغز اینست و دگر کہا قال قیل </p>
<p> شگفتہ باش شب روز و ہفتہ و مہ سال شگفتہ باش کہ عارض نمود صبح وصال بیا کہ جان لب آمد ز شوق استقبال ہمیشہ روئے تو باشد شگفتہ و خوشحال کہ بے جفائے خزل کس نگشت فارغ بال بیا و عارض لیلے چرا نگیرد فال تو ہم بشوق طل آئے خود زور و نبال خذید مرغ و ملت دام زلف و دانیہ خال کہ گشتہ بر سر سم صد ہزار رستم زال </p>	<p> شگفتہ باش شب روز و ہفتہ و مہ سال شگفتہ باش کہ عارض نمود صبح وصال بیا کہ جان لب آمد ز شوق استقبال ہمیشہ روئے تو باشد شگفتہ و خوشحال کہ بے جفائے خزل کس نگشت فارغ بال بیا و عارض لیلے چرا نگیرد فال تو ہم بشوق طل آئے خود زور و نبال خذید مرغ و ملت دام زلف و دانیہ خال کہ گشتہ بر سر سم صد ہزار رستم زال </p>

	<p>ہمیشہ فال نکوزن برائے خود مجذوب ز فال نیک کس البتہ می شود خوش حال</p>	
<p>تا ظلمتِ عظم بہ تمامی رود از دل یعنی کہ بنا دانی خود باش تو قائل سر رشته ہمیدن مجموع مسائل تا محفل نہ سوز نہ شود و سوسہ زائل این نکتہ ترا بس بود از کل و لائل گر شیر نہ مگذرا زین بیشہ ہائل تا مست نگردی نشو و حل مسائل کز روز ازل عفو تو ما ماشدہ شامل</p>		<p>ساقی بدہ آں ساغر خورشید شامل سر رشته دولت بکف عقل بنادند اقرار بنا دانی خود کن کہ ہمین است اندیشہ کج را بدہم آتش مے وہ با معجزہ اندیشہ کج محض عناد است خون خور کہ کند و سفر عشق دلیرت تا مے نہ کشی عقل تو دیوانہ نہ گردد گفتند با آواز بلند آدم و خاتم</p>
	<p>مجنوب طلب کن کہ بدینا و بہ عقبے گرد دست کریم است ہمیں باش تو سائل</p>	
<p>خویش را مستانہ بر آتش زدیم بادہ با زندان و ریاکش زدیم دل بد ریاکردہ در آتش زدیم بادہ ہا بر یاد آں جہوش زدیم با نکویاں بادہ بے غش زدیم بادہ با زندان و ردی کش زدیم حصید ہا با تیر این ترکش زدیم بر دلش با ناک پرکش زدیم خویشتر را بر ملک بیش ندیم</p>		<p>عشق ساقی شد مے بے عشق زدیم بوئے عتقے با تنک ظرفاں نہ بود عشق تا دریائے آتش مے نمود بار ہا از جام ماہ و آفتاب تار میدیم از مکدر طینتاں سینہ ما صاف پر بے درد بود نقش پہلو ترکش پر تیر باست طعنہ بے جائے دشمن را بجا تا نماید فکر دشمن شبہ ناک</p>

<p>بد نشان بد ابرش دنیا کے دوس عمر باخون شد دل ماہیچو لعل</p>	<p>پشت پا بر پشت ایس ابرش زدیم بوسہ تا بر لعل آن ہوش زدیم</p>
<p>ماہیں مجذوب از روز ازل یا علی گفتیم و بر آتش زدیم</p>	
<p>روزگارے شد کہ من دردی کش مینامم قطره ام میا و لبت و ذره ام خورشید رنگ پیش ناں کاین بحر اخضر پشدار و زخما خویش را چون شعله بر آتش زدیم روزا است سالاہا بگرہ دل گرہ دیدہ ام در بزم قدس باجنوں و پاکشی ما کردہ ام روزا زل سینہ سوزان و لم را زلفہ جاوید ساخت بر دلم تا عشق طرح کعبہ و تہخانہ ریخت شمع رخسار و گر آتش پرستم کردہ است گفتگوئے داغطاں برگوش من باوست نام تا بود و خلوت کم یک شمشیدے ماہوشے</p>	<p>مشق درویش است کار بہمت شامنام عقل حیرانت ہر جا بگذر و افسانہ ام شور و سیا داشت و سرگرم ہر یکدہ ام در دو عالم رؤفید از بہمت مردانہ ام دل ہاں شمع فروزاں من ہاں دیوانہ ام عاطقان فکر کے کہ در اندازاں ہر خانہ ام آب حیوان سمندر دارد آتشخانہ ام پر ز تسبیح ملائک شد برہن خانہ ام باز عشقے ہم سمندر کردہ ہم پر دانہ ام نیستم کوک کہ بفریند با افسانہ ام آرزوئے سر بھرا گر کنم دیوانہ ام</p>
<p>من کہ با شتم عاشق و دیوانہ و مجذوب بہت از کہ جویم عذر خود کز خویش ہم بیگانہ ام</p>	
<p>یار از ما جان و ما از یار ساغر خواستیم ساغر بسیار با یکجاں نے شد خواستن نامناسب را دریں و آبرو دیدیم نیست ہر وہ عالم را یکجا خواستن ممکن نبود</p>	<p>جاں بجاں دادیم و جاں برویم دیگر خواستیم جاں گرفتیم از لبش ہر بار و بہتر خواستیم آبرو از دلکش با دیدہ تر خواستیم پادشاہی در لباس فقر ازین در خواستیم</p>

<p>خاکساری در طریقت کیسای عزت است عشق دام امتحان گسترده زاهد سجده خواست در جهاد آرزو مردانه ما بشستم صدف در فلک نقاره رفع و بشارت کو فتند از جهان و سرخ و زردش کس فایز نرزدید</p>	<p>در رهش هر چند افتادیم بهتر خواستیم برین زنا و مازلف معتبر خواستیم از توکل جوش و از همت افسر خواستیم از دعای اهل دل هر جا که افکار خواستیم از سر این رنگ با چو لبی کل برخواستیم</p>
---	---

دولت دیدار او مجذوب آسای رونداد
از سر جان بار با از جان دول برخواستیم

<p>بیایست صبح بر گلشن گذشتم نه سرو باغ را دیدیم قباوش نه خط عنبریں بر لاله دیدم نه باز گس نگاه صفت شکن بود دلیل غنچه را دیدم می آلود نه رنگ مشک و عنبر داشت سنبل نه بردوش صنوبر ماه دیدم نه یک گل را سخن از چوین دیدم سر پای آتش چوین گلبن طور تنها را نگاهم آن زمان سوخت مده بازینت دنیا فریادم فلک کو خاک را که در آغوش نیاید عاشقی با کج روی راست بگو دشمن کند فکر سرخویش</p>	<p>ز سر لاله و سوسن گذشتم نه بر آں چاک پیر من گذشتم نه بر یک مینو روشن گذشتم نه بر آهوی صید افکن گذشتم نه بر آں زگس پرفتن گذشتم نه بر زلف کند افکن گذشتم نه بر یک سرسین تن گذشتم نه بر یک پیل چوین گذشتم مگر بر وادی امین گذشتم که چو برق از سر خون گذشتم که از آرایش این زن گذشتم که من از گدای من گذشتم مگر بر دول دشمن گذشتم که من از سر بیک دیدن گذشتم</p>
---	---

بہشتم کرد ذکر خیر مجذوب
نہ ہر جا بادل روشن گزشتہ

ما ہے چو عارض توبہ مصحف ندیدہ ام
در مجمع طائفہ ایں صف ندیدہ ام
ایں غر و شان ز شوکت آصف ندیدہ ام
یک زاہد ندادہ دل از کف ندیدہ ام
یکبارہ قصہ بے نے و بے وف ندیدہ ام
چوں بہترش زمیکدہ مصحف ندیدہ ام
یک اعتقا و صاف در ایں صف ندیدہ ام

سروے قیامت تو در اشرف ندیدہ ام
صف در بہت کشید نہ از آفتاب ماہ
ایں جاہ و سلطنت بے لیاں ندادہ اند
یا کے گزیدہ ام کہ بدو دان حسن او
رسو است وجد ساختہ صوفیاں بہ قہر
محبوس دام انجمن و عطف چوں شوم
تنہا ہیں نہ پیش نماز است بے سواد

پنہاں شراب خور دل مجذوب ہم بیات
دیوانہ مطیع مکلف ندیدہ ام

کذب بہمت افترا بہتیاں کجا کے کردہ ام
پیش از ایں کوچہ را پیش اندوٹے کردہ ام
منکد دفع ایں بلا پیوستہ بائے کردہ ام
کے نظر بر جام جم یا اخسار کے کردہ ام
سجدہ و محراب آں آبر و پیلے کردہ ام
باد پائے چل ہوس را در ترش پے کردہ ام
مے بہ تحقیق حال عاتم طے کردہ ام
بارہا ایں نکتہ را تحقیق از نے کردہ ام

از رقیبم گر شنید سی توبہ از مے کردہ ام
کے تواند و ورازیں و ساز و دم فکر رقیب
ہمچو و عطف کے کلمہ ہم غم خیم ایام را
تا و لم گر ویدہ صاف از دولت خاک ورت
گر دادم چشم منتن ساغر مجتہد رواست
گر سلامت رخت بر منزل کشیدم نہ میت
کافر بخشندہ ہم ساقی ز آتش دین بہت
نالہ بے پردہ را مطرب فائے دیگر است

توبہ از مے گر کنی مجذوب تکلیفم مکن
اکوش بر حرف پشیمان تو من کے کردہ ام

جائے بدہ کہ اندول و جانست نکینم
 ساغر بگیر و دوسوہ عقل گو مباش
 سہل است از شراب سوزا جناب
 ناچار سے کش کہ ریادہ بے دست
 باشی تو ہم ہمیشہ جوان شگفتہ رو
 روشن رخاک میکہ کن چشم خویش را
 باشد ز آسمان وزمین قدر یا فزول
 تا شوق سلطنت نشود سدا را
 بگذاشتن پایے تو افتادہ جان نسیم
 داریم و نظر نظر کیمیا اثر

چوں جان خود و جود ترا بے ملاکینم
 عقل آں بود کہ تکیہ ططف نکینم
 ایسے مشہور تویہ بیا از ریایکینم
 باشد ازین وسیلہ اش از دل جدا کینم
 با پیرے فروشت اگر آشتا نکینم
 تا بے نیازت از ہوس کیمیا کینم
 مردانہ گرجہ امانت وفا کینم
 باید در آستان تو خود را کینم
 باشد نماز ہائے قصار ادا کینم
 باید کہ خاکپائے ترا تو تیا کینم

محبذوب تا ترا سہمہ یاراں دعا کنند
 باید کہ بے ریا ہنگی را دعا کنیم

قدح زمر و دے لعل و دست ساقی نسیم
 نہاں بہ سینہ درخندہ گوہرے دارم
 خزینہ ہائے وگرہ دارم و نئے گویم
 ہزار شکر کہ کارم مدد جائے دل است
 بہر دوزلف تو دانستہ مے کم بازی
 ز دام زلف و لم را دگر رہائی نیست
 خچے کہ وارثت فلاطین بجز خیال چہ دست
 نظر بسوئے کرم بہ کہ دل بہ فکر عذاب
 چہاے دوست اگر جان طلب کند محذوب

خزینہ بکف آردہ ام بیک تسلیم
 کہ نام آں در دست نہ زرد نہ لعل نسیم
 کہ پیر میکہ ام دادہ این چنین تعلیم
 شراب بیفش و من مست و می فروش کریم
 کہ تا ز غصہ دل مدعی شود بدو نیم
 بحیرتم کہ خلاصی چگونہ یافت نسیم
 کسے کہ پے بہ خم بادہ برداشت حکیم
 امید دار خود بادہ غصہ صاحب نسیم
 بگو بچشم و کمن سجدہ و بشو تسلیم

<p> بکج غم چرا افتادہ باشیم سرستانہ نکشادہ باشیم چرا بروئے خیال نہ ہوا باشیم پیائے گل چرا افتادہ باشیم پیائے غم چرا انہادہ باشیم بیات جنگ را افتادہ باشیم اگر ہم در سر سجادہ باشیم چہ باشد دل از کف طوہ باشیم خواب نفس خود گردادہ باشیم ہاں بہتر کہ ما افتادہ باشیم رفیق دلبران سادہ باشیم </p>	<p> بہار آمد چرا بے باوہ باشیم چرا با جہلت شش ہفتہ چوں گل بیاد روئے خواباں روئے خود را بشوق محلی رخاں چون بلبل مست سر آلودہ راستانہ بے باک غم ایام ساقی در کین است بیاد آں آتشیں آب ریاسوز دریں بانہ ایماں مے فروشد نفسہا را حساب آساں توں داد چو عاشق سایہ معشوق خورشید است بہشت نقدان باشد کہ مستان </p>
---	--

دریں غمخانہ چوں مجذوب آں بہ
کہ با معشوق و جام و باوہ باشیم

<p> تا عیش ہا ز دولت بخت جہاں کنم تا سر بجاست خدمت ایں آستاں کنم درس است گریہ ام کہ بستی رواں کنم تا من بکام دل نفیس جان فشاں کنم تا خون رشک در دل ہفت آساں کنم یا قوت را چہ تاب اگر استحاں کنم دیوانگی است شکوہ گراں باغباں کنم تا من بیک اشارہ ترانہ کتہاں کنم </p>	<p> دارم بسر کہ خدمت پیر مغان کنم ہرگز کئے بدملت خود پانہ مے زند مشقت نالہ ام کہ بہ شب میرود شیش لعل لببت مگویم صد ہزار حباں ساقی بیار آں قدح سبز رنگ مے عشقم بگوش گل ہزار آب و تاب گفت بانیش خار خندہ محفل دلکش تراست بے غور حرف لب کشا و جواب من </p>
--	--

در روزگار پیری اگر با منست دل	بازش بخت تازه جوانی جوان کنم
مجنوب سرکش ز پے شہوار عشق تا آگہت ز جرات صاحب قرآن کنم	
کار خود را با بلطف کار ساز انداختیم سینہ ما سالما آماجگاہ غمزد شد دولت محمود از باد فنا امین نبود مصلحت را کیمیا ساز و غمت تدبیر دید در غنوں پرواز این نہ پرده یک آہنگ بود ریزہ دنیا شکار ہمت مستانہ نیست مے بکش ز اہد کہ ما ہم دتے در خانقاہ خرقہ آلودہ دنیا نمائے نیست نیست دعای راضیت عالم گیر ما ز پا نگند	تا نظر بر چہرہ آں دلنواز انداختیم تا روز نہائے دل گوشے برانداختیم خویش را بر حلقہ زلف ایاز انداختیم خویش را در بوتہ صبر و گداز انداختیم ہر کجا در بزم دل گوشے برانداختیم بارہا دانستہ بر کج شک باز انداختیم وام تر و سیر بجائے جانماز انداختیم کے ز دوش این خرقہ را ما و نماز انداختیم صدیرا ما با صدائے طبل باز انداختیم
مشکل مجنوب را مشکل کشا از ہم کشد کار خود را با بلطف کار ساز انداختیم	
کے رو دہ کہ باتو شبے گفتگو کنم تا چند در خیال تو اے آفتاب حسن وستے بلند ساز و بخونم خضاب کن با آبروئے مہر تو با کم ز حشر نیست زاہد بتے کہ برودہ دلم چشم مست داشت خواری کش میکدہ با من سرے بکش انے چاہیہ نباشم شگفتہ رو	چوں ماہ لاف حسن زند رو بہر و کنم با ماہ ہر زماں زورے گفتگو کنم تا خون رشک در دل پر آرزو کنم صد التماس ہم بہاں آہر و کنم باید روم بہ میکدہ تاجستجو کنم چوں گل بیک پیالہ ترا سرخ زد کنم خود را بذہر غصہ چراتند خو کنم

<p>ویدار خوب در همه کارے مبارک است هرگز بدم به پیش نیاید درین سفر</p>	<p>ساقی بیا بیا و توے در سو بکنم توفیق اگر دهند که خود را نکو بکنم</p>
<p>مجدوب روز عید سراپایم آرد دست تا خویش را ندانے سراپائے او بکنم</p>	
<p>من که در دی کش بے ساخته و بے باکم مے چرا در گرد و عمر با غیر بکنم پیش من شیشه پر به بود از خم تپی آتش دوزخم از عهده نیاید بیرون نتوان شد خجل از مخیمه باده فروش از بهاں روز دلم شمع هدایت فروخت طائر قدسم و باغ وطنم رفته زیاده گره رشته جانم که سر عاریت است</p>	<p>ساعت ساخته هرگز ننگد غمناکم پیش ازاں روز که پیمان کنند از خاکم تاج بر عقل فراطول ندید ادر اکم آب میخانه سازد ز ریاه گره پاکم ورنه جز غصه چه حاصل بود اطلاقم کاتش عشق تو آمیخته شد با خاکم تا کجا بار کنند از گره افلاکم نکشاید مگر از حلقه آں فراقم</p>
<p>زند و در دی کش و مجدوب نظر باز ماست فکر بے فائده هرگز ننگد غمناکم</p>	
<p>زهرشان شوکت بس این عزتم جبینه به از آفتابم بس است ازین در چو خورشید زلفت پیک ز اخلاص پوشیده ام خلعت نباشم چرا خاک آں آستان سرم چون کند سبزه در سجده باین سجده خود کرده ام در ازل</p>	<p>که از خاکساران این حضرتم نشان نمایان این دولتم هواں نوز دل بس بود خلعتم که تا حشر بالا بخود شوکت که در خاکساری بود عزتم که دل جمع سازد زهر طاعنم نخواهد فراموش شد عاقلتم</p>

<p>دریں روزاں گشته عظیم گدا گناهیم بامید لطفِ خداست و گرد وقت آن شد که از در گش کند بے نیازم زهر آرزو که ظاہر شود بر جہاں ہم تم گوای نباشد به از جراتم کشادگی دهد رو بہر ساعت ہیں آرزو باشد از خفرتم</p>	
<p>بہ مجذوب ایدل بگو خردہ باد کہ نزدیک شد و عدو دولتتم</p>	
<p>سافرخ گزلب لعل تو در یوزہ کنم نکنند شدہ لبم جام جم و آب حیات یارب اندیشہ فرو نرود از یادم روز شنبہ کجف آورے و تاجہ بوش بہر یک بوسہ آن منجہ ماہ جیس تا بلنج گہرم شاہ و گدار شک برند چوں توفیق خدا خون نکند در دل خشم</p>	<p>خاک و کاسہ این گنبد فیروزہ کنم مگر آن آب کہ با یاد تو در یوزہ کنم تا قناعت بہاں قیمت ہر روزہ کنم تا خبر وارت از بی مہلتش روزہ کنم بر در ویرمغان خدمت سی روزہ کنم ویدہ را بر در دل کاسہ در یوزہ کنم منکہ افطار بخون جگر از روزہ کنم</p>
<p>اشک مجذوب اگر صبر کند من بہم را لعل و یاقوت و عقیق در درو فیروزہ کنم</p>	
<p>من بایں در زپے نعت و ناز آمدہ ام نگہت زلف تو پیچیدہ بگلزار بہشت از پے مصلحت و در تقسیم داشتہ اند عجز افتادگی و سکنت در کار است طاہر بندہ عیاں بود کہ با فرائی است باشد آہی بر من بر ہر گم بہانہ فروش</p>	<p>طالق ابروئے تو دیدم بہ ناز آمدہ ام بہ طلب گاری آن عمر در از آمدہ ام طائر قدیم باز گلشن راز آمدہ ام مشت ظلم کہ بدر گاہ نیاز آمدہ ام بامید کرم ہندہ فغان آمدہ ام بر در میکدہ با سون و گداز آمدہ ام</p>

<p>بر در خانقاه و صومعه مستان بگذرد در شهبان عدم تا به نظرگاه وجود از پے صید غمت باز ولم بل کشود</p>	<p>تا بدانی که چرا از همه باز آمده ام همه جاسیر کنان گوش بسازانده ام کو بگو این همه راه ای پے بازانده ام</p>
<p>سرگزشت من مجذوب شنیدن دارد گوش کن که سفر دور و درازانده ام</p>	
<p>ناید گو که مست شراب سه ساله ام واقف نه که چو بکنم گرفته است هرگز بهماه میکرده خود سر زفته ام چون دیده دادم نباشد بخط جام یکدم خیال رفته خوش صنعت خدا تا گوشه ز ملک قناعت بهجان خرید بالطف آن مزاج نه فهم که از چه بود شکر خدا که از لب لعلت نهان بود دو شم بیاد خط تو دیوانه کرده بود</p>	<p>چشمی گرفته است بیاد پیاله ام باز لعل غم بر من مشکین کلاله ام قسمت کدام کرده باین در حاله ام این خط خلاص کرده ز قید رساله ام بهتر بود ز طاعت بقا و رساله ام در سینه داغها شد مهر قباله ام هرگز بخاطر تو گداں نیست ناله ام آن زهر که ریخت غمت در پیاله ام دیدم راه چاروه و دور باله ام</p>
<p>مجذوب از قرینه توان یافتن که دست آرزو نیست خاطرش از آه و ناله ام</p>	
<p>مستم و گنه گار بحسن آه ندایم به پاک و سر اسرود و ندایم و نظر باز جا چه که ز دولت نبود دولت فقر است شهری که در دولت و اقبال فروشد و ندایم تو فوق خدا سلطنت فقر</p>	<p>باک از عس و محنت و شاه ندایم در دل پوست جزو رخ چون ماه ندایم آن نیست که با دوستی از حباب ندایم نزدیک تر از ملک بحر گاه ندایم مارشک بدویش و شهبان ندایم</p>

<p>احمال و نه از عقل و جنون هر دو گرفتیم تنهاست جنون گر همه راهست بیابان برو این تشریف بلندش ز رسید است</p>	<p>نزدیک تر از راه جنون راه نداریم ناامن تر از راه خرد راه نداریم تا درست امید اند همه کوتاه نداریم</p>
<p>مجدوب در شاه کرم خاک مراد است امید بغیر از کرم شاه نداریم</p>	
<p>اے سراپا ناز قربانت شوم جلد خوابان جہاں صید تو اند آفرینش زنده اعجاز تست شیخ رویت کو کہ طی پروانہ دار میشوم قربان آں ساعت کہ باز صدمہ ہم گداز گدافی ز راه ہر کہ قربان تو شد ممتاز شد گر کھم صد جہاں فدایت ہر ماں</p>	<p>ما ز کن تہماز قربانت شوم من ہم اے شہباز قربانت شوم اے تمام اعجاز قربانت شوم تا کند پرواز قربانت شوم بیمت و مساز قربانت شوم باز گردوم باز قربانت شوم باز ممتاز قربانت شوم از دل و جان بد قربانت شوم</p>
<p>دیدو مجذوب حیران تو شد من ہم اے شہباز قربانت شوم</p>	
<p>ما با این در ز پیے برگ و فلز آردہ ایم چوں توان آمدن از عہدہ آں شکر بر دل با وفا ہر تو از روز ازل بیان بست ہوئے سر کوئے تو گلزار بہشت از سر شایم عدم تاجہ سج گاہ وجود طاعت از دستہ کجوت و در نہ دل قبلت</p>	<p>ور و مندیم و با مید و آ آمدہ ایم کہ با مید بد و گاہ و شما آمدہ ایم بر سر وعدہ آں ہر وفا آمدہ ایم ہمراہ قافلہ باد صبا آمدہ ایم بہو اداری آں زلف دقا آمدہ ایم ما با این و ز پیے تبدل ما آمدہ ایم</p>

<p>یکجاں آتش مل شعلہ وراز کوئے تو شد خاک میخانہ شود جاں جہاں ہی بکفت آرد و دیہاں را بسر خوان کریم خواند کریم از بیابان حرم تا بدر پیر معان</p>	<p>از پے آتش این طود لقا آمدہ ایم تا بدانی ز کجا تا بجسا آمدہ ایم از عدم جد با ناز صلا آمدہ ایم ہمہ جا براثر راہ منا آمدہ ایم</p>
<p>بہر تسلیم بدرگاہ خدا آمدہ ایم</p>	<p>بہرے من مجذوب ز گلزار بہشت</p>
<p>دارو بسر ہوا کے رخت آفتاب ہم در پردہ زو جمال تو آتش بکائنات پیچیدہ سنبھل از غم زلفت بخویشتن از تاب بادہ بر گل رویت عرق نشست خورشید را ہنہاں نکند پردہ ٹائے راز خورند شو جو لعل بد خشاں بخون دل جامے دریں جہاں بجگر تشنہ بدہ خور را بشوق گریہ مستانہ مستکن سنجیدہ گوئے و آنچه پیر نہ ہم گوئے دیدیم ما لازم درویش بودہ است</p>	<p>خور کردہ خندہ آب بدل لعل ناب ہم یعنی زداخت تاب جہالت نقاب ہم در برگ غنچہ بردہ نشین شد کلاب ہم یا آتش از رخ تو خجل گشت آب ہم محوت کدام دہ فتنہ در نقاب ہم تا ز جگر شراب و ہمدت کباب ہم تا آں جہاں نجات و ہمدت ثواب ہم تا نالہات و عاشود و مستجاب ہم این نکتہ را ز من بشنود ز کتاب ہم آسائشے کہ شاہ نہ بیند بخواب ہم</p>
<p>آہم جہالت از دل مجذوب میکشد شکر خدا کہ رفت غم را منظر اب ہم</p>	<p>آہم جہالت از دل مجذوب میکشد شکر خدا کہ رفت غم را منظر اب ہم</p>
<p>توبہ کردم کہ و گر توبہ ز صہبائے کنم ساقیا مایہ غم عقل کج اندیشہ است من ہم از قہقہہ لچوں خندہ مینا شب ہوں</p>	<p>در غمہائے جہاں را بہ عبت و انہ کنم سے بدہ تا و گر اندیشہ بیجانہ کنم خوں چرا در دل آہی گنبد مینا نہ کنم</p>

<p>غم دنیاے دلی دشمن دین دل ماست ناکسم گر بہو اداری آن زلفِ دوتا منکہ انکم ہمہ جا گنج گہر کردہ دوال ہمہ رافتر و فنائے ہمہ روشن شدہ است شمع رخسار تو فرمود کہ در روز و شبم صبر و ہوش و خرد و دین و دلم رفتند آن بہر فیت کہ بد بینم و گویم بہر است</p>	<p>فیت مردی کہ علاج غم دنیا نہ کنم پنجہ در پنجہ مرد افکن جو زانہ کنم خندہ چوں برزند کم خنج ثویانہ کنم از تو ہم جز تو ہاں بہ کہ تمنا نہ کنم کار پردانہ کنم من ہم و پردانہ کنم نوم تا ہمہ را پیش تو پیدا نہ کنم ہنر آفت کہ بد بینم و رسوا نہ کنم</p>
<p>کہ بلا گر چہ رلود از دل محبوب قرار من چہ در بخت آسودہ تماشا نہ کنم</p>	
<p>دل دادہ ایم و تحفہ دروے گرفتہ ایم خورشید و ماہ را کہ سراز آسماں گذشت سرگشتہ تو ایم و فلک پیش خیل باست ماہا ہوائے میکدہ بر سر قنادر است چشم و چراغ مادل صبا است چوں بہر آبے نگر بہشت زندہ بر ہوائے ما دنیا زن است و عاشق دنیا نہ زن نہ مرد</p>	<p>خس خورده ایم و چہرہ زردے گرفتہ ایم از دفتر حساب مال تو فرے گرفتہ ایم در وادی بھوں پے گردے گرفتہ ایم آنجا نشان چارۂ دروے گرفتہ ایم نا از کتاب حسن تو فرودے گرفتہ ایم آنجا نشان چشمہ سرودے گرفتہ ایم ایں پند را بگوش ز مردے گرفتہ ایم</p>
<p>محبوب مدے است کہ از ناکتیدہ سر یکبارہ ترک باد یہ گردے گرفتہ ایم</p>	
<p>ماتن ہمیش مفت سلم نے دہم تشریف غم ز روز ازل سرفشت است مادل بجاد گوشہ میخانہ بستہ ایم</p>	<p>لینے غم ترا بدو عالم نمی دہم او ہم نمی ستاند و ما ہم نمی دہم ایں گوشہ با سلطنت ہم نمی دہم</p>

<p>لذت زخم نیافت حیرت کی طریب اشنگی ز خاطر پاکہ بنے شو ویریں سرے حادثہ راہیں نبات گنڈہ شدہ بے از سر آوازہ سخا ایں شگفتہ باش کہ غم نیست خورد</p>	<p>گردل بہ ہر بانی مریم نمی دہیم تا دل بہت طرہ زخم نمی دہیم رخصت بسیل اشک دہم نمی دہیم انصاف پر سخاوت حاتم نمی دہیم ایں شردہ را ہر دم بے غم نمی دہیم</p>
<p>بایا و قورفاقت مجذوب و کج غم ایں گوشہ را بعیش در عالم نے دہیم</p>	
<p>تا پائے ہمت میر وعدہ از کہد و فرم میکنم کے رو دہد باسیم وزر با گنج یا قوت و گہر برزلف آں ماہ چکل دل بستہ ام از جان دل و گلشن صبر و وفا کارے ندام جز و دعا گفتم شدہ دیوانہ ات عمریت و میجارت زادہ ندانی کیستم کے چوں تو بے سے بدستیم ہر چند بیہوش از تیسیم از گریہ غافل فہم افیون دے با یکدگر گر کیفیت دیگر دہد</p>	<p>وست از قنناے کشم تسخیر عالم میکنم ایں عیش ہا کنز دولت اشک مادم میکنم خورا سلم مستقل از شوق سلم میکنم گاہے شکایت با صبا از لاف پر غم میکنم گفتا یکا بیانہ ات من نیز آدم میکنم بے فکر ہرگز غیبت طاعت گو کم میکنم جائے کہ بر نیکشتم ہا بے ہم از جم میکنم زال غصہ را با خون دل پیوستہ دہم میکنم</p>
<p>خوش می ناید دم بدم دریا و مجذوب ہا ہم صبر کے کہ من در کج غم با چشم ہر دم کے کلم</p>	
<p>از دامن خود دست کشیدیم و گدشتیم دیدیم گرانی ہمہ از خاک پرستیت را ہے کہ در در یک رویا شیشہ دلہات از بلخ تھا کہ دورنگی ثمر اوست</p>	<p>از غیر تو مردانہ بریدیم و گدشتیم چوں شعلہ سر از خاک کشیدیم و گدشتیم ہر کلام بصد کعبہ و سیدیم و گدشتیم چوں بوسے گل آہستہ بریدیم و گدشتیم</p>

ہر بجا ہوسے واسنے از غنچہ گل چید
باد امن ہر غنچہ ہدایت صد خار
در پردہ آن نذر کہ چیدا و نہاں است
در بلخ ہوس میوہ صفر اشکے نیست

ما و امن ازین طائفہ چیدیم و گزشتیم
بر طبع ہر اراں نہ خلیدیم و گزشتیم
پیدا و نہاں را ہمہ دیدیم و گزشتیم
از شاخ طمع دست کشیدیم و گزشتیم

ہر بادیا گاہے کہ رسیدیم بہ مجذوب
ہوئے بہم از دور کشیدیم و گزشتیم

من از ال کلا بہت کہ بطرف ہر گز
نہ بہ در و صرا سیرم نہ بہ چیں جبرایل
بہ شکست شیشہ ما دل خیم کو نہانہ
چہ بقوت ضعیفی چہ بزور ناتوانی
گل دلا زار چشم زہوا گشتہ رنگیں
دل خویش را نہ انہم دل است پاک آہن
پیشکشی دلم را ہمہ جا شکست زلفت
بہ پناہ آستانے شدہ ام چو لوح آہم

چو طلسم آرزو ہا کہ بیکہ گزشتیم
نہ خار شام غم را نہ سحر شام
کہ من ایں شکستی داز تو بیشتر شکستم
دل و سخنان خود را نہ بزور و زشتیم
سرفار دے غم را ہمہ در جگر شکستم
ز غم تو بسکہ در دل سر نیستہ شکستم
چہ عجب گزشتہ بدہم بہر شکستم
کہ در اں سفینہ ہرگز نہ بد خطر شکستم

ہمہ جا کشیدہ دہا بر خیمدے مجذوب
بہ نکلہ طلسم کہ درین نعر شکستم

مگر رنم کہ در میخانہ باشم
ز نیش نوشی رو کا مین از پیش
دل دریا کشم خوشنود از ال است
چرا از نیش فرو شل و مد گردم
عداں مجلس کہ ساقی شمع بزم است

رفیق شیشہ و پیانہ باشم
روم در کار خود مردانہ باشم
کہ من در وی کشن خندانہ باشم
چرا با آتش بیگانہ باشم
چرا جہر کشن پیرانہ باشم

<p>بحرف ناصح و فریاد واعظ روز ابد ریا عشقت بے عیش بیاساقی بر غم کور طبعان قومی باید که دائم شاد باشی تو عالم آشنای آشناساخت</p>	<p>اگر عاقل شوم دیوانه باشم چو درد اتم چو لب طان باشم خواب ز گیس مستانه باشم چه باشم من که باشم یانه باشم اگر بجایان بیجان باشم</p>
<p>چه حاصل از غم ایام مجذوب بطل بهتر که در میخانه باشم</p>	
<p>هر زماں از خون دل جام شراب میزنم نیستم پیر دانه تا خود را بهر آتش زنم فنج را می بوسم و یاد دے ز لعلت میکنم گوشه میخوانم و یک شیشے با میوشی از صبوحی مطلبم جز گریه مستانه نیست از تماشای کواکب حیرتم را مطلبی است میکنم دل را تسلی با خیال عارضت</p>	<p>در غم شکر بے بر آتش آب میزنم دزد اسم لاف و فائے آفتاب میزنم ساغر می نوشم و فله صواب میزنم بر صدف هم محبتاں باز انتخاب میزنم بخت خواب آلوده را بر رخ گل میزنم با خیال شوخ چشماں راه خواب میزنم آتش پروانه را بر اضطرار میزنم</p>
<p>ایں کالم بس که چون مجذوب در دیر منال دم ز خدمت نگاری عالی جناب میزنم</p>	
<p>پیاد کش و رند و غراباتی و مستیم جز پیردی و پیرمغان و پیرانیت آن نیست که با هم به غم تو به نایم بانگ خدی فراق رستی تو آن نیست اندویش بیاورد که شد و میرفت</p>	<p>تزویر ندانیم همیستم که هستیم ما بر سر قمار چهل روز هستیم ما تو به که کردیم چهل روز شکستیم کو خلق بدانند که ما با چه پرستیم آنست که لب بر لب چنان شکستیم</p>

<p>آرزو بدام تو فنا ویم که رستیم عبدیت که بازلف من سا تویم بر دامن لطف تو سر پاهم و شیم</p>	<p>بجای تو سلف تو را گشت کردار یکم بر پیش شدن و نشستن بر سلفش دوست که مایه سر پای</p>
<p>در محبت مجذوب چه گلهای که نه چیدیم نقد بار در ست که با تو به شکستیم</p>	
<p>کزین دریا بگوفان خیر شاید بر کنار اتم که بخود گردم و تنها بدنبال شکار اتم که محل محل بشکند گلزار و من و خار اتم که دست از پائے خم بر خیزم و در پیکار اتم روم در عالم مستی بفکر ننگ و عار اتم که بایا درخت مستان بطرف لاله دار اتم</p>	<p>بعد از غفلتی چون موج هر کوب قرار اتم غزال نهی پر جوش است کوا بجم کثرت اتم چرا بوشم درین میتجا چشم از روی آن ساقی در دل میخاستم تو مرا تمنا و کنار افتد شعور عقل را چون نیست طار از ننگ نادانی جنون از دعاها سینه ام آن لحظه محل خجیند</p>
<p>دل من آن لحظه خاطر جمع گرد و از پریشانی که در پائے تو چون زلف و دلبه اختیار اتم</p>	
<p>دامن آلوده بر آفتاب انداختیم لے خوش آن دلها با هم در گلاب انداختیم این کتاب بر غلط را ما آب انداختیم در کینش خویشتن را با خواب انداختیم مرغ دل را خوش بدام خطر آب انداختیم ای خوش آن فوین که با هم در شراب انداختیم انظر از دور در موج شراب انداختیم</p>	<p>چشم ترا خیر بر ویش بے نقاب انداختیم اشک لدا باخبار دل نشاط دیگر است تحقیق دور اندیش را ویم چه چاره نیست هم خواب آهونه فیض چشم دلم کرد بود باز با صد بقراری بهر آن یکدانه حال خسته را با خون دل پیوسته بر سر میکشم سیر دارد دامن این دشت لاله از کتله با خود سلفیت مجذوب بود و سرفیت</p>

از ریاضت نه بستم ترک عادت میکنم
 بهتر از اشک دست هیچ استغفار نیست
 کار و بار می فروشان دل پرست آدمی است
 آدم بر آستان تا کنم جل را شمار
 بے رخت بانه آتش در گستان میزنم
 در خیال لعل بگونت و لم خوں می شود
 گر کنم محاسبه رقیبان نوازش در نیست
 چوں ملک تاشوم در محفل جاں شمع بزم
 دولت بیدار دل جز دیده بیدار نیست

میردم در حلقه دستل عیادت میکنم
 بعد ازین با گریه تان طاعت میکنم
 میروم تقیث از باب مروت میکنم
 جان چه باشد آنچه مقدور است خدمت میکنم
 بے قدرت سر نه که می بینم قیامت میکنم
 تا نمکدانی بکار این جراحت میکنم
 همچو مجنون با سنگ لیل محبت میکنم
 خویش را بر دانه خدام حضرت میکنم
 چشم باز خوشتن را یا دولت میکنم

از گناه خوشتن مجذوب خاطر جمع دار
 التماس از بادشاه دین و دولت میکنم

چه غم دارم غم ولدار دارم
 ندانستم و لم را چوں ببودند
 و لم جمع است بازلف پیش
 ز بس در کوچه با بیهوده گشتم
 رقیب از خاطر من نگذاشته هرگز
 سلیمان خاتم افکنده از دست
 ز خیم کج زبان اندیشه انیت
 سراپا عیسم و نیک شناسند
 از انم چشم بر مال کس نیست
 دل از کف دلا و مجذوب مسم

چه کم دارم غم بسیار دارم
 زیاں از گریه بازار دارم
 مسلمانم سر زمار دارم
 خجالت از درود پوار دارم
 شکایت گویند از یار دارم
 درین میخوله من هم کار دارم
 زبان خوش بر لئی ما دارم
 کریمه راحی ستار دارم
 که من هم چشم گوهر بار دارم
 بغیر از عاشقی صد کار دارم

روز خوشی بطالع خود باز دیدہ ام
 منعم مکن کہ بلبل ہجران کشیدہ ام
 بے دوست روشنی ندیدہ نور دیدہ ام
 از لالہ زار عشق تو گلہا ست چیدہ ام
 حزنہ کے کہ در فراق تو بر خود میدہ ام
 حق بانست زانکہ میرا زناں خریدہ ام
 ساقی شنیدہ بود و لے بندہ دیدہ ام
 از مفتیان مدرسہ ہم واریدہ ام
 چوں کوہ در حصار فلک آرمیدہ ام

ایدل بیا کہ مردود وصل شنیدہ ام
 در بزم وصل نالہ لقیں دلکش ترست
 پروانہ دار روز و شہم در نظریے است
 در سینہ دل غنیمت کہ در تنم کفایت
 بیا و زلف روئے تو و لیل و الضحی
 در دست عزیز تر بود از جان عالم
 دست دہندہ آب بر آتش زندہ ام
 تنہا بہ پیش پیرمناں سے بہ از ریاست
 و عشق کیل حادثہ بستم نے کند

محبوب شدہ باد کہ آمد بہار وصل

بالیدنی بطالع خود باز دیدہ ام

از جہاں گل چیدہ از بخت جہاں بر خود ایم
 مابد و رقبہ آخر زباں بر خود ایم
 از شاخ سدرہ در باغ جہاں بر خود ایم
 تا شب قدرے بایں گنج رمان بر خود ایم
 تا بدام حلقہ عنبر نشان بر خود ایم
 گرچہ مادل دادہ ایم اناجاں بر خود ایم
 ما بہ بزم خسرو آئیں کیاں بر خود ایم
 آنچہ مارا بود در نیت باں بر خود ایم
 چوں بہ باز بہائے خوب آسماں بر خود ایم

ہر کجا مستان باں سر و اداں بر خود ایم
 گر و غم از خاطر ما سر و قداں سے بر بند
 چوں نہا شد از پے قامت بلند از چشم ما
 سالہا خوں خوردہ ام از شہر یاقوت ہاشک
 مانہ مانے اشک اشہا پریشاں گشتہ اند
 در دیار عشق باشد زندگی در یاد یار
 عیش و رویاں کجا و عشرت شاہاں کجا
 خیر خواہاں عالمے را کردہ با ما خیر خواہ
 موذی شب بانہ رستی تا شاخ و شتر است

دولتے رو دادہ از بخت جہاں بر خود ایم

از دود پیرمناں ہر دم من و محبوب را

<p> بخون دہیہ کتے بے نگارم جو مطلوب در غواں کفر نقش حکایت ہائے ایام جفا را کشم طغرا مضمون ہائے دسوز بہم حمیدہ چوں بار آہش بین آں ہایوں بال شاید الہی جہاں گرداں دلش را بروی باز گرداں آں سارا بدہ ساقی شراب ارغواں رنگ ہمید و فنا از دل کفر برد باین شرط از کفر مل برد و لدار اگر عشقم نہ بخشد عمر جاوید الہی عمر جاویدم کن جہاں </p>	<p> یکایک مضمون ہائے آہ و بیکارم باین غواں زہا تقی یا و آرم بہ تقریب فاکہنیک شمارم کفر خمش ہائے کفر کہ دارم بہاں طارقہ سی شمارم بفا سرخ بال از غم سر بر آرم ز لطف مہر ماہر کس ندارم کہ دیگر نیست تاب انتظام بآن نیست کہ مہی روئے یارم جفا جوئے کہ کہ و امید دارم کہ دست از دواں او بردارم چہ حاصل از حیات مستعارم کہ احسن تر ایک یک شمارم </p>
---	--

تعب نیست از اقبال مجذوب

کہ بہت بستہ یارش را بیارم

<p> کو بہت مردانہ تا از تنہا رم کنم کو عشق مہ رخسارہ کو شوق آتش پارہ کو زلف آں ماہ چگل کو آں بلا کین دل کو دہ لقتے تا یارو من مستان شویم اندچن کو طوق ہمیں غنچے کو خاتم لعل بے گاہ از گناہم تم گسل گاہ از عبادت منفعل </p>	<p> چوں کار ایں عالم شود تسخیر آں عالم کنم تا با سر شکالہ گوں غل و در دل عالم کنم تا خاطر محمود را آشفستہ و در ہم کنم او رو نہد بر شاخ گل من ناز و ہم کنم تا ہم عظم را ز دواں از نقش آں خانہ کنم کو گرے بہ مستانہ تا ہر دورا با ہم کنم </p>
---	--

<p>دل آب جہاں کے شہر میں سیر جام خم کنم حلاوت پہنچے تا آگہیت از حجابت دستم کنم ہوازم پہ پیشانی و مایا حلقہ ماتم کنم من با خدنگ راستی ہجوں کمانش خم کنم تانا تو بر تو شیر داں یا خندہ بر حاتم کنم</p>	<p>ہم کو نہ دیکھ کے شے نہیں کہ ہم کام نہ لے تلخت کیماں برباد شد بدو رک ز بزم یاد شد شاہ نوازش کن مرا تا صبح خمسم ترا اگر خمسم کج کر کش شو یا شعلہ آتش شود تا گشتہ ام مہیت گدا می گویم و ملائکہ روا</p>
<p>اگر چند روز سے با جفا صبر سے بود مجذوب از دولت غم عیشہا با خاطر حتم کنم</p>	
<p>بند سے بچائے عقل و دیوانہ بستہ ایم چشمے کہ از عنایت بیگانہ بستہ ایم سداست مایہ بہت شانانہ بستہ ایم احرام کعبہ در رہ میخانہ بستہ ایم ناول بزل ف یار حکیمانہ بستہ ایم تہمت بہ عشق بازی پر داز بستہ ایم بیان بہ ستیاری بیمانہ بستہ ایم</p>	<p>ہر جہاز سرگزشت خود افسانہ بستہ ایم مشتاق یک نظر دہ دیدار آشناست در ملک فقر یا غم یا جورج حرص نیست در جہ جوئے دل کہ ہاں خانہ خداست سیمائے شمع بد دل شب خوش تر است خواہش کجا یہ جذبہ مشوق میرسد بالشفات ساقی و احسان میفروش</p>
<p>مجدوب بادہ نوش کہ مایم ویک امید اں ہم بالشفات کریمانہ بستہ ایم</p>	
<p>بر طرف دامن سے سر پہ گزرتہ ام پیمانہ ہم از کف ساقی گزرتہ ام ایں ملک ما بہ تحفہ آہے گزرتہ ام من ہم مدی حصار پناہے گزرتہ ام آنجا نشان خانہ ما ہے گزرتہ ام</p>	<p>اگر دیدہ ام بخار و پناہے گزرتہ ام در خاطر شکست طلسمات آرزوست گنج قناعتم زہنایات لطف اوست منم مکن ز حلقہ مستان سبب صفا پائے طلب ذکوی خرابات چوں کنم</p>

<p>تا نخست ہفتہ نکا ہے گرفتہ ام برہر گناہ ز توبہ گوا ہے گرفتہ ام</p>	<p>چون شمع دل گداختہ صد بار جراتم تا خجلت از کرم نہ بود روز باز خواست</p>
<p>محبوبِ خار کسارم و در انتظار دوست در کوچه و فاسر را ہے گرفتہ ام</p>	
<p>بالب منہج و دفع خسارے بکنیم التمنا سے ز لب لعل نگارے بکنیم خویش را محور رخ لاله عذارے بکنیم عیش آنست کہ باہر نگارے بکنیم زاں مہاں صلت آنست کنارے بکنیم باسر زلفِ محبوبت قرارے بکنیم خوشترا آنست کہ صرف غم یارے بکنیم شاہبازے برسانیم و شکارے بکنیم باید اندیشہ ہم از روز شمارے بکنیم تیرا ہے بکشیم از دل و کارے بکنیم</p>	<p>خیز تا از در میخانہ گذارے بکنیم راہ ظلمات و لب چشمہ جیواں در دست ماہاں بہ کہ دریں دائرہ حیرانی نیرت و رانجمن و غطابجر غصہ دہ در مقامے کہ بیا و لب اوے بکشند ماند انیم پریشانی ماتا کے و چند عمر نقدیست کہ البتہ ز کف خواہد شد خواب را سرودہ و بر خیز کہ با دیدہ باز عمر تا چند شود صرف شمار روز و سیم پیش ازین ہم نتوان کرد دارا با خصم</p>
<p>عمر محبوب نہ این روز و شب سالِ مہ است عمر آنست کہ صرف غم یارے بکنیم</p>	
<p>تحتِ من ہم شمار تربتِ مجھوں کنم بھرا بے آب سازم دشتِ راہیوں کنم تا ز رشکِ پیغمبرِ خوں و ردل گمروں کنم دیدہ را آئینہ دار حسن روز افزوں کنم خاطرش از یسجِ میترسد ندانم چوں کنم</p>	<p>مہروم تا گریہ و دامن ہاموں کنم نیتِ حضرت و نہ بتوانم بزورِ اشک آہ کو غمِ عشق کہ در خاطر نشیند کوہ کوہ دولتِ دیدار آں باشد کہ در بزمِ مہال یہ سچ گفتیم آں دہاں را لب بدنام کشود</p>

<p>بے لبش جز خونِ دلِ عام نباشد در نظر دلبرم طفل است و از حالِ قریب آگاه نیست جوہرِ دل را نشاید بے گداز آئینہ ساحت خواہم را گفتم فرو تر شو بفکرِ مال خویش</p>	<p>ساغرِ خم خالی جو گرد و دیدہ را بر خوں کنم دوست از دشمن نئے داند مذاہم چوں کنم ایں خیالِ خام را باید ز سر بیرون کنم تا خبر دارت ز اقوالِ زیرِ قاروں کنم</p>
---	---

<p>غم مخور مجذوب بہتید جنونی کردہ ام باز میخوام بیک ساغر ترا ممنوں کنم</p>	
--	--

<p>آں شب کہ با خیالِ بست غنچہ خفتہ ام بیدار کردہ صبحِ سعادت مرا نہ خواب دائم لبست نہ خندہ و ردیت شکفتہ باد صدرہ میانِ خوف و جا فکرتم گدخت باید ز آستانِ تو جویم دوائے خویش از خارِ پائے ہستم اندیشہ کے کند حیرت مکن ز ہمتِ مجذوبِ دوزِ عشق نیکو نگہ کہ نسخہ دیوانِ محشر است</p>	<p>صبح از نسیم زلفِ تو گل گل شکفتہ ام آں شب کہ در خیالِ تو بیدار خفتہ ام چوں گل بیک پیالہ کنی گبر شکفتہ ام با آنکہ مرثوہ ہا ز کلماتِ شنفہ ام آسگاہ جز تو کیت ز رازِ نہفتہ ام در راہِ دل کہ با مرثہ یکسر رفتہ ام گر شش ہزار بیت بیک ماہ گفتمہ ام ایں شش ہزار دور کہ بیک ماہ سفتہ ام</p>
---	--

<p>مجدوب لافِ عشق زون عاشقانہ نیست این مکتہ را بگویش تو صد بار گفتمہ ام</p>	
---	--

بقیہ اشعار مثنوی ردیف (د) صفحہ ۶۴

<p>معنی نوائے طرب ساز کن نوائے دلم عاشق ساز تست گو فاش رسوا با آوازِ نے</p>	<p>طرب را دریں پردہ آواز کن خوش آمدل کہ مشتاق آواز تست کہ ایں فتنہ نے جم گزارد نہ کے</p>
---	--

معنی گویا فاش با تار چنگ
 سخن تاج خوش گفت آواز دلف
 شب تار طنبور دیدم گر لیست
 چه خوش گفت تا قوس این کهنه دیر
 الهی برستان دوز است
 باں هر دو یک تن که روز ازل
 بد ریاکش بزم روحانیان
 بشا ہے کہ در منور عرف
 به لعل لب مخزن اجتناب
 به شیر کے کہ در پیشه استخوان
 باں رونق افزائے غمخواران
 باب دوزخ باغ وستان علم
 بشا ہے کہ واد از صدق تاج
 بفرمان ده کشور علم دیں
 بورد دل آراے شاه رضا
 بجود جوادے کہ روز نظر
 باقبال اس شاہے عالیجناب
 بشا ہنہے کہ سجود در شش
 بخاک رہ اس شہنشاہ دیں
 باں چاندہ کہ با یکہ گمر
 کہ مجذوب را پیش ہوائے او

کہ جائے مکوح است این دیر تنگ
 کزین دامہ ایچ ماندہ بکف
 کہ جز زہر مور می کاسہ چیت
 کہ یزدان کریم است و انجام خیر
 کہ دل بر تو بستند از ہر چہ هست
 کشیدند ساغر بہ کین ہبل
 کز و شد زمین قبلہ آسمان
 کشیدہ بسر ساغر نو کشف
 کہ یا بندہ او زہر نوشان شفا
 نسا بید از بحر آتش عنان
 کہ زینت از دیانت عرش بریں
 بچشم چراغ گلستان حلم
 کہ یا بد ازو دین پاکان رواج
 کہ بود افسر شلف والکافلین
 کز و آشکار است راہ رضا
 گنہ کار تر را کند شاد تر
 کہ برج دہم را بود آفتاب
 فزوں از لاک بود عکرش
 کہ بروے شود ختم فتح مبین
 کشیدند جام شفاخت بسر
 ز جام بخاش کنی سرخ دود

بہ نرود شہاں بادل پر امید
چناں کن کہ برو گہت جان کھن

کنی درود عالم مرا رو سفید
بریزند خونم بجاک نجف

آتش شب در نیتا نے فقاو
شعلہ تا مشغول کارِ خویش بود
شمع ساں آتش زبانی ز آلِ گروہ
بانگِ نرود بر شعلہ کے بید او گر
بے سبب ایں فتنہ و آشوب چیت
بیگنا ہے راجھا کردن چراست
گفت آتش بے سبب نفرو ختم
با چنین دعویٰ چرا اے کم عیار
ہر کجا گفتی منم با صد نمود
سایہ ساں دائم بپتی ماندہ
از فنا گر شدہ مے داشتی
گرچہ خاکستر نشینت کردہ ام
کار من نیک است کہ بس میکنم
ہمچو نے مجذوب برگِ خود ساز
اہل دل مائل بپستی نیستند

سوخت چوں عشتقے کہ در جانے فقاو
ہرنے شمع مزارِ خویش بود
بادل پر از شکایت کوہ کوہ
آفتِ دوراں پائے خشک تر
در شکستِ دل ترا مطلوب چیت
بند بند از ہم جدا کردن چراست
دعویٰ بے معنیت را ختم
برگِ خود ساختی ہر نو بہار
ہمچناں در بندِ خود بودی کہ بود
در پسِ دیوارِ ہستی ماندہ
از شررِ تھنے بدل مے کاشتی
بر ترازِ چرخِ بریت کردہ ام
ناکے تاہست من کس میکنم
چوں حریفانِ زبانی کج میناز
ہمچو نے در بندِ ہستی نیستند

اتمام متفرقا باقی عزلیا از ردیفان تا ختم دیوان
ز نیر طبع ھ

صحت نامه از ردیف الف تا ختم د

دیوان مجذوب تبریزی

صفحہ و سطر	صحیح	صفحہ و سطر	صحیح
		ردیف الف	
۹ سطر ۴	کشادہ	۹ سطر ۹	زحمت
۵ سطر ۵	پادہ زر	۱۱ سطر ۱۱	سیر آہنگ
۹ سطر ۲۰	شت	۶ سطر ۶	بگیرد
۱۱ سطر ۱	جلیبت	۱۳ سطر ۱۳	میگرد
۱۱ سطر ۱۱	از فردغ	۹ سطر ۱۳	خورشید و مہ
۱۱ سطر ۱۱	ہر جا الہ	۱ سطر آخر	آفر دگر
۱ سطر آخر	دادہ دو	رباعی نمبر ۶	بخشنگی
۱۹ سطر ۴	انتقاش	۱ نمبر ۱	از دیدن زر
۲ سطر ۲	پرورش	۱ نمبر ۱	مطلب مطلب
۱۲ سطر ۰۰۰	بگیرہ از	۱۷ سطر ۰۰۰	شہسار
رباعی نمبر ۲۱	راز	۲۰ سطر ۲۰	بلام دل ترا
رباعی نمبر ۲۲	نشد	۱ سطر آخر	راتیت
۲۲ نمبر ۲	بے توبہ فرو بردہ نفس	(ب)	
	را نکشی	۱ سطر اول	رق شتاب
		۱ سطر قطع	دوس نہ ہو فکر کتاب
۳ نمبر ۳	جہالی	۱۳ سطر ۱۳	آئینہ دار
۳ نمبر ۳	تنک بساط	(ت)	
		۱ سطر ۱	قرآن ہی شود

۵۵ - سطر ۱۳	دنی	۴۲ سطر کے بعد یہ شعر ہونا چاہیے
۵۶ سطر ۱	شمعے	آنکہ از کم فرستی ہائے جل آگاہ شد
۶ - سطر ۹	--	توبہ دیگر از سے کلفام نہوانست کرد
خاطرش از بیکہ وار و از استغفار حسن		۴۳ سطر ۱۹
گر و عار ازیر لب ہم میکنی آہستہ نیست		۴۴ سطر ۱۵
از در تو دوسم	۶ - سطر ۱۵	یاد او کن از خدا غافل مباش
- -	۶ - سطر ۱۹	باش دور ذکر خدا با یاد او
زینت چرم کہ دگل گل شکفت		۴۵ سطر ۱۳
- - - - -		۴۶ سطر ۱۲
باقی دال، داؤ او نقطہ کم و بیش کی صحت غور ظاہر ہے۔ مبحث از ردیف (۱) تا ختم		
تمام ہوا۔ باقی برداشت تا ہی		

غزلیات نادر حصہ اول ۳ حصہ دوم ۱

حصہ سوم زیر طبع ہے۔ دیوان مجذوب کے خریداریوں کو

غزلیات نادر مفت

المشاعر
حکیم میر دور علی رعد نمبر حضرت میر محمد علی خاں شہید دہلوی
مرحوم المتخاطب میر الشعرا از سرکار شاہ دکن اب ناصر الدہلوی بہار مغفور

دیوان مجذوبِ رلیف میں یہ غزل سمو اُباقی دہ گئی ہے

چوں جامِ باوہ کوئے منانت مکلم میخانہ را بجائے بہشت نمودہ اند آب و جھائے میکرده ام گشته سازگار ساقی بیار ساغر آئینہ فام را باکم بہ میں عشق ز شمشیر خصم نیست اندیشہ نیست بہترین دل راز چاہو تن عیشم مکن بہ فقر کہ چوں شمع آفتاب خدمت نکرده کس بقائے نمی رسد	پاکست طینتم چہ شد آلودہ دامنم تا از خیال محو نہ گردد نشیمنم ز اس رو کہ سایہ پرور طوباست گلشنم باشد نظر بچہ ہرہ مقصود انگنم از آتشم تیرس مترساں ز آہنم پروردہ تہمتن عشق است بیشنم بانور دل لباس گردانست بر تنم این نکتہ بس بود ز مقامات ہر فنم
--	--

مجدوب می کشم سر شوریدہ را بدوش
تا روئے دوست نیم و در پاش انگنم

غزلیات جامع دیوان مجذوب از حکیم میرزا علی رضا نقبدار و حکیم دواخانہ واری جکشن - دکن

جمال نور حقیقت محمد عربی گل سر سبد خلق زینت کونین صنیائے صبح ازل رونق دوام بلد کھلا اسی سے تھا لولاک فعل ابجد کا خدا نے خلق کیا سب اول آپکا نور نہ عبد تجھ سا نہ معبود کے سوا معبود جو سر فراز تھا عرش بریں شب معراج جنہیں مجال بشر کی ہے خود خداوند	کمالِ حسن رسالت محمد عربی بہار گلشنِ قدرت محمد عربی شیفیع روز قیامت محمد عربی ہے اسم مقصدِ فطرت محمد عربی انیس خلوت وحدت محمد عربی یہی ہے اصل حقیقت محمد عربی ترے قدم صحتِ عزت محمد عربی رقم ہو کیا تری عظمت محمد عربی
---	---

<p>دکھانے اپنی ہی صورت محمد عربی کتاب حق تری عزت محمد عربی</p>	<p>محال تھی عقلی خدا کی رُیت ہے حدیث وحی خدا ہے تو بس ہی کافی</p>
<p>خدا کے واسطے اشعار وعدل ہوں مقبول یہی ہے نذر عقیدت محمد عربی</p>	
<p>مال ختم رسالت محمد عربی بہار گلشن قدرت محمد عربی کہ خود ہے سایہ رحمت محمد عربی نری وہ منزل رفعت محمد عربی وہ خاص تیری ہر امت محمد عربی کہ دو جہاں میں ہے رحمت محمد عربی نتہا کے نام کی شرکت محمد عربی خیط کثرت و وحدت محمد عربی</p>	<p>کمال صنعت قدرت محمد عربی ضیائے صبح ازل رونق دوام ابد نہیں ہے سایہ کا سایہ دلیل روشن ہے کسی نبی کی رسائی جہاں نہیں ممکن جو جیسا ب رہے جیسا ب جنت میں علیٰ رب فخر ضیٰ ہے شان تقدس وہ لا شریک ہے لیکن اسی کے نام کیستہ مقام اقدس علیٰ ہوا ہے جمع الجمع</p>
<p>دکن میں وعدل ہے مثل اولیں طالب زید ہے اشتیاق زیارت محمد عربی</p>	
<p>صلہ ہر بیت کا بیت جہاں ہر فیض سجانی کہ ہر سورۃ میں بسم اللہ ہے عنوان قرآنی ہوا ہے آفتاب صبح روشن مصرع ثانی سر عرش بریں تجھ کو ہوئی معراج جسمانی تو ہے امی لقب اے منظر عرفان ربانی محمد مطلع اول علیٰ ہے مطلع ثانی مخالف فی الحقیقت ہر امر و ام شیطانی</p>	<p>ہوا ہے محمد کو حاصل موت میں فخر شاخانی مقدم انبیاء سے نام اقدس ہے محمد کا نہا ہے وصف رخ میں بدر کمال صبح اول کلیم و طور ہے بام سیح و حضرت علیؑ ترے شاگرد کا شاگرد جبریل امیں ہی ہے حدیث نور کو دیکھو اگر دیوان خلقت میں کلام حق نبی کی آل اطہر بادشاہی رہبر</p>

<p>بہتر و فرخی ہیں ایک رفتہ اہل جنت ہے سُخاوت تیری جنت بخشش کو تر بخش ہے شاہ نبوں زوار دنیا میں رہوں جنت میں مقبلی ہیں مدوا سے قبلہ وہی المدوا سے کعبہ الیام</p>	<p>محبان علی ناجی ہیں باقی سب ہیں نیرانی ترے رافت کی رحمت کی ہے ہر مومن پر از نانی یہی دارین میں ہے مدعا کے شوقِ ایمانی کہ یہ درودِ جدائی ہو گیا ہے دشمنِ جانی</p>
<p>ہنیں ہے سر نوشتِ رعد سے اتک گلد شکوہ مگر ہو آستانِ روضہ اقدس پہ پیشانی</p>	
<p>کہاں تک در و فرقت میں ہو ضبطِ سونپہانی ترے درگاہِ عالی کا گداہوں ملے شاہِ فرہال ولمن میں یہ سفر کب تک مدین میں طلب فرما دمِ حجاز نہائی اے مسیحا کے مسیحا ہے شفاعت کا پھر ہو گناہوں سے پشیمان ہوں ترے سلمان کے خادمِ خادم ہوں خادم ترے حواںِ کرم سے نعمتِ دارین حاصل ہے خدا کا تھاجہاں میزبان ہے اہل جنت کا یہی تجربہ مطلق اور آئینہ ہے وحدت کا خدا کی معرفت حاصل ہوئی تیرے توسل سے کتابِ السد تیری آلِ اطہر ہادی و رہبر ہے تجھ میں حسنِ نو صمد پھر وہیں کے وہیں ہیں</p>	<p>پریشانی سے میری خود پریشاں ہے پریشانی یہاں شاہی فقیری اور درویشی ہے سلطانی کہ آسانی ہے مشکل اور مشکل میں ہے آسانی طوافِ روضہ اقدس شغل ہے درودِ روحانی پیشانی ہے توبہ اور توبہ ہے پیشانی عطا ہو دین و دنیا میں مجھے سخت سلیمانی نصیبِ غیرِ خوانِ اغنیا پر ہو نگس رانی شبِ معراج تھی عرشِ بریں پر تیری مہمانی ترے روئے نور سے عیان ہے نورِ جانی وسیلہ گرنہ سمجھیں تجھ کو ہے یہ انکی نادانی ترا فرمان سے حکمِ خدا و وحی ربانی کہ فواہل جہاں پر ایک حسنِ ماکہ غفانی</p>
<p>علا ممدوح سے دارین میں ہے حاصلِ نعمت لکھو لے رعد پھر نعتِ نبی میں مطلع ثانی</p>	
<p>محمد باعثِ لولاک اے محبوبِ نیر وانی</p>	<p>ترے قد کا نہ تھا سایہ تو پھر تیرا کہاں ثانی</p>

الف آدم میں اول اور آخر یا ہے عیسیٰ میں
کتابت میں بھی آخر یا کی دوہیں مقرر ہیں
ہو یا نور محمد خلق - آدم آب و گل میں تھے
یہی ہے معنی قدرت یہی ہے باعث خلقت
ہوئے آدم جو موجود ملائکہ ہے سبب ظاہر
کسی کو یثرب آدم سے تا عیسیٰ نہیں حاصل
مخاطب انبیاء ہیں اپنے اپنے نام سے ہر جا
خدا جسم و جہت سے ہے بری ویدارنا مکن
نبوت ختم ہے ان پر امامت ختم ہے ان پر

محمد مصطفیٰ میں یا ہے ختم یا ہے امکان
نبوت مصطفیٰ پر ختم ہے یہ یا ہے برائی
رہا لاکھوں برس مصروف ذکر و حمد جانی
اسی پر کثرت کفر کا عیاں ہے سر نہانی
کہ تھی نور محمد سے نور ان کی پیشانی
کہ سبحان الذی اسویٰ سے ہے مزاج جانی
مگر تیرے لئے القاب میں آیات قرآنی
محمد مظہر نور خدا ہے وجہ عرفانی
انظیر احمد کا عالم میں نہ مہدی کا کوئی ثانی

خدا کے حکم سے اے رحل زمان محمد سے
ہوا ہوں تابع آل نبی و حکم قرآنی

مخمس بر اشعار مجذوب تبریزی از حکیم میرزا نور علی رحل (دکن)

تا بود کارت ہمہ کردار عدل { نطق و گفتارت شود گفتار عدل
شعر مجذوب است رعد آسمان عدل { یار نیکیاں شو کہ در بازار عدل
حشر کس میشود با یار خویش

(۲)

یا علی حب تو باشد بہتر از ہر طاعتے { مومنان را بہت باید بہتر از طاعتے
رعد چوں مجذوب اند بہتر از ہر طاعتے { بہر کہ بہت را ماند بہتر از ہر طاعتے

(۳)

جنت و جلد بہ زرق و نیت { طاعت عارفان اجرت نیت
بہترین نفع و طاعت نیت { ہیچ سودے بہ از عبادت نیت

(۴)

تو عبادت بر آسود مکن { کج را بہر گنج ما داکرد
فاغیے ذکر سجدہ پیدا کرد
دلی تسبیح را تماشا کرد
ترک دنیا بلے دنیا کرد

زادہ آنجا کہ در فن و غلیت

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ایں کلام مرغ و نظیر دیوان خواجہ فاضل شیرازی یعنی دیوان مجذوب تبری الموصوف بہ

دیوان مجذوب

س ۱۰۶۶ هـ

از ریف ن تا ختمی

منقول از کتبنا حکیم نیر علی صاحب رعد حیدر آباد کن

مطبوعہ دارالکتاب دارالاحیاء

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

<p> با ماه سخن گفتن درخواست می دیدن آن قامت عناراد جلوه گری دیدن خورشید که نتوانش پیش از نظری دیدن بعد از سفر ناخوش روی سفری دیدن بیجا چه کسی منعم از حور و پری دیدن در تیرگی شب با فیض سحری دیدن در دیو نظر کردن دیدار پری دیدن با آن همه خود بینی عیب گری دیدن از هر دو جهان حق در یکباره بری دیدن </p>	<p> مجنون تر آنکه روی دگری دیدن عمر نیست که مهر گردان هر کوی تو میگرد چشم شهیدانت کمتر ز قیامت نیست بان آیدل ناپیدا باز آنی که خوش باشد واعظ چو گریزی نیست از جنت غلالت ای منکر شب خیزان برخیز و تماشا کن دانی که تصوف چیست آن ناهم جوینان ای مست مشو پنهان از شیخ کز و دو است دانی که فراغت چیست آن بهر پاشتن </p>
---	---

مجدوب من مجنون تعلیم زهم داریم
 رفتار جوانان را در کلب وری دیدن

<p> در گفتگو به شرب هر کس نگاه کن از دل بدل چو رشته تسبیح راه کن با دوست باش فیکده را خاتمه کن در دقت خنده وضع جهان نگاه کن خود را برو قناده ترا ز خاک راه کن رویش مبین تصویر زنگ سیاه کن </p>	<p> پیش تباں ندمت خورشید و ماه کن با خلق جز بلطف به نرمی مرو پیش رد و قبول دیر و حرم بحث طالع است با ای اگر نیافت ذوق گریه را باشد بدامن زرد دست کوته آنرا که دل چو آئینه گیرد و صافی نیست </p>
---	--

ہمت جاگن ز گدا پادشاہ را ہرگز کے نشستہ بجائے نمی رسد ایدل بگو کہ نامہ اعمال خویش را	خود را بزور ہمت خود پادشاہ کن خواہی بہ منزلی برسی عزم راہ کن از ہر دور و وجو کا غنہ مشقتی سیاہ کن
---	---

مجدوب چوں معاملہ حشر با علی است
من ضامن تو تا توانی گناہ کن

اینکہ آمد یا رخسید تا بانست این اینکہ میثامیش آمد با ہزاران دود باش اینکہ صیادانہ باشد پیچ خم دار دشتا این نگاہ شوخ کرد در آشنائی میدہ اینکہ جان از بستم قوت دل می دہد اینکہ نمی آید چشم آشنای بیکانہ مسم آنکہ زد و داز خاطر کشت آشنایان باز شام ہجران اسحر کردن گو پر شکل است بوسہ بار نعل جانان کے زندہ رہے جلگر	ماہ خوش رفتار یا سرد چرخانست این می شناسم غمرہ جلا دقتانست این حلقہ دام بلا زلف یریشانست این خوب میدانم ہماں آشوب رانست این غنیہ کلزار خوبی لعل خندانست این التفات آشکار و لطف پنهانست این اینکہ عاشق یادش آمد عید پیمانست این گرو فاد صبر باشد سخت آسانست این از سر جاں ہم کسے چون کرد جانست این
--	---

در دو عالم ضامن مجذوب گشتہ و نیست
خسر و دنیا و دین شاہ و خراسانست این

آتش کن آتش گرد و دایاغ روشن پروانہ ہا چونیند ساقیت مجمع مجلس تا مجمع دل کہ دم بیا و عافیت سخت مستان سیر گلشن گل گل عکلفہ بخرام رخشاں تراز کو اکب آید چشم فلاکت	پروانہ میکشان اگوید چراغ روشن ماشب بخیر گویم ایشان چراغ روشن باشد ہمیشہ مار کج کسراغ روشن تا کرد از جمالت اطراف باغ روشن نگس اگر زودیت سازد چراغ روشن
--	---

عمو نماغ باید در جستجوے دل سوخت با کاسہ طے پر خون کے سر خر و کندت	ایں شمع را نسا ز دہر بے دماغ روشن چوں را تا نسا ز می دل از دماغ روشن
--	---

ایں لطف تارہ مجذوب نامس یزہ بر دست
ہم محبت مبارک ہم چشم داغ روشن

دوست یارب چہ دید باز من بادشاہی و کبر و ناز از تو مہر از گاہ ذرہ چہ باک خندہ روز ہائے عیش از تو نظر پاک صیقل است و بہل خاطر شد و خندہ ناک از تو کردہ ام رو بطق ابروئے فکر و غنائے رستخیز از تو کیفیس بے شراب تشاہد نیست	کہ ہی یافت رخ بنا از من عجز و رویشی و نیاز از من کمن از دور احتراس از من گریہ ہائے شب را از من روئے خود را میناں ساز از من آہ دلد و زجا نگہ از من کہ نخواہد بجز من ساز از من یا دآں سہر و سہر فراز از من اینگہ میناں نکرده را از من
---	---

از تو باشد ز جہاں مجذوب
غم آں یار دل نواز از من

دشمنی با ما بحرف دیگران دیگر کمن بوالہوس افراق از عاشق نکردن جہانیت دوستی با دشمنی خود در محبت کافر نیست فصل فصل از ہم جدا کن آنچه دیدی با نیست از سر آسایش دنیا چو توانی گزشت در بر ہمین خانہ پیش آہنگت از راست	ہر چہ گوید مدعی و بحق ما باور کمن امتنانش جز بنگ زرد و چشم تر کمن آنچہ باشمشیر باید کرد با خنجر کمن ہمچو طفلان روز و شب بازی بہر ذفر کمن چوں زناں مرد کہ مینی فخر بر زیور کمن تا توانی بت پرستی با خیال زر کمن
---	---

تا نظر بر خلق داری واعظم مردم مشو تا نسازی فاش کیجا جہل و نااہلی و رشک تا شومی از جام ہمت درو عالم سرخ و	خویش را سوائے عالم بر سر منبر مکن میش مردم جنت بجائے ز خود بہتر مکن رنگ خود را پیش مردم از طمع چوں زر مکن
--	---

تا توانی ہیچ مجذوب و سبب عظم یا و گیر
از دعا یعنی بجز ناد علی از بر مکن

یار دل اے تکلف کرد جائے خوشتن یروہ بردار از گل رخسار تا در سخن باغ گفتگوئے با تو ام چوں و بر خوش دادہ با تو گویم دولت دیدار و چوں دادہ گر بر آری حاجتے را مطلب فل حال است از ہولے ابرستان نشاط و دیگر است و جد صوفی را نداند ساغر و مینا و خم سفرہ خشک کل در گوشہ مینا نیست	صورت آئینہ خود شد بردمائے خوشتن گل شود سپوش بلبل بے نوائے خوشتن از جفا طے تو گویم یا وفا طے خوشتن کرد جاناں با دلم لطف بجائے خوشتن دل بدست آدرکہ مانی مدعائے خوشتن ہر سہرے را ہست و قے تا ہوائے خوشتن بے ادب اینجا کہ می مجذوب جائے خوشتن تا کشد ہر کس بقدر اشتہائے خوشتن
--	--

دولت دیدار و مجذوب از قرآن طلب
تا توانی فال نیکو کن برائے خوشتن

بے طمع باش دعا قیت ہا کن صبح تا پاشت در تو کل شو بفتاں خرقہ راز گرد ریا نفسے گراماں دہد اجلت طفل بنخوشدہ ز حرص دل مرض حرص چہ بطول کشد	ترکسایں خوی و خاصیت ہا کن چاشت تا شام عافیت ہا کن خاک و چشم معصیت ہا کن خنجر نگہ بغایت ہا کن قافش ساز و تربیت ہا کن قلم اسباب تعزیت ہا کن
--	--

چوں قناعت علاج حرص کند   رده دل میں ہتھیت ہا کن

از جهان خراب چوں مجذوب
گوشہ گیر و عافیت ہا کن

نیست مراد نظر جز رخت لے ماہن
لطف نمایاں تو در دغم عشق تست
شاہ گداہر نیکی رو بے سے کردہ اند
خاطر خود را بردن از دل خود کردہ ام
در پیش روز و شب بردن دل ہاشم
بر در میخانہ ہم طعنے بے جا مزن
سر مہ شب گرد چشم دلت را جلا
لطف تو ہم کم کن از دل آگاہ من
شکر کہ شد و زو شب لطف تو ہم را و من
نیست مرا قبلہ جز دلت لے شاہ من
تا کہ بر بند ز من خاطر د لخواہ من
ددل درویش بوجہ شہنشاہ من
خدمت این آستان بچو در او من
روز در خشاں ترا زہر بود ماہ من

رحم تو باید کنی بردن مجذوب خویش
جز تو کس آگاہ نیست از دل آگاہ من

باصول و نسل مباحات لے پیر کم کن
دلت چو تھنہ رخ بھنگ اندازد
گہ کہ ذوق تنعم ترا فریب دہد
سفینہ ایست فالنگرش بگویم حسرت
زمانہ چشم ترا تا نہ بستہ است رخسار
نگاہ داشتن آبرو چوں مردی است
فریب خلق جہاں در کمال آسانی است
خند ناگہ راست کشید این سخن بگویش کماں
تو خویش را خلف دو مان آدم کن
محو علاج زمر ہم علاج مرسم کن
بجائے شیر و شکر خون زہر در ہم کن
بہر کہ دست ہی پائے خویش محکم کن
گیر جام و بہر عبرت نگاہ بر جسم کن
طمع مدار و وفات بکا جا تم کن
کے کہ رام تو شکل شود از ورم کن
کہ نشیت دھمن خود را برستی ختم کن

چہ رشک می بری لے بشو بر مجذوب

یابہ یکدہ خور اتو نینسز آدم کن

من بدوشی گرفتہ از تو تاج از حد بروں
نالہ کردم در دل شہباز و اج از حد بروں
ویدہ ام بر این سیخشان خراج از حد بروں
کردہ ام بیماری دل علاج از حد بروں
عجز باید کردنت با آن مزاج از حد بروں
بر کجا دارد تہی دستی رواج از حد بروں
شتر ساری بے ہایت احتیاج از حد بروں

اے فلک ہمی ز شاہاں گر پیاج از حد بروں
دا من صبح وصال ساں نیا و دم کف
ویدہ گر بے غم شد دل بے ترا و دل دوزیت
رد طبیبان خوشی را سوا مکن کار تو نیست
خاکساری کن کہ طبع یا بایر نازک است
چند گونی کوچہ احت فروشان رکباست
ہیچ دانی لطف بے پایاں چہ بخوابد زما

من دماغ آشفتنہ و مجذوب یکے پر دوست

ہرزہ تاکے می بری ناصح لجاج از حد بروں

آتش خشم را سجد و مکن
رنگ رخسار را کبود مکن
پیش آئینہ خاتہ دود مکن
سروش ہرگز از سجود مکن
تو عبادت بقصد سو د مکن
بے مے و مطرب و سرود مکن
ہمچو شمشیر بر خود مکن

خویش را تند بلیغ زود مکن
روئے خود را چو آسمان از خشم
آتش خشم را مزین بر دل
چوں صراحی بغرم نیت خیر
ہیچ سودے بہ از عبادت نیست
بزم خود را فسرده چوں زاپہ
تا توانی نمود جوہر خویش

جز بہ پیش جواد چوں مجذوب

خویش را روشناس جو د مکن

ہمچو من با سادہ رویاں عشق دندو کار کن
نخطا ز این سیر حسن جو ہر دار کن

خویش را سوا شہر و کوچہ و بازار کن
سادہ رویاں اگر گتر بازار آورند

<p>خیر خود در هر چه بینی با خلاش خوگیر دولت بیدار عاشق جز دل بهما نیست نالہ فرسا کن دل با در غم چسپیده را چشم اگر داری که بر بالا چشمت جاد دهند دیده ات هر چند نامینا ز کیه قدرت است تا بکے دل را ز بدخواهی مکر میسکنی سجده از نار کردن شیوه اسلام نیست در طریقت مسجد و میخانه در یک خانه اند</p>	<p>یا رچوں ساقی شود از تو با استغفار کن چشم خود را پاسبان دولت بیدار کن باشیم اصبحم این غنچه را بسیدار کن هجو ابرو از شهادت طے بدانکار کن آنقدر بای که می بینی بجز اقرار کن یک دعلے خیر هم بحق این بیمار کن برہمن شورا سستی یا ترک این زنا کار کن رو بہر در میکنی مردانہ باش و کادر کن</p>
---	--

تا شوی مجذوب از قید خود را بی خلاص
و حد صوفی سوز را در خانه شمار کن

<p>خوشاد جستجویت از پیے رنگ فنا گشتن خوشاد اتم ترا بر تخت شاهی کامراں دی خوشاد میش اغیار از نگاہت کام دل گشتن خوشاد مچن باغ از دید از خویش بالیدن خوشاد انتظارت و ز تاشخون از خورون خوشا چون لاله در دشت جنوں بایا درختار خوشا از بیم مردم روز باد کج غم بودن خوشا بعد از غم هجران به بیم وصل بر خوردن</p>	<p>ترا از در غافل میدان و دست و گشتن مرا بر دم زہر حاجت دیگر گدا گشتن با میا عرض حاجت کردن و جفا گشتن برنگے ہر زمان آمادہ نشوون گشتن بصد امیڈ شب تا صبح مشغول دعا گشتن سر مستانہ و اکرون مست از ہوا گشتن بگرد خانہ ات شبہا بصدوق جفا گشتن بگرد شمع رخسار تو چون پروانہ گشتن</p>
--	---

بہشت خاطر مجذوب گشت و ضہ صوا
من و تسلیم و کرد و ضہ شاہ رضا گشتن

سرکش از سرے درویشاں
رخ متاب زد علے درویشاں

ہمہ شامیں گہائے درویشاں گوشہ دکشاے درویشاں باعطائے خداے درویشاں حاشقی بالحقائے درویشاں از دل بے نوائے درویشاں چہ کسب باغنائے درویشاں غش بے انتہائے درویشاں اجودار دہنائے درویشاں با دیارب بقائے درویشاں از دل با صفائے درویشاں	بامید دعائے خیر شدند تاج برمند شہاں نہ وہ سلطنت فقر و فقر سلطنت است کرم دوست ممکنہ شب و روز گر تو خوانی نوا گدائی کن دست پُر ز اگر چہ پر زور است بجز اشاہ را میسر نیست خلق خور و بہشت چوں نہ کند تا دعا خیر خواہ سلطنت است رو طلب کن بسان شاہ نشین
---	---

کیست گفتی دریں میاں مجذوب
ذرہ خاک یائے درویشاں

صافی آب راتما شاکن عالم آب راتما شاکن مژہ خواب راتما شاکن رنگ مہتاب راتما شاکن دل بیتاب راتما شاکن بحر سیماب راتما شاکن رنگ مہتاب راتما شاکن	بادہ تاب راتما شاکن بنشین بر کنار گشتی سے با خیال سرے بہر افونہ چوں در آئی بہ یزیم با خافل از دہانت بہیج راضی نیست بنشین در میان دیدہ دل تا برد کوہ کوہ غم ز ولست
--	---

بگذر از عیب خلق چوں مجذوب
ردنے احباب راتما شاکن

ما ہے کہ کسب نور کند آفتاب ازو
ہر ذرہ یہ ایست آب تاب ازو

<p>ما بے دلاں از دل زوا اضطراب ازو جز دوست ہر چہ هست مکن اجتناب ازو تا دل رُق رُق نشو چوں کتاب ازو کا خیرت بہادر و چوں حباب ازو کو ترقیقین دریغ نزار و شراب ازو عبرت تو اں گرفت بجائے کلاب ازو مے دشمن شو دشمن کہ دوست است باعتقاد صاف گردیر اگر حسرم</p>	<p>ما را چہ کار با دل و با اضطراب و دل خواہی شود طبع تو جز دوست ہر چہ هست رمز آشنا کسے نشود از کتاب دوست منشیں بروئے بحر فنا ہوائے نفس مستے کہ کرد لطف خدایش امیدوار خوارش میں کہ با گل پژمردہ نظر یاست دشمن شو دشمن دشمن کہ دوست است باعتقاد صاف گردیر اگر حسرم</p>
---	--

مجذوب کار با کرم بے نہایت است
نومید کے شود گنہ بے حساب ازو

<p>شب قدر است لفظ دلکش تو آہ ازاں تیر رویے ترکش تو سوخت پروانہ را با تیش تو جرعہ نوش شراب بے غش تو بیتہ شائے سرو ہریش تو آفتاب از قبائے زرخش تو بسر طرہ مشوش تو صید دل را خنداں ترکش تو مرحبہ عاشق بلاکش تو</p>	<p>روز عید است سئے مہوش تو کارمن آں نگاہ اول ساخت از جمال تو روشن است کہ شمع منکر سلسبیل و کوثر نیست شاخ طوبی کشیدہ قد بہشت خیرہ دار و نظارہ خود را شاہ را بہست شوق یا پوست در رہ شوق بال و پر بخشد بادہ بے خمار خون دل است</p>
---	---

عاقبت ہاست در جفا مجذوب
لے خوشا خاطر مشوش تو

<p>نرسد کشته بآب به سرحد درو هر چه خواهی کن از گریه مستانه مشو که باین دست توان یافتن از عمر گرو جامم خواه نظر کن به سرخسرو تا با عالم فلند شمع جمالت پر تو کله پسر خوشه نگذرد دانه بسو کشت و کار مه معلوم شود وقت درو چه بدینا که پوشید درین گنه و نو که به حرف درین بادیه از راه مرو</p>	<p>نیم جو معتقد طاعت به گریه مشو من نگویم که ز پیمان کشتی توبه کن بطلب جام شراب ز لب آبی و بنوش هم درین آره شد تحت سلیمان بر باد صاف دل باش درین حلقه تو هم چو خوشید پیر دهقان چه نگو گفت بیا و ده خوش جوخه ای کس از حال کس آگه نیست دهر هر روز ترا تازه تر آید بنظر بشنو این نکته که از خضر بجا طرام</p>
--	---

کار مجذوب درین پرده نه صوت غزل است
کار با کار شعور است نه با گفت و شنو

<p>آں ناوک افکن این سخت بازو کافیه بیند آں زلف و آں رو در عشق سازی آں چشم جادو در بر و ن دل آں فت دل جو بروئے آتش آں خال همنو شدانه کجی است محراب ابرو با هر دو عمام کردیم بیکرو لب رازیا رب دل رازیا جو تا خون شود مشک ناف آهو</p>	<p>زاد چسبازم با چشم و ابرو زاد ندیدی آں خال و آں لب زاد چه انی چو میکند سحر هر چه خواهی اقبال دارو خود را بانسوں مردانه انداخت در خانه صنم یک خطا نیست در عالم دل روان تو دیدیم دیدار خواهی بیکار گذار باید چهل روز کرد و سحر چیز</p>
---	--

مجدوب طلب ز دل توان یافت

گر صاف باشد آئینه یکرو

عجز متام خوشنما بر در کبر و ناز تو
تا که افکند نظر ز گیسو عشو ساز تو
گر نرسد خاطرش خنده دل نواز تو
پرده نشین اگر شود در دل غنچه راز تو
بر سر سرود قاتل قامت سهر فراز تو
تا چه قیامت آورد این سفر بر انداز تو
عزم شکار چون کند بهمت شاهباز تو
ره صیبت نمی دهد تا نبود جواز تو
دور شور ز جان مادوری جانگداز تو
قامت هر که چون فلک خم شده رناز تو

لے سر سرود قاتل خاکه نیاز تو
چشم امید در بهت بشیر از اشاره شد
در دل خنجه تا بختند گل گره شود
آب حیات در جهان نام گلاب گل شود
رو قیامت از خدا خواست که سایه افکند
چشم زمانه فتنه جو دشمن دست منتظر
سندبله فلک شود بویه شمر طایرش
ناظر حیران جهان ریل روزگار هم
جر کنم وفا کنم از ته دل دعا کنم
دیده آفتاب را خیره نمود جبب اش

از پی طرح این غزل توح بود مخلصم
کز دل و جان که طبع من گشته فدایاناز تو

اقبال ز خرید لعل نگین تو
آوازه بشارت فتح مبین تو
مفتاح فتح در کشد از آستین تو
نیلو فری که سبز شود در زمین تو
صد آفرین غنچه سحر آفرین تو
دسته که محکم است کعبه المنین تو
روز که خاک گردد بوسه زمین تو
کز آسمان فرشته کند آفرین تو

لے فرزند و جاه عیاں از جبین تو
شد عمر با که غلغله در آسمان فلک تو
نزدیک شد که دست قوی بچینه قضا تو
چشم زد کشیده کند آفتاب را تو
شخیر کرده عالم دل را بیک نگاه تو
اندیشه از بلائی دو عالم نمی کند تو
مجدوب را ز گوشه خاطر ساز محو تو
باید چنان زدن بر می دیو حرص را تو

مجذوب سر سجدہ ایل ستاں کش
تا آفتاب رشک برو جبین تو

گنج شایع شرح مبین تو
یا را کر کہ دم زہد از آفرین تو
ہمرا زہم زلف تو خواہ زمین تو
در ہمنے نشے دلے در کسین تو
از صد ہزار راہ خلوت نشین تو
خوفت رجائے دوزخ و خلد برین تو
با یک و دو حرف خانہ نشین تو
گرد دازاں پسر مکر در زمین تو
یا رب باستواری جبل الشین تو
یا رب بسوزینہ مسلمان دین تو

اے کنت کفر آئیہ نفس نکس تو
گر کام کائنات سر اسر خود راں
راز تو بال حوصلہ بہر رحمت است
در ہر سہری زہر تو سوسے دیگر است
مقبول کبر یائے تو یک سجدہ ہر زند
خرم دے کہ گرم ناز و بطالتش
در صفحہ وجود تو دانی چہا نگاشت
راہ نجات در قدم خاکسار است
دست مراد اسن لطف مکن جدا
تا بندہ ساز شمع دلم را بسوز عشق

مجذوب آبکش بیاکان راہ راست
یا رب کجی شایع شرح مبین تو

کہ کبش جام و نا امید مشو
تخت جمشید و تاج کیخسرو
خاطر از تو شہ جمع ساز و ہر
چوں گویند کشتہ را بہر
بے تو کل پر پیچ راہ مرو
کے ستانہ بجائے گندم جو
کے کند ذرہ پروری پر تو

ہا تقسم داد خردہ از تو
مے یکشے کہ میرود برباد
رہنمائے برہر وے میگفت
آں چیاں رو کہ در نمانی خاک
گر سر اسر چہاں رفیق شود
آنکہ دادہ موت گندم
تاہ خیزی از خاک ذرہ صفت

تا دہندت نجات چوں مجذوب

راستی پیشہ ساز و راست برو

خود مائل خود گشته و در بالہ گرفته
تا سہ ترا حظ تو در بالہ گرفته
کز شش جہتم شعلہ جو الہ گرفته
آتش بگل افتادہ و در لالہ گرفته
پر کالہ ز چشم می پر کالہ گرفته
تا سیمہ گردوں بہ نفس لالہ گرفته
آغ از دست غمت لالہ گرفته
از ملک عجم کشور بند کالہ گرفته

چشم کدول از زاہد صد سالہ گرفته
چوں نقطہ نگاہم شدہ در دائرہ چیرہ
از دائرہ عشق تو بیرون نتوان رفت
باز این چہ بہار است کہ تا چشم کند کار
چوں خانہ ویراں کہ فتد بر سر سیلاب
اشک است کہ از قطرہ ون ماندہ درین راہ
براطلس تشریف ازل مہر نشانست
صدیت سختم از دم تیغ شدہ ایراں

سولے تو یارب چہ بہشت است کہ مجذوب

عقل و دل و دس بانہ و نالہ گرفته

بازم بیک نگاہ تو مدہوش کردہ
با خود اگر تو دست در آغوش کردہ
کے ہچمن ز آتش دل جوش کردہ
من کاسہ ملے خونِ توے نوش کردہ
خود را بسر دباغ کہ ہم دوش کردہ
ایں دعوہ را کردہ فراموش کردہ
فہم شکایت از لب خاموش کردہ
از زیر چشم حرف مرا گوش کردہ
با حلقہ ملے زلف گرہ پوش کردہ

بازم تو غارتِ خرد و ہوش کردہ
دانستہ کہ حسرت ما ہم قیامت است
اگہ ترا ز حال دلِ خویش چوں کنم
سر و شکوہ را خبر از دلِ لالہ نیست
اگل از تو در کدام جبین چیدہ اند باز
کیب از مرودہ شبِ ضلم نمی دہی
در نالہ اختیاب زندام و گونہ تو
ایں عزتم بس است کہ در پیش معی
جمع است خاطر م کہ دلخستہ مرا

مجدوب تن بجواب دم غنیمت است
برخیز شمع ناله چه خاموش کرده

مهر تو چوں شیر و شکر با جان شیرین همه
تا پاک سوز و چو من اسباب گلین همه
گردیدن گرد سرت گردیده آئین همه
تا آفتاب ز گوشت خند و به چکین همه
تا مات گرد و جا بجای شاه فرزین همه
تا افتد از طاق دلم ابروئے چین همه
روئے جہانرا پاک کن از دین آئین همه
ایک ذره از مهر تو د عالم پراکین همه
چوں من فتیلت و زوشت جان و دلین همه
خواهی کشید از آسمان آخر تو هم کین همه
تا پر بر زرد و برش از دور شامین همه
همچو فغانی دوستان فضل است نین همه

لے روشن خاک درت چشم جہاں میں
برقع بر افکن چین بالالہ و سر و من
گرم است از خسار تو بازار ماہ افتاب
بیرون خرام و در رکاب از شامان نام
برخ بر فروزے ماہ من ایستای شاد من
با گوشہ ابروئے خود بتائے خوابان
آں دل ز ابد چاک کن جام صوفی فلک کن
خورشید گرد و چوین شب نباشد تاب
شد عمر با کاند زبست مال در جہاں می ہم
دارا تر خواند جہاں صاحب ادا نزل
برده بعالم پیشه را از آستان شایست
گرفت و گراخت کف بر شمت لغت کف

مجدوب پل ز جان دل شاکہ ادگیت
من نیز ہستم روز و شب ویش مسکین همه

دلفان مدہ ذرہ یا شراب زردہ
فلکند برقع و آتش بافتاب بندہ
ہزار بار بر آئینہ انتخاب زردہ
بر آیدین خودفتہا بر آب زردہ
چہ طعنہ ہا کہ نہ در پردہ بر کلاب زندہ

زمانہ طعنہ خوبی بافتاب زردہ
کشودہ دست فلک ایچخ آورده
بہانہ جوشدہ ہنرم بر آیدین خوش
بنا بر آئینہ آب بستہ عالم را
چہ تنوہ ہا کہ نہ در چنہ یاد دادہ بگل

چکویہ معرض تمنائے دل تواند کرد	لبے کہ ہوسہ بریں دیہد مجاہدہ
عروج نالہستان سینه صاف کرد	کہ یابدوش دعا کے مستجاب دہ
سویہ حبیب تفکر ہمیشہ دارد عقل	نگہ جنوں کبشش تختہ کتاب دہ
نشان نمونج در خاکدان گرفته سپہر	کہ خیمہ برہر این منزل خم تاب دہ

یہ بہت از دم غلیبی گذشتہ چوں مجذوب
بصدق ہر کہ دم از ہر لوتراب زدہ

نہ سہروت می تو اتم گفت نے ماہ	باقبالت نگاہم نیست کوتاہ
بر افکن پردہ تا دیگر نسا زند	زمین و آسمان بر ہر دو براہ
مہ و خورشید را دیدم شب روز	ترا ہم دیدہ ام احمد شدہ
اگر بارم دہی از دور گر دم	اگر دورم کنی احکم شدہ
بجہ اللہ زمین عشق دارم	جوانی و شراب و یار و خواہ
شراب زادی بہیات بہیات	من انکارے استغفر اللہ
بگیر از راستی بر کفہ عصائے	کہ اینجا ہر قدم جاہیت راہ
مکن کیسا لہ راہ ہند را طے	بیک شب باقیم حیر گاہ

بکش مجذوب سے باغاطر جمع
کہ آمد مرودہ فتح شہنشاہ

شدہ در ہمیشہ لبے تو سنے ناب گرہ	مفکن اس ہمہ بر خاطر احباب گرہ
روزگار نیست کہ بے عارض ماست شدہ	در دل روزن ماحسرت ہت تاب گرہ
گر ز مسجد نداری حسرت ابرئے کجبت	ہیچو قندیل شود در دل محراب گرہ
روشن آں بادہ کہ پیوہہ با حباب لبست	در نحوشتہ نفس خضم تو چوں آب گرہ
بہ شکوہندہ اگر لب بکشی فی در باغ	خوان حسرت نشود در دل عناب گرہ

منم آن صید که چون رشته مرغان
آرزو از دل آن سرده بزودی نرود
بے طمیدن دل خوں گشته ماوانه شود
همچو دریای دل ماساخته با تلخی کام
بر رنج دولت بیدار نظر کے نگینی

شده خوں در دلم از حسرت قصا گره
دیر تر دوا شود از رشته مبتاب گره
خود بخود دوا شود از قطره سیماب گره
تا چو گوهر نشود در نظرش آب گره
شده در چشم تو چون مرد مک خواب گره

فارغ از گریه به نھل چو مجذوب امشب
تا کشاید ز کار تو به هر باب گره

سحر خوں رخ نماید آفتاب آهسته آهسته
پریشان نصف شب دے مے بر یک کھانده
روم مادر که پیغمبر از دست غم نالال
برو بخت خواب لود خود آئے زخم آری
گو پایاں آمد شام سحرال صبرش آور
دل بیار خود را اگر توانی بے تعلق سخت
دے کز مے کشته معمار غم دست تصرف
نوائے گریه خواهی بر جگر عشق آتش زین

آکند با ساغر زرین شراب آهسته آهسته
بر دل یدرخ روز از نقاب آهسته آهسته
بگویم حال خود با آنجناب آهسته آهسته
حتشایم دیده دل را از خواب آهسته آهسته
که خوابند بیکسویان حجاب آهسته آهسته
شود آهست دعا مستجاب آهسته آهسته
شود چون ملک کے حساب آهسته آهسته
که حاصل می شود از گل گلاب آهسته آهسته

مشو مجذوب نوید از شب غم صبرش آور
که عارض می نماید آفتاب آهسته آهسته

رویت که عالم از تو دید
در گلشن عارض او چشمه است
زلف است دامن سبیل پریشان
در بازی طاق جفت طاق است

یا گلشن به یکس ندید
یا آهوت خود بخود رسید
یا سبیل به یکس ندید
یا بروے مقوس کشید

ناز است کہ سر کشید از ما حال دل بکولان چه پرسی کے نالہ مار سداً بجوشت خاموشی ما ہمہ زبان است	یاقامت سر و نو کشید صدیت بناکِ خوں طبع گوشت کہ نالہ ہا شنید چوں رنگ شکستہ پرین
---	---

باز آئی کہ چشم باز مجذوب
بے روئے تو روز خوش نمین

اے نہ فلک از بحر عطائے تو حبا بے با مہر رخ آتش موسیٰ است سر شمع در صفحہ آشنائے تو ہر نکتہ حکیم ہم بحر فلک پر کنی از در کو اکب بر درگہ تعظیم تو ہر سجدہ گنما ہے باہستی می چون تو کو نین خیا لے	وے ہشت بہشت اچھن لطف تو با بے با آب لب آب خضر موج سرا بے در دفتر ابداع تو ہر حرف کتابے ہم گوہر غلطاں کنی از قطرہ آبے در جلوہ گہ لطف تو ہر جرم ثوابے باہستی عشق تو خرد صورت با بے
--	---

یار ب بہ کرم باز بچنائے بہ قجرت
باشد ز شنائے تو کند شرم و حبا بے

اے آستان قدرت لبریز پادشاهی با ستر لوح محفوظ ہر سینہ آشنایت نام بلند قدرت مشکل کشائے دلہا اے حسین آستینت میح محیط اقبال بدر سائے رحمت خط نظام عالم تا باں شعاع رایت از ذرہ تابخو رشید روزے کہ چہرہ پرداز گرد و ثراب لطف	ذات تو فرد اول از قدرت الہی غیر از خدا کہ داند ذات ترا کما ہی افزوں ترا ز کو اکب شد مہر اس گواہی وے خاک آستانت اکسیر ہر چہ خواہی مقراض دو الفقارت پر کاہتر شاہی باراں سیاح لطف از ماہ تا بہ ماہی ترسم کہ رنگ بازو سیائے بے گناہی
---	--

آئینہ دار مہرت خورشید صبح گاہی
 بازو زلف کوه گنہ گاہی
 لطف قیامت مارا بے باک از نوای
 در انتظام دولت ہم شاہ وہم سپاہی
 دادم نشان آنجت آنجاست ہر چہ خوبی
 کے آوری بدتش باز ہد خانقاہی

ہرگز لبش نمند و یک روز اگر نباشد
 بارش ز شوق دریا سے غم سرا بے
 مہر تو کرد مارا دل جہاں از او امر
 در پاسبانی دیں ہم گنج دہم گنہاں
 مقلح دلکشائے در آستان کشاہیت
 گنجیست دل امانت در گوشہ خراباں

شاہاں ز شوکت شان اس پس مرا کہ تو
 مجذوب خاکسار بیت در آستان شاہی

با عارض تو قصہ یوسف حکایتی
 پر از ولایت تو شود ہر ولایتی
 آن سرگز آستان تو یاد حمایتی
 صد بار اگر شتافتہ در بدایتی
 کوتاہی سخن کہ تو ہم بے نہایتی
 ناگویت ز خسرو شیریں حکایتی
 تا ہرگز ز بخت نہ آشتا شکایتی
 باخوے ہم شیش نبود گر سرایتی

اے مصحف جمال تو از رحمت آیتی
 دارند اتفاق قضاوت در کہ باز
 در خاطرش گرہ نہ شود آرزوے تاج
 با پاسے شوق راہ بیابان عشق را
 یک ذرہ نیست بے غمت اے عشق سینہ نو
 ساقی شراب تلخ بدہ دم غنیمت آست
 نہاد بہ مے فروش رہ اسباب شیدا
 یک عمر بے نفاق تو اں بابدان نشست

مجذوب احترام تو بر رخ واجب است
 چوں خاکسار در گہ شاہ ولایتی

اصنعتِ این آئینہ منظور تو بودی
 صاحب نسق انجمن طور تو بودی

منظور دل پاک پر از نور تو بودی
 بازوشت گلستان ز تو شد آتش دشمن

آوازه ارباب کرم گریه باند است
 هر چند گماں را غلط انداز تو کردی
 از نام تو عیسی نفساں حرز تو شستند
 از مهر تو آئینه خورشید جلایافت
 گشتیم چو نور نظر آفاق جہاں را
 هر چند که در کفہ میزان دو عالم
 پیوسته گرفتیم خبر از درد لها

پیوسته درین سلسلہ مشہور تو بودی
 در دیدن بے نور یقین نور تو بودی
 دیدند علاج دل رنجور تو بودی
 روشن گرد لها سے پر از نور تو بودی
 در دیدہ صاحب نظران نور تو بودی
 سنجیدہ شدی از ہمہ پر زور تو بودی
 در کعبہ و در تہکدہ مشہور تو بودی

از سجدہ در گاہ تو مجذوب شفا یافت
 سامان دہ سر مائے پر از شور تو بودی

لے از درق حسن تو ہر حرف کتابی
 بسیار چو عیسیٰ خفست چہرہ براہ اند
 عالم شود آنروز گلستاں کہ جمالت
 از شوق زمیں بوس تو خورشید جہاں تابا
 ایسے دولت بیدار چہ گرد کہ دہرو
 ساقی مکن از گریہ مستانہ خموشم
 دنیا سے دنی درخور این طول الٰہ نیست
 چون گردیا کہنہ شود ظلمت کفر است
 از دار فنا دور مدال رفتن خود را

خلق حسن از دفتر اخلاق تو بابی
 یوسف صفت از چہرہ بر انداز نقابی
 باران کند از لطف ہر گوشہ سحابی
 عمر بست کہ چوں عمر گرفتشت نشتابی
 نظارہ خسار تو در پردہ خوابی
 باشد برخ نعت بیاشیم گلانی
 این شہنہ بی را چہ کند موج سمرانی
 در میکدہ خود را برساں بر سر آبی
 سادم زدہ گم شود از بحر حبابی

مجذوب ز امید تو خوشنودم گردم
 تاد لب کوثر نہ کشم جام شہری

باں رونق فزائے بزم شہای

سلامے چون سیم صبح گاہی

<p>رواج آموز لطف بادشاهی چرخ افروز بزم خیر خواهی زمن اظهار وازد لها گواهی همیابا شدت هر خیر خواهی نگرداند عناں از بادشاهی نگردد که با از رنگت کاہی نہیم از شاه دارد نے سپاہی کہ آخری برد از خیر خواهی کہ شد ہم زندگی ہم عمر کاہی کہ دارد زندہ است چند نگواہی</p>	<p>انیں اللہ آل خاقان اعظم چمن پیرایے سر وستان اقبال نبودم یہ تیج وقتے بے دعایت بود تاخیر خواہست نیت خیر دل درویش از ہم دستی شاه اگر صد سال باشد ہمدم لعل بیاساقی کہ آن خیم اجل نام نشايد نہ حریف بازی چرخ نفس را دوستی میدان زیباں کا بخوی صرف کن عمر و نفس را</p>
--	---

اگر درویش اگر شاه است مجذوب
بود راه نجاش خیر خواهی

<p>خیالے گشتہ ام مہوم آن ہم ناز می اگر نموده خود را بمانہ از گوشتہ بانی کہ ساز و کجیاں دل را خدا خود بہ پیانی کہ باشد خندہ ہمہی پس از اندوہ ہر شامی چنین گفتند جنگ نے پرند درویش نامی دریں رہ نہ فلک ہم حلقہ تنگ است از دامی کمر با تو این گفتہم بیاساقی بدہ جامی</p>	<p>از بس پیچیدہ ام خود را بفکر نازک اندامی از اندوہ کہ میکا ہد با سید کہ می نالد از اعجاز کہ می آید بغیر از لعل نیکویت از محنت بائے ہجر دل بشو نو مید از و جملش بہ شادی بجز راں بائے اجل تک رسد از از مردن تا قیامت عقدہ بسیا است در ہمت نوشتت تا بر آید شاد کن از خویش و لہارا</p>
---	---

بود مجذوب کہ رش بر تر از افلاک در ہمت
ہنیکہ گر بر آرد شت خاکش دجہاں نامی

<p>نہ باخو رشید مہ این چرخ بازی گر کند بازی ہمیں نقش تو از افلاک می بینی و خورسندی دماغ آشفته از ناسازی گردوں نباید شد تعجب نیست از گردوں اگر دست بلند او دلیری کے ناید عشق چون شیراں بخور دل منت خاکی دلت سنگی تو با افلاک در جنگی قیامت قامتے را ہر کہ دید اقرار محشر کرد</p>	<p>خم چو گان این بید اگر بر سر کند بازی چو طفل بے سوائے کو بہر دفتر کند بازی کہ مشیت ہر زماں در پرده دیگر کند بازی بہ تخت کیقتباد و افسر سحر کند بازی کہ خواہی شوش حر ہر زماں باز کند بازی اگر نیستی راضی بگو گستر کند بازی کہ با ہر جلوه اش آشوب صید محشر کن بازی</p>
---	--

دل فسرہ را مجذوب و از اسینہ میران
 خلیے جو کہ در تخانہ آزر کند بازی

<p>بیاساتی کہ سردی میکند دے بیار آں آتشیں لعل رواں را سخاوت میشہ کن ساقی کز آتش چرا بے نشینند آنکہ مرگش بخش مے مانہ گرد زہرہ ات آب نظر ہر جام جسم کن تاب دانی کجا بہرام فارغ گشت از گور مکن ز نہار شمع مالہ خاموش دل بے مالہ از جاں خشک خالیت خرد از ہر دو بالنگ است مے خور</p>	<p>تو ہم گرمی کن با آتش مے کہ خوں را روح سازد در گئے پے خلاصی یافت کفر حاتم طے جدا ہرگز نشد چون سایہ از پے در آن ساعت کہ مرگ از پے زندہ چہ شد تخت قباد و افسر کے گجا کے جان چنگش برد کے کے موزن چوں بر آرد بانگ یاے شنو این نکتہ را بے پردہ از نے مگر بے خود کنی اس راہ را طے</p>
--	--

مکن مجذوب دست از بادہ کوتاہ
 کہ من مردانگیما دیدم از دے

سگرشته دیریشاں گر کو بکو نگر دی
خود را چنانکہ ہستی باید کہ دانمائی
یا با خدا چو البیس دانستہ سرکشی کن
در چہرہ سسج روئی جو ہر نی نمایند
بے اختلاط مستان مستان نمی توان شد
امروز تا توانی از بادہ کام دل گیر
مکشای بندہ لب اپوں غنچہ با دل تنگ
کے شاہد مرادت دست آورد در آغوش

واقف ز راز این بحر چوں آبجو نگر دی
تا چوں سرب آخر بے آبرو نگر دی
یا ہجو او کو من تا ہسچو او نگر دی
با خصم خود چو شمشیر تارو برو نگر دی
تا یا کچو نگر دی ہرگز نکو نگر دی
فردا کہ خاک گردی شاید سبکو نگر دی
تا ہجو گل برو دی از رنگ دلو نگر دی
تا مو بپوشاں چوں زلف او نگر دی

بیخود شود چو مجذوب دنبال خضر دیگر
با خود مرو کہ دیگر از جستجو نگر دی

یکشیشہ از سائبایار سیم ساقی
کہ بانیاز بہاں در زر لب دعا
ہرگز بہت نہا شد چوں گل ز خند خالی
یکروز مست بنگر زاہد بطاق ابرو
فکر عجز دینار سواست در خرابات
آسان نباشد از خاک فتن بہام افلا
باید گل جو بلبل مستی ز خون دل کن

انجاست گردہ رودر گوشہ و ساقی
کہ بانگا خیرہ اطہار اشتیاقی
باشد فکر بے راگر با تو اتفاتی
محراب اگر نسازی در فن خویش طاقی
آنجا ست شاہد عقل گر میدہی طلاق
باید ز بام ہمت ایس راہ را براتی
کے رودہد وصال بے محنت فراقی

مجذوب ذکر خیرت خواہی جہاں بگیرد
باید دلت نوزد با ہیج دل نفاقی

باز در آتش زردے کے
باز چوں آفتاب تنہا کرد

میکشد خاطر م بسوئے کے
شدہ ام گرم جستجو کے

با خود ہست گفتگوئے کسے
چوں گل آشفۃ ام نہ بے کسے
میتواں دید رنگ بوسے کسے
ندہم دل بہ گفتگوئے کسے
رونہد ہر کسے بسوئے کسے
آں امیدم با بروئے کسے

باز باشو دل کشائے جنوں
ایں نسیم از کجا وزید کہ باز
بے نگاہے ز پیش ما گذر
گفتگوئے تور وے تا ندید
روز محشر کہ بہر چارہ خویش
رو برو چوں کسند با علم

وقت آں شد بہت مجذوب
کہ ہم رخ بجا ک کوئے کسے

رازے کہ بر ملا شدہ پنہاں چہ میکنی
بیہودہ منع دیدہ گریاں چہ میکنی
تکلیفم لے جنوں بہ بیاباں چہ میکنی
گردل دہی بزل ف پریشاں چہ میکنی
گر بنگری با بروئے جاناں چہ میکنی
آگہ ز دردنا شدہ دریاں چہ میکنی
طاق و رواق و منظر و ایواں چہ میکنی
خود را ہلاک منت و دوناں چہ میکنی
مورے محقری بہ سیماں چہ میکنی

ایدل ہفتہ نالہ و افغاں چہ میکنی
در کو چہ کہ آب ملامت ز سر گذشت
آں آہوئے رمیدہ نگر و دشکار کس
لے آنکہ بوسے سبقت آشفۃ میکند
زاہد ترا کہ خشت و گل از جا ہی برد
کار تو لے طیب و لے عشق نیست
بہر دور و زہ عمر کہ خایست آخرش
در ہر چہار روز و نہانت کفایت است
لے عقل پیش عشق بجز عجز چارہ نیست

مجدوب عیش سلطنت روم و ہند را
با التفات شاہ خراساں چہ میکنی

چنانکہ ہستی باید کہ انجناں بنمائی
گرت ہواست بخورشید و ماہ تہاں بنمائی

گرت ہواست کہ در دیدہ جہاں بنمائی
بجز سجدہ زرا ند و ساز لوج حبیب را

<p>در آستانہ میخانہ نیست باب سبکتر حصار میکده در بزرخ ملائکہ شایده بیابانکشن میخانہ در ہوائے گلستان شراب عیش جواں میکنفد پیر کہن را جمال خوبی نیکای ہمیشہ در نظر آید بچشم تنگ جہاں گر چہ شست خاک ضعیفی</p>	<p>فقادہ باش کہ رہے بر ہروان بنائی چہ لازم است کہ خود را با سماں بنائی گلنے بچین کہ توانی بار خواں بسنمائی چہ خوش بود کہ بہ پیرانہ سر جوان بنائی بنام نیک توانی کہ جاوداں بنائی زدست خویش توانی کہ بحر و کاں بنائی</p>
--	--

دل فسر وہ گیرند ہوشاں ز تو مجذوب
دے بچو کہ توانی بد لہراں بسنمائی

<p>نہست با دافہاں حاجت و افشانی حُسن ماہ کنعاں را با تو چوں کسے سنجہ بے نظیر و بے مثلی بے شریک و بے مانند اسمِ عظیم شہ نامقش کردہ ام بدل زہر و خون دل با ہم کاسہ کاسہ نمودم و عجب مرا انداخت خون دیمہ تبیل ہر کہ ہست در عالم چشم بر کرم دارم چون نخیل و حاتم را در صف جزا آزد تا بے شکر خون خود دن رخ بخون خود شستم مردمان باز د سر سجدہ اش نمازی نیست</p>	<p>شوق دیدنت دایم آنقدر کہ بتوانی باید اولش گفتن اوست یوسف ثانی از کمالت آگاہم با کمال نادانی تا کنم بایں خاتم دعوی سلیمانی وصل او تو پنداری دادہ رو باسانی بادش چہا کردہ غنچہ دے پیکانی بہترین اخلاق ہمت است تا دانی بدعا ترا ز کفر است خست از مسلمانی گفتہ اند نعمت را شکر میشود نانی عشق را مہی باشد سر نوشت پیشانی</p>
--	--

خون خویش را مجذوب و قف کن بخاک
در طریق سربازان ایں بود خدا دانی

<p>ما شدم آشنائے تنہائی سازگار است همچو آب حیات تنگی جانمی کشد ہرگز ہرچہ گوید از آن کشادہ تر است بہتر از ترک آشنائی نیست چہ نشان پاکہ از بہشت نداد</p>	<p>فارغم از جفائے تنہائی با مزاجم ہو اے تنہائی ہیچکس در فضاے تنہائی مرحبا تنگتے تنہائی چارہ از برائے تنہائی گوشہ دل کشائے تنہائی</p>
---	---

برکہ شد بے نفاق چوں مجنوب
 فارغ است از جفائے تنہائی

<p>در دلم خوں جہاں جہاں کردی شکر لستہ کہ در وفا مارا آسمان کیست تا از ترسم از کہ جویم دوائے درد ترا کار جہاں در دلت کند غم یار چشم بختا کہ طرفہ بازار لیست گر یہ روشن کند سواد ترا</p>	<p>آنچہ دل خواست آنچنماں کردی آز مودی و استحال کردی آسمان را تو آسمان کردی کہ برابر تو اش بجاں کردی ہیچو جانیش اگر نہاں کردی تا کہ غافل شدی زیاں کردی کسے تو این درس را رواں کردی</p>
--	---

عاشقی پیشہ کن کہ چوں مجنوب
 ہرچہ کردی جزایں زیاں کردی

<p>عیش میش ماباشد گر تو یار ماباشی مابلای غمت را در وطن چرا بینم وعدہ را وفا کردن شیوہ کریاں است</p>	<p>میدہی دمی پوشی راز دار ماباشی تا بکے ز ما غافل در دیار ماباشی گر ز رفتہ از یاد تو قرض دار ماباشی</p>
--	---

<p>از قرار این باید بے ترس را باشی یار ما خدا باشد گرتو یار ما باشی سایه بر مدار از اما حصار ما باشی</p>	<p>گفته اند دلپار هست سوچم را هست از خدا ترایا را ما جسدانی دانیم آفتاب محشر هم سایه از تو می جوید</p>
<p>مطلب ترا در خواست میکنیم ما مجذوب باد عاتق تو هم باید دستیار ما باشی</p>	
<p>اگر کسی که هم ز خودش بے خبر کنی از خاطرش غم دو جهان را بدر کنی مستغنی اش ز فائده هر سحر کنی چشم و چراغ مردم صاحب نظر کنی ز او میکند گنه که کرم بیش تر کنی نوعی مکن که بے خبراں را خبر کنی یک سجده بجا که دریں ره گذر کنی تا خنده باز گریه وقت تهر کنی</p>	<p>خو دم دلی که در همه جا پیش نظر کنی خوش حال بیدلی که بیک طام اتفا فیروز طالع که بیک آه نصیب نگاه روشن نظاره که تجمل عنایتش شاد آں همیشه مست که با اعتقاد و صدا ساقیا بیار باده که خیر است عاقبت ایه نجات هر دو جهان می نماید امید دار و صاف دل صبح خیز باش</p>
<p>مجزوب جبہ را مکن از گرد سجده پاک تا خون رشک در دل شمس و قمر کنی</p>	
<p>کز دملک جنوں دارد نظای دو صد خم عقل افلاطون بجای حجب هنگامه و طرفه مفتای هنوز لے عقل خام اندیش خای پیشکی گر بمسند از تو نامی نقص خود چو پے بردی تمامی</p>	<p>بیاور ساقی آن آب خرد سوز من و منی نه کا بنجا نیر زو بیا ساقی که مستان نیز دارند سرا بسوختی در آتش جہل شود ذکر ملایک نام نیکت ز جہل خود گر آگاهای حکیمی</p>

توانی دوست کردن با سلاهی که صبحی هست از دنبال شامی	نکوی کن که خفیم کینه جورا بروز غم باں امید خوش باش
	من از بهوشال دوری چون مجذوب اگر خواهی رسد کامت بگامی
اے شوخ اضطراب برائے چه میکنی خود را اسیر عشق ز خود بے وفاتری آل رنگ آفتابی گل گل شکفت را چوں یافتی که بال لب میگویم چه نیش است رسولے خلق گشتی و ہمدرد ماشدی دانستہ کہ عشق سر را محبت است	اے خاشا شتاب برائے چه میکنی اے خانماں خراب برائے چه میکنی ہم رنگ ماہتاب برائے چه میکنی منع من از شراب برائے چه میکنی از ما دگر حجاب برائے چه میکنی از دوست اجتناب برائے چه میکنی
	دانستہ کہ ناله مجذوب از چه دوست باما دگر عتاب برائے چه میکنی
بغارت ادہم دین دل از ترکے و سبند و فاداجفا جوئے دل آرائے پری روئے سر و کارت نیفتاد است بزرگ جہا جوئے عقاربے بردلت ناخن نر داز چین ابروئے نکر دی سجدہ مستانہ دپیش ابروئے کجا دیدی نگاہے غافل از چشم جادوئے کہ شیدایت کند بگاہ خوئے آشناروئے قلم را کوہ قافے میشود در ہر سو موئے	گرفتارم بجال پر فریب چشم جادوئے بایامے کہ من دامن دگر دل برداز دستم بیغداد ادہم گردین دل ابد مکن منعم نکردی جاں نثار نیم باز گوشہ چشم نذار التفات چشم سے سرخوش نہ اہ ترا اگر بردہ غفلت نظر چوں غنیمہ تو بر تو نخواہی گشت آزاد از گرفتاری مگردتے بسچوں میکنی ایراہ را طے بے تعلق باش

باقبال سحر درما ز رخسار اثر داشتد   دلا وقتیت آسے اشک چشمے یار بے ہوئے

بجائے شکوہ از بیدار خواب شکر کن مجذوب
وفا دارست کہ میخواند نہا شد با جفا بخوئے

ساقی بیار جامی زان آب رخوانی
بر خیز و در قدح کن آن آب تشنیا
آن نندہ کرد یک تن این صند ار دل را
زاد اگر بینی آن شکل و آن شمایل
عاشق شود گذر کن بر کوچه خرابات
دام ز عشق بازی خود را بر جوان کن
در خانقہ نیز بخیر نتوان ترا نگہداشت
با قوت قناعت در خاک کن ہوسا

باشد گلے بچینم از گلشن جوانی
باشد ز نیم آبے بر آتش بہانی
لعل ترا کہ سجده با آب زندگانی
حیراں و خشک مانی مانند نفس مانی
کا بخانی توان کرد بے عیش زندگانی
تا در بہت نہ پید پیروی ناتوانی
گر ہجو ما گر بیان از دست غم رہانی
کایں خصم بر نیاید بازور ناتوانی

مہر قبول مجذوب از سجدہ میتواں یافت
تا آفسر سعادت بر آسمان سانی

بردیر مغان گذرنداری
دل داری دلبرے بختی
زہدت ہوس شراب دارد
ساقی ز عطائے خود کمشت
بخت نشود ز خواب بیدار
چوں راہ بری بدوقت مستی
از باغ حیات گل نہ چینی

از مستی ما خبرنداری
داری نظر و نظرنداری
داری جگر و جگرنداری
دلکش ترا زیں ہنرنداری
تا پاس دم سحرنداری
یک نالہ بے اثرنداری
تا دیدہ باشک ترنداری

مجذوب مشوز ناله خاموش
نیکوتر ازین هنرنداری

<p>گل رنگ و بازو گر در چمن در آئی از دزه پروری با چندان عجب نباشد راه نظریه بستم یک لحظه بر خیالت گلها همه بکیا بر آفتاب خندند بے پرده شاد ماگر بگذرد به مسجد روز لطف دلبر را چهل المتیخ کن با جوشن تو کل از فتنه باش ایمن از ناله دست خود را هرگز مساز کوتاه خیر الکلام باید باشد همیشه حرقت</p>	<p>گوش از صدف کند در چون در سخن در آئی چون آفتاب باں گر بهر من در آئی باشد بدل ازین راه چون حال تن در آئی با این جمال تا باں گر در چمن در آئی و اعظ تو نیز رسوا در انجمن در آئی باشد که شاد و خرم از چاه تن در آئی کے با سپهر کج رو با کمر و فن در آئی از چاه نفس شاید یا این سن در آئی تا جمله گوش گر در چوں در سخن در آئی</p>
---	---

مجذوب اسم عظم از نام شاه کن حفظ
خواهی که چوں سلیمان با اضر من آئی

<p>حاشا که ماه چارده و شمع خاوری صورت نگار حسن تو و صورت پری سروے چو قامت تو نگردد در چمن هرگز کس بگفته جمال تو ره نیافت یا قوت لعل لعل از روئے خود کنم چون آگهی کنم ز دل اضطراب دل آن هفته که با من و معشوق بگذرد خود را نکوشمار که در چشم اعتبار</p>	<p>در چند پرده تو عیال در برابری هر چند ساخت از همه بسیار بهتری ما بے چو عارض تو نتابید از در ی چند آنکه دیده اند ز هر باب بهتری گر در کشم زباده لعل تو ب غری عشقت که در لعل نه فگندست از غری خود را چنان بدال که شه هفت کشتی از آفتاب بر ترازو زر کمتری</p>
--	--

۱۳۱۷ھ

مجدوب تبا شود ہمہ عالم مسخرت
تیغ از دعا طلب کن و از سجد افسری

ختم دیوان

گزارش

غزلیات الف کے آخر میں لکھا گیا تھا کہ مجذوب کا نام معلوم نہ ہو سکا۔ اس اطلاع کے بعد بھی اکثر حضرات کو نام و حالات مجذوب مطلوب ہیں۔ لہذا مکرر عرض ہے کہ اس دیوان قلمی کے اول کے دو صفحہ مچھکو ملنے سے پہلے ضایع ہو چکے ہیں۔ شاید کہ صفحہ اول پر مصنف کا نام ہوگا۔ قصاید حمد و نعت و منقبت سے ابتدا تھی۔ غزلیات مکمل ہیں اس کے آغاز پر ”دیوان مجذوب تیریزی“ لکھا ہوا ہے۔ اس دیوان کا قلم بہت خفی ہے تقطیع خورد مثل حامل اور اعلیٰ درجہ کے خوشنویس اعجاز رقم ایرانی کا خط ہے۔ جدول طلائ کا غذ قدیم ہے غزلیات کے بعد متفرقات اور رباعیات ہیں رباعیات کے آخر میں بھی اوراق کم ہیں۔ اول و آخر کے اوراق ضایع ہونے سے مصنف کا نام معلوم نہ ہو سکا۔ اس قابل نائیش گاہ لایق کتب خانہ شہنشاہ کتابت و کلام کے دیوان کی قیمت ایک سو روپیہ مل رہی تھی لیکن بخیال طبع کسی کے ہاتھ حبت نہ کیا اور یہ تنہج باد آورد میرے ہاں محفوظ رہا۔ غزلیات مکمل طبع ہو کر

نقل مطابق اصل آخر میں متفرقات و رباعیات کا باقاعدہ طبع ہونا ضرور تھا۔ لیکن بطور نمونہ غزلیات کے ساتھ متفرقات دریافت طلب شایع ہوئے تھے کہ اگر یہ دیوان قلمی یا مطبوعہ کسی فہرست و کتب خانہ و تذکرہ میں ہو تو ناظرین مطلع فرمائیں۔ مگر کتب خانہ سرکاری وغیرہ اور کسی فہرست و تذکرہ سے مجدد کے نام اور کلام کا پتہ نہیں چلا۔ میری امکانی کوشش کا خاتمہ ہو چکا تو بالآخر ضایع ہونے کے خوف سے طبع کر کے شایع کیا طبع ثانی میں انشاء اللہ غزلیات مکمل کے بعد متفرقات کا انتظام رہے گا۔ مجھ کو بے حد حیرت ہے کہ یہ دیوان قدیم میرے سوا کسی کو نہ ملا اور نقل النقل سے محفوظ رہا۔ تذکرہ آتشکدہ ص ۳۵ حضرت حافظ شیرازی کے حالات میں لکھا ہے کہ (و کلام ایشان را حالتی است کہ در گفتار ہیک از استادان نیست و بکلام باہیکس مشتبہ نمی شود) بیشک اس قول سے سب کو اتفاق ہے لیکن اگر دیوان مجدد کو دیکھتے تو لکھتے کہ (امی تو انم گفت کہ کلام مجدد مثل یا مثل کلام حافظ می شود) ع

مفرد ارمیت کہ تو این را ندیدم

صاحب آتشکدہ بارہویں صدی میں تھے تمام شعرا کے عجم کے حالات و اشعار لکھے مگر ان کو بھی مجدد کا نام و کلام نہ ملا۔

۱۔ حاشیہ مثل اس کو کہتے ہیں جو سب مفتوں میں مساوی ہو۔ اور مثال کے لیے سب مفتوں میں برابری شرط نہیں ہے۔ رعک

ہاں یہ تو ظاہر ہے کہ حافظ اس رنگ کے موجد ہیں مجذوب مقلد
 اُن کی فصاحت بدرجہ اعلیٰ ہے ان کی بدرجہ اول وہ مشہور ہیں
 یہ گناہ وہ مجذوب سالک یہ سالک مجذوب - باقی حالات مجذوب
 تقریب شاہ و انیس الدولہ کلام کے سوا معلوم نہ ہو سکے - حکیم - واعظ
 عالم - حاجی زوار عابد تہجد گزار تھے - المختصر - حضرت حافظ کے
 رنگ میں اس کے سوا کوئی کلام ہوا ہے نہ ہوگا - ان تمام خوبیوں کے
 قطع نظر صرف اس واحد خیال سے میں نے اس دیوان کو شایع
 کیا ہے کہ مجذوب مداح رسول و آل رسول تھے اگر باوجود امکان
 اس کو طبع نہ کرتا تو یہ اوراق کہنہ دیمک کے مطالعہ سے ضائع ہو جاتے
 حافظ و فرخ نہایت کی طرح مجذوب و نیاز کا حال ردیف ز سے
 ظاہر ہے لیکن کسی تذکرہ سے ثابت نہیں ہے - حافظ کے رنگ میں
 کلام اور پیرہہ بھی ہے ایک ماہ میں اتمام یہ مجذوب کی کرامت ہے
 حیرت کن زمہمت مجذوب و زور عشق - گرش ہزار بیت بیک ماہ گفتہ ام
 آپ کے استاد کا حال بھی معلوم نہ ہو سکا -

مجدوب و سرار پے حافظی رود - ایں راہ از کرامت استاد میرود
 واضح ہو کہ شاہ اسمعیل صفوی دسویں صدی میں تھے - اور
 شاہ عباس صفوی بزمانہ مجذوب گیا رھوں صدی میں اور سال و قات
 شاہ شجاع ۹۴۳ھ مجذوب کے وقت کے شاہ شجاع کا حال معلوم
 نہ ہوا -

فاش میگوم تبو مجذوب از درگاہ کیست شیرزداں شہسوار دیں شہنشاہ شجاع

مغنی نہ رہے کہ خواجہ حافظ کے دیوان کے جواب میں اور بھی دیوان مثل
عیون الزلال از کمال الدین حسین ضمیری اصفہانی وغیرہ تذکرہ سے ظاہر ہیں
اس رنگ کے کلام کی مجھ کو برسوں سے تلاش تھی مگر دیوان مجذوب کے
سوا کوئی نہ ملا۔ ضمیری کے اشعار کا نمونہ۔

علاج درد ضمیری نشدنی دانم   کہ گفتہ بود کہ در شش دو اپذیر مباد
طبیعی گفت در مانے ندارد درد مجوری   غلطی گفت خود را کستم و در مان خود کروم

تاریخ طبع دیوان مجذوب تبریزی از حکیم میرزا در علی رعد بنیر حضرت
میر احمد علی خاں شہید دہلوی مرحوم الخاطب بہ میر الخضر۔

بود باغ سخن سر سبز و شاداب	من و گلشن ساقی و طے ناب
کمل طبع شد دیوان مجذوب	کہ بود اوتانی حافظ بالقاب
ہزار و شصت و شش از سال ہجری	ز کتاب شد رقم با خط اذیاب
بظلمت چوں نہاں آب بقا بود	من آوردم برائے نذر احباب
کتب خانہ ازین دیوان قاصر	ز نقلش بود عاجز دست طلباب
نہ در آتشکہ مجذوب و نامش	نہ صاحب کہ داخل دریں باب
نہ در مہند و کن شد پیش این چاہ	کہ در ملک عجم ہم بود نایاب
نہ در فہرست یاد تذکرہ نام	نہ در پیدایش دیدی نہ در جواب
بہ معنی رونق بازار عشق است	ندارد حسن و سفت تاب نقاب
باندہ تاک و سما چند محجوب	بہ ابر عارضی مہر جہاں تاب
رسید دست غیب اشعار مجذوب	بدست من کہ شد مجموع اسباب
نہ شمش تا قیامت بیج مجذوب	کہ بود ادحاجی و زوار ابواب
نظیر و ثانی دیوان حافظ	ہمیں دیوان مجذوب سر تاب

ز شیراز است حافظ سالک عشق
کلام حافظ و مجذوب بنگر

ز تبریز است این مجذوب بقیاب
فضاحت ختم شد بر بردار صحاب

برائے سال طبش رعد تا یخ
بجو۔ دیوان مجذوب است یاب
۴۴۴

تمت بالخیر

تت خانہ
کلام مجذوب

اشہار

کمل دیوان مجذوب تبریزی عجم قصص العلماء اردو ۲ حصہ ۳۴۰
نادر الحساب ۴ حصہ ۸۰۔ غزلیات نادر حصہ ۱ اول ۳۰ حصہ دوم ۱۲۰
مشہر دیوان مجذوب کے خریدار کو ناول وغیرہ ایک کتاب مفت
ملگی۔

المشاہر

حکیم میر نادر علی رعد

دواخانہ وارثی دکن۔

اعلان

دیوان مجذوب مکمل طبع ہونے کے بعد معلوم ہوا کہ
 میرزا محمد تبریزی مالے است صولی مشرب و شاعریت
 فقیر مذہب۔ طبعش با فادہ طلبہ علوم سرشتہ۔ و بعد عشق
 معنوی مشنوی شاہراہ نہات و دیوان خیلے نیکو نوشتہ
 (شکر کرۂ صبح گلشن) مجذوب۔ میرزا محمد مجذوب تبریزی
 کا خلص ہے بہت سی مشنویاں اور ایک دیوان ان کی
 تصنیف سے ہیں دیوان ۱۶۵۰ مطابقت ۱۶۵۱ میں حکم ہوا
 قاموس المشاہیر حصہ دوم ص ۱۶۹۔

لہذا مثیل سے تکمیل کر دیجی۔ قیمت مقرر

لکھنؤ

علی گڑھ میرزا در علی رعد۔ دواخانہ واری دکن

غزل از جامع دیوان مجذوب - حکیم میر نادری علی رعد۔

طالب دید کیوں نہو بے تاب	لئے تیرا یہ بے حجاب حجاب
حشر بر پا نقاب سے بھی ہے	اور کیا ہو اگر اٹھائے نقاب
کیا اٹھائے وہ حسن بار بنگاہ	جو اٹھائے کبھی نہ بار نقاب
ہے بقا بحر میں منسا ہونا	نقش بر آب ہے نمود حجاب
بعد مردن مدام ہیں بیدار	زندگانی تھی اپنی عالم خواب
وصل دلبر ہے ہجر دلبر ہے	مذہب عشق میں ثواب عذاب
برق ہے صاعقہ ہے یہ جانور	حسن بے مثل اور سن شباب
یونہی بھی ہو با وفا لیکن	قلب بتیاب کو اگر ہو تاب
وصل معشوق جیتے جی ہے محال	ہے یہ انجام عشق خانہ خواب
کشتہ عشق زندہ جاوید	زندگانی تھی اس کی شل سرب
موت کی آرزو میں جیتے ہیں	ہے یہی اپنی زندگی کا حساب
جلتے ہیں مریض فرقت کو	اور پھر پوچھتے ہیں حال خواب
بمھکواصرار ان کو ہے انکار	روز و شب ہے یہی سوال جواب
ساقیادے شراب - کیا جانے	زاہد خشتک فیض عالم آب
میں ہوں بیمار ہجرے واعظ	کیا دوا میں بھی ہے حرام شراب
دردِ فرقت کا ہے علاج آساں	جان دیکھ ہوا ہوں صحت یاب

یہ غزل رعد کیوں نہو مقبول
قافیہ اس کا ہے شراب کباب

اعْلَان

دیوان مجذوب کمل طبع ہونے کے بعد معلوم ہوا کہ
میرزا محمد تبریزی عالمی است صوفی مشرب و شاعریت
فقیر مذہب - طبعش با فادہ طلبہ علوم سرشتہ - و بجد عشق
معنوی مشنوی شاہراہ نجات و دیوان خیلے نیکو نوشتہ
(تذکرہ صبح گلشن) مجذوب - میرزا محمد مجذوب تبریزی
کا تخلص ہے بہت سی مشنویاں اور ایک دیوان ان کی
تصنیف سے ہیں دیوان ۱۶۵۲ء مطابق ۱۲۰۶ء میں ختم ہوا۔
قاموس المشاہیر حصہ دوم ص ۱۶۶ -

لہذا ٹیٹل سے تکمیل کر دی گئی - قیمت عبیر

المشتہ

حکیم میرزا در علی رعد - وواخانہ واڑی دکن

[illegible]

